

ନିଜକଥା

ଡ. ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁମାର ପତି

ନିଜକଥା

ଡ. ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁମାର ପତି

ନିଜକଥା (ଆତ୍ମ ଜୀବନୀ)

ଲେଖକ : ଡ. ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁମାର ପତି

ପ୍ରକାଶକ : ହିମାଂଶୁ ଶେଖର ପତି, ଡି-୭, ସେକ୍ଟର-୧୯, ରାଉରକେଲା-୫, ଓଡ଼ିଶା
ଫୋନ: ୦୬୬୧-୨୬୪୩୫୦୯, ଇମେଲ : rkl_hspati@sancharnet.in

ଅକ୍ଷର ସଜ୍ଜା : ଭେଙ୍ଗ୍ରା ଗ୍ରାଫିକ୍ସ, ଶକ୍ତିନଗର, ରାଉରକେଲା

ମୁଦ୍ରଣ : ଜଗନ୍ନାଥ ପ୍ରେସ୍‌ସେସ୍, ଡାଗରପଡ଼ା, କଟକ

ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶ: ଜାନୁଆରୀ, ୨୦୦୭

ମୂଲ୍ୟ : ଟ. ୫୦/-

NIJA KATHA (Autobiography)

Writer **Dr. Prafulla Ku. Pati**

Publisher : **Himansu Sekhar Pati**, D-7, Sector-19, Rourkela-5, Orissa
Ph. : 0661-2643509, e-mail : rkl_hspati@sancharnet.in

Typeset **Bhengra Graphics**, Shaktinagar, Rourkela

Printed at **Jagannath Process**, Dagarpada, Cuttack

1st Edition : January, 2007

Price Rs. 50/-

ଶେଷ ଦୃଶ୍ୟ

ଆଜି ବାପାଙ୍କ ଆତ୍ମଜୀବନୀ ପୁସ୍ତକ ରୂପରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିବା ଅବସରରେ ମୋତେ ବହୁତ ଖୁସି ଲାଗୁଛି । ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ଯେ ପରିଣତ ବୟସ ଓ ଇଂରାଜୀପ୍ରବଣତା ସତ୍ତ୍ୱେ ବାପା ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ନିଜ ହାତରେ ଲେଖିଥିବା କାହିଁ କେତେ ଦିନର ସୂଚି ସାଇତା ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକ ପଢ଼ି ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ଥିବା ତାଙ୍କର ଅଗଣିତ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ, ସହକର୍ମୀ, ଶୁଭେଚ୍ଛୁ ଓ ଆତ୍ମୀୟସ୍ୱଜନ ଅବଶ୍ୟ ଅଭିଭୂତ ଓ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟିତ ହେବେ ।

ବାପା ଯେଉଁଦିନ ସମ୍ବଲପୁରରେ ଠିକ୍ ଆମ ଘର ସାମ୍ନାରେ ପଡ଼ିଗଲେ, ତା'ର ମାତ୍ର ଆଠଦିନ ପରେ ହିଁ ସେ ଇହଧାମ ତ୍ୟାଗ କଲେ । ବାପାଙ୍କର ସ୍ୱଭାବ ହେଉଛି, ଯେଉଁ କଥା ଜାଣିଲେ ମାଆ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ ହେବାର ସମ୍ଭାବନା ଅଛି, ତାଙ୍କୁ ସେ ବିଷୟରେ ଜଣାନ୍ତି ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଏଇ ପଡ଼ିଯିବା ଘଟଣା ବି ସେ ମାଆଙ୍କଠାରୁ ଗୁପ୍ତ ରଖିଥିଲେ ।

୧୯୬୭ର ଏଇଭଳି ଆଉ ଗୋଟିଏ ଘଟଣା ମୋର ଏବେ ବି ମନେ ଅଛି । ବାପା ଗୋଟିଏ କାର୍ କିଣିବାକୁ ଚାହଁଲେ । କିନ୍ତୁ ବ୍ୟାବହାରିକ ଜ୍ଞାନରେ ସେ ଥିଲେ ଭାରି ଦୁର୍ବଳ । ତେଣୁ ତାଙ୍କର ଘନିଷ୍ଠ ବନ୍ଧୁ ଡକ୍ଟର ଶତପଥୀଙ୍କ ଠାରୁ ଏ ବାବଦରେ ସାହାଯ୍ୟ ଓ ପରାମର୍ଶ ନେଲେ । ସେତେବେଳେ ନୂଆ ଆମାସାତର କାରର ଦାମ ଥିଲା ସାତ ହଜାର ଟଙ୍କା । ସଠିକ୍ ପରାମର୍ଶ ପାଇବା ସତ୍ତ୍ୱେ ବାପା ଶେଷରେ ନିଜ ପ୍ରକୃତି ଅନୁଯାୟୀ ଟ. ୨୮୦୦/-ରେ ୧୯୪୮ ମଡେଲର ଗୋଟିଏ ଅଷ୍ଟିନ୍-୧୨ କାର୍ କିଣିଲେ । କାରର ଆକୃତି ଥିଲା ନିହାତି ଅଦ୍ଭୁତ, ତଥାପି ବେଶ୍ ବାଲୁଥିଲା । ତା' ପିଛା ସେ ଆହୁରି ଟ. ୩୦୦୦/- ଖର୍ଚ୍ଚ କରି ତାକୁ ଦୌଡ଼ିବା ଯୋଗ୍ୟ କରିଦେଲେ । ସେତକ କରିସାରିଲା ପରେ ଦ୍ରାଇଭିଂ ଶିଖିଲେ । କିନ୍ତୁ ଏ ବିଦ୍ୟା ଯେ ସେ ଆୟତ୍ତ କରିପାରୁ ନାହାନ୍ତି ଏକଥା ଆମେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଦେଖିପାରୁଥିଲୁ । ଏଇଟା ସେଇ ସମୟର କଥା, ଯେତେବେଳେ ଦ୍ରାଇଭିଂ ଲାଇସେନ୍ସ ମିଳିବା ସହଜ ନ ଥିଲା । ସେ ଯାହାହେଉ, କୌଣସି ସରକାରୀ ମହକୁମାରେ ତାଙ୍କ ଛାତ୍ରଙ୍କର ତ ଅଭାବ ନ ଥିଲେ, ତେଣୁ ତାଙ୍କୁ ଅନାୟାସରେ ଦ୍ରାଇଭିଂ ଲାଇସେନ୍ସଟିଏ ମିଳିଗଲା ।

ତା'ପରଠୁ ସିଣ୍ଡିକେଟ୍ ମିଟିଂରେ ଯୋଗଦେବା ପାଇଁ ସେ କଟକରୁ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଯାଏଁ ନିଜେ ଗାଡ଼ି ଚଳାଇ ଯିବା ଆରମ୍ଭ କଲେ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରତିଥର ଆମେ ପୁଅମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଜଣକୁ ନିଷ୍ପନ୍ନ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇଯାଆନ୍ତି । ଆମ କାମ ଥିଲା ଝରକା ପାଖରେ ବସି ପଛକୁ ଅନେଇଥିବୁ ଆଉ ପଛରୁ କାରଟିଏ ଆମକୁ ଓଭରଟେକ୍ କରିବାକୁ ଗଲା ମାତ୍ରେ ବାପାଙ୍କୁ ସତର୍କ କରାଇଦେବୁ ।

ଥରେ ଆମ ବଦଳରେ ତାଙ୍କ ସହିତ ଗାଡ଼ିରେ ଥିଲେ ତାଙ୍କର ଜଣେ ସହକର୍ମୀ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗର ପ୍ରଫେସର କାନ୍ଧୁଚରଣ ମିଶ୍ର । କଟକର ଖପୁରିଆ ପାଖରେ ହଠାତ୍ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଝିଅ ଗାଡ଼ି ସାମନା ଦେଇ ଦୌଡ଼ିଗଲା । ପିଲାଟିକୁ ବଞ୍ଚାଇବା ପାଇଁ ବାପା ସବୁ ବଳ ଖର୍ଚ୍ଚ କରି ଝିଅଟିକୁ ତାହାଣକୁ ମୋଡ଼ିଦେଲେ ଓ ଗାଡ଼ି ରାସ୍ତାର ଧାରକୁ ପହଞ୍ଚିଲାବେଳକୁ ଟ୍ରେକ୍ ଉପରେ ଏକକରମ ଠିଆ ହୋଇପଡ଼ିଲେ । ତା'ସବୁେ କାର୍ ରାସ୍ତା ଆଗପଟେ ଥିବା ବିଲ ଭିତରକୁ ଭୁସ୍କିନା ଗଲି ପଡ଼ିଲା । ଝିଅଟା ବଞ୍ଚିଗଲା, ବାପାଙ୍କର ବି ଆସ୍ଥୁତା ଦାନ ଲାଗିଲା ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ପ୍ରଫେସର ମିଶ୍ରଙ୍କ ନାକଟା ଲହୁଲୁହାଣ ହୋଇଗଲା ।

କାରକୁ ସେଇଠି ଛାଡ଼ି ଦୁହେଁ ଫେରି ଆସିଲେ । ମାଆଙ୍କୁ ବାପା କହିଲେ - ଗାଡ଼ିଟା ମଝି ରାସ୍ତାରେ ଖରାପ ହେଇଗଲା । ସେଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଯେତେବେଳେ ହକର୍ ଖବରକାଗଜ ଦେଇଗଲା ସେଥିରେ ଆମ କାରର ଦୁର୍ଘଟଣା ଏକ ମୁଖ୍ୟ ଖବର ହୋଇ ଫୋଟୋ ସହ ବାହାରିଥିଲା । ବାପା ଖବରକାଗଜରୁ ଫୋଟୋ ଓ ଖବରଟିକୁ ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ କାଟି ଲୁଚାଇଦେଲେ । ଫଳରେ ଆମେ ଏ ବିଷୟରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନ୍ଧାରରେ ରହିଲୁ । ତା' ପରଦିନ ସକାଳ ଏଗାରଟା ବେଳେ ଯେତେବେଳେ ପ୍ରଫେସର ମିଶ୍ର ନାକରେ ପ୍ଲାଷ୍ଟିକ୍ ବାନ୍ଧି ଆମ ଘରକୁ ଆସିଲେ ଓ ଉଷାହର ସହିତ ପୂର୍ବ ଦିନର ଚମକପ୍ରଦ ବିବରଣୀ ଶୁଣାଇଲେ ଆମେ ତା'କୁ ହୋଇଗଲୁ ଯେ ଏତେବଡ଼ କାଣ୍ଡଟିଏ କରି ବି ବାପା କେମିତି ଏଯାଏଁ ନିର୍ବିକାର ଭାବରେ ନିଜର ନିତ୍ୟ ନୈମିତ୍ତିକ କାର୍ଯ୍ୟସବୁ କରିପାରୁଛନ୍ତି । ସେ ଦିନ ମାଆ ଯେଭଳି ଭାଷାରେ ବାପାଙ୍କର ଅନର୍ଗଳ ଚୋପା ଛଡ଼େଇଥିଲେ, ତାହା ଥିଲା ଆମ ପାଇଁ ସେ କାଳର ଏକ ବିରଳ ଦୃଶ୍ୟ । ସେତେବେଳେ ବାପା ଯେଭଳି କାକୁଟିମିନତି ହୋଇ ମାଆଙ୍କୁ ବୁଝାଇବାର ବିଫଳ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ ସେ ଦୃଶ୍ୟ ବି ମୋ ଆଖିରେ ଜଳଜଳ ହୋଇ ଦିଶିଯାଉଛି ।

ସେ ଦିନ ଥିଲା ୨୦୦୬ ମସିହା ଜାନୁଆରୀ ୧୨ ତାରିଖ । ବାପା ଠିକ୍ କେଉଁ ଜାଗାରେ ପଡ଼ିଥିଲେ, ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଚଟାଣରେ କି କାନ୍ଥରେ କେଉଁଠି ବାଜିଲା ସେସବୁ କଥା ବି ଏଯାଏଁ ଆମ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ରହସ୍ୟ । ତା'ପରେ ସେ ନିଜେ ଘରକୁ ଫେରି ଆସିଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ସାରା ଦିନ ଏ ସଂପର୍କରେ ମାଆଙ୍କୁ ପଦଟେ ବି କହିନାହାନ୍ତି । ତା'ପରଦିନ ଜାନୁଆରୀ ୧୩ ତାରିଖ ଦି'ପହର ବେଳେ ଯେତେବେଳେ ସେ ମୁଣ୍ଡରେ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଅନୁଭବ କରିଛନ୍ତି ସେତେବେଳେ ଯାଇ ମାଆଙ୍କୁ କହିଛନ୍ତି ଯେ ପୂର୍ବଦିନ ସେ ଘର ସାମ୍ନାରେ ପଡ଼ିଯାଇଥିଲେ ଓ ମୁଣ୍ଡରେ ବାଜିଥିବାରୁ ମୁଣ୍ଡର ତାହାଣପଟଟା ସାମାନ୍ୟ ଦରଜ ଲାଗୁଛି । ମୁଣ୍ଡରେ 'ସାମାନ୍ୟ ଦରଜ' ଛଡ଼ା ଆଉ କୌଣସି ଚିତ୍ରାଜନକ ଲକ୍ଷଣ ଦେଖାଯାଉ ନ ଥିବାରୁ ମାଆ ଏ ଘଟଣାକୁ ଖୁବ୍ ବେଶି ଗୁରୁତ୍ବ ଦେଇ ନ ଥିଲେ । ଅନ୍ୟ ଦିନ ଭଳି ସେଦିନ ମଧ୍ୟ ଦିହେଁ ପେଟପୁରା ଖାଇ ଦି'ପହରିଆ ବିଶ୍ରାମ ନେଲେ ।

ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଯେତେବେଳେ ମାଆଙ୍କ କୌଣସି ତାକର ଉତ୍ତର ବାପାଙ୍କଠାରୁ ଆସିଲା ନାହିଁ, ସେତେବେଳେ ସେ ହଠାତ୍ ଆତଙ୍କିତ ହୋଇଗଲେ । ମାଆଙ୍କର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଅସାମ ଓ

ମନୋବଳ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୃଢ଼ । ସେ ଶାନ୍ତ ଭାବରେ ଫୋନ୍ କଲେ ତା. ପୂର୍ବରହ ଶତପଥାକୁ । ତା. ଶତପଥା ଜଣେ ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ମେଡିସିନ୍ ପ୍ରଫେସର, ଆମର ପାରିବାରିକ ବନ୍ଧୁ ଓ ଆମ ଘରରୁ ତାଙ୍କେ ବାଟରେ ତାଙ୍କ ଘର । ତା. ଶତପଥାଙ୍କୁ ମାଆ ଫୋନ୍‌ରେ ସବୁ କଥା ଜଣାଇଲେ । ତା. ଶତପଥା ବାପାଙ୍କୁ ଯେତେ ଭଲପାଆନ୍ତି, ନିଜକୁ ଏତେ ଭଲ ପାଉଥିବେ କି ନା ସନ୍ଦେହ । ସେ ସାମାନ୍ୟତମ ବିଳମ୍ବ ନ କରି ଧାଇଁ ଆସିଲେ । ମାଆ ଏ ଭିତରେ ପାଖ ପଡ଼ାମାନଙ୍କରେ ଥିବା ଆତ୍ମୀୟସ୍ବଜନଙ୍କୁ ଡାକିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଥାଆନ୍ତି । ସେଇ ସମୟରେ ସେ ରାଉରକେଲାକୁ ମୋ ପାଖକୁ ଓ ଭୁବନେଶ୍ବରରେ ଥିବା ମୋ ସାନଭାଇକୁ ବି ଫୋନ୍ କରିଥିଲେ । ମୁଁ ଓ ମୋ ଭାଇ ଅବିଳମ୍ବେ ସମ୍ବଲପୁର ଅଭିମୁଖେ ପ୍ରସ୍ଥାନ କଲୁ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଓ ଆନନ୍ଦର କଥା ଯେ ଆମେ ସମ୍ବଲପୁରରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଖିଲୁ, ବାପା ପୁରାପୁରି ସୁସ୍ଥ ଅଛନ୍ତି ଆଉ ଆମର ପ୍ରତ୍ୟେକ କଥାର ଯଥାର୍ଥ ଉତ୍ତର ଦେଉଛନ୍ତି ।

ତା'ପରଦିନ ଅର୍ଥାତ୍ ଜାନୁଆରୀ ୧୪ ତାରିଖ ସକାଳେ ମଧ୍ୟ ସେ ବେଶ୍ ସୁସ୍ଥ ଥିଲେ, ତଥାପି ଆମେ ତାଙ୍କର ସିଟି ସ୍କାନ୍ ପାଇଁ ବୁର୍ଲା ଡାକ୍ତରଖାନାକୁ ନେଇଗଲୁ । ବାଟରେ ସେ ଆମକୁ ତାଙ୍କ ପିଲାବେଳର ଅନୁଭୂତି ଶୁଣାଇ ଚାଲିଥାନ୍ତି, କେମିତି ସେ ମହାନଦୀରେ ଘଣ୍ଟା ଘଣ୍ଟା ଧରି ପହଁରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ବର୍ଷନାଗୁଡ଼ିକ ଥିଲା ଅତି ସ୍ବାଭାବିକ । ତେଣୁ ସେତେବେଳେ ଆମେ କଷ୍ଟନା ବି କରିନଥିଲୁ ଯେ ସମ୍ବଲପୁର ସହରରୁ ବାହାରିଥିବା ଏଇ ଯାତ୍ରାଟି ବାପାଙ୍କର ଶେଷଯାତ୍ରା ହୋଇପାରେ । ବୁର୍ଲାରେ ପହଞ୍ଚିଲା ପରେ ବାପା ହଠାତ୍ ବେହୋସ୍ ହୋଇଗଲେ । ତାଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ସ୍ତେଟରରେ ଶୁଆଇ ସିଟି ସ୍କାନ୍ ପାଇଁ ନିଆଗଲା । ସ୍କାନ୍ କଲାପରେ ଜଣାପଡ଼ିଲା ଯେ ମସ୍ତିଷ୍କ ଭିତରେ ପ୍ରବଳ ରକ୍ତସ୍ରାବ ହୋଇ ସେ 'ହିମାଟୋମା' (Haematoma) ଅବସ୍ଥାରେ ପହଞ୍ଚିଯାଇଛନ୍ତି । ନ୍ୟୁରୋ ଫିଜିସିଆନ୍ ଡକ୍ଟରଖାତ୍ କହିଲେ, ତାଙ୍କର ଯଥାଶୀଘ୍ର ଅପରେସନ୍ କରିବା ଜରୁରି । ତାଙ୍କ ପରାମର୍ଶରେ ଆମେ ତୁରନ୍ତ ଗୋଟିଏ ଆୟୁଲାନୁରେ ବାପାଙ୍କୁ ନେଇ ଭୁବନେଶ୍ବରକୁ ଧାଇଁଲୁ । ସେଇ ଜାନୁଆରୀ ୧୪ ତାରିଖରେ ହିଁ ସେଇଠି ତାଙ୍କୁ ଆଡମିଟ୍ କରାଗଲା । ସେତେବେଳକୁ ସେ ପୁଣି ସୁସ୍ଥ ହୋଇଯାଇଥିଲେ ଓ ତାଙ୍କ କଥାବାର୍ତ୍ତାରେ ଥିଲା ଆଗଭଳି ଉତ୍ସାହ । ଡାକ୍ତରମାନେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଉଥାନ୍ତି ଯେ ଏଭଳି ପରିସ୍ଥିତିରେ ବି ତାଙ୍କ ମସ୍ତିଷ୍କ ସ୍ବାଭାବିକ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି କେମିତି ?

କିନ୍ତୁ ଜାନୁଆରୀ ୧୬ ତାରିଖରେ ତାଙ୍କ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟରେ ଅବନତି ଦେଖାଦେଲା । ସର୍ଜନମାନେ ତାଙ୍କୁ ଅପରେସନ୍ କରିବାକୁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଲେ । ତାଙ୍କ ମସ୍ତିଷ୍କରେ ଜମାଟ ବାନ୍ଧିଥିବା ରକ୍ତକୁ ବେଶ୍ ସଫଳତାର ସହ ସଫା କରିଦିଆଗଲା । ବାପା ଏଥର ଯଥେଷ୍ଟ ସୁସ୍ଥ ହୋଇଯାଇଥିଲେ । ଏଇ କାଳରେ ସେ ଆମକୁ ଓ ସେଠି ଥିବା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ନିଜେ ଲେଖିଥିବା 'ପ୍ରାର୍ଥନା' କବିତା ଶୁଣାଇଥିଲେ ଆଉ କଥା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଆଲଫ୍ରେଡ୍ ଟେନିସନ୍‌ଙ୍କ କବିତା 'କ୍ରସିଂ ଦ ବାର୍' ଓ 'ବେଗର୍ ମେଡ୍' ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ଆବୃତ୍ତି କରି ତାଙ୍କ ଉପଲବ୍ଧିରୁ ତାଙ୍କୁ ଏକ ନୂଆ ଅର୍ଥରେ ବୁଝାଇଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ସ୍ମରଣଶକ୍ତି ଆଗ ଭଳି ଏତେ

ପ୍ରଖର ଥିଲା ଯେ ତାଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ଯେ ଏଯାଏଁ ବିପଦମୁକ୍ତ ହୋଇନାହିଁ ଏକଥା କେହି ଚିନ୍ତା ବି କରିପାରିବ ନାହିଁ । ଆଇ. ସି. ଯୁ. ରୁ ପ୍ରାଣାନ୍ତରିତ କରାଗଲା ପରେ କିନ୍ତୁ ହଠାତ୍ ତାଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ପୁଣି ସଂକଟାପନ୍ନ ହୋଇଗଲା ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ପୁଣି ଥରେ ଆଇ. ସି. ଯୁ. କୁ ନେବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ସେଇଠି ଜାନୁଆରି ୨୧ ତାରିଖରେ ବାପା ଶେଷ ନିଃଶ୍ୱାସ ତ୍ୟାଗ କଲେ ।

ବହୁତ ଭାଗ୍ୟବାନ୍ ଥିଲେ ବାପା । ସେ ତାଙ୍କ ଜୀବନଟାକୁ ରାଜା ଭଳି ବଞ୍ଚିଲେ । କାହା ଆଗରେ ସେ କେବେ ଆଶୁ ମାଡ଼ି ବସିବାର କେହି ଦେଖିନାହାନ୍ତି । ସାରା ଜୀବନ ସେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଚାଲିଛନ୍ତି । ନିଜର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ଯୋଗୁଁ ଭିତରେ କେବେ ହଜିଯାଇନାହାନ୍ତି । ନିଜର ଗରିମାକୁ ନେଇ ସବୁଠି ସର୍ବଦା ଚାରି ହୋଇପଡ଼ିଛନ୍ତି ।

ସେ ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ଥିଲାବେଳେ ତାଙ୍କର ସବୁ ପୁଅ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଥିଲେ । ଏପରିକି ଆମେରିକାରେ ଥିବା ପୁଅ ମଧ୍ୟ ଖବର ପାଇ ତୁରନ୍ତ ଉଡ଼ି ଆସିଥିଲେ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ । ପୁଅମାନଙ୍କ ସହିତ ସେ ଦୀର୍ଘ ସମୟ ଧରି କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିଛନ୍ତି । ନାଟି-ନାଟୁଖାମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଏଇ ସମୟରେ କେତେ କାହାଣୀ ଶୁଣାଇଛନ୍ତି, କେତେ ଥର ପରିହାସ କରିଛନ୍ତି । ମୃତ୍ୟୁ ସହିତ ସଂଘର୍ଷ କରୁଥିଲାବେଳେ ବି ତାଙ୍କ ଭିତରେ ଯେଭଳି ଅପୂରବ ଉତ୍ସାହ ଥିଲା ଆଜି ଭାବିଲା ବେଳକୁ ସେ ସବୁ ଅବିଶ୍ୱାସନୀୟ ମନେ ହେଉଛି ।

ବାପା ଚାଲିଗଲା ପରେ ଆମେ ତାଙ୍କ ମରଦେହକୁ ନେଇ ଭୁବନେଶ୍ୱରରୁ ସମଲପୁର ଫେରିଲୁ । ସମଲପୁର ଥିଲା ତାଙ୍କର ସବୁଠାରୁ ପ୍ରିୟ ଭୂମି, ଏଇ ମାଟି ଛାଡ଼ି ଯେ ଆଉ କେଉଁଠି ତାଙ୍କର ଚିତା ଜଳିବ, ଏ କଥା ସେ କେବେ ବି କଳ୍ପନା କରି ନ ଥିବେ । ଆମେ ଜାନୁଆରି ୨୨ ତାରିଖ ଭୋରରେ ସମଲପୁରରେ ପହଞ୍ଚିଲାବେଳକୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଚମକପ୍ରଦ ଖବର ଆମକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିଲା । ଆମର ଯୋଜନା ଥିଲା, ଅତିମଯାତ୍ରା ପୂର୍ବରୁ ତାଙ୍କର ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ ଓ ଆତ୍ମୀୟସ୍ୱଜନଙ୍କ ଶେଷ ଦର୍ଶନ ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ପାଇଁ ତାଙ୍କର ମରଦେହକୁ ଆମର ସାକ୍ଷୀପଡ଼ା ଘର ସାମ୍ନାରେ ଅନ୍ତତଃ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଯାଏଁ ରଖାଯିବ । ଏଥିପାଇଁ ରାତିରୁ ବରଫ ସ୍ନାବ୍ ଯୋଗାଡ଼ କରା ସରିଥିଲା ଓ ଆମେ ସମଲପୁରରେ ପହଞ୍ଚିଲାବେଳକୁ ସେସବୁ ଘର ସାମ୍ନାରେ ଆସି ଜମା ହୋଇସାରିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଆମେ ପହଞ୍ଚୁ ପହଞ୍ଚୁ ଖବର ପାଇଲୁ ଯେ ବାପା ଘର ସାମ୍ନାରେ ପଡ଼ିବାର ମାତ୍ର ଚାରି ଦିନ ପୂର୍ବରୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଜାନୁଆରି ୮ ତାରିଖରେ ତାଙ୍କର ଶେଷ ଇଚ୍ଛା ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଲେଖିଯାଇଛନ୍ତି । ସେଥିରେ ସେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଥିଲେ ଯେ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ତାଙ୍କର ମରଦେହକୁ ନିରାଡ଼ମ୍ବର ଭାବରେ ଓ ଯଥାଶୀଘ୍ର ଦାହସଂସ୍କାର କରାଯିବ । ଏପରିକି ଚାରିପୁଅଙ୍କ ଭିତରୁ ଯଦି ଜଣେ ବି ଉପସ୍ଥିତ ଆଆନ୍ତି ତା'ହେଲେ ସେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଅପେକ୍ଷା ନ କରି ତାଙ୍କର ଶେଷକୃତ୍ୟ କରିବେ ।

ଏଇ ଇଚ୍ଛାପତ୍ରଟି ଆମକୁ ଧର୍ମସଙ୍କଟରେ ପକାଇଦେଲା । ତାଙ୍କ ମରଗରାର ଏମିତି ବି ଦଶ ଘଣ୍ଟା ଧରି ଖୋଲାହୋଇ ରହିଲାଣି । ଏବେ ତାକୁ ବରଫ ଶଯ୍ୟାରେ ରଖିବା ଅର୍ଥ ତାଙ୍କ ଶେଷ ଇଚ୍ଛା ପ୍ରତି ଅସମ୍ମାନ, ଆଉ ବରଫର ସାହାଯ୍ୟ ନ ନେବା ଅର୍ଥ ଦେହଟାକୁ

ଜାଣିଜାଣି କ୍ଷୟ ହେବାକୁ ଛାଡ଼ିଦେବା । ପାଖପଡ଼ୋଶୀ ଆତ୍ମାୟସ୍ତଜନମାନେ ଯିଏ ଯାହା ଭାବନ୍ତୁ ପଛକେ ଆମେ ଅନନ୍ୟାପାୟ ହୋଇ ତାଙ୍କର ଅନ୍ତିମ ସଂସ୍କାର ଯଥାଶୀଘ୍ର କରିବା ପାଇଁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଲୁ । ଫଳରେ ସେଇ ଦିନ ୨୨ ଜାନୁଆରି ସକାଳ ୯ଟା ବେଳକୁ ଶୁଶାନ ଭୂମିକୁ ଆମର ଯାତ୍ରା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ସେଦିନ ସମ୍ବଲପୁରର ବହୁ ଲୋକ ଶେଷ ଦର୍ଶନରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ନିରାଶ ହୋଇଥିଲେ । ଆମେ ସେମାନଙ୍କ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ଅଭିଭୂତ ହୋଇପଡ଼ିଥିଲୁ । ଏଇ କଠୋର ନିଷ୍ପତ୍ତି ଯଦିଓ ଆମର ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ବାପାଙ୍କ ଶେଷ ଇଚ୍ଛାକୁ ସମ୍ମାନ ଜଣାଇବା ପାଇଁ ଏହାଛଡ଼ା ଆଉ ଗତ୍ୟନ୍ତର ନ ଥିଲା । ଆମେ ଚାରି ଭାଇ ଓ ଅନ୍ୟ ଅନେକ ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି ତାଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ୍ପଡ଼ାରୁ ବଡ଼ ବଜାର ଯାଏ କାନ୍ଦେଇ ନେଇଥିଲୁ । ସେଇଠି ମହାନଦୀ କୂଳରେ ତାଙ୍କୁ ମୁଖାଗ୍ନି ଦିଆଗଲା ।

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଆହୁରି ଆମର ପିଛା ଛାଡ଼ି ନ ଥାଏ । ନିଜର ସେଇ ଇଚ୍ଛାପତ୍ରରେ ବାପା ଆହୁରି ଲେଖିଥିଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ଶୁଦ୍ଧିକ୍ରିୟା ଆମ ଘରେ ନୁହେଁ, ହରିଦ୍ୱାରର ଶାନ୍ତିକୁଞ୍ଜ ଆଶ୍ରମରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେବ । ଫେରିଲା ପରେ ସମ୍ବଲପୁରରେ ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ ଇଷ୍ଟମିତ୍ରମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଗୋଟିଏ ଶୋକ ସଭାର ଆୟୋଜନ କରାଯାଇ ଜଳଯୋଗ ଦ୍ୱାରା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଆପ୍ୟାୟିତ କରାଯିବ ।

ପ୍ରତିଟି ମାମଲାରେ ବାପାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ଥିଲା ଚିରାବରିତ ପନ୍ଥାରୁ ସର୍ବଥା ଭିନ୍ନ । ସେ କେବେ ବି ଗତାନ୍ତରାଳିକ ରାସ୍ତାରେ ଚାଲିବାକୁ ପସନ୍ଦ କରୁ ନ ଥିଲେ । ଏପରିକି ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ମଧ୍ୟ ସେ ଯେଉଁଲି ମାର୍ଗଟିଏ ଦର୍ଶାଇ ଯାଇଥିଲେ, ଶୁଦ୍ଧିକ୍ରିୟାର ପାରମ୍ପରିକ ରୀତି ଅନୁସରଣ କରିବାର ଇଚ୍ଛା ଥାଇ ମଧ୍ୟ ଆମେ ପାରିଲୁ ନାହିଁ ।

ମୋର ଉପର ଭାଇ ଦୁଇଜଣ ହରିଦ୍ୱାର ଯିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲେ । ଝାରସୁଗୁଡ଼ାରୁ ରେଳରେ ଯିବା ପାଇଁ ଅଗ୍ରିମ ଟିକେଟ ସହ ଆଉ ସବୁ ପ୍ରସ୍ତୁତି ମଧ୍ୟ ରତ୍ନାନ୍ତ ହୋଇଗଲା । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ଦିନ ବାହାରିବା କଥା, ସେ ଦିନ ଝାଡ଼ଖଣ୍ଡରେ ନକ୍ସଲ ଆକ୍ରମଣ ଯୋଗୁଁ ସେ ଦିଗର ସବୁ ଟ୍ରେନ୍ ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କାଳ ପାଇଁ ବିଲମ୍ବ ହେଲା । ଆମେ ପୁଣି ଚିନ୍ତାରେ ପଡ଼ିଲୁ । ତା'ପରେ ତୁରନ୍ତ ଉଡ଼ାଜାହାଜରେ ଯିବାର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରାଗଲା । ଉଭୟ ଦାଦା ଅସ୍ଥିକଳଣ ଧରି ଭୁବନେଶ୍ୱରରୁ ଦିଲ୍ଲୀ ଓ ସେଇଠୁ ହରିଦ୍ୱାରକୁ ଗଲେ ।

ବାପା ଜୀବନରେ କେବେ ହରିଦ୍ୱାର ଯାଇ ନ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଶୁଦ୍ଧିକ୍ରିୟା ହରିଦ୍ୱାରରେ ହେଉ ବୋଲି ଯେ ସେ ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ ତାହା ଏକ ଠିକ୍ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଥିଲା ବୋଲି ଦାଦାମାନେ ହରିଦ୍ୱାରରୁ ଫେରି କହିଲେ । ହରିଦ୍ୱାର ହେଉଛି ଏକ ପ୍ରଶାନ୍ତ ଓ ପବିତ୍ର ସ୍ଥଳ । ଉତ୍ସାହ ଓ ନିଷ୍ଠାର ସହିତ ଦିନ ତମାମ ପୂଜାର୍ଚ୍ଚନା ଶେଷରେ ଗଙ୍ଗାରେ ଅସ୍ଥି ବିସର୍ଜନ ପରେ ତାଙ୍କୁ ଯେଉଁ ଶାନ୍ତି ଓ ସନ୍ତୋଷ ମିଳିଲା, ତାହା ଥିଲା ଅନନ୍ୟ ।

ସମ୍ବଲପୁରରେ ଫେରୁଆରି ୩ ତାରିଖ ଦିନ ଗୋଟିଏ ଶୋକସଭାର ଆୟୋଜନ କରାଗଲା । ସେଥିରେ ବେଶ୍ ସଂଖ୍ୟାରେ ଇଷ୍ଟମିତ୍ରଙ୍କ ସମାବେଶ ହୋଇଥିଲା । ବହୁ ଲୋକ

ଦୂର ଦୂରାନ୍ତରୁ ମଧ୍ୟ ଆସିଥିଲେ ତାଙ୍କର ଅଭିଷେକ, ଅନୁଭବ ଓ ସମବେଦନା ଜଣାଇବା ପାଇଁ । ତାଙ୍କର ନିଷ୍ପତ୍ତ ଶୁଦ୍ଧ ଆମ ପାଇଁ ଚିର ସ୍ମରଣୀୟ ହୋଇ ରହିବ । ତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ଦୁଇ ଜଣଙ୍କ ବକ୍ତବ୍ୟ ଏଇଠି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ବୋଧହୁଏ ଅପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ହେବ ନାହିଁ ।

ଜଣେ ବକ୍ତା କହିଲେ ସେ ବାପାଙ୍କ ଛାତ୍ର ଥିଲାବେଳେ ଥରେ ଗୋଟିଏ ଟ୍ୟୁଟୋରିଆଲ କ୍ଲାସ୍‌ରେ ବାପାଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଥିଲେ । ବାପା ପ୍ରଶ୍ନର କୌଣସି ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ କେବଳ ହସି ଦେଇ କହିଲେ, "Is there nothing between the ears ?" ଛାତ୍ରଜଣକ ଏକଥାର ମର୍ମ ବୁଝି ନପାରି ରୂପଟାପ୍ତ ବସିଗଲେ । ସେ ଘରକୁ ଫେରି ତାଙ୍କ ବାପାଙ୍କୁ ଏ ଘଟଣାଟି ଶୁଣାଇଲେ । ତାଙ୍କ ବାପା ଧୀରସ୍ଥିର ହୋଇ ସବୁକଥା ଶୁଣିଲା ପରେ ହସିଲେ ଓ କହିଲେ ତୁ ଯେଉଁ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଥିଲୁ ତିକେ ଭାବି ଦେଖିଲୁ ! ଏମିତି ଉଦ୍‌ଭଟ୍ ପ୍ରଶ୍ନର କ'ଣ କିଛି ମାନେ ଅଛି ? ସେଇଥିପାଇଁ ତମ ପ୍ରଫେସର ଏଭଳି ମନ୍ତବ୍ୟ ଦେଲେ ଯାହାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ତୋର ବୁଦ୍ଧିଶୁଦ୍ଧି କିଛି ଅଛି ନା ନାହିଁ ?

ଆଉ ଜଣେ ବକ୍ତା ନିଜ ଅନୁଭୂତିକୁ କହିଥିଲେ ଯେ କଲେଜ ପାଠ ସରିବାର ବହୁବର୍ଷ ପରେ କଟକର ଏସ୍.ସି.ବି. ମେଡିକାଲ କଲେଜରେ ବାପାଙ୍କୁ ଭେଟିଲେ । ତାଙ୍କର ପ୍ରିୟ ପ୍ରଫେସରଙ୍କୁ ଏତେ ବର୍ଷ ପରେ ଭେଟିଲା ମାତ୍ରେ ସେ ଖୁସିରେ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଧାଇଁ ଯାଇ ପ୍ରଣାମ କଲେ । ସେଇଠି ପ୍ରଫେସର ପଚାରିଲେ, ଏଇଠି କେମିତି ? ସେ କହିଲେ ଯେ ତାଙ୍କ ସ୍ବାକ୍ଷ ପିଲାପିଲି ହେବାର ଅଛି । ତା'ପରେ ପ୍ରଫେସରଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନ, ଯାହା କେବଳ ସେଭଳି ଆତ୍ମୀୟ ପ୍ରଫେସରଟିଏ ହିଁ ପଚାରି ପାରିବେ, 'ତମ ସ୍ବାକ୍ଷ ନାଁ କ'ଣ ?' ସେ କହିଲେ, 'ସ୍ନେହଲତା' । ପ୍ରଫେସର ମୁରୁକି ହସି ତାଙ୍କ ବାଟରେ ଚାଲିଗଲେ । ଏଇ ପ୍ରଫେସରଙ୍କ ମୁହଁରେ ହସ ଦେଖିବା ସାଧାରଣତଃ ତାଙ୍କ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଥିଲା ଏକ ବିରଳ ଦୃଶ୍ୟ, ତେଣୁ ଛାତ୍ର ଜଣକ ଚିତ୍ରାରେ ପଡ଼ିଗଲେ, ସେ ଏଭଳି କି କଥା କହିଲେ ଯାହା ସାର୍ବଜ୍ଞ ମୁହଁରେ ହସ ଫୁଟେଇ ପାରିଲା ? ସେ ଅନେକ ସମୟ ଧରି ଏକଥା ଚିନ୍ତା କରି କିଛି କୁଳଜିନାରା ପାଇଲେ ନାହିଁ ଓ ପରେ ଭୁଲିଗଲେ । ଏ ଘଟଣାର ଦୀର୍ଘ ୨୪ ବର୍ଷ ପରେ ପ୍ରଫେସରଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ଖବର ଯେତେବେଳେ ସେ ଖବରକାଗଜରେ ପଢ଼ିଲେ ସେଇଥିରୁ ଜାଣିଲେ ଯେ ମାତାମ୍ ଶ୍ରୀମତୀ ପତିଙ୍କ ନାମ ମଧ୍ୟ 'ସ୍ନେହଲତା' । ଏଇ ଖବର ପଢ଼ିଲା ମାତ୍ରେ ତାଙ୍କ ସାମ୍ନାରେ ୧୯୮୨ରେ ଏସ୍.ସି.ବି. ମେଡିକାଲ କଲେଜର କରିଡରରେ ପ୍ରଫେସରଙ୍କ ସେଇ ଦୁର୍ଲଭ ମୁରୁକି ହସର ରହସ୍ୟ ଉନ୍ମୋଚିତ ହେଲା ।

ସବୁ ମହାନ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଭଳି ମୋ' ବାପାଙ୍କ ଜୀବନ ମଧ୍ୟ ସର୍ବଦା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ ହିଁ ସମର୍ପିତ ଥିଲା । ସେ ତାଙ୍କ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଯେଭଳି ନିଷ୍ଠା ଓ ଆଗ୍ରହପୂର୍ବକ ସହିତ ପଢ଼ାଉଥିଲେ, ସେଭଳି ଶିକ୍ଷାଦାନ ଅନନ୍ୟ ବୋଲି ତାଙ୍କ ଛାତ୍ରମାନେ କହନ୍ତି । ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ସେ ଏତେ ଭଲ ପାଉଥିଲେ ଯେ ସେମାନେ ଯେ କୌଣସି ସମୟରେ ଯେ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ମଧ୍ୟ ପାଠ ବୁଝିବାକୁ ଚାହିଁଲେ ସେ ଆନନ୍ଦ ଚିତରେ ତାଙ୍କୁ ସମୟ ଦେଉଥିଲେ ଏବଂ ସେଥିରୁ

ଯଥେଷ୍ଠ ସନ୍ତୋଷ ଲାଭ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର କୌଣସି ଛାତ୍ର କୌଣସି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଗେଇ ଗଲେ ଜଣେ ଗୌରବାନ୍ବିତ ବାପା ଭଳି ତାଙ୍କ ଆନନ୍ଦର ସାମା ରହୁ ନ ଥିଲା । ତାଙ୍କର କୌଣସି ଭଲ ଛାତ୍ରଟିଏ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବାର ଖବର ପାଇଲେ ସେ ଅଧାର ହୋଇ କାନ୍ଦି ଉଠୁଥିଲେ ଓ ଦୁଃଖରେ ଭାଙ୍ଗି ପଡୁଥିଲେ । ସେ ପ୍ରକୃତରେ ନିଜ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ଭିତରେ ହିଁ ନିଜକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିବା ପାଇଁ ସବୁବେଳେ ଚେଷ୍ଟିତ ରହୁଥିଲେ । ମୁଁ ପିଲାବେଳୁ ତାଙ୍କ ଭିତରେ ଏଭଳି ଜଣେ 'ଆଦର୍ଶ ଶିକ୍ଷକ'କୁ ଦେଖି ଆସିଛି ଯିଏ ଆବେଗର ସହିତ ନିଜର ବୃତ୍ତିକୁ ଭଲ ପାଇ ଆସିଛନ୍ତି ।

ବାପା ତାଙ୍କର ପିଲା ଦିନର ସ୍ମୃତିକୁ ଜୀବନର ଶେଷ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଯାଏ ଛାତିରେ ଜଡ଼ାଇ ରଖିଥିଲେ । ପୂର୍ବପୁରୁଷମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ତାଙ୍କ ମନରେ ଥିଲା ଅଶେଷ ଶ୍ରଦ୍ଧା । ନିଜ ପିଲାଦିନର ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କ ଗହଣରେ ସମୟ ବିତାଇବାର ଇଚ୍ଛା ତାଙ୍କ ଭିତରେ ବଳବତୀ ଥିଲା । ଏଭଳି ଘନିଷ୍ଠ ବନ୍ଧୁତା ସାଧାରଣରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେନାହିଁ । ସେ କେବେହେଲେ କୌଣସି ବନ୍ଧୁଙ୍କଠାରୁ ନିଜକୁ ବଡ଼ ବୋଲି ଭାବୁ ନ ଥିଲେ । ବରଂ ନିଜକୁ ଯଥେଷ୍ଠ ଖୋଲାମେଲା କରି ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗସୁଖକୁ ଭରପୂର ଉପଭୋଗ କରୁଥିଲେ ।

ବାପା ଚାଲିଗଲା ପରେ ଦିନେ ତାଙ୍କ ଟେବୁଲ୍‌ରେ ଗଦା ହୋଇଥିବା କାଗଜପତ୍ରକୁ ଖୋଲେଇ ଦେଖୁ ଦେଖୁ ସେ ଭିତରେ ହଠାତ୍ ଓଡ଼ିଆରେ ଲେଖାଥିବା ଦୁଇଖଣ୍ଡ ମୋଟା ତାଏରି ଆବିଷ୍କାର କଲି । ଗୋଟିଏ ତ ଥିଲା ତାଙ୍କର ହାତଲେଖା, ଆରଟିରେ ତାଙ୍କ ନିଜସ୍ବ କଥା ଅଛି, କିନ୍ତୁ ଅକ୍ଷର ଭିନ୍ନ । ପଢ଼ି ଦେଖିଲି ବିଷୟବସ୍ତୁ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦୁଇଟିଯାକ ପ୍ରାୟ ସମାନ । ଜାଣିହେଲା ଯେ ବାପା ନିଜର ସାମିତ ଦୃଷ୍ଟିଶକ୍ତି ସବୁ ସମୟ ଦେଖି କେତେବେଳେ ନିଜର ଆତ୍ମଜୀବନୀ ଲେଖିଛନ୍ତି ଅଥଚ ଶେଷଯାଏଁ ଏକଥା ଆମକୁ କେବେ କହିନାହାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେଇ ଆତ୍ମଜୀବନୀଟି ତାଙ୍କର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାମଗୁଡ଼ିକ ଭଳି ଥିଲା ଅସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ଖଣ୍ଡଖଣ୍ଡ । ତାହାଟାପଟେ ଧାରାବାହିକ ଭାବରେ ଲେଖା ହେଇଛି ତ ବାଁ ପଟେ ବଡ଼ ବଡ଼ ପାରାଗ୍ରାଫ, ସେଇଟା କୋଉଠି ଯୋଡ଼ାଯିବ ତା'ର ସଂକେତ ନାହିଁ ।

ମିଳିଥିବା ଦୁଇଟିଯାକ ତାଏରିର ବିଷୟବସ୍ତୁ ପ୍ରାୟ ସମାନ ଥିଲା । ତେଣୁ ବାପାଙ୍କ ହାତଲେଖା ତାଏରିକୁ ଏଥିରେ ମୂଳ ପାଣ୍ଡୁଲିପି ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ଆଉ ତାଏରିରେ ଥିବା ଅନେକ ନୂଆ ଘଟଣାକୁ ଅତିରିକ୍ତ ସାମଗ୍ରୀ ଭାବରେ ଏଥିରେ ଉପଯୁକ୍ତ ସ୍ଥାନ ଦେଖି ଯୋଡ଼ା ଯାଇଛି, ଫଳରେ ବାପା ଶୁଭଲିଖନ ତାଙ୍କିଥିବା ତାଙ୍କ ଜୀବନର ଆଉ କିଛି ଘଟଣାବଳି ସହିତ ପାଠକେ ପରିଚିତ ହୋଇପାରିବେ । ସଂପାଦନା କାଳରେ ହିଁ ଅଧ୍ୟାୟ ବିଭାଜନ କରାଯାଇଛି, ଯା'ଫଳରେ ତାଙ୍କର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୀବନକୁ ଭାଗ ଭାଗ କରି ଦେଖିବାରେ ସୁବିଧା ହେବ ।

ଲକ୍ଷ୍ୟ ମଞ୍ଜି ଭଳି ବାପାଙ୍କ ଓଡ଼ିଆ ହସ୍ତଲିପି ପଢ଼ିବା ଭାରି କଷ୍ଟ । ତାକୁ ପଢ଼ିବା ଓ ବିଷୟକୁ ଠରଠାଇ ସେ ସବୁରେ ଗୋଟିଏ ଧାରାବାହିକତା ଆଣିବା ଆମ ପାଇଁ କେବଳ

କଷ୍ଟକର ନୁହଁ ରାତିମତ ଥିଲା ଗୋଟିଏ ଚୁନୌତି । ରାଉରକେଲା 'ଭେଙ୍ଗ୍ରା ଗ୍ରାଫିକ୍ସ'ର ସୁନାଲ ଭେଙ୍ଗ୍ରା ଓ ତାଙ୍କ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ମୁଁ ବିଶେଷ ଭାବରେ କୃତଜ୍ଞ, ଯେଉଁମାନେ ମାସାଧିକ କାଳ ପରିଶ୍ରମ କରି ସେହି ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଅକ୍ଷରଗୁଡ଼ିକୁ ନିର୍ଭୁଲ ଭାବରେ କଂପ୍ୟୁଟର ଅକ୍ଷରକୁ ଉଠେଇ ଆଣିଲେ । ତା'ପରେ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ବନ୍ଧୁ ବାଧୁ ମିଶ୍ରଙ୍କ ସହଯୋଗରେ ଆମର ସଂପାଦନା କାମ । ଆମେ ମୂଳ ରଚନା ଓ ଖଣ୍ଡିତ ଅଂଶଗୁଡ଼ିକୁ ବାରମ୍ବାର ପଢ଼ି, କେଉଁ ଅଂଶ କେଉଁଠି ଯୋଡ଼ାଯିବ, ବାପାଙ୍କ ଶୈଳୀକୁ ଅକ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ ରଖି ମଧ୍ୟ ପଠନୀୟତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ କିଭଳି ଅଧ୍ୟାୟ ବିଭାଜନ କରାଯିବ, ଗୋଟିଏ ସମୟର ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ପାଖାପାଖି ରଖି ମଧ୍ୟ କିଭଳି ଲେଖାର ଗତିଶୀଳତାକୁ ବଜାୟ ରଖାଯାଇପାରିବ ସେ ସଂପର୍କରେ ଅନବରତ ଆଲୋଚନା କରିଛୁ । ଯେଉଁଠି କିଛି ସଂଶୟ ହେଲା, ବିଶିଷ୍ଟ ଭାଷାବିତ୍ ତ. ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁମାର ତ୍ରିପାଠୀଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ନେଇଛୁ । ପ୍ରକୃତରେ ଏ ସମସ୍ତଙ୍କ ଅକୁଣ୍ଠିତ ସହଯୋଗ ମିଳି ନ ଥିଲେ ବହିଟି ଏଭଳି ସୁସ୍ଥ ସୁନ୍ଦର ଓ ପଠନୀୟ ରୂପରେ ଆସିପାରି ନ ଥାନ୍ତା ।

ବାପାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ଥିଲା ଯେ ମାଆ ବି ତାଙ୍କ ଆତ୍ମଜୀବନୀ ଲେଖନ୍ତେ ଓ ଦୁହିଁଙ୍କ ଆତ୍ମଜୀବନୀ 'ଆମ ଜୀବନ କାହାଣୀ' ନାଆଁରେ ମିଳିତ ଭାବରେ ପ୍ରକାଶ ପାଆନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ଆମର ବାରମ୍ବାର ଆଗ୍ରହ ସତ୍ତ୍ୱେ ମାଆ ତାଙ୍କ ଜୀବନ କାହାଣୀ ଲେଖିବା ପାଇଁ ଏଯାବତ୍ ନିଜକୁ ମାନସିକ ଭାବରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିପାରି ନାହାନ୍ତି । ତେଣୁ ବାପାଙ୍କ ରଚନାକୁ ଯଥାଶୀଘ୍ର ପାଠକଙ୍କ ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚାଇବା ଉଚିତ ମନେ କଲୁ । ବାପା ଏମିତି ବି ନିଜ ଜୀବନ କାଳରେ କୌଣସି ଚିନ୍ତା ବା ବିଚାରକୁ କେବେହେଲେ ଗୋପନ କରିନାହାନ୍ତି । ଯେତେ ଅପ୍ରିୟ ହେଉ ପଛେ ନିଜର ସ୍ପଷ୍ଟ ମତ ପ୍ରକାଶ କରିବାରେ ସେ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ କୁଣ୍ଠିତ ହୋଇନାହାନ୍ତି । ମୋର ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ ଯେ ପାଠକେ ଏ ବହିଟି ପଢ଼ିଲାବେଳେ ବି ବାପା ତାଙ୍କୁ ଏ ମାମଲାରେ ନିରାଶ କରିବେ ନାହିଁ ।

ଏ ବହିରେ ପ୍ରକାଶିତ ସମସ୍ତ ମତାମତ ବାପାଙ୍କର ନିଜସ୍ୱ । ମୁଁ କେବଳ ତାଙ୍କର ସେଇ ବିଚାର ଓ ଅନୁଭବକୁ ଲୋକଲୋଚନକୁ ଆଣିବାର କାର୍ଯ୍ୟଟି କରିଛି । ଏହାଦ୍ୱାରା କାହାରି ଭାବନାକୁ ସାମାନ୍ୟତମ ଆହତ କରିବାର ଅଭିପ୍ରାୟ ମୋର ନାହିଁ ଓ ବାପାଙ୍କର ମଧ୍ୟ ନ ଥିଲା । ସେ ଯେତେବେଳେ ଯେଉଁ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଯାହା ଅନୁଭବ କରିଥିଲେ ତା'ର କେବଳ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଅବତାରଣା କରିଛନ୍ତି । ତଥାପି ଯଦି ଏଥିରେ ଉଲ୍ଲେଖିତ କୌଣସି ଘଟଣା ବା ମତାମତରେ କେହି ସାମାନ୍ୟତମ ଆହତ ଅନୁଭବ କରନ୍ତି, ମୁଁ ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ଯୋଡ଼ହସ୍ତରେ କ୍ଷମା ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଛି ।

ଆରମ୍ଭର ପଦେ

ମୋର ଜୀବନର ସନ୍ଧ୍ୟା କାଳ ଆସିଗଲା । ଆଜି ନ ହେଲେ କାଲି ମୋର ଜୀବନ ଦୀପ ଲିଭିଯିବ । ମରିବାକୁ ମୋର ଇଚ୍ଛା ନାହିଁ, କାରଣ ଜୀବନକୁ ମୁଁ ବହୁତ ଭଲପାଏ । କିନ୍ତୁ, ମୃତ୍ୟୁକୁ ଭୟ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ଦୁନିଆରୁ ତ ଦିନେ ନା ଦିନେ ଯିବାକୁ ହେବ । ତା'ପରେ ଅଷ୍ଟଦଶକ ଅତିକ୍ରମ କରିବା ଏକ ସାଧାରଣ କଥା ନୁହେଁ । ଏହି ବହିଟି ଲେଖୁଛି, କାରଣ ଲୋକେ କିଛି ନା କିଛି ମନେ ରଖିବେ । ମୁଁ ଜୀବନରେ ଏପରି କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିନାହିଁ ଯେ ମୋତେ ଲୋକେ ସ୍ମୃତି ମନେ ପକାଇବେ । ଲୋକେ ମନେରଖନ୍ତୁ ବୋଲି ଧାରଣାରୁ ହିଁ ଏହି ବହି ଜନ୍ମଲାଭ କରିଛି ।

ମୋର ନିଜର ସ୍ମୃତି ଓ ଅନୁଭୂତିକୁ ସଂକଳିତ କରିବା ପାଇଁ ବହୁ ଶୁଭେଚ୍ଛା ଓ ବନ୍ଧୁ ମୋତେ କହି ଆସିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଆଶା, ଏହିପରି ଲେଖାଦ୍ୱାରା ତତ୍କାଳୀନ ସମୟ ଓ କାର୍ଯ୍ୟାବଳି ସମ୍ପର୍କରେ ଧାରଣା ମିଳିପାରିବ । ଏହି ବହି ମାଧ୍ୟମରେ ମୁଁ ଜୀବନର ବିଗତ ଦିନକୁ ଫେରିଯାଇଛି । ମୋର ସ୍ମୃତିକୁ ଯେତେବେଳେ ଯେଉଁ ଘଟଣା ଆସିଛି ତାକୁ ସେହି ସ୍ଥାନରେ ହିଁ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛି । 'ଷ୍ଟିମ୍ ଅଫ୍ କନ୍‌ସସ୍‌ନେସ୍'କୁ ଏଥିରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଛି । ଅର୍ଥାତ୍ ଶିଶୁଟିଏ ଯେପରି ପ୍ରଥମେ ଚାଲିବା ଶିଖିଲାବେଳେ ଏପାଖେ ସେପାଖେ ପାଦ ଥାପି ଶେଷରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ ସ୍ଥଳରେ ପହଞ୍ଚେ, ଏହି ବହିର ଯାତ୍ରା ଠିକ୍ ସେହିପରି । ଏହା ଓଡ଼ିଆରେ ଲେଖାଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ ସାଧାରଣ କଥାବାର୍ତ୍ତା କଲାବେଳେ ଯେଉଁ ଭାଷା ମୁଁ ବ୍ୟବହାର କରୁ, ସେହିପରି ସମ୍ବଳପୁରୀ ଓ ଇଂରାଜୀ ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହାର କରିଛି । ପାଖରେ ବସିଥିବା ଜଣେ ଆଗ୍ରହୀ ଶ୍ରୋତାଙ୍କୁ କହିଲା ଭଳି ଏହି ବହିର ପାଠକଙ୍କୁ ଶ୍ରୋତା ଭାବରେ ମନେ କରୁଛି ।

- ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁମାର ପତି
ସାକ୍ଷୀପତ୍ର, ସମ୍ବଲପୁର

ସୂଚୀପତ୍ର

୧.	ବୀର ରାମଚନ୍ଦ୍ରପୁରରୁ ରମ୍ପେଲା	୧୫
୨.	ମୋର ବାପା-ମା'ଙ୍କ ସମୟ	୧୯
୩.	ମୋର ପିଲାଦିନ	୨୯
୪.	ମୋର ଛାତ୍ର ଜୀବନ	୩୯
୫.	କେନ୍ଦୁଝର : ଆନନ୍ଦର ବର୍ଷ	୪୫
୬.	ଅଧ୍ୟାପକ ଜୀବନ	୫୩
୭.	ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରେ	୫୮
୮.	ଶାଲ୍ମିକୋଟ କଲେଜର ଅବସୋସ୍	୭୦
୯.	ପ୍ରଥମ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନର ଅନୁଭୂତି	୭୩
୧୦.	ମାନସିଂହଙ୍କ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମ୍ବଲପୁର କଲେଜ	୭୬
୧୧.	ଆମେରିକାରେ ଅଢ଼େଇ ବର୍ଷ	୮୨
୧୨.	ବିଦ୍ୟାୟ ଆମେରିକା	୧୦୦
୧୩.	ଘରେ ନ ପଶୁଣୁ ମୁଣ୍ଡରେ ଚାଳ	୧୦୫
୧୪.	ସକ୍ରିୟ ଜୀବନର ଶେଷ ଦୁଇ ପାହାଚ	୧୧୧
୧୫.	ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ମୋ ପରିବାର	୧୨୦
୧୬.	ଧର୍ମ କହିଲେ ମୁଁ ଯାହା ବୁଝେ	୧୨୪
୧୭.	କିଛି ସନ୍ତୋଷ : କିଛି ଅବସୋସ୍	୧୩୪

ବୀର ରାମଚନ୍ଦ୍ରପୁରରୁ ରମେଲା

ଆଦି ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟ କହିଛନ୍ତି 'କସ୍ୟସ୍ତ୍ର ବା କୁତଃ ଆୟାତଃ' - ତୁମେ କିଏ ଓ କେଉଁଠୁ ଆସିଛ ! ଅବଶ୍ୟ ସେ ଏହା ଦାର୍ଶନିକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ମଣିଷକୁ କହିଛନ୍ତି । ତେବେ ମୋର ମନରେ ନିଜର ଜିଜ୍ଞାସା ପୂର୍ବ ପାଇଁ ଆଗ୍ରହ ଜାତ ହେଲା ଓ ମୁଁ ଏକଥା ନିହାତି ବୈଷୟିକ ସ୍ତରରେ ନିଜକୁ ପଚାରିଛି । ପରେ ଜାଣିଲି ଆମର ପୂର୍ବଜ ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲା ଅନ୍ତର୍ଗତ ସାକ୍ଷୀଗୋପାଳ ନିକଟସ୍ଥ ବୀର ରାମଚନ୍ଦ୍ରପୁର ଶାସନରୁ ଆସିଥିଲେ ଆଜିକୁ ଦୁଇଶହ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଓ ସମ୍ଭବତଃ ପାଖରେ ରମେଲାଠାରେ ବସବାସ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ସେ ସମୟରେ ଆମ ବଂଶର ବୃତ୍ତି ଥିଲା 'ପୁରୋହିତି' । ରମେଲା ଗ୍ରାମର ତିନିଶହ କଂସାରି ଘର ଆମର ଯଜମାନ ଥିଲେ ।

ଆମର ପୂର୍ବଜ ହରିହର ପତି ପ୍ରଥମେ ରମେଲାକୁ ଆସିଥିଲେ । ତା'ପରେ ବଂଶର ଇତିହାସ ଏହିପରି - ହରିହରଙ୍କ ପୁତ୍ର ଅଗ୍ନୀତା, ତାଙ୍କ ପୁତ୍ର ଭୁବନେଶ୍ୱର, ତାଙ୍କ ପୁତ୍ର ମଧୁସୂଦନ ଏବଂ ତାଙ୍କ ପୁତ୍ର ମୃତ୍ୟୁଞ୍ଜୟ । ମଧୁସୂଦନ ମୋର ଅଜା ଏବଂ ମୃତ୍ୟୁଞ୍ଜୟ ହେଉଛନ୍ତି ପିତା । ବୀର ରାମଚନ୍ଦ୍ରପୁର ଶାସନ ଗ୍ରାମରେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ନିଜସ୍ୱ ପରମ୍ପରା ରହିଛି । ଆମର ଗୋଟ୍ରୀୟ ଲୋକେ ବସବାସ କରୁଛନ୍ତି । ଏମାନେ ଶିକ୍ଷିତ ଏବଂ ଶିକ୍ଷାଦାନ ଏମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ । ଜୀବନଶାରେ ଆମର ଏହି ମୂଳ ଭିତ୍ତିମାଟିକୁ ଦେଖିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳିଛି । ଟିପିକାଲ୍ ପୁରୀ ଗାଁ । ଲମ୍ବା ସଡ଼କ, ଉଭୟ ପାଖେ ପ୍ରଶସ୍ତ ଘରମାନ ଲମ୍ବିଛି । ଗ୍ରାମର ଗୋଟିଏ ମୁଣ୍ଡରେ ଶିବଙ୍କ ମନ୍ଦିର ଓ ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ବିଷ୍ଣୁ ମନ୍ଦିର । ତିନିଗୋଟି ପୋଖରୀ, ନଡ଼ିଆ ଓ କଦଳୀ ଗଛର ଗହଳି, ପଛରେ ଧାନକ୍ଷେତ । ଏବେ ମଧ୍ୟ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ ଭରପୂର । ବାରିପଦା ଏବଂ କଟକର ବିଚିତ୍ରାଟି ତଥା ବଂଗାଳର ମେଦିନୀପୁର ଠାରେ ମଧ୍ୟ ଆମର ଗୋଟ୍ରୀୟ ପତିବଂଶର ଓହଳ ଲମ୍ବିଯାଇଛି ।

ହଁ, ଆମର ପୂର୍ବପୁରୁଷ ସେଇ ବୀର ରାମଚନ୍ଦ୍ରପୁରରୁ ଆସିଥିଲେ । ଏହା ଏକ ଶାସନ । ତେଣୁ ଆମେ ଶାସନୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ ହେବା କଥା । କିନ୍ତୁ ଲୋକେ କହନ୍ତି ପତିମାନେ ଉଚ୍ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣ ନୁହଁନ୍ତି । ଏଇଟା ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଶୁଣିଛି ଯେ ନବକଳେବର ବେଳେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତିରୁ ନାଭି ଜଣେ ପତି ବ୍ରାହ୍ମଣ କାଡ଼େ ଏବଂ ସେ ବର୍ଷକ ଭିତରେ ମରିଯାଏ । ଯାହାହେଉ, ବୋଧହୁଏ ଆମେ ପତିମାନେ ଉଚ୍ଚଦରର ବ୍ରାହ୍ମଣ ନୋହୁଁ । ମୋତେ ବିଦ୍ୟାପତି ଲଳିତା କଥା ଖୁବ୍ ଭଲ ଲାଗେ । ମୋର ତ କାହିଁକି ମନେ ହୁଏ ଆମେ ହୁଏତ ବିଦ୍ୟାପତି ବଂଶଜ ନ ହେଲେ ବି

ରକ୍ତର କିଛି ସଂପର୍କ ଥିବ । କାରଣ ଆମର ଚେହେରାରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ-ଆଦିବାସୀ ଚେହେରାର ମିଶ୍ରଣ ଥିବାରୁ ମୋର ଏପରି ମନେ ହୁଏ ।

ଲୋକେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ଯେ ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବନବାସ ସମୟରେ ରମ୍ପେଲା ଗ୍ରାମ ଦେଇ ଯାତ୍ରା କରିଥିଲେ । ଏଣୁ ସ୍ଥାନଟିର ନାମ ଥିଲା “ରାମପଲ୍ଲୀ” । କାଳକ୍ରମେ ଅପଭ୍ରଂଶରେ “ରମ୍ପେଲା” ହୋଇଛି । ହୀରାକୁଟ ବନ୍ଧରେ ଜଳମଗ୍ନ ହେବା ଆଗରୁ ରମ୍ପେଲା ତତ୍କାଳୀନ ବିହାର-ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଗାଁ ଥିଲା । ଇବ୍ ନଦୀ ତଟରେ ଥିବା ରମ୍ପେଲା ଏକ ଅଗ୍ରଣୀ ଓ ସମୃଦ୍ଧ ଗ୍ରାମ ଥିଲା । ଚାଷବାସ ସହିତ ଶିକ୍ଷାଦାକ୍ଷୀରେ ମଧ୍ୟ ଉନ୍ନତି କରିଥିଲା । ସେହି ସମୟରେ ଏଠାରେ ବାଲିକା ବିଦ୍ୟାଳୟ, ମିଡିଲ ଭର୍ନାକୁଲାର୍ ବିଦ୍ୟାଳୟ, ପାଠାଗାର, ଡାକ୍ତରଖାନା, ଓ ଥାନା ପ୍ରଭୃତି ସହରୀ ତଥା ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ଆଚରଣ ରହିଥିଲା । ଲୋକେ ମଧ୍ୟ ଅଗ୍ରଗତି କରିଥିଲେ । ରମ୍ପେଲାର ଗୌଡ଼ିଆ ଲୋକନାଥ ପଣ୍ଡା (ପ୍ରଖ୍ୟାତ ସାମ୍ୟବାଦୀ ନେତା ସ୍ୱର୍ଗତ ପ୍ରସନ୍ନ କୁମାର ପଣ୍ଡାଙ୍କ ପୂର୍ବଜ) ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ ସମୟରେ ଜାତୀୟବାଦ ସୁରେନ୍ଦ୍ରସାଏଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରି ବନ୍ଦୀ ଭାବରେ ଅସାରଗଡ଼ ଦୁର୍ଗରେ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ ।

୧୯୩୭ ମସିହା ବେଳକୁ ଇବ୍ ନଦୀ ତଟର ବ୍ରଜରାଜନଗର ଠାରେ ବିର୍ଲା ବ୍ରହ୍ମସିଂହ ଏକ ବଡ଼ କାର୍ଗଜଳ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଗଲା । ଓଡ଼ିଶାର ଜଙ୍ଗଲ ମାନଙ୍କରେ ଉତ୍ପାଦିତ ହେଉଥିବା ବାଉଁଶକୁ ନାମକୁ ମାତ୍ର ରୟାଲ୍‌ଟି ଦେଇ ଉପଯୋଗ କରି ବିର୍ଲା କମ୍ପାନୀ ଆଣ୍ଡ୍‌ପିଛୁଲାକେ କୋଟି କୋଟି ଟଙ୍କା ଉପାର୍ଜନ କଲେ ।

ସେହିନଗରୁ ରମ୍ପେଲାର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଇବ୍ ନଦୀ ଥିଲା ରମ୍ପେଲା ତଥା ତା’ର ତଟରେ ଥିବା ଅନେକ ବସତିର ସ୍ୱତ୍ରଧାର । ପିଇବା, ଗାଧୋଇବା ତଥା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କଥା ପାଇଁ ଲୋକେ ଏହି ନଈ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଥିଲେ । କାର୍ଗଜଳ ସ୍ଥାପିତ ହେବାପରେ ଇବ୍ ପାଣି ଦୃଷ୍ଟିତ ହେଲା । ରଙ୍ଗ କଳା ହେଲା । ଧର୍ମକୁ ଆଖି ଠାରିବା ଭଳି ଆବର୍ଜନା ଜମା ରଖିବା ପାଇଁ କାର୍ଗଜଳ କଳ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ପୋଖରୀ ଖୋଳାଇଛି । କିନ୍ତୁ ଲାଭ ନାହିଁ । ଆବର୍ଜନା ଇବ୍ ନଦୀକୁ ରାତିମତ ଯାଇଛି । ପିଇବା ତ ଦୂରର କଥା, ଗାଧୋଇଲେ କ୍ୱାନ୍ତୁକୁଣ୍ଡିଆ ହେବା ସୁନିଶ୍ଚିତ । ସାଧାରଣ ଲୋକ ଏହାର ପ୍ରତିବାଦ କଲେ ।

ଏହି ପ୍ରଦୂଷଣ ସମସ୍ୟାକୁ ନେଇ ସମ୍ବଲପୁରର ତଦାନାତନ ଯୁବ ଓକିଲ ଶ୍ରଦ୍ଧାକର ସୂପକାର ବିର୍ଲା କମ୍ପାନି ବିରୋଧରେ ଏକ ସିଭିଲ ମୋକଦ୍ଦମା ଦାୟର କଲେ । ସେହି ସମୟରେ ଏହା ଭାରତ ବର୍ଷର ପ୍ରଥମ ପ୍ରଦୂଷଣ ମୋକଦ୍ଦମା ଥିଲା । ପୁଞ୍ଜିପତିମାନଙ୍କ ଶତଚେଷ୍ଟା ଓ ଲୋଭ ପ୍ରଦର୍ଶନ ସତ୍ତ୍ୱେ ଆଇନଜୀବୀ ସୂପକାର ନିଜ ଅଭିଯୋଗରେ ଅଟଳ ରହି ନୈତିକତା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଥିଲେ । ସମ୍ବଲପୁର କୋର୍ଟର ଜଜ୍ ବଉଦନିବାସୀ ଖଗେଶ୍ୱର ମହାନ୍ତି (ବରିଷ୍ଠ ଆଇ.ପି.ଏସ୍. ଅଧିକାରୀ ବିଦ୍ୟାଭୂଷଣ ମହାନ୍ତିଙ୍କ ବାପା)ଙ୍କ ଇଚ୍ଛାସରେ ମାମଲାର ଶୁଣାଣି ଚାଲିଥିଲା । ତେବେ ମୋକଦ୍ଦମା ଶୁଣାଣି ଚାଲିଥିବା ବେଳେ, ଓଡ଼ିଶା

ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ନେହଲତା, ଭଉଣୀ ସରୋଜିନୀ ଏବଂ ଭାଇ ନରେନ୍ଦ୍ର ତାଙ୍କ ମା'ଙ୍କ
କନ୍ଦୁରେ ବସିଛନ୍ତି ନନ୍ଦପଡ଼ା, ସମ୍ବଲପୁରସ୍ଥିତ ଘର ଅଗଣାରେ ।

ବାମ କଡ଼ରୁ ବସିଛନ୍ତି ନରମା (ପ୍ରସନ୍ନଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ), ପ୍ରସନ୍ନ, ସ୍ନେହଲତା ଏବଂ
ସାନଭାଇ ଦେବେନ୍ଦ୍ର ରାଉରକେଲାରେ ।

ଛ' ଭାଇ ବୁଲିଲେ । ବାମପଟୁ ଲଳିତ କୁମାର, ପ୍ରସନ୍ନ, ରାମନାରାୟଣ,
ନରେନ୍ଦ୍ର ଏବଂ ଦେବେନ୍ଦ୍ର ।

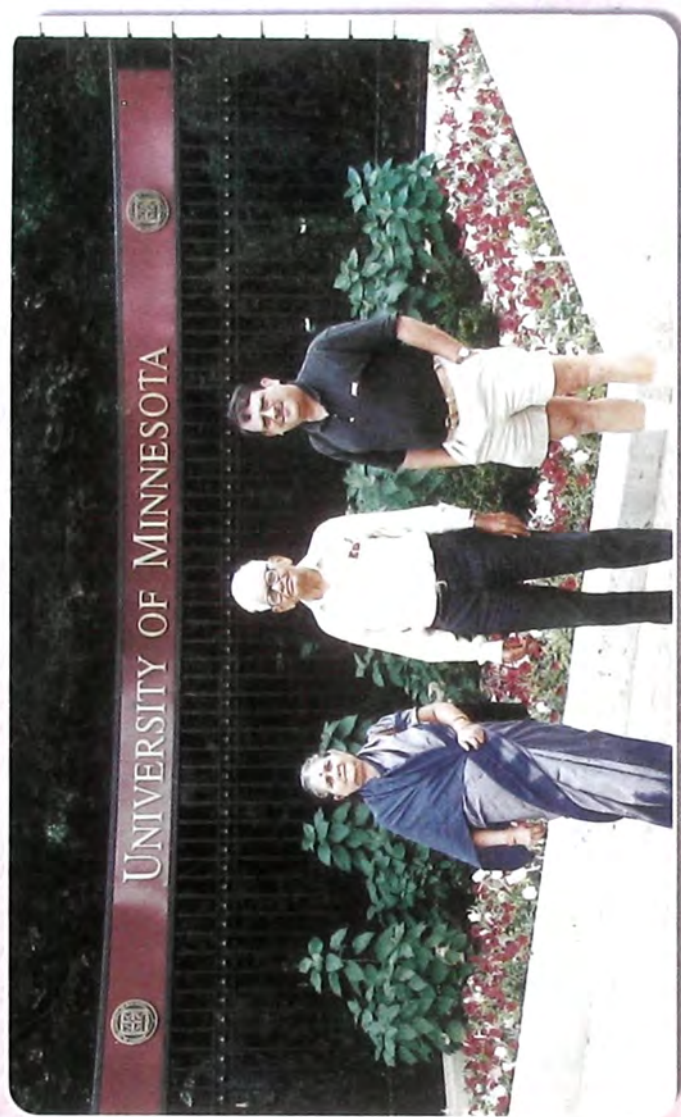
ରେଭେନ୍ସା କଲେଜ ଶୂନ୍ୟମର ଏକଜିକ୍ୟୁଟିଭ ମେମ୍ବରମାନଙ୍କ ସହିତ ।

ଓଡ଼ିଶା କଳାକାର ମେଳଣ କମିଟି ।

୧୯୬୮ ମସିହାରେ ଜି.ଏମ୍. କଲେଜର ଇଂରାଜୀ ବିଭାଗର ଶିକ୍ଷକ ଏବଂ
ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କ ସହିତ ।

୧୯୯୭ ମସିହାରେ ତାଙ୍କ ପୁଅ ସାଙ୍ଗରେ ମିନେସୋଟା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ।

ସମ୍ବଲପୁରର ପାଟଣା ହାଉସରେ ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଇଂରାଜୀ ବିଭାଗର
ସମସ୍ତ ସଭ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ।

ଡାକର ପୂଜ୍ୟ ଶ୍ରୀଶ୍ରୀ

ଏକ ଗର୍ବିତ ବାପା

ସରକାର ରହସ୍ୟଜନକ ଭାବରେ “ଓଡ଼ିଶା ନଦୀଜଳ ପ୍ରଦୂଷଣ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଆଇନ” ପ୍ରଣୟନ କରିଦେଲେ । ତେବେ ପ୍ରଦୂଷଣ ସମସ୍ୟା ଦୂର ହେଲାନାହିଁ । ପ୍ରଦୂଷଣ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ବୋର୍ଡ଼ ସରକାରଙ୍କ ହାତବାରିସି ଭଳି କାମ କଲା । ବିର୍ଲା କଂପାନୀ ଜଳିକତା ଏକ୍ସପର୍ଟଙ୍କ ମତ ନେଇ ଆସିଲେ ଯେ ମହାନଦୀର ଜଳ ପାନୋପଯୋଗୀ । ଶିଳ୍ପାୟତନ କରାଗଲା ବେଳେ ପ୍ରଦୂଷଣ ସମସ୍ୟାକୁ ଦୃଷ୍ଟି ଦିଆ ନ ଗଲେ ଫଳାଫଳ କ’ଣ ହୁଏ, ତାହା ଏହି ମାମଲାକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୁଏ ।

ଯେଉଁ କର୍ଯ୍ୟମାତ୍ର ନର୍କିକୃଷ୍ଟ ବିର୍ଲା କାଗଜକଳରୁ ବାହାରୁଥିବା ଆବର୍ଜନାରୁ ତିଆରି ହୋଇଛି ତାହା ମୁଁ ଦେଖିଛି । କାରଣ ଥରେ ବିର୍ଲା କଂପାନୀ ମୋତେ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥି କରି ଗୋଟିଏ ଉତ୍ସବକୁ ଡାକିଥିଲେ ଏବଂ ସବୁ ଜାଗା ବୁଲାଇ ଦେଖାଇଥିଲେ । ସେହି କୃଷ୍ଣ ପାଖରେ ଗୋଟିଏ ଗୁମ୍ଫାରେ କେଉଁଟିମାନଙ୍କର ଆଦିମ ଅଧିଷ୍ଠାତ୍ରୀ ଅଛନ୍ତି । ସେହି ଗୁମ୍ଫାକୁ ଗୋଟିଏ ଶୁଖିଲା ଜାଗାରୁ ଲୁହା ଶିଡ଼ି କରିଆରେ ଯିବାକୁ ହୁଏ । ସେହି ଦିନରୁ ମୁଁ ଜାଣିଛି ଯେ ଯାହାର ପଇସା ଅଛି, ତା’ର ଏହି ଦେଶରେ କେହି କିଛି କରିପାରିବେନାହିଁ । ବିର୍ଲା କଂପାନୀ ଖୁବ୍ କମ୍ ମୂଲ୍ୟରେ ବାଉଁଶ ନେବାର ସୁବିଧା ପାଇ ଆମ ବାଉଁଶ ଜଙ୍ଗଲକୁ ଠିକା ନେଇ ଉଜାଡ଼ କରିଦେଲା । ସେ ଶତକଡ଼ା ୬୫ ଭାଗ ଓଡ଼ିଆଙ୍କୁ ଚାକିରି ଦେବ ବୋଲି କହି କେବଳ ମଜୁରିଆ ଭାବରେ ଓଡ଼ିଆଙ୍କୁ ରଖିଲା । ଓଡ଼ିଆ ବଡ଼ ଅଫିସରଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଆଖୁଠିରେ ଖଣି ହେବ । ସାଧାରଣ ଲୋକେ ବିପ୍ଳବ ନ କଲେ କିଛି ବି ପାଇବେନାହିଁ ।

ରମ୍ପେଲା ମୋର ଅବଚେତନରେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏକ ଅଭୁଲା ସ୍ମୃତି ହୋଇ ରହିଛି । ହୀରାକୁଦ ହ୍ରଦ ପାଖଦେଇ ଯିବାବେଳେ ରମ୍ପେଲାର ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିରର ମୁଣ୍ଡି ଏବେ ବି ବେଳେ ବେଳେ ଦେବେଁ ଏବଂ ମୋର ମନ ପୁରୁଣା କଥାରେ କେତେ ସମୟ ବୁଡ଼ିଯାଏ । ପରିଷ୍କାର ପରିଚ୍ଛନ୍ନ ରମ୍ପେଲା ଗାଁ, ଉର୍ବର ଜମି ଓ ଫଳବଗିଚା ଆଦିର ଚିତ୍ର ମୋ ମନକୁ ଆସେ । ବାଲୁକା ରାଶିରେ ବୋହି ଯାଉଥିବା ଇବ୍ ନଦୀର ଜଳ ସତରେ କେତେ ସୁନ୍ଦର ଥିଲା । ମଉଳା ଭନଜା ପାହାଡ଼ ଓ ଇବ୍ ନଦୀ କୁଳର ଜଙ୍ଗଲ ପ୍ରକୃତରେ କେତେ ଲୋଭନୀୟ ଥିଲା । ଏକଥା ସତ୍ୟ ଯେ ହୀରାକୁଦ ବନ୍ଧ ଦ୍ଵାରା ଓଡ଼ିଶାର ବିଶେଷ ଉପକାର ହୋଇଛି । ଜଳସେଚନ ଓ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଉତ୍ପାଦନ ସମ୍ଭବପର ହୋଇଛି । କିନ୍ତୁ ପଶିମ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଏଥିପାଇଁ ବହୁ ମୂଲ୍ୟ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଛି । ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟ ଓ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ବଡ଼ ଆସିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ସ୍ଥାନୀୟ ଲୋକେ ନା ତା’ର ଫଳ ପାଇଲେ ନା ପ୍ରକୃତ ଆଲୋକ ପାଇଲେ ।

ମହାନଦୀ ଓ ଉପନଦୀ ଇବ୍‌ର ତଟରେ ଥିବା ୩୧୦ ଖଣ୍ଡ ଗାଁ ହୀରାକୁଦ ବନ୍ଧରେ ବୁଡ଼ିଯାଇଛି । ତନ୍ମଧ୍ୟରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଗ୍ରାମ ମଧ୍ୟ ଥିଲା । ଅଞ୍ଚଳର ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଲୋକଙ୍କୁ ଭିଟାମାଟି ଛାଡ଼ିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଯାହାକିଛି କ୍ଷତିପୂରଣ ଦିଆଗଲା କିମ୍ବା ଥଇଥାନ କରାଗଲା, ଉଦ୍‌ବାସୁ ଲୋକଙ୍କ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ତୁଳନାରେ କିଛି ନୁହେଁ । ପଶିମ ଓଡ଼ିଶାର ଲୋକମାନେ

ସ୍ବତଃପ୍ରବୃତ୍ତ ଭାବରେ ଆନ୍ଦୋଳନ କଲେ ଓ ଜେଲ୍ ଗଲେ । ତା' ବିରୋଧରେ ସମ୍ବଲପୁର ଠାରେ ଲକ୍ଷଲକ୍ଷ ଲୋକଙ୍କ ରେଲି ହେଲା । ସମ୍ବଲପୁରର ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି ଡା. ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ପୂଜାରୀ ସହାୟକ, ଅନ୍ୟ ହଜାର ହଜାର ନରନାରୀଙ୍କ ସହ ଜେଲ୍ ଭୋଗିଥିଲେ । ପ୍ରଶାସନ ଦ୍ବାରା ଲାଠିମାଡ଼ରେ ବହୁଲୋକ ଆହତ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ସମୟର ଯୁବନେତା ପ୍ରସନ୍ନକୁମାର ପଣ୍ଡା ପ୍ରମୁଖ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ସକ୍ରିୟ ଥିଲେ । ସେହିନି ସମ୍ବଲପୁର ସରକାର ହାତସ୍ବରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିବା ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ହରେକୃଷ୍ଣ ମହତାବ ଲୋକମାନଙ୍କୁ କହିଲେ ଯେ, ଶକ୍ତିଏ ପୋଷକାର୍ଥ ମାଧ୍ୟମରେ ଏହି ବିଷୟ ତାଙ୍କୁ ଜଣାଇଥାଆନ୍ତି । ଆନ୍ଦୋଳନର ଆବଶ୍ୟକତା କ'ଣ ଥିଲା ? ଏହା ଫଳରେ ସରଳବିଶ୍ବାସୀ ପଣ୍ଡିତ ଓଡ଼ିଶାବାସୀଙ୍କ ଆନ୍ଦୋଳନ ଶିଥିଳ ହୋଇଗଲା ।

ଶ୍ରୀ ଦେବଦତ୍ତ ପତି ଯାହାଙ୍କୁ ଆମେ ସ୍ବେଦରେ ଅଇଁଠୁ କାକା ବୋଲି ଡାକୁଥିଲୁ, ସେ ଆମ ବାପାଙ୍କର ବଡ଼ ଭାଇଙ୍କ ପୁତ୍ର ଥିଲେ । ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଶିକ୍ଷକ ଥିଲେ । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ତାଙ୍କର ବିଶେଷ ଦକ୍ଷତା ଥିଲା । ଆଶୁକବି ହିସାବରେ ବେଶ୍ ନାଁ ଥିଲା । ରଙ୍ଗ କଲା, ବିରାଟ ବସ୍ତ୍ର, ଅନ୍ତର ପେଟ କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ମୁହଁର ଗଠନ ଥିଲା କମନାୟ । ସେ ଆମକୁ ଖୁବ୍ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ସେ ବଡ଼ପାଟିରେ ଓଜସ୍ବିନୀ ବଜୁତା ଦେଇପାରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ପରିବାର ବର୍ଗର ଲୋକେ ହାରାକୁଦ ଯୋଗୁଁ ଜମିବାଡ଼ି ହରାଇବା ପରେ ହାରାକୁଦ ବନ୍ଦର ପାଖ ଅଞ୍ଚଳ ନୂଆପାଲି (ବେଲପାହାଡ଼) ଠାରେ ଅଛନ୍ତି । ମୋର କାକା ପୁଅ ଭାଇ ସେଠାରେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପୁରୋହିତି କରି ଚଳୁଛନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ ସେହି ଶାଖାର ପିଲାମାନେ ଝାରସୁଗୁଡ଼ାକୁ ଚାକିରି ପାଇଁ ଆସିଗଲେଣି । ଗାଁର ଅନେକ ପରିବାର ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲା ଅନ୍ତର୍ଗତ ରେଙ୍ଗାଲି ରେଲ ଷ୍ଟେସନ ପାଖରେ ନୂଆ ରମ୍ପେଲା କେମ୍ବ୍ରୀ ଗ୍ରାମରେ ରହୁଛନ୍ତି । ଗାଁ ଜଳମଗ୍ନ ହେବାର ପ୍ରାୟ ୫୦ ବର୍ଷ ପରେ ୧୯୯୯ ରେ ସେଠାରେ ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣ କରି, ପୂର୍ବ ମନ୍ଦିରର ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତର କରିଛନ୍ତି ।

ହାରାକୁଦ ବନ୍ଦ ଦ୍ବାରା ସମ୍ବଲପୁର ସହରର ମଧ୍ୟ କ୍ଷତି ହେଲା । ଆମର ପିଲାଦିନର ଜୀବନ, ମହାନଦୀ ସହ ଓଡ଼ପ୍ରୋତ ଭାବରେ ଜଡ଼ିତ ଥିଲା । ସହରର ସମସ୍ତ ଲୋକଙ୍କର ଜୀବନରେଖା ଥିଲା ମହାନଦୀ । ଖରାଦିନେ ସଂଧ୍ୟାପରେ ସମସ୍ତେ ଯାଇ ନଦୀ ବାଲିରେ ଆଶ୍ରୟ ନେଉଥିଲେ । ନଦୀ ମଧ୍ୟଭାଗରେ ବଡ଼ଧାରର ସ୍ବଚ୍ଛ ଜଳସ୍ରୋତ କଥା ମନେପଡ଼ିଲେ ଲୋମ ଟାଙ୍କୁରି ଉଠେ । ନଦୀ ବାଲିରେ ଖେଳୁଥିଲୁ । ବର୍ଷାଦିନେ ବଢ଼ିଯାଣିରେ ପହଞ୍ଚି ଥିଲା ଯେତେ ରୋମାଞ୍ଚକର, ସେତେ ଆନନ୍ଦଦାୟକ ।

ମୋର ବାପା-ମା'ଙ୍କ ସମୟ

ଆମର ଶାଶୁ ଏକ ଅଦ୍ଭୁତ ପରିସ୍ଥିତିରେ ରହେଲା ଛାଡ଼ି ସମ୍ବଲପୁର ଚାଲିଆସିଲା । ମୋର ବାବା(ବାପାଙ୍କ ବାପା) ମାନେ ଥିଲେ ଦୁଇଭାଇ । ଯେତେବେଳେ ସେମାନଙ୍କର ଅଳ୍ପ ବୟସ, ତାଙ୍କ ବାପା ମାଆଙ୍କର ହଇଜାରେ ହଠାତ୍ ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଗଲା । ମୋର ଅଇଁଠୁ କାକାଙ୍କର ବାପା ତାଙ୍କ ସାନ ଭାଇକୁ କହିଲେ, "ତୁ ସମ୍ବଲପୁର ଯାଇ ଇଂରାଜୀ ପଢ଼ । ମୁଁ ବରଂ ଭିକ ମାଗି ଚୋଟେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବି ।" ମୋର ବାବା ସମ୍ବଲପୁର ଆସି ପଞ୍ଚମ ଶ୍ରେଣୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପଢ଼ିଲେ ଏବଂ ସେହି ଯୋଗ୍ୟତାରେ ସେ ଅମିନ୍ (ପରୁଆରି) କାମ ପାଇଗଲେ ।

ମୋର ବାପା ଶ୍ରୀ ମୃତ୍ୟୁଞ୍ଜୟ ପତିଙ୍କର ବିବାହ ରମେଲ୍ଲାରେ ମୋର ମା ସତ୍ୟବତୀ ଦେବୀଙ୍କ ସହ ହୋଇଥିଲା । ମୋର ମା'ଙ୍କ ବାପା ଶ୍ରୀ ସ୍ୱପ୍ନେଶ୍ୱର ଦାଶ ପ୍ରକୃତରେ ବରଗଡ଼ର ବାସିନ୍ଦା । ସେ ରମେଲ୍ଲାର ବାଳିକା ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ମୁଖ୍ୟ ଶିକ୍ଷକ ଥିଲେ । ମୋର ମା'ଙ୍କର ଯେତେବେଳେ ୧୦ମାସ ବୟସ, ତାଙ୍କୁ ଗ୍ରହଣୀ ରୋଗ ଧରିଲା । ସେ ପ୍ରାୟ ମରିବା ଉପରେ । ତେଣୁ ମୋର ଆଇ (ମାଙ୍କ ମା) ତାଙ୍କୁ ଆଣି ମୋର ଅଇଁଠୁ କାକାଙ୍କ ମା କୋଡ଼ରେ ବସାଇଦେଲେ ଏବଂ କହିଲେ ଯେ "ଏ ଝିଅ ଯଦି ବଞ୍ଚେ ତୁମର ହୋଇ ବଞ୍ଚିବ ।" ମୋର ମାନମା (ଅର୍ଥାତ୍ ଅଇଁଠୁ କାକାଙ୍କ ମା) ମୋର ମାଆଙ୍କୁ ବୋହୂ କରିବା ପାଇଁ ହଠାତ୍ ରାଜି ହୋଇଗଲେ । ତା'ପରେ ମୋର ମା' ବି ବଞ୍ଚିଗଲେ । ହୁଏତ ଏହା କାରଣ ନ ହୋଇପାରେ, ହେଲେ ବି ସରଳ ବିଶ୍ୱାସ ସେମାନଙ୍କର ଧର୍ମ ଥିଲା । ମୋର ମା ଦେଶିବାକୁ ଖୁବ୍ ସୁନ୍ଦର ଥିଲେ । ଗୋରା ଦେହ, ଛୋଟିଆ ମଣିଷ - ଗୋଲ ମୁହଁ, ଭାରି ସ୍ନେହୀ । ତାଙ୍କର ୧୧ଟି ସନ୍ତାନ । ବହୁଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ଆଠ ଜଣ ବଞ୍ଚିଲୁ, ଏବେ ପାଞ୍ଚ ଜଣ ଅଛୁଁ । କେତେ ବର୍ଷ ହେଲାଣି ମୋର ଭଉଣୀ ସରୋଜିନୀ ଆଉ ନାହିଁ ଏବଂ ଏବେ ମୋର ବଡ଼ଭାଇଙ୍କର କାଳ ହେଲା । ମୋର ବଡ଼ ଭାଇ ଲଳିତ କୁମାର ଓକିଲ ଥିଲେ । ସେ ଓ ଚତୁର୍ଥ ଭାଇ ରାମନାରାୟଣ ଚାଲିଗଲେଣି । ସାନ ଦୁଇ ଭାଇ ନରେନ୍ଦ୍ର ଓ ଦେବେନ୍ଦ୍ର ଯଥାକ୍ରମେ ବରଗଡ଼ ଓ ରାଉରକେଲାରେ ରହିଛନ୍ତି । ଏବେ ମାତ୍ର ଜଣେ ଭଉଣୀ ପ୍ରମୋଦିନୀ ଅଛି । ସେ ମୋ ମା'ଙ୍କର ପାଣି ଆଣିଛି । ସେ ଭକ୍ତି କବିତା ଭଲ ଲେଖିପାରେ ।

ମୋର ଅଜା ସ୍ୱପ୍ନେଶ୍ୱର ଦାଶ ନାମଜାତା କବି ଓ ପଣ୍ଡିତ ଥିଲେ । ଥରେ ଆଶୁ କବିତା ପ୍ରତିଯୋଗିତା ହୋଇଥିଲା ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ । ସେ ତ ଶିକ୍ଷକ ଥିଲେ । ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ

ଭାଗ ନେଲେ । ବିଚାରକ ଥିଲେ ଗଙ୍ଗାଧର ମେହେର । ସେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ - ଏପରି ଚାରି ପଂକ୍ତିର ଏକ ଛଦ୍ମ କବିତା ଏକାନ୍ତ ମିତ୍ରାକ୍ଷରରେ ସୃଷ୍ଟି କର ଯାହାର ଶେଷ ଧାଡ଼ି ହେବ 'ବନ୍ଧ ହୁଏ ଦେଖ ଆହା ନିଜ ଗୁଣ ଦୋଷେ ।' ମୋର ଅଜା ହଠାତ୍ ଗୋଟିଏ କବିତା ଡିଆରି କରିଦେଲେ । କବିତାଟି ହେଲା 'ମଦମର ମାତଙ୍ଗଜ କାନନ ବିହାରୀ / ବନପତ୍ର ଝର-ନୀରେ ଉଦର ଯେ ପୋଷେ / ବିଧାତା ବିଧାନେ ସେହୁ ସ୍ଵାଧୀନତା ହାରି / ବନ୍ଧ ହୁଏ ଦେଖ ଆହା ନିଜ ଗୁଣ ଦୋଷେ ।' ମେହେର କବିତା ଶୁଣି ଖୁସି ହୋଇଗଲେ । ଯଦିପାତ ତ ଥିଲା, ଉପଧାର ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ବି ପ୍ରଥମ-ତୃତୀୟ ଧାଡ଼ିରେ ଏବଂ ଦ୍ଵିତୀୟ-ଚତୁର୍ଥ ଧାଡ଼ିରେ ବଳବତ୍ତର ଥିଲା । ସେ ତୁଳସୀ ଦାସଙ୍କର ରାମାୟଣକୁ ଓଡ଼ିଆରେ ଅନୁବାଦ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଅନେକ କାବ୍ୟକବିତା ଲେଖିଥିଲେ । ଗଡ଼ଜାତ ରାଜାଙ୍କ ପୁଅ ଓ ଝିଅମାନଙ୍କର ବିବାହ, ବ୍ରତ ଓ ସେମାନଙ୍କର ଅଭିଷେକ ଆଦି ଅନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କୁ ଯାଇ ବହୁତ ବିଦାକି ପାଉଥିଲେ । ମୁଁ ଓ ମୋର ଭାଇମାନେ ତାଙ୍କ ସହିତ ଚିଢ଼ିନ୍ନ ରାଜଦରବାରକୁ ଯାଇ କବିତା ଆସରରେ ଯୋଗ ଦେଇଛୁ । ସୋନପୁର ରାଜାଙ୍କଠାରୁ ଏକ ହାତବଳା ଛାପାଖାନା ସେ ପାଇଥିଲେ । ତାହାକୁ ଆଣି ସମ୍ବଲପୁର ସହରସ୍ଥିତ ନନ୍ଦପଡ଼ାଠାରେ 'ସାଧନା ପ୍ରେସ' ନାମ ଦେଇ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ନାନାଦି ସାହିତ୍ୟ ସହ 'ହୀରାଶଞ୍ଜ' ଓ 'ସାଧନା' ନାମକ ଦୁଇଟି ସମ୍ବାଦପତ୍ରର ପ୍ରକାଶନ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ ।

ଡେକାନାଲରେ ଥରେ ରାଜାଙ୍କର ଭାଇ ଓ ତାଙ୍କର ସାଙ୍ଗମାନେ ତାଙ୍କୁ ଏତେ ହଇଜାଣ କଲେ ଯେ ସେ ସେଦିନଠୁ ସେଠାକୁ ଯିବା ଛାଡ଼ିଦେଲେ । ତାଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ ଠିଆ ହେବାକୁ କହି ସେମାନେ ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ସିଗାରେଟ ଧୂଆଁ ଛାଡ଼ିଲେ ଏବଂ କବିତା ଆବୃତ୍ତି କରୁଥାଆନ୍ତୁ ବୋଲି ଅନୁରୋଧ କରିବାରେ ଲାଗିଲେ । ଧୂଆଁରେ ଅଣନିଶ୍ଵାସ ହୋଇ ମୋର ଅଜା ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଗଲେ । ଡେକାନାଲ ରାଜାଙ୍କ ଭାଇଙ୍କର ଏପରି ଅମଣିଷପଣିଆ ଥିଲା । ସେ (ରାଜାଙ୍କ ଭାଇ) ଥରେ ଗୋପାଳ ପ୍ରହରାଜଙ୍କ ପଛରେ ଗୋଟିଏ କୁକୁରକୁ ଛୁଲ୍ଲାଇ ପ୍ରହରାଜଙ୍କୁ ନୟାଚ କରିଥିଲେ । ସ୍ଵାଧୀନ ଭାରତରେ ଆଉ କିଛି ନ ହେଲେ ବି ଏ ପ୍ରକାର ଅତ୍ୟାଚାରରୁ ଆମେ ମୁକ୍ତ ହୋଇଛୁ । ଅବଶ୍ୟ ଯଦି ଆମେ ସେମାନଙ୍କ ସ୍ଥାନରେ ଆମ ଭିତରୁ କେତେକଙ୍କୁ ସେ ପ୍ରକାର ଅମଣିଷ କରି ଡିଆରି କରୁଥାଉଁ ଏବଂ ଯଦି ସେମାନେ ପଦପଦବିରେ ରହି ଆମକୁ ନାନା ପ୍ରକାରେ ହଇଜାଣ କରୁଥାନ୍ତି, ସେଇଟା ଆମ ଦୋଷ ।

ମୋର ବାପା ଶ୍ରୀ ମୃତ୍ୟୁଞ୍ଜୟ ପତି ଖୁବ୍ ଭଲ ଛାତ୍ର ଥିଲେ । ମୋର ଅଜା ସମ୍ବଲପୁର ଝାଡୁଆ ପଡ଼ାର ଗୋଟିଏ ଘର ଭଡ଼ାରେ ନେଇଥିଲେ । ସେ ଅତୀବିରାରେ ରେଭେନ୍ସା ଇନ୍ସ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍ ଥିଲେ । ସେହି ଅଞ୍ଚଳରେ କିଛି ଟାଏ ଜମି କିଣିଥିଲେ । ସବୁ ଠିକ୍ ଚାଲିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ହଠାତ୍ ବିପଦ ତୁହାକୁ ତୁହା ଆସିଲା । ମୋର କାକା ଧନଞ୍ଜୟ ହଇଜାରେ ମରିଗଲେ । ତା'ପରେ ... ଏବେ ବି ଯେଉଁ କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲେ ଲୋମ ଟାଙ୍କୁରି ଉଠେ, ସେହି ଘଟଣା ଘଟିଲା ।

ମୋର ବାବା (ବାପାଙ୍କ ବାପା) ମଧୁସୂଦନ ଗୋଟିଏ ସାହେବ ଯୁବ ଆଇ.ସି.ଏସ୍. ଅଫିସରଙ୍କୁ ଶିକାର ଟ୍ରେନିଂ ଦେବା ପାଇଁ ମୁଖ୍ୟର ଜଙ୍ଗଲକୁ ନେଇଥିଲେ । ମୁଖ୍ୟର ପାଖରେ ଘଷ ଜଙ୍ଗଲ । ତାହା ସମ୍ବଲପୁରରୁ ପ୍ରାୟ ୨୦ କିଲୋମିଟର ଦୂରରେ । ମୁଖ୍ୟର ସମ୍ବଲପୁର କଟକ ରାସ୍ତା କଡ଼ରେ । ଏବେ ବି ସେହି ତାଳବଙ୍ଗଳା ରହିଛି ଯେଉଁଠି ଶିକାରୀ ଦଳ ରହୁଥିଲେ । ଚାନ୍ଦିନୀ ଗାଡ଼ି, ଶାତ ଦିନ । ମୋର ବାବା ଓ ସାହେବ ପାଇଁ ଗଛ ଉପରେ ଯେଉଁ ମତାନ୍ ତିଆରି କରାହୋଇଥିଲା ତାହା ଥିଲା ତଳୁ ପ୍ରାୟ ୧୨ ଫୁଟ ଉପରେ, କାରଣ ଅତିବେଶୀ ହେଲେ ବାଘ ୧୨ ଫୁଟ ଡେଇଁପାରେ । ଗଛରେ ଛେଳି ବନ୍ଧା ହୋଇଛି । ଲୋକେ ପାଟିତୁଣ୍ଡ କରି ବାଜା ବଜାଇ ଖେଦା କଲେ ଅର୍ଥାତ୍ ବାଘକୁ ସେହି ଗଛ ଆଡ଼କୁ ଖେଦିବା ପାଇଁ ଖୁବ୍ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । କିନ୍ତୁ ବାଘର ଦେଖା ମିଳିଲା ନାହିଁ । ସାହେବ ମତାନରେ ଶୋଇପଡ଼ିଲେ । ମୋର ବାବା ବି ଶୋଇବା ପାଇଁ ବାହାରିଲେ । ଶୋଇବା ଆଗରୁ ପରିସ୍ରା କରିବା ପାଇଁ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇଲେ, ଯାହା ନ କରିବା କଥା । କିନ୍ତୁ କାଳ ଆସିବାକୁ ଥିଲେ ତାହା ନିଜ ଆଡ଼କୁ ଚାଣିନେବ । ଶାତ ଦିନ, ମୋର ବାବା ଟେକ୍ କୋଟ ପିନ୍ଧିଥିଲେ । ସେ ପରିସ୍ରା ସାରି ଫେରୁଛନ୍ତି, ତାଙ୍କ ପାଦ ତଳେ ଶୁଖିଲା ପତ୍ର ଖଡ଼ଖଡ଼ କରୁଛି । ସାହେବର ନିଦ ହଠାତ୍ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ସେ ବାଘ ଆସୁଛି ଭାବି ନିଦ ବାଉଳାରେ ବନ୍ଧୁକ ଚଳାଇଦେଲେ । ମୋର ବାବା ଚଳି ପଡ଼ିଲେ । କିନ୍ତୁ ବ୍ରିଟିଶ ରାଜଦ୍ୱ । ଜଣେ ସାହେବ କିପରି ନରହତ୍ୟା ଦୋଷରେ ଆସାମା ହେବେ ? ଜାରି ହୋଇଗଲା 'ମଧୁ ପତିକୁ ବାଘ ମାରିଦେଲା !' ମୋର ବାବାଙ୍କର ଶବ ଚାଉଳକୁ ଅଣାହେଲା । ଆମ ଘର ଗଳି ମୁଣ୍ଡରେ ଶବକୁ ଖୁବ୍ ଅଳ୍ପ ସମୟ ପାଇଁ ଅବକାଇଲେ । ତା'ପରେ ଶବକୁ ପୋଡ଼ି ଦିଆଗଲା । ସାନ୍ତ୍ବନା ଦେବା ପାଇଁ ମୋର ବାପାଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ କିରାଣି ଚାକିରି ଦିଆଗଲା ଏବଂ ଏକ ଅଦ୍ଭୁତ କଥା କରାଗଲା । ସେ ପଢୁଥିବେ ଏବଂ ତାଙ୍କର ଚାକିରି ବି ରହିବ । ମୋର ବାପା ମେଟ୍ରିକୁଲେସନ୍ ପାଞ୍ଚ ଡିଭିଜନରେ ପାସ୍ କରିବା ପରେ ସେହି ଚାକିରିରେ ଅବଶ୍ୟ ଯଥାଯଥ ପଦୋନ୍ନତି ସହ ମରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହିଲେ ।

ମୋର ବାପା ଜଣେ ଖାଣ୍ଟି ମଣିଷ ଥିଲେ । ଲାସ୍ତ ମିଛୁ ବହୁ ଦୂରରେ ଥିଲେ । ସେ ଥିଲେ କର୍ମନିଷ୍ଠ । ସାହେବମାନେ ତାଙ୍କୁ ବହୁତ ଖାତିର କରୁଥିଲେ । ଥରେ ନାଳମଣି ସେନାପତି ଆଇ.ସି.ଏସ୍. ସମ୍ବଲପୁରରେ ଡେପୁଟି କମିଶନର ଥିଲାବେଳେ ସେ ଗୋଟିଏ ଡ୍ରାଫ୍ଟରେ fortyକୁ fourty ବୋଲି ଲେଖିଥିଲେ । ଟାଇପ୍ ପାଇଁ ପଠାଇବା ବେଳେ ବାପା ଭୁଲ୍ଟି ନିଜ ହାତରେ ସୁଧାରି ଦେଲେ । ପରେ ଡ୍ରାଫ୍ଟଟି ସେନାପତି ସାହେବଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲା । ସେ ଏହି ସଂଶୋଧନ ଦେଖି ମୋ ବାପାଙ୍କ ଉପରେ ଜୋରରେ ଚାରିଗଲେ ଏବଂ ପୁନର୍ବାର fourty ଲେଖିଦେଲେ । ପରେ ଘରକୁ ଯାଇ ଅଭିଧାନ ଦେଖିଲେ ଏବଂ ନିଜର ଭୁଲ୍ ବୁଝିପାରିଲେ । ତା' ପରଦିନ ସେ ବାପାଙ୍କୁ କ୍ଷମା ମାଗିଲେ । ସେ (ନାଳମଣି ସେନାପତି) ଥିଲେ ପ୍ରକୃତରେ ଜଣେ ମଣିଷ । ଆଜିକାଲି କେତେଜଣ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ କର୍ମଚାରୀ ପାଖରୁ କ୍ଷମା

ମାଗିବେ ? ପରେ ଦୈବଯୋଗରେ ତାଙ୍କର ନାତୁଣୀ, ତତ୍କୃତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ସାମନ୍ତରାୟଙ୍କ ଏକମାତ୍ର କନ୍ୟା ଆମର ବଡ଼ ବୋହୂ ହେଲା ଏବଂ ଏହା ସମ୍ଭବ ହେଲା କେବଳ ସେନାପତି ସାହେବଙ୍କ କଥାରେ । ସେ କହିଲେ, “ପରିବାର ଭଲ । ମୃତ୍ୟୁଞ୍ଜୟ ପତି ମୋର ଶିକ୍ଷକ ଥିଲେ । ସେ ମୋତେ Central Province Tenancy Act ଶିଖାଇଥିଲେ ।” (ସମ୍ବଲପୁରରେ ତଥାପି C.P. (ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ) Tenancy Act ପ୍ରଚଳିତ ଥିଲା କାରଣ ସମ୍ବଲପୁର ଅଳ୍ପ ଦିନ ଆଗରୁ C.P.ରୁ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଆସିଥିଲା ।) ତାଙ୍କ କଥାରେ ସାମନ୍ତରାୟ ଦମ୍ପତି ଗୋଟିଏ ସମ୍ବଲପୁରି ଘରେ ନିଜର ଏକମାତ୍ର ଝିଅକୁ ଦେବାକୁ ରାଜି ହେଲେ ।

ଉପରଠାଉରିଆ ଭାବରେ ଦେଖିଲେ ମୋର ବାପାଙ୍କ ଜୀବନ ଥିଲା ଦୁଃଖର ଜୀବନ । ତାଙ୍କର କୁଟୁମ୍ବ ବଡ଼ ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ରୋଜଗାର ସାମିତ । ଉପୁରି ତ ନେବେ ନାହିଁ । ତଥାପି କଷ୍ଟେକଷ୍ଟେ ଚଳିଯାଉଥାନ୍ତି, କାରଣ ମୋର ମା ଥିଲେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସ୍ୱରୂପିଣୀ । ସେ ଖୁବ୍ କମ୍ ଖର୍ଚ୍ଚରେ ସୁନ୍ଦର ଖାଇବା ତିଆରି କରିପାରୁଥିଲେ । ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପୁଅ ଝିଅକୁ ତାଙ୍କର ମା’ଙ୍କ ରାନ୍ଧିବା ଭଲ ଲାଗେ । କିନ୍ତୁ ପକ୍ଷପାତ ଦୋଷରେ ଦୋଷୀ ନ ହୋଇ ମୁଁ କହିପାରିବି ଯେ ମୋର ମାଆଙ୍କ ରନ୍ଧା ଥିଲା ନିଆରା । ଆମ ଘରେ ଚଟକା ଥିଲା ଏକ ବିଶେଷତ୍ୱ । ଲୁଣ, ଲଙ୍କା, ଲେମ୍ବୁ ଓ ତେନ୍ତୁଳି ଆଦି ମିଶାଇ ଏପରି ଏକ ଚଟକା ମା’ ତିଆରି କରିପାରୁଥିଲେ ଯେ ଚଟକା ମୋ ଖାଇବାର ଏକ ଅବଶ୍ୟ ଅଂଶ ଥିଲା । ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଦୋଷ ଥିଲା - ଲଙ୍କା ମରିଚ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ପ୍ରୀତି । ଆମ ଘରେ ତରକାରୀ ରାଗ ଜରଜର ହେଉଥିଲା । ଏପରିକି ଦିନେ ଦିନେ ସେ ଲଙ୍କାକୁ ମୂଳ ପରିବା ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରି ଲଙ୍କା ତରକାରି ବନାଉଥିଲେ । ସେ ପ୍ରକୃତରେ କେଡ଼େ ସ୍ନେହୀ ଥିଲେ ତା’ର କେତୋଟି ଦୃଶ୍ୟ ମୋର ଆଜି ବି ମନେ ପଡ଼ିଯାଏ । ମୋର ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ଫେରିବା ସମୟ ହେଲେ ମା’ ବରାବର ବାରିପଦର ସେଇ କାନ୍ଥ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଥିବେ, ଯେଉଁ କାନ୍ଥ ତେଇଁ ସର୍ବକଟ୍ ବାଟରେ ମୁଁ ଫେରୁ । ରାତିରେ ବି ଲଣ୍ଡନ ଧରି ମୋ ଟ୍ୟୁସନ୍‌ରୁ ଫେରିବା ବାଟକୁ ବାନ୍ଧିଥିବେ ।

ଆମର ଖାଇବା ପିଇବା ଏପରି ଥିଲା ଯେ ଆମେ ଯେ ଗୋଟିଏ ଅଭାବୀ ଘରର ପିଲା ଏ କଥା ଆମେ କେବେ ଅନୁଭବ କରି ନ ଥିଲୁ । ଅବଶ୍ୟ ଆମର ପୋଷାକ କଥା ଭାବିଲେ ଆମେ କିପରି ଏତେ କମ୍ ପୋଷାକରେ ଚଳୁଥିଲୁ ଏ କଥା ବୁଝିହୁଏ ନାହିଁ । ଦୁଇଟି ମାମୁଲି ଧୋତି, ଗୋଟିଏ ଦୁଇଟି ଗାମୁଛା ଏବଂ ଦୁଇଟି ସାର୍ଟ । ଏହି ସାର୍ଟ ଦୁଇଟି ଧୋବଣୀ କେବଳ ସୋଡ଼ା ପାଣିରେ କାଟୁଥିଲା । ଇସା ପ୍ରାୟ ହୁଏନାହିଁ । ରଥଯାତ୍ରା ଦିନ ଗୋଟିଏ ନୂଆ ସାର୍ଟ ବାପା କିଣି ଦେଉଥିଲେ । ସେହି ସାର୍ଟଟି ଇସି ହୋଇ ରଖା ହେଉଥିଲା ବିଶେଷ ଅବସରରେ ପିନ୍ଧିବା ପାଇଁ । ବୁଦ୍ଧୁଆ ଖଟ, ଗୋଟିଏ କନ୍ଥା, ଖଣ୍ଡିଏ ଚାଦର ଓ ଗୋଟିଏ ଚକିଆରେ ଆମେ ପ୍ରାୟ ଚଳୁଥିଲୁ । ଚାଦରଟି ଯେଉଁଦିନ ସଫା ହେଉଥିଲା, ସକାଳୁ ତାହା ଧୋବଣୀ ନେଇ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଫେରାଉଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ବାପାଙ୍କର ଓ ମୋର ବଡ଼ ଭାଇଙ୍କର ସାର୍ଟ ଓ

ଧୋତି ଇସି ହେଉଥିଲା କାରଣ ମୋର ବଡ଼ ଭାଇ ସୌଖିନିଆ ଥିଲେ । ଶାତ ଦିନ ବି ଆମକୁ ଭଲ ଚାଦର ମିଳୁ ନ ଥିଲା । ଖଣ୍ଡିଏ ମୋଟା ଖଦଡ଼ ଚାଦରରେ ମୁଁ ଆରାମରେ ଶାତର ସାମ୍ନା କରିପାରୁଥିଲି । ରାତି ପାଇଁ ଘରେ ଉମେଇ ଥାଏ । ତେଣୁ ଗୋଟିଏ ପଟଳା ଶେଯ ବି ମୋ ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ଥିଲା ।

ହଁ, ମୁଁ ବାପାଙ୍କ କଥା କହୁଥିଲି । ବାପା ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀରେ କଲିକତା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ମେଟ୍ରିକ୍ ପରୀକ୍ଷା ପାସ କଲେ । ସେ ଚାକିରିରେ ପଦୋନ୍ନତି ଆଦି ପାଇ ଅର୍ଘ୍ୟ ସୁପରିନଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ପଦବି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଠିଲେ । କିନ୍ତୁ ଜୀବନଯାକ ତାଙ୍କୁ ମାମୁଲି ଭାବରେ ଚଳିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଚୁରୁମ୍ବ ବଢ଼ିଲେ । କିନ୍ତୁ ଆୟ ସେହି ଅନୁପାତରେ ବଢ଼ୁ ନ ଥିଲା । ତଥାପି ତାଙ୍କର ସକୋଟ୍‌ପଣିଆ ଏପରି ଥିଲା ଯେ ସେ କେବେ ଲୋଭର ଶିକାର ହେଉ ନ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଆଉ ଏକ ଅସୁବିଧା ହୋଇଗଲା । ତାଙ୍କର ବାପା ସମ୍ବଲପୁରରେ ଘର କରିପାରି ନ ଥିଲେ ବି ଅତାବିରା ପାଖରେ ବାଘପାଲିରେ ଚାଷ ଜମି କିଣିଥିଲେ । ମୋର ଆଜ ପାଖରେ ବି ସୁନା ରୁପାର ଅଳଙ୍କାର କିଛି ଥିଲା । ସମ୍ବଲପୁର ନିକଟରେ ଠେମେରା ଗାଁ । ସେହି ଗାଁର ମାଝିଦାରର କୁଦୃଷ୍ଟି ମୋ ବାପାଙ୍କ ଉପରେ ପଡ଼ିଲା । ତା'ର ଗାଁରୁ ଜାଣେ ଚାଷ ଉଡ଼ୁନ ଛୁ ହୋଇଯାଇଥିଲା, ଅର୍ଥାତ୍ ତା'ର ଚାଷ ଜମିରୁ ଆୟ ହେଉ ନ ଥିବାରୁ ସେହି ଜମି ଛାଡ଼ି ସେ ପଳାଇଗଲା । ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଜମି ମାଝିଦାରର ହୋଇଗଲା । ସେ ଆଉ କାହାକୁ ଜମିପତ୍ତା ଦେଇପାରିବ ଓ ପଇସା ପାଇବ ।

ଠେମେରା ମୋର ପିଉସା ନାନୀର ଶାଶୁଘର । ତେଣୁ ମାଝିଦାର ମୋର ବୁଢ଼ମା (ବାପାଙ୍କ ମା)କୁ ଆୟତ୍ତ କଲା । ତାଙ୍କୁ ବୁଝାଇଲା, ଠେମେରାରେ ଚାଷ ଜମି କିଣିଲେ ସେ ତା'ର ଝିଅ ଘର ସହିତ ପ୍ରାୟ ରହିପାରିବ । ମୋର ଆଜ ସରଳ ମଣିଷ ଥିଲା । ଅନ୍ୟମାନେ ମଧ୍ୟ ତାକୁ ଫୁସୁଲାଇଲେ । କେବଳ ମୋର ବାବା (ବାପାଙ୍କ ବାପା)ଙ୍କ ବଡ଼ ଭାଇ - ସେ ସେତେବେଳେ ବଞ୍ଚିଥିଲେ - ମନା କଲେ । ସେ କହିଲେ, 'ତୁଇ ବରବାଦ୍ ହେଇ ଯିବୁରେ, ... ଇ ଜମିଥି କୁହୁଥା (ବିଲୁଥା) ବି ନାହିଁ ହଗେ ।' (ଅର୍ଥାତ୍ ଜମିଟି ପଥୁରିଆ ଓ ଖାଲଜିପ) । ମୋର ବୁଢ଼ମା (ଆଜ) କିନ୍ତୁ ମାନିଲା ନାହିଁ । ଅନଶନରେ ବସିଲା । ବାପାଙ୍କର ଚାଷ ଜମି ବିକ୍ରି କରାଗଲା । ତା' ଉପରେ କିଛି କରଜ ବି ହେଲା । ଜମି ଅନୁର୍ବର ଥିବାରୁ ତା'ର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ କରଜ ପୁଣି ଆଣିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ବାପାଙ୍କୁ ଏହା ଏକ ଚାଲଗ୍ରହ ହେଲା । ଟାଉନ୍‌ରେ ଘର ଖଣ୍ଡିଏ କରିପାରିଲେ ନାହିଁ, ଯଦିଓ ଶସ୍ତାରେ ଘର ମିଳୁଥିଲା । ଭଡ଼ାଘରେ ହିଁ ଆମ ଜୀବନ ଅତିବାହିତ ହେଲା । ବେଳେବେଳେ ମଣିଷ ଏପରି ଖାତରେ ପଶିଯାଏ ଯେ ସେଥିରୁ ସେ ଆଉ ବାହାରିପାରେ ନାହିଁ ।

ଅବଶ୍ୟ ଗୋଟିଏ କଥା କହିବି । ଦୁଃଖ ଭିତରେ ରହି ବି ସେ ଦୁଃଖକୁ ଭୁଲିପାରୁଥିଲେ । ଚିତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ଥାଇ ବି ନିଶ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିପାରୁଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ସହଳ ଖାଇବା

ସମସ୍ତଙ୍କର ଅଭ୍ୟାସ ଥିଲା । ରାତିରେ ଖାଇ ସାରିବା ପରେ ସେ କୁର୍ରେ ଦୁଇ ଘଣ୍ଟା କଟାଉଥିଲେ । ପଡ଼ାର ପ୍ରୌଢ଼ମାନେ ଗୋଟିଏ କୋଠରୀ ନେଇ କୁର୍ କରୁଥିଲେ । ସେଠି କେତେ ପ୍ରକାରର ଖୁସିଗପ ହେଉଥିଲା । ବଳଭଦ୍ର ରଥ, ଦୁର୍ଗା ପ୍ରସାଦ ମିଶ୍ର, ବୈକୁଣ୍ଠ ନନ୍ଦ ପ୍ରମୁଖ ତାଙ୍କର ତେର ଜଣିଆ ସାଙ୍ଗ ଦଳ ଥିଲେ । ଏହି ଦଳ ଏକ ମହଣ ମିଠେଇ ଖାଇପାରୁଥିଲେ । ବାପା ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସବୁ ଦୁଃଖ ଚିନ୍ତା ଭୁଲିଯାଉଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଖୋଲା ହସ ବହୁ ଦୂରକୁ ଶୁଭୁଥିଲା । ବାପାଙ୍କଠୁ ଏହା ବୋଧହୁଏ ମୁଁ ପାଇଥିବି । ମୁଁ ବି ଖୋଲା ହସ ହସିପାରେ ବୋଲି ଲୋକେ କହନ୍ତି । ମୁଁ ଜୀବନରେ ଯେତେ ଗମ୍ଭୀର ପରିସ୍ଥିତିରେ ଥିଲେ ବି କେବେ ଚିନ୍ତା କରେନାହିଁ । ଲୋକେ କହନ୍ତି ମୋର ଖୋଲା ହସ ସେମାନଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ଭଲ ଲାଗେ । ମୋର ବାପା ଅଭାବୀ ଅବଶ୍ୟ ଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଭାବନା ଉନ୍ନତ ଧରଣର ଥିଲା ।

ମୋର ଦାଦା (ବଡ଼ଭାଇ) ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀରେ ମେଟ୍ରିକ୍ ପାସ୍ କଲେ । କେବଳ ସେତିକି ନୁହେଁ, ସେ ଜିଲ୍ଲା ବୃତ୍ତି ପାଇଲେ । ବାପା କରଜ କରି ମୋର ଦାଦାଙ୍କୁ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରେ ପଢ଼ାଇବା ପାଇଁ କଟକ ପଠାଇଲେ । ଧାର ଆଦି କରି, ଜମି ବିକ୍ରି କରି ତାଙ୍କ କଲେଜ ଖର୍ଚ୍ଚ ଭରଣା କଲେ । ସେତେବେଳେ ସମ୍ବଲପୁରରୁ ଖୁବ୍ ଅଳ୍ପ ସଂଖ୍ୟକ ପିଲା କଟକକୁ ପଢ଼ିବାକୁ ଯାଉଥିଲେ । ମୋର ମନେ ଅଛି ଯେ ବାପାଙ୍କ ଦରମାରୁ ଏକ ଅଂଶ ସେ କରଜ ଶୁଦ୍ଧି ନ ପାରିବାକୁ କୋରଖ ହୋଇଥିଲା । ବିଚାରପତି ଏହା କରିବାକୁ ଚାହୁଁ ନ ଥିଲେ । ତେଣୁ ସେ ବାପାଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ, 'ଆପଣଙ୍କର କିଛି ସଂପତ୍ତି ଅଛି କି ?' ବାପା କହିଲେ, 'My sons are my only wealth' । ତେଣୁ ଦରମାର ଏକ ଅଂଶ କୋରଖ କରିବା ବ୍ୟତୀତ ବିଚାରପତିଙ୍କର ଅନ୍ୟ ପନ୍ଥା ନ ଥିଲା । ଦାଦା ବି.ଏ.ରେ ଇଂରାଜୀ ଅନର୍ସ ପାଇଥିଲେ । ତା'ପରେ କିନ୍ତୁ ବି.ଏଡ଼୍. ପଢ଼ିଲେ । ସେତେବେଳେ ବି.ଏଡ଼୍. ପଢ଼ିବା ପାଇଁ ଷ୍ଟାଇପେଣ୍ଡ ମିଳୁଥିଲା । ବି.ଏଡ଼୍. ପାସ୍ କରିବା ପରେ ସେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ସ୍କୁଲ ଶିକ୍ଷକ ଓ ସ୍କୁଲ ପରିଦର୍ଶକ ହେଲେ । ଏହି ଚାକିରି ତାଙ୍କୁ ଆଦୌ ଭଲ ଲାଗୁ ନ ଥିଲା । ତାଙ୍କର ରାଗ ରହିଲା ଯେ ସେ ବି.ଏଡ଼୍. ହୋଇଥିବାରୁ ପି.ଏସ୍.ସି. ତାଙ୍କୁ ସର୍ବ୍ବ ଡେପୁଟି କଲେକ୍ଟର୍ ଭାବରେ ମନୋନୀତ କଲେନାହିଁ । ତେଣୁ ସେ ସୁବିଧା ପାଇବା ମାତ୍ରେ ସପ୍ଲାଇ ବିଭାଗକୁ ଚାଲିଗଲେ ଏବଂ ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କୁ ଫେରୁ ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗକୁ ଫେରାଇ ଦିଆଗଲା, ସେ ଇସ୍ତଫା ଦେଇ କଟକରେ ଓକିଲାତି ପଢ଼ିଲେ ଓ ପରେ ସମ୍ବଲପୁରରେ ଓକିଲ ହେଲେ ଏବଂ ଭଲ ପଇସା ରୋଜଗାର କଲେ ।

ପ୍ରସନ୍ନ, ମୋର ପିଠିଆଉଠିଆ ଭାଇ, ଅର୍ଥାତ୍ ମୋର ପରେ ପରେ ସେ କନ୍ୟା ହୋଇଛି, ମୋ ଠୁ ପ୍ରାୟ ତିନି ବର୍ଷ ସାନ । ମା କହୁଥିଲେ, ମୋତେ ମା ପାଇ (କାଖ) କଲେ ସେ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଗଢ଼ିଯାଉଥିଲା । ତେଣୁ ମୋତେ ବୋହିବା ଭାର ମୋର ଇନ୍ଦୁ ନାନୀ (ପିଉସା) ଉପରେ ପଡ଼ିଲା । ଇନ୍ଦୁ ନାନୀ ସହିତ ମୋର ସଂପର୍କ ମାମୁଲି ନ ଥିଲା । ସେ ଠେମ୍ବେଗାରେ ପଢ଼ିଥିଲା । ପାଖରେ । ତେଣୁ ମୁଁ ପ୍ରତିବର୍ଷ ମାସେ ତା' ପାଖରେ ରହୁଥିଲି । ତା'ର ଶାଶୁ ଘରର ଗୋଟିଏ

ଆମ ବୁଟରଇରେ (ତୋଟାରେ) ଭାଗ ଥିଲା । ସେମାନେ ପ୍ରଚୁର ସଂଖ୍ୟାରେ ଆମ ଭାଗ ପାଉଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଘର ଉପରେ ବାଲିରେ ଗଦା ଗଦା ହୋଇ ବହୁତ କିସମର ଆମ ରଖାହୋଇଥାଏ । ଯିଏ ଯେତେ ଆମ ଯେ କୌଣସି ଗଦାକୁ ନେଇ ଖାଇପାରେ । ପ୍ରତିଦିନ ସକାଳେ ମୁଁ ତାଙ୍କର ବୁଟରଇକୁ ଯାଉଥିଲି । ସେଠାରେ ଜଗୁଆଳି ଲେଟି ଝାଡ଼ି ମୋତେ ଖାଇବାକୁ ଦେଉଥିଲା । ଗଛରେ ଥାଇ ଯେଉଁ ଆମ ପାଟିଯାଏ ତାକୁ ଲେଟି କହନ୍ତି । ତା'ର ମିଠା ଅଳଗା । ଏପରି କି ଆମିକା କିସମର ଆମର ଲେଟି ବି ମିଠା ଲାଗେ । ନାନୀ ମୋତେ ଖୁବ୍ ଆଦରରେ ରଖୁଥିଲେ ।

ମୋର ବୁଛ ମା' (ବାପାଙ୍କ ମା) ଜଣେ ଅଦ୍ଭୁତ ମଣିଷ ଥିଲା । ସେ କଥା କଥାକେ ରାଗିଯାଏ । କିନ୍ତୁ ତା'ର ଅନ୍ତର ଥିଲା ଏକାନ୍ତ କୋମଳ । ମୋର ସ୍ବାକୁ ଆଦରରେ ଖୁବ୍ ଗାଳି ଦେଉଥିଲା ଓ ଖୁବ୍ ଭଲ ପାଉଥିଲା । ତା'ର ଚେହେରା ଏବେ ବି ମୋ ଆଖିରେ ଝଲସୁଛି । ଲମ୍ବା ମଣିଷ, ତା'ର ପାଦପୁ ଆରମ୍ଭ କରି ହାତ, ଗୋଡ଼ ଆଦି ସବୁ ଲମ୍ବା ଥିଲା । ସେ ଥିଲା ଭାରି ପରିଶ୍ରମୀ । ଗାଁକୁ ରାତିମଧ୍ୟ ଚାଷ କାମ ତଦାରଖ କରିବା ପାଇଁ ଯାଉଥିଲା । ସମ୍ଭଲପୁରୀ ରନ୍ଧାରେ ତା'ର ବିଶେଷତ୍ୱ ଥିଲା - ଶାଗ, ଖରଡ଼ା, ଶୁଦ୍ଧ ଆମିଳ ଆଦି ଦେଖା ଡିଅଣ ରାନ୍ଧିବାରେ ତା' ଭଳି ଲୋକ ମୁଁ ଦେଖିନାହିଁ । ତା'ର ପଝିବା (ବଘାରିବା) କାଏଦା ମୁଁ ଆଉ କାହାରି ପାଖରେ ଦେଖିନାହିଁ । ସେ ଥିଲା ଭାରି ସରଳ । ତା' ପେଟରେ କୌଣସି କଥା ରହିବ ନାହିଁ । ସେ ବି ଖୁବ୍ ଜିଦ୍‌ବାଲି । ପଛସା ନ ଥିବାରୁ ବାପା ତାକୁ ତୀର୍ଥ ଯାତ୍ରାରେ ପଠାଇ ପାରି ନ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ ଥରେ ଏଥିପାଇଁ ଅନଶନ କରିବାରୁ ବାପା ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ତା' ପାଇଁ ଧାର ଉଧାର କରି ଟଙ୍କା ଯୋଗାଡ଼ କଲେ ଏବଂ ସେ ତୀର୍ଥ ପାଇଁ ଗଲା । ତା'ର ରାଗ ପୁଆଳ ନିଆଁ ବୋଲି ଘରେ ସମସ୍ତେ ଜାଣିଥିଲୁ । ତେଣୁ ତାକୁ ରଗାଇ ବେଳେବେଳେ ମଜା ଦେଖୁ । ବୁଛମା' ତା'ର ଝିଅକୁ ଖୁବ୍ ଭଲ ପାଉଥିଲା । ତେଣୁ ଆମ ଘରେ ପର୍ବପର୍ବାଣି ହେଲେ, ଝିଅ ଘରକୁ ଯାହା ପଠାଇବା କଥା ପଠାନ୍ତି, ତା' ବାହାରେ ସେ ଲୁଚାଇ ଅଧିକ ଜିନିଷ ପଠାଏ । ଏ କଥା ଜାଣି ଥରେ ତା'ର ଦୁଇ ନାତୁଣୀ ଓ ନାତୁଣୀ ବୋହୂ (ମୋ ସ୍ବା) ତାର ଲୁଚାଇଥିବା ପିଠାକୁ ଅନ୍ୟତ୍ର ରଖିଦେଲେ । ବୁଛମା' ର ରାଗ ଦେଖେ କିଏ ? ଅଳ୍ପ ସମୟ ପରେ ଅବଶ୍ୟ ସେ ତା'ର ଜିନିଷ ଫେରିପାଇଲା ।

ଏହିପରି ଆର୍ଥିକ ଅସୁବିଧା ମଝିରେ ରହିଥିଲେ ବି ଘରେ ସୁଖ, ଶାନ୍ତି ବିରାଜମାନ ଥିଲା । ଏବେ ଭାବିଲେ ମୋତେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗେ ଯେ ଏତେ ଅସୁବିଧା ଓ ଅଭାବରେ ଥାଇ ବି ଆମେ ଏ କଥା କେବେ ବି ଅନୁଭବ କରୁ ନ ଥିଲୁ । ତା'ର କାରଣ ହେଉଛି ଯେ ପରସ୍ପର ଭିତରେ ଏତେ ସ୍ନେହ ଥିଲା ଯେ ଆମେ ସେଥିରେ ଜୀବନର ସ୍ବାଦ ପୂରା ମାତ୍ରାରେ ଚାଖି ପାରୁଥିଲୁ । ମଣିଷର ମନରେ ହିଁ ତା'ର ସୁଖଦୁଃଖ ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ୧୯୫୦ରେ ଘରେ ଏପରି କେତେ ଘଟଣା ଘଟିଲା ଯାହା ଫଳରେ ଘର ଉପରେ ବିପରି ମାଡ଼ି ଆସିଲା । ପ୍ରସନ୍ନ

ଏମ୍.ବି.ବି.ଏସ୍. ପରୀକ୍ଷା ପାସ କରି ତାଙ୍କର ହେଲା । ଚାକିରି କିଛି ନ ଥିଲା । ୧୯୪୫ରେ ଦ୍ଵିତୀୟ ମହାଯୁଦ୍ଧ ସରିଥାଏ । ୧୯୪୬ରେ ଭାରତ ସ୍ଵାଧୀନତା ଲାଭ କରିଥାଏ । କୌଣସି ପ୍ରକାରର ବିକାଶ ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇ ନ ଥାଏ । ତେଣୁ ଚାକିରିର ଘୋର ଅଭାବ ଥିଲା । ତାଙ୍କରିରେ ବି । ଆମେ ତ ଜାଣୁ, ବ୍ରିଟିଶ୍ ସରକାରଙ୍କ ଶାସନ ପ୍ରଣାଳୀ କଥା । ସେମାନେ କେବଳ ପ୍ରଭାବ ଦ୍ଵାରା ଶାସନ ଲଦି ଦେବାରେ ଆଗ୍ରହୀ ଥିଲେ । ଆଇନ ଶୃଙ୍ଖଳା ନାଁରେ ଲୋକଙ୍କୁ ଡରାଇ ଓ ଦବାଇ କରି ରଖୁଥିଲେ । ଏଠାରୁ କଷ୍ଟାମାଲ, କୃଷିଜାତ ଓ ଖଣିଜାତ ସାମଗ୍ରୀ ସଂଗ୍ରହ କରି ବିଳାତ ପଠାଇବା ସେମାନଙ୍କର ମୂଳ କାମ ଥିଲା । ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ଦିଗରେ ଗୋଟିଏ ବିରାଟ ଜିଲ୍ଲାରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ହସ୍ପିଟାଲ ଓ ସର୍ବ୍ଵଭିଜ୍ଞାନ ସ୍ତରରେ ଏକ ଛୋଟକାଟିଆ ହସ୍ପିଟାଲ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ସେହିପରି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜିଲ୍ଲାରେ ଗୋଟିଏ ସରକାରୀ ଉଚ୍ଚ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଏବଂ ସର୍ବ୍ଵଭିଜ୍ଞାନ ସ୍ତରରେ ଏକ ଏମ୍.ଇ. ବିଦ୍ୟାଳୟ ଥିଲା । ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକର ସଂଖ୍ୟା ବି ସ୍ଵଳ୍ପ ଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ଆମେ ସମ୍ବଲପୁରରେ ରହୁଥିବାରୁ ଦେଶରେ ଏହି ଦିଗରେ ଯେଉଁ ଅଭାବ ଥିଲା, ତାହା ଅନୁଭବ କରିପାରି ନ ଥିଲୁଁ ।

ହଁ, ପ୍ରସନ୍ନ ପାସ୍ କଲା, କିନ୍ତୁ ଚାକିରି ନାହିଁ । ଘରୋଇ ପ୍ରେକ୍ଟିସ୍ କଲା, କିନ୍ତୁ ପଇସା ମିଳିଲା ନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କର ଭାବରେ ରୋଗୀ ଘରକୁ ଯାଇ ଭିଜିଟ୍ କଲେ ଫିଜ୍ ଦୁଇ ଟଙ୍କା ଥିଲା । ତା' ବି ଚିହ୍ନା ଲୋକ ଦେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନ ଥିଲେ । ତେଣୁ ସେ ଆମେରିକା ଯିବ ବୋଲି ସ୍ଥିର ହେଲା । ବାପା ମଧ୍ୟ ଏଥିପାଇଁ ସ୍ଵଚ୍ଛଳ ଥିଲେ ଓ ରାଜି ହେଲେ । ଆମେ ପୂରା ପରିବାରବର୍ଗ ଝାରସୁଗୁଡ଼ା ଷ୍ଟେସନକୁ ଯାଇ ପ୍ରସନ୍ନକୁ ବିଦାୟ ଜଣାଇଲୁ । ସେ ବମ୍ବେ ଅଭିମୁଖେ ଯାତ୍ରା କଲା ଏବଂ ସେଠାରୁ ପାଣିଜାହାଜ ଯୋଗେ ଆମେରିକାର ମିଟିଗାନ ଠାରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ସେ ସେଠାରେ ସାଇକିଆଟ୍ରିରେ ସ୍ନାତକୋତ୍ତର ଡିଗ୍ରୀ ହାସଲ କରି ଓରେଗାନ୍ ଷ୍ଟେଟ୍ ମେଡିକାଲ ହସ୍ପିଟାଲରେ ଚାକିରି ପାଇଲା । ସେହି ସମୟରେ ଏହି ହସ୍ପିଟାଲ ଆମେରିକାର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଥିଲା ।

ଆମେ ତା'କୁ ଝାରସୁଗୁଡ଼ାରୁ ବିଦାୟ ଦେଇ ସମ୍ବଲପୁର ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କରିବା ପରଦିନ ବାପା ଅଫିସରୁ ଜୁର ଧରି ଘରକୁ ଆସିଲେ । ଜୁର ଏପରି ହେଲା ଯେ ସେ ତାଙ୍କର ଖାମୋସ ଭାବି ହେଲେ । ଦିନେ ପରେ ସେ ସୁସ୍ଥ ଅନୁଭବ କଲେ । ଘରକୁ ଆସିବାକୁ ଚାହିଁବା ବେଳେ ତାଙ୍କରମାନେ ଆଉ କିଛିଦିନ ରହିବାକୁ କହିଲେ । ଦିନେ ବାପା ହଠାତ୍ ସଙ୍ଗୀନ ହୋଇଗଲେ । ସେଦିନ ଗୋଲବଜାରଠାରେ ମେହେର ଏମ୍ପୋରିୟମ ନାମକ ସମ୍ବଲପୁରୀ କପଡ଼ା ଦୋକାନର ଉଦ୍ଘାଟନ ଉତ୍ସବକୁ ସମସ୍ତ ତାଙ୍କର ଯାଇଥିଲେ । ତେବେ ବଡ଼ କଷ୍ଟରେ ସିଡିଲ୍ ସର୍ଜନଙ୍କୁ ପାଇଲୁ । ସେ ଗୁଲୋସ୍ ଦେଲେ । ତେବେ ବାପା ସଙ୍ଗୀନ ହୋଇ ଇହଧାମ ତ୍ୟାଗ କଲେ । ଏହା ୧୯୫୨ ମସିହାର କଥା । ବାପାଙ୍କୁ ସେତେବେଳେ ୫୨ ବର୍ଷ ବୟସ ହୋଇଥିଲା । ଚାକିରିକାଳ କି ଅବସରକାଳୀନ ସମୟ ମଧ୍ୟ ସେ ଉପଭୋଗ କରିପାରି ନ

ଥିଲେ । ସହରର ମୁଦିପଡ଼ାଠାରେ କରିଥିବା ଜମିରେ ଘର ମଧ୍ୟ ତିଆରି କରି ପାରି ନ ଥିଲେ ।

ପୂର୍ବରୁ ୧୯୫୦ରେ ମା ଖରାପ ହୋଇ ସାରିଥିଲେ ଏବଂ ୧୯୫୧ରେ ମୋର ବଡ଼ ଭାଇଙ୍କର ବଡ଼ପୁଅ ଜଗଦୀଶ ବାର ବର୍ଷ ବୟସରେ ବସନ୍ତ ଚୋରରେ ପାଡ଼ିତ ହୋଇ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରିଥିଲା । ତିନିବର୍ଷରେ ତିନୋଟି ଅଘଟଣ ଯୋଗୁଁ, ସବୁ ଠିକ୍ ଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ପରିବାର ଦୁଃସମୟରେ ପଡ଼ିଗଲା । ତେବେ ମୋର ବୁଢ଼ମା (ଆଜ୍ଞ) ଏହି ସବୁ ଦୁଃସମୟ ଦେଖୁଥିଲେ । ପୁଅ, ବୋହୂ ଓ ନାତି ତାଙ୍କ ଆଗରେ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କଲେ । ସେ ନିଜେ ୧୯୬୧ରେ ଇହଲୀଳା ସମରଣ କଲେ ।

ହଁ, ସେତେବେଳେ ପଇସା ଭାରି ଦୁର୍ମଲ୍ୟ ଥିଲା । ଜିନିଷ ଅବଶ୍ୟ ଖୁର୍ ଶସ୍ତା ଥିଲା । ଏତେ ଶସ୍ତା ଥିଲା ଯେ ତାହା ଏବେ କାହାଣୀ ଭଳି ଲାଗିବ । ଗୋଟିଏ ଉଦାହରଣ ଦେଲେ ଚଳିବ । ମାଛ ଓ ଖାସି ମାଂସ ସେର ଥିଲା ଛ'ଅଣା । (ସେର କେଜିରୁ ସାମାନ୍ୟ କମ୍ । ୧୬ ଛଟାକିରେ ୧ ସେର ଏବଂ ୪୦ ସେରରେ ଏକ ମହଣା । ହିସାବ ସହଜ ଓ ସରଳ ନ ଥିଲା । ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କୁ ଏସବୁ ହିସାବକୁ ଅଳ୍ପ ଟାଣୁ ଦେବା ପାଇଁ ସୁବିଧା ମିଳୁଥିଲା ।) କାଠ ମହଣା ଥିଲା ଚାରି ଅଣା । ସେତେବେଳେ ୧ ଟଙ୍କାରେ ୧୬ ଅଣା ଓ ଏକ ଅଣାରେ ଚାରି ପଇସା । ଜିନିଷ ଏତେ ଶସ୍ତା ଥିଲା ଯେ ପାହୁଲାରେ ବି ଖୁଆରୁ (ଠେଲା ଗାଡ଼ିରୁ) ଚଣା, ବରା ଆଦି ଅନେକ ଜିନିଷ ଜଣେ କଣିପାରିବ । (୧ ପଇସା ସମାନ ଦୁଇ ଅଧଲା ବା ତିନି ପାହୁଲା) । ଦରମା ମଜୁରି ଆଦି ସେହି ଅନୁପାତରେ କମ୍ ଥିଲା । ଜଣେ ମୂଲିଆ ଦିନଯାକ କାମ କଲେ ୧୦ ପଇସା ମଜୁରି ପାଉଥିଲା । ୨୦ ଟଙ୍କା ଦରମାରେ କିରାଣି ମୁକରର ହେଉଥିଲେ । ୧୯୪୮ରେ ମୁଁ ସେତେବେଳେ ଲେକ୍‌ଟରର ହେଲି ମୋର ମାସକୁ ଦରମା ଥିଲା ଟ. ୧୨୫/- ଓ ବର୍ଷକୁ ଇନ୍‌କ୍ରିମେଣ୍ଟ ୮ ଟଙ୍କା । ଏବେ ଟକ ପୂରା ବୁଲି ଯାଇଛି । ଦରମା, ମଜୁରି ଖୁବ୍ ବଢ଼ିଛି । ଦାମ ବି ଆକାଶଛୁଆଁ ହୋଇଛି ।

ସେତେବେଳେ ବେକାରି ସମସ୍ୟା ପ୍ରକୃତରେ ଉଚ୍ଚଟି ଥିଲା । ଏବେ ବି ବେକାରି ରହିଛି, କିନ୍ତୁ ଶିକ୍ଷିତ ବେକାରି । ଅର୍ଥାତ ଆମର ଶିକ୍ଷା ପଦ୍ଧତି ଏପରି ହୋଇଛି ଯେ ଶିକ୍ଷିତ ହେଲେ, ଏପରିକି ମେଟ୍ରିକ୍ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପଢ଼ିଦେଲେ ପିଲା ଆଉ ଶାରୀରିକ ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ମନ ବଳାଉନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳେ ଗାଁରେ ମୂଲିଆମାନେ ଛଅ ମାସ ବସି ରହୁଥିଲେ, କାରଣ ଜଳସେଚନ ପ୍ରାୟ ନ ଥିବାରୁ କେବଳ ବର୍ଷା ଦିନ ହିଁ ଚାଷବାସ ହେଉଥିଲା । ସହରରେ କାମ ଖୁର୍ କମ୍ ମିଳୁଥିଲା । ରିକ୍ତା ତ ନ ଥିଲା । ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଦେଶମାନେ ଆମକୁ କରଜରେ ପୋତିଦେଲେ । ତେଣୁ ଅନେକ ପ୍ରକାରର କାମ ମିଳିଲା । ବିନା ଚେଷ୍ଟାରେ ଟଙ୍କା ମିଳିବାରୁ ଲାସ୍ତ ନେବା, ଯାଚ୍ଛାତା କାମ କରି ବିଲ୍ କରିବା ଏପରିକି କାମ ନ କରି ବିଲ୍ କରିବା ଇତ୍ୟାଦି ଯାବତୀୟ ଠକାମି ସମାଜକୁ ପଶିଯାଇଛି । ଆମର ବର୍ତ୍ତମାନ

ଅବସ୍ଥା : କରଜ ନ କଲେ ମରିବୁ । ସରକାର କରଜ ନ କଲେ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ଦରମା ବି ଦେଇପାରିବେ ନାହିଁ ଏବଂ କରଜ କଲେ ସେଥିରେ ବୁଡ଼ି ରହି ସ୍ଵାଧୀନତା ହରାଇବୁଁ ଅର୍ଥାତ୍ ଆମର ସ୍ଵାଧୀନ ଜୀବନର ମୃତ୍ୟୁ ହେବ ।

ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା, ସେତେବେଳେ ଖାଣ୍ଟି ଜିନିଷ ମିଳୁଥିଲା । ଓଜନ ମାପରେ ବି ଠକାମି ନ ଥିଲା । ଏବେ କିନ୍ତୁ ଅବସ୍ଥା ଠିକ୍ ଓଲଟା । ବୈଷୟିକ ସ୍ତରରେ ଯେପରି ଦେଶର ଉନ୍ନତି ହୋଇଛି, ଯଦି ନୈତିକ ସ୍ତରରେ ସମାଜର ମାନ ଠିକ୍ ରହିଥାଆନ୍ତା, ତାହାହେଲେ ଏ ଦେଶ ସୁନାମ ଦେଶ ପାଲଟି ଯାଇଥାଆନ୍ତା ।

ମୋର ପିଲାଦିନ

ମୋର କଲମ ବଡ଼ ଅମାନିଆ ହୋଇଛି । ଏତେ ପୃଷ୍ଠା ଲେଖିଲିଣି କିନ୍ତୁ ମୋର ଜନ୍ମ କଥା ଓ ପିଲାଦିନ କଥା ଲେଖିନାହିଁ । ତେଣୁ କଲମକୁ ରାସ୍ତାକୁ ଆଣୁଛି । ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୧୧, ୧୯୨୧ରେ ମୋର ଜନ୍ମ । ତାରିଖ ନେଇ କୌଣସି ଗୁରୁତ୍ବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ତିଥିରେ ମୋର ଜନ୍ମ ହେଲା ତା'ର ଗୁରୁତ୍ବ ରହିଛି । ଭାଦ୍ରବ ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷ ଏକାଦଶୀ । ଲୋକେ କହନ୍ତି ଏକାଦଶୀରେ କୌଣସି କାମ ଆରମ୍ଭ କଲେ ନିଷ୍ଫଳ ହୁଏ । ଏହା ମୋ ଜୀବନରେ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଛି । ପ୍ରକୃତ ଜୀବନରେ ମୁଁ କୌଣସି ଆଶିଷଦୃଶିଆ କାମ କରିନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୋର ଜନ୍ମ ଦିନ କରମ୍ମା ଏକାଦଶୀ । କରମ୍ମା ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ପର୍ବ । ମୋର ଶିଶୁ ଅବସ୍ଥାର କେବଳ ଦୁଇଟି ଚିତ୍ର ମୋ ମନରେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହିଛି । ଗୋଟିଏ ହେଉଛି ଜଣେ କୋହୁ ବୁଢ଼ା, ମୁଁ ଛୁଆ ଥିଲାବେଳେ ମୋତେ କାନ୍ଧରେ ବସାଇ ସାକ୍ଷୀପଡ଼ାର ଗୋଟିଏ ତେନ୍ତୁଳି ଗଛ ଚାରିପାଖରେ ଦଳ ମଧ୍ୟରେ ନାଚୁଥିଲା । ମାନ୍ଦଲର ତାଳେ ତାଳେ ଗୀତ ଗାଇ ନାଚ ହେଉଥିଲା । “କରମାକେ ଏକାଦଶୀ, ଫୁଲ ଫୁଟେ ବାରମାସା ।” ସେ ସମୟର ଗୀତ ପଦକ ଏବେ ମଧ୍ୟ ମନେ ଅଛି । ଏବେ ସେହି ତେନ୍ତୁଳି ଗଛ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ଆଉ ଗୋଟିଏ ଚିତ୍ର ହେଉଛି ମୋର ପିଉସା ନାନା ବରାବର ମୋତେ ପାଇ (କାଖ) କରୁଥିଲା । ତା'ର ପୁଅ ହେଲା ପରେ, ତା'ରୁ ଯେଉଁ ପ୍ରକାର ସ୍ନେହ ମୂଳରୁ ପାଉଥିଲି, ମୁଁ ଆଉ ପାଇଲି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତା' ପ୍ରତି ମୋର ସ୍ନେହ ପୂର୍ବ ଭଳି ରହିଛି । ମା ବାପାଙ୍କ ଯେଉଁ ଚିତ୍ର ମୋ ମନରେ ରହିଛି, ତାହା ମୋତେ ୪/୫ ବର୍ଷ ହେବା ପରର । ଝାଡୁଆପଡ଼ାରେ ଗୋଟିଏ ଭଡ଼ାଘରେ ମୋର ଜନ୍ମ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ମୋର ବୟସ ଚାରି ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ, ଆମେ ନନ୍ଦପଡ଼ାର ଗୋଟିଏ ଭଡ଼ାଘରକୁ ଉଠି ଆସିଲୁ । ନନ୍ଦପଡ଼ା ମହାନଦୀ ସହିତ ଅଙ୍ଗାଙ୍ଗି ଭାବରେ ଜଡ଼ିତ, ଏହା ମହାନଦୀ ଖଣ୍ଡିରେ । ପ୍ରାୟ ପଚାଶ ବର୍ଷ ଧରି ଆମେ ନନ୍ଦପଡ଼ାରେ ରହିଲୁ ।

ଆମେ ଉତ୍କଳୀୟ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଓ ନନ୍ଦପଡ଼ା ହେଉଛି ଉତ୍କଳୀୟ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ପଡ଼ା । ସେମାନଙ୍କ ଚାଲିଚଳଣୀ, କଥାବାର୍ତ୍ତାରେ ପୁରାତନ ଛାପ ରହିଛି । କାରଣ ସେମାନେ ପୁରାତନ ବିଭିନ୍ନ ଶାସନରୁ ସମ୍ବଳପୁର ରାଜାଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଅଣା ହୋଇଥିଲେ । ସେମାନେ ରାଜପୁରୋହିତ, ରାଜଜ୍ୟୋତିଷ, ରାଜବୈଦ୍ୟ ଆଦି କାମରେ ଥିଲେ । ସେମାନେ ଭାରି ନୈଷିକ । ଖାଇବାରେ ଓ ଭୋଜିରେ ନନ୍ଦପଡ଼ା ଲୋକଙ୍କର ବିଶେଷ ଆଗ୍ରହ । ନନ୍ଦପଡ଼ା ଭୋଜିର ତରକାରି

(ଗୋଳିଆଗୋଳି) ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଏହା ଏପରି ଭାବରେ ରକ୍ଷା ହେଉଥିଲା ଯେ ପରିବା ସବୁ ମିଶି ଯାଉଥିଲା ଏବଂ ଅଲଗା ବି ଥିଲା । ସେଥିରେ ମାଛକୁ ସାମାନ୍ୟ ସିଝାଇ ଓ ଅଳ୍ପ ଭାଜି ମିଶାଇ ଦେଉଥିଲେ । ଗୋଳିଆଗୋଳି ପରି ଚରକାରି ଦୁନିଆର ଆଉ କେଉଁଠି ମିଳିବ ନାହିଁ । ଖାଇବାରେ ବରାବର ପ୍ରତିଯୋଗିତା ହେଉଥିଲା । ଗୋଟିଏ ଡେରଜଣିଆ ଦଳ ଥିଲା ଯେଉଁମାନେ ଖାଟ କେଜି ଲଢୁ ଖାଇ ଦେଉଥିଲେ । ଖାଇବା ସହିତ ପଢ଼ାରେ ବି ପଢ଼ା ଲୋକଙ୍କ ଖୁବ୍ ଆଗ୍ରହ ଥିଲା । ପଢ଼ାରୁ ବହୁତ ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକ ବାହାରିଛନ୍ତି । ନନ୍ଦପଡ଼ାରେ ମିଶ୍ର ପରିବାର ଲୋକ ନାମ କରିଛନ୍ତି । ମୋର ସାଙ୍ଗର ବଡ଼ଭାଇ ଶିବ ସମ୍ବଲପୁରା ଭାଷାରେ ପ୍ରଥମ ନାଟକ 'ଗୌଡ଼ିଆ ବାବୁ' ରଚନା କରିଥିଲେ । ଆଉ ଜଣେ ଭାଇ ମୁରାରିକ୍ ପ୍ରବେଷରେ ସମ୍ବଲପୁରା ନାଟର ପୁନରୁଦ୍ଧାର ହେଲା କହିଲେ ଚଳେ । ଏହି ଆଦିବାସୀ ନୃତ୍ୟରେ ଭଲ ଭଲ ଘରର ଝିଅମାନେ ଭାଗ ନେବା ଦ୍ଵାରା ନାଟ ଭଦ୍ର ସମାଜରେ ପ୍ରବେଶ କଲା । ପଣ୍ଡିତ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନାରାୟଣ ମିଶ୍ର, ସମ୍ବଲପୁରର ସଂଗ୍ରାମୀ ନେତା ନନ୍ଦପଡ଼ାର ଲୋକ । ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରଥମ ମନ୍ତ୍ରୀ ମଣ୍ଡଳରେ ଶିକ୍ଷା ଓ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇଥିବା ଶ୍ରୀ ବୋଧରାମ ଦୁବେ ନନ୍ଦପଡ଼ାରେ ରହୁଥିଲେ । ଉଦ୍ୟୋଗୀ ନନ୍ଦପଡ଼ା ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସହଯୋଗ ଅତି ଉଚ୍ଚକୋଟୀର । ଲୋକର ଦୁଃଖ ଦେଲେ ସମସ୍ତେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଆଗେଇ ଆସୁଥିଲେ । ନନ୍ଦପଡ଼ାର ଭାଷା ଖାଣ୍ଡି ସମ୍ବଲପୁରୀର ପାଖରେ ଥିଲା ଓ ଦୂରରେ ବି ଥିଲା । ସମ୍ବଲପୁରୀ ଭାଷାରେ ହଳନ୍ତର ବ୍ୟବହାର ବେଶି । କିନ୍ତୁ ନନ୍ଦପଡ଼ା ଲୋକେ ପ୍ରାୟ ହଳନ୍ତ ବ୍ୟବହାର କରୁ ନ ଥିଲେ । 'କଣ' କୁ 'କାଣ୍' ବୋଲି କହୁ ନ ଥିଲେ । ସେମାନେ ଜୀବନକୁ ଭଲ ଭାବରେ ଉପଭୋଗ କରୁଥିଲେ । ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ କଥାବାର୍ତ୍ତାରେ ଡେଙ୍ଗା କଥାର ବହୁଳ ବ୍ୟବହାର ଥିଲା । ହସ ଓ ମଜାରେ ସେମାନେ ବିଶ୍ଵାସ କରୁଥିଲେ । ନାଟକରେ ଝାଡୁଆପଢ଼ା ଓ ନନ୍ଦପଡ଼ାର ବହୁତ ନାଁ ଥିଲା ।

ଆମେ ଅନ୍ୟ ଜାଗାରୁ ଆସିଥିବାକୁ ଆମର ପରିବାର ପୁରୀ ନନ୍ଦପଡ଼ିଆ ହିସାବରେ ଗଣା ହେଉ ନ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଆମର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାଇର ଅନେକ ସାଙ୍ଗ ନନ୍ଦପଡ଼ାରେ ଥିଲେ । ମୁଁ ତ ଯେଉଁ ଦଳରେ ଥିଲି ତା'ର ନାଁ ଥିଲା 'ଡହଁକ୍ ନାଗର କୁର୍' । ଅର୍ଥାତ୍ କୁର୍ ଶୋଇଥିବ ଏବଂ ଡହଁକ୍ ଆସିଲେ ଅର୍ଥାତ୍ ଝୁଙ୍କ୍ ଆସିଲେ ଭୋଜି ଆଦି ହଠାତ୍ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିବ । ଏବେ ବି ନନ୍ଦପଡ଼ା ତା'ର ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ସଭା ଓ ଚରିତ୍ର ବଜାୟ ରଖିଛି । ହଁ, ନନ୍ଦପଡ଼ାର ଡେଙ୍ଗା କଥା ବିଷୟରେ କହୁଥିଲି । ସେମାନେ ଏହାକୁ 'ଟାଟିବା' ବୋଲି କହୁଥିଲେ । ଏହା ହେଲା, କଥାଟି ସରଳ ବୋଲି ମନେ ହେଉଥିବ କିନ୍ତୁ ତା' ଭିତରେ କଡ଼ା ସମାଲୋଚନା ଲୁଚିକରି ଥିବ । ଏପରି କଥାରେ ମୁଁ ସିଦ୍ଧହସ୍ତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲି । ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଚେତେନ୍ଦ୍ରା କଲେଜରେ ପଢୁଥିଲି, ମୋର ସାଧାରଣ କଥାରେ ବି ଦୁଇପ୍ରକାର ଅର୍ଥ ରହୁଥିଲା । ମୋର ବନ୍ଧୁତାରେ ଏଇ ଶୈଳୀକୁ ମୁଁ ଏପରି ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲି ଯେ ଲୋକେ ତାକୁ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଉପଭୋଗ କରୁଥିଲେ । ଯାହାକୁ ନେଇ ଏହା କୁହାଯାଉଥିଲା ସେ ବି ଉପଭୋଗ କରୁଥିଲା ।

କିନ୍ତୁ ବେଳେ ବେଳେ ଏହା ଅସୁବିଧା ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିଲା । ଯାହାକୁ ନେଇ ଏପରି କୁହାଯାଉଥିଲା ଯଦି ତା'ର ଏପରି କଥା ଶୁଣିବାର ଅଭ୍ୟାସ ନ ଥିବ ଏବଂ ଯଦି ଥିବା ବୁଝୁ ନ ଥିବ, ସେ ରାଗି ଯାଉଥିଲା । ଥରେ ଏପରି ଏକ ଘଟଣା ହେଲା । ପାଟନା କଲେଜରୁ ଜଣେ ଖୁବ୍ ଭଲ ପିଲା, ଘର ଆବହାୱାନ ସଦ୍ୟ ହଷ୍ଟେଲକୁ ଆସିଥିଲା । ଏମିତି ଥିବାରୁ ସେ ଏତେ ରାଗିଗଲା ଯେ ମୋତେ ଏକ ଶକ୍ତ ଚାପୁଡ଼ା ଦେଲା । ମୋ ଗାଲ ଲାଲ ହୋଇଗଲା, ତେବେ ବି ମୁଁ ହସୁଥାଏ । ମୁଁ ତ ଚିଡ଼େଇଛି - ଦଣ୍ଡ ପାଇବା କଥା । ଏହି ଘଟଣାର ଛାପ ତା'ର ପରେ ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ପଡ଼ିଥିଲା ବୋଲି ମୁଁ ୪୦ ବର୍ଷ ପରେ ଜାଣିଲି । ତା' ସହିତ ମୋର ଯେତେବେଳେ ୪୦ ବର୍ଷ ପରେ ଦେଖାହେଲା, ସେ ମୋତେ ଦେଖୁଁ ଦେଖୁଁ ମୋ ଗୋଡ଼ ଧରି କାନ୍ଦିଲା ଏବଂ କହିଲା "ମୁଁ ସତରେ କେତେ ଜୋରରେ ମାରିଲି ।" ଏହା କହି ସେ ମୋର ଗାଲକୁ ଆଘେୟ ଦେଲା । ସେହିପରି ଆଉ ଜଣେ ପିଲା, ସେ ନୂଆ କରି ହଷ୍ଟେଲକୁ ଆସିଥାଏ । ସେ ଘରେ କେବଳ ଭଉଣୀମାନଙ୍କ ମେଳରେ ବଢ଼ିଥିଲା । ତା'ର ମନ ଅତି ନରମ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ସେ ହଷ୍ଟେଲକୁ ଆସିବା ପରେ ଆମେ ତା'କୁ ଚିଡ଼ାଇବା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲୁ । ସେ ପ୍ରଥମେ ତା' ଗୁମ୍ଫାକୁ ଯାଇ କାନ୍ଦୁଥିଲା । ପରେ କିନ୍ତୁ ଏତେ ଚାଣ ହୋଇଗଲା ଯେ, କୌଣସି କଥାକୁ ପରବାସ କଲାନାହିଁ । ସେ ଯାହା ହେଉ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଗଲା ପରେ ମୋର ଏହି ଚିଡ଼ାଇବା ଅଭ୍ୟାସ କମିଗଲା । ମୋର ବନ୍ଧୁତାଗୁଡ଼ିକ ବି ଆଗଭଳି ମଜାଦାର ହେଲାନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ବନ୍ଧୁତା ମଜାଦାର ନ ହେବାର ଆଉ ଗୋଟିଏ କାରଣ ରହିଛି । ମୁଁ ପ୍ରାୟ ଇଂରାଜୀରେ ବନ୍ଧୁତା ଦେଉଥିଲି । ଇଂରାଜୀରେ wit ମୁଁ ଖୁବ୍ କୌଶଳର ସହିତ ବ୍ୟବହାର କରିପାରୁଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଇଂରାଜୀର ମାନ ଏତେ କମିଗଲା ଯେ ଇଂରାଜୀରେ ଏପରି ସୂକ୍ଷ୍ମ ଅର୍ଥ ବୁଝିବାର ଶକ୍ତି ଆଉ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କର ଏପରିକି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ବି ରହିଲା ନାହିଁ । ତେଣୁ ମୋର ବନ୍ଧୁତା ସିଧାସଳଖ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ନନ୍ଦପଡ଼ା ବିଷୟରେ କହୁ କହୁ ମୁଁ କେଉଁଠି ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଗଲିଣି । ଝାଡୁଆ ଓ ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବରାବର ଅବୁଝାମଣା ରହିଥାଏ । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ତରରେ ଶତ୍ରୁତା ନଥାଏ, କିନ୍ତୁ ପର୍ବପର୍ବାଣିରେ ବାଦ ଲାଗିଥାଏ । ଶତକ ସଂଖ୍ୟା ଯାତ୍ରାରେ ଏହା ବିଶେଷ ଭାବରେ ପ୍ରତିଭବ । ନନ୍ଦପଡ଼ା ଯାତ୍ରା ଝାଡୁଆପଡ଼ା ଦେଇ ଗଲାବେଳେ ଘଣ୍ଟା ଘଣ୍ଟା ଧରି ଘଣ୍ଟ ବାଡ଼େଇ ନନ୍ଦପଡ଼ାର ପିଲାମାନେ ଝାଡୁଆପଡ଼ାର ସ୍ବା-ପୁରୁଷଙ୍କୁ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ କରିପକାନ୍ତି । ଝାଡୁଆପଡ଼ାର ଉଦ୍ୟୋଗମାନେ କିନ୍ତୁ ନାଟ, ଗୀତ, ବାଦ୍ୟ ଆଦି ବନ୍ଦ କରି ନିରବ ଯାତ୍ରାରେ ନନ୍ଦପଡ଼ା ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଯାଆନ୍ତି । ସେମାନେ କହନ୍ତି, ନନ୍ଦପଡ଼ାର ଲୋକେ ଯବନ ଶ୍ରେଣୀର, ସେମାନଙ୍କର ମନ୍ଦିର, ମସଜିଦ୍ ସହିତ ସମାନ । ତେଣୁ ହିନ୍ଦୁମାନେ ତୁପାଚା ସେମାନଙ୍କ ପଡ଼ାରେ ଯିବା କଥା । କେବଳ ସେତିକି ନୁହେଁ, ଓଡ଼ିଆ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ଝାଡୁଆମାନଙ୍କ ହାତ ରନ୍ଧା ଅନ୍ନ ଖାଉ ନ ଥିଲେ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଏକାଠି ବସି ଖାଉ ନ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ

ଝାଡୁଆମାନଙ୍କର ସଂପତ୍ତି ଅଧିକ ଥିବାରୁ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରତିପତ୍ତି ଥିଲା । ଆମ ପରିବାର ଓଡ଼ିଆ ବ୍ରାହ୍ମଣ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ଆମେ ନନ୍ଦପଡ଼ାର ମୂଳବାସିନ୍ଦା ନ ଥିଲୁଁ । ଝାଡୁଆପଡ଼ାରେ ବି ବହୁବର୍ଷ ରହିଥିଲୁଁ । ତେଣୁ ଏହି କଳହର ପ୍ରଭାବ ଆମ ଉପରେ ନ ଥିଲା । ଝାଡୁଆପଡ଼ାର ଲୋକଙ୍କ ସହିତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ତରରେ ଆମର ସମ୍ପର୍କ ଘନିଷ୍ଠ ଥିଲା । ମୋର ସାଙ୍ଗମାନେ ମୁଖ୍ୟତଃ ନନ୍ଦପଡ଼ାରେ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଝାଡୁଆପଡ଼ାରେ ମଧ୍ୟ ମୋର ଅନେକ ସାଙ୍ଗ ଥିଲେ । ବୟସ୍କ ଓ ବିଜ୍ଞ ଲୋକେ ବି ଗୋଷ୍ଠୀ ବିବାଦରେ ସାମିଲ ହୋଇଗଲେ ଭଲ ମନ୍ଦ ବାରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସୁଖର କଥା ଯେ ଓଡ଼ିଆ ଝାଡୁଆ ବିବାଦ ଏବେ ଆଉ ନାହିଁ । ଦୁଇ ପଡ଼ା ମଧ୍ୟରେ ବୈବାହିକ ସଂପର୍କ ଜୋରରେ ବଢ଼ି ଚାଲିଛି । ବିପତ୍ତି ବି ସେମାନଙ୍କୁ ଏକ ହେବା ପାଇଁ ବାଧ୍ୟ କରିଛି । ଓଡ଼ିଶାରେ ବିଶେଷତଃ ସମ୍ବଲପୁରରେ ଓଡ଼ିଆମାନେ ଜାକିଜୁକି ହୋଇ ଅଛନ୍ତି । ବ୍ୟବସାୟ ପ୍ରାୟତଃ ଅଣଓଡ଼ିଆଙ୍କ ହାତରେ । ଚାକିରି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉପକୂଳବର୍ତ୍ତୀ ଅଞ୍ଚଳର ଭାଇମାନେ ଆଖି କାନ ବୁଜି ନିଜ ଲୋକଙ୍କୁ ସ୍ଥାନୀୟ ସ୍ତରରେ ବି ଚାକିରି ବରାବର ଦେଉଛନ୍ତି । ତେଣୁ ସମ୍ବଲପୁରର ଓଡ଼ିଆମାନେ ଗଭୀର ଅସନ୍ତୋଷ ଭିତରେ ରହିଛନ୍ତି ।

ଆମର ପିଲାଦିନର ସମ୍ବଲପୁର ଆଉ ନାହିଁ । ଖୁବ୍ ବଡ଼ ହୋଇଯାଇଛି । ଆଗ ଅଫପକ୍ଷା ଭଲ ହୋଇଛି ନା ଖରାପ ହୋଇଛି, ଏହି ନିଷ୍ପତ୍ତି ସଂପୃକ୍ତ ଲୋକର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବ । ଆଗେ ସମ୍ବଲପୁର ଗୋଟିଏ ଗାଁ ଭଳିଆ ଥିଲା । କ୍ଷେତଚାଜପୁରରେ ସମ୍ବଲପୁର ରେଲ୍ ଷ୍ଟେସନ୍ । ଝାରସୁଗୁଡ଼ାରୁ ଗୋଟିଏ ପେସେଞ୍ଜର୍ ଟ୍ରେନ୍ ସକାଳେ ଆସେ ଓ ଫେରିଯାଏ ଏବଂ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଆଉ ଥରେ ଆସେ ଓ ଫେରେ । ଇଂଜିନର ମୁହଁ ଦିଗ ଓଲଟାଇବା ପାଇଁ ଘୁରିପାରୁଥିବା ଫ୍ରେମ୍ ନ ଥିଲା । ତେଣୁ କାର୍ ବ୍ୟାଙ୍କ କରିବା ପାଇଁ ଅନେକ ଥର ଆଗ ପଛ ହେବା ଭଳି ଇଂଜିନକୁ ଲାଇନ୍ ବଦଳାଇ ବଦଳାଇ ବହୁତାର ଆଗପଛ ହେବାକୁ ପଡୁଥାଏ । ଆମେ କ୍ଷେତଚାଜପୁର ଯାଇ, ବିନା ଟିକଟରେ ଫାଟକ (ସମ୍ବଲପୁର ରୋଡ୍) ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଟ୍ରେନ୍ରେ ଆସିବାର ସଉକ ଥାଏ ।

ସମ୍ବଲପୁରର ସର୍ବପ୍ରଥମ ବସଟି ବଡ଼ବଜାର । ତା' ପାଖରେ ମାଲଗୋଦାମ ଅଛି । ମହାନଦୀରେ ଖରାଦିନ ଗୋଟିଏ ଫ୍ଲୋଟିଙ୍ଗ୍ ବ୍ରିଜ୍ (ଭାସମାନ ପୋଲ) ଖଞ୍ଜାଯାଇଥାଏ । ବଡ଼ ବଡ଼ ଡ୍ରମକୁ ଲୁହା ଟେନର୍ରେ ଶକ୍ତ କରି ବନ୍ଧା ଯାଇଥାଏ ଏବଂ ତା' ଉପରେ ପଟା ସବୁ ଖଞ୍ଜାଯାଇଥାଏ । ବରଗଡ଼ ଯିବାକୁ ହେଲେ ଆମେ ବସ୍ରେ ବଡ଼ବଜାରରୁ ଯାଉଥିଲୁ । ବର୍ଷା ଦିନ ଆସିବା ଆଗରୁ ଭସା ପୋଲ କାଢ଼ି ନିଅନ୍ତି । ଟାପରେ (ଦୁଇଟି ବଡ଼ ଡଙ୍ଗା ମିଶି ଗୋଟିଏ ଟାପ ହୁଏ) ମହାନଦୀ ପାର ହେବାକୁ ପଡ଼େ । ପ୍ରତିବର୍ଷ ନହେଲେ ବି ମଝିରେ ମଝିରେ ଟାପ ବୁଡ଼ିଯାଏ । ବରଗଡ଼ ଆଦି ଜାଗାକୁ ତାର (ଟେଲିଗ୍ରାମ) ପଠାଇବା ପାଇଁ ସେତେବେଳେ ନଦୀର ଦୁଇ ପାଖରେ ଦୁଇଟି ମଜବୁତ ଖମ୍ବ ପୋତିଥିଲେ ଏବଂ ନଦୀ ଉପରେ ମୋଟା ତାର ଦେଇ ଯୋଡ଼ିଥିଲେ ।

ମହାନଦୀ ହିଁ ସମ୍ବଲପୁରର ଜନ୍ମଦାତ୍ରୀ, ଏହା କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବନାହିଁ । ନଦୀ କଡ଼ରେ ସହର ଗଢ଼ିଉଠିଥିଲା । ବଡ଼ବଜାର ପାଖରେ ସମ୍ବଲପୁର ରାଜାଙ୍କ ପରା ଥିଲା ଏବଂ ଏହାର ମୋଟା କାନୁ ଭଗ୍ନାବଶେଷ ଏବେ ବି ରହିଛି । ତା' ପାଖରେ ସମ୍ବଲପୁରର ଅଧିଷ୍ଠାତ୍ରୀ ସମଲେଶ୍ବରୀ ଦେବୀଙ୍କ ମନ୍ଦିର ଓ ପରେ ପରେ ପାଟଣେଶ୍ବରୀ, ରାମ ମନ୍ଦିର, ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିର । ସେହି ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ନାଁ କୋଠା ଜଗନ୍ନାଥ - ବିଚାର ଜଗନ୍ନାଥ ବିଗ୍ରହ । ରଥଯାତ୍ରା ଦିନ ସମସ୍ତ ମନ୍ଦିରର ବିଗ୍ରହ ବିନାଶକ୍ତିକୁ ଯାଆନ୍ତି ଏବଂ ଦକ୍ଷିଣମୁହାଁ ହୋଇ ବିଭୀଷଣଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ ଦିଅନ୍ତି । ବିଭୀଷଣ ପରା ଅମରତ୍ବ ପାଇଛନ୍ତି । ତେଣୁ ସେ ରଥଯାତ୍ରା ଦିନ ବିନାଶକ୍ତି ଆସନ୍ତି । ପିଲାଦିନୁ ଏସବୁ କଥା ଆମେ ପୁରାପୁରୀ ବିଶ୍ବାସ କରୁଥିଲୁଁ । କିନ୍ତୁ 'କୋଠା ଜଗନ୍ନାଥ' ମନ୍ଦିର ଛାଡ଼ି ଯାଆନ୍ତି ନାହିଁ - 'କୋଠା ମହାପ୍ରଭୁ ଏଡ଼େ ଗଣ୍ଡି, କୋଠା ନାଇଁ ଯାଏ ବିନାଶକ୍ତି' ଅନନ୍ତ ଶଯ୍ୟା ମନ୍ଦିରର ବିଷ୍ଣୁ ମୂର୍ତ୍ତି ଖୁବ୍ ଚମତ୍କାର । ସରଗୁଜା ରାଜାଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରି ସମ୍ବଲପୁର ରାଜା ସେହି ମୂର୍ତ୍ତିକୁ ନେଇ ଆସିଥିଲେ । ସେହିପରି ତାଙ୍କର ବଡ଼ ଭାଇର ବଂଶଧରଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରି ପାଟଣେଶ୍ବରୀ ମୂର୍ତ୍ତି ପାଟଣାରୁ ଆଣିଥିଲେ । ସମଲେଶ୍ବରୀ ମନ୍ଦିର ପାଖରେ ଥିବା ଗୋପାଳଜୀ ମଠ ଏକ ଧନଶାଳୀ ମଠ । ରାଜାଙ୍କର ଭାଇ ମହନ୍ତ ହେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିବାରୁ ରାଜା ବହୁତ ଭୂସଂପତ୍ତି ତାଙ୍କୁ ଦେଇ ଦେଇଥିଲେ । ବାଲିବନ୍ଧାରେ ସୋମନାଥ ମନ୍ଦିର । ରାଜା ସେଠାକୁ ପ୍ରତିଦିନ ଶିବ ଦର୍ଶନ ପାଇଁ ଯାଉଥିଲେ । ପାଖରେ ସାତଟି ପୁଷ୍କରିଣୀ । ସହରର ଉତ୍ବର ବର୍ଷାଜଳ ଜମା କରିବାରେ ଏହି ପୁଷ୍କରିଣୀ ସବୁ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲା । ସହର ମଝିରେ ଧୋବାଘୋର ସମ୍ବଲପୁର ରାଜାଙ୍କର ଯୋଜନାର ଏକ ନିଦର୍ଶନ । ସହରର ଆବର୍ଜନା ନିଷ୍କାସନ ପାଇଁ ଏହା ଏକ ନାଳ ଭଳି କାମ କରେ । ଏବେ କିନ୍ତୁ ଏହା ସହର ପାଇଁ ଏକ ବିପଦର କାରଣ ହୋଇଛି । କାରଣ ମହାନଦୀରେ ବଢ଼ି ହେଲେ କିମ୍ବା ଖୁବ୍ ବର୍ଷା ହେଲେ ଏହି ନାଳରେ ପାଣି ଜମା ହୋଇ ସହରର କେନ୍ଦ୍ର ଜାଗା ଗୋଲବଜାର ପ୍ରତି ବି ବିପଦ ସୃଷ୍ଟି କରେ । ପିଇବା ପାଣି ପାଇଁ ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାମସାଗର ବନ୍ଧକୁ ସୁରକ୍ଷିତ ରଖାଯାଇଥିଲା ।

ଦିଲ୍ଲୀରୁ ମୁସଲମାନ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବ୍ରିଟିଶ୍ ସରକାର ସୁରେନ୍ଦ୍ର ସାଏଙ୍କ ବିଦ୍ରୋହ ଦମନ ପାଇଁ ଅଣାଇଥିଲେ । ସେମାନେ ସହରର ପୂର୍ବ ଭାଗରେ ରହିଯାଇଛନ୍ତି ଏବଂ ସେମାନେ ଯେଉଁ କୁଅଁର ପାଣି ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ ତା'ର ନାଁ ପଲ୍ଟନ କୁଆଁ । ସମ୍ବଲପୁରର ପୁରୁଣା ଅଞ୍ଚଳରେ ମନ୍ଦିର ଭରି ରହିଛି ଏବଂ ମରହଟ୍ଟାମାନଙ୍କ ଆକ୍ରମଣ ପ୍ରତିହତ କରିବା ପାଇଁ ଯେଉଁସବୁ ଟାଣ୍ଡାର ମହାନଦୀ ପାଖରେ ତିଆରି କରାଇଥିଲେ, ସେହି ଟାଣ୍ଡାର ଗୁଡ଼ିକର ଭଗ୍ନାବଶେଷ ଏବେ ବି ରହିଛି । ତା' ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ଟାଣ୍ଡାର ବାଲିବନ୍ଧା ନିକଟରେ ଏବେ ବି ପ୍ରାୟ ଅକ୍ଷତ ଅବସ୍ଥାରେ ରହିଛି । ମରହଟ୍ଟାମାନଙ୍କ ଆକ୍ରମଣ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ତୀବ୍ରତା ତୀବ୍ରତର ହେବାରୁ ରାଜାଙ୍କୁ ସହର ଭିତରକୁ ଘୁଞ୍ଚି ଯିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ଏବଂ ସେହି ଜରାଜୀର୍ଣ୍ଣ ଭଗ୍ନ ଗୃହଟି ଏବେ ବି 'ରଜା ବଖରା' ନାମରେ ପରିଚିତ ।

ସମଲପୁରର ଇତିହାସ ବିଶେଷ ପୁରୁଣା ନୁହେଁ। ମୋଟରେ ତ ଏହା ୪୦୦ରୁ ୫୦୦ ବର୍ଷର କଥା। କିନ୍ତୁ ତା' ଭିତରେ ଏହି ସହର ହାରାଶୁଷ୍ଟ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ରାଜଧାନୀ ହୋଇପାରିଥିଲା। ୧୮ଟି ରାଜ୍ୟର ରାଜା ବନ୍ଦବଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶର ଶକ୍ତି, ରାୟଗଡ଼, ସାରଙ୍ଗଡ଼, ସରଗୁଜା ରାଜ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହାର ଅଧୀନ ଥିଲା। ଆମେ କେବଳ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ସାଏଙ୍କ କଥା ଜାଣୁ, କାରଣ ସେ ସିପାହି ବିଦ୍ରୋହ ସମୟରେ ବ୍ରିଟିଶ ସରକାରଙ୍କ ବିପକ୍ଷରେ ଅନେକ ବର୍ଷ ଧରି ସଂଗ୍ରାମ ଚଳାଇଥିଲେ। ଶେଷକୁ ତାଙ୍କ ସହ ବ୍ରିଟିଶମାନେ ଗଠତା ଆଚରଣ କରି ବନ୍ଦୀ କଲେ ଏବଂ ଅସାରଗଡ଼ ଫୋର୍ଟରେ ତାଙ୍କର ଦେହାନ୍ତ ହେଲା। କିନ୍ତୁ ହାରାଶୁଷ୍ଟ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ସବୁଠାରୁ ପରାକ୍ରମୀ ରାଜା ଥିଲେ ବଳିଆର ସିଂହ। ତାଙ୍କ ନାଁ ଅନୁସାରେ ସେ ଏକ ପ୍ରବଳ ବଳଶାଳୀ ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲେ। ତାଙ୍କୁ ନେଇ କେତୋଟି କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଅଛି। ସେଥିରୁ ଦୁଇଟି କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ବିଷୟରେ କହିବା ପାଇଁ ଆଗ୍ରହ ହେଉଛି।

ସମଲପୁର ଥିଲା ଏକ ଜଙ୍ଗଲ ରାଜ୍ୟ ଏବଂ ଶିକାର କରିବା ସମଲପୁର ରାଜାମାନଙ୍କର ଏକ ମୁଖ୍ୟ ଆକର୍ଷଣ। ବଳିଆର ସିଂ ଥରେ ଶିକାର କରି ଏତେ ହରିଣ ମାଂସ ଖାଇ ପକାଇଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ପେଟ ଫାମ୍ପିଲା ଏବଂ ନିଶ୍ୱାସ ନେବାରେ କଷ୍ଟ ହେଲା। ସେ କବିରାଜକୁ ଡକାଇଲେ। କବିରାଜ ସେତେବେଳେ ନଈ ଘାଟରେ ଥିଲେ। ସେ ଚପରାସି ହାତରେ ଖବର ଦେଲେ ଯେ ସେ ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରି, ଗାଧୁଆ ପାଧୁଆ ସାରି ରାଜାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବେ। ତେରି ହେବାକୁ ଲାଗିଲା। ରାଜା ତୁହାକୁ ତୁହା ଚପରାସିକୁ ପଠାଉଥାଆନ୍ତି। ଶେଷକୁ କବିରାଜ ଯେଉଁ ମାଟିରେ ହାତମାଟି କରୁଥିଲେ ତାକୁ ଗୋଲ କରି ବଟି ଚପରାସିକୁ ଦେଲେ ଏବଂ ଚପରାସି ପଛେ ପଛେ ରାଜାଙ୍କ ପାଖକୁ ବାହାରିଲେ। ରାଜାଙ୍କୁ ଯେତେବେଳେ ଚପରାସି ଏ କଥା କହିଲା, ରାଜାଙ୍କର କ୍ରୋଧ ଆଉ ବନ୍ଧବାଡ଼ ମାନିଲା ନାହିଁ। ତା' ପରେ ପରେ ସେ କବିରାଜକୁ ଦେଖି ଖଟରୁ ଲମ୍ପି ପ୍ରଦାନ କଲେ ତାଙ୍କୁ ଆଘାତ କରିବା ପାଇଁ। ସେହି ଏକା ଡିଆଁରେ ତାଙ୍କର ଗୁଡ଼ାଏ ଝାଡ଼ା ହୋଇଗଲା ଏବଂ ସେ ଆଶ୍ଚସ୍ତ ଅନୁଭବ କଲେ। ସେ ବହୁ ସମୟ ହାଲିଆ ହୋଇ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲେ। ଶୋଇକରି ଉଠିବା ପରେ ତାଙ୍କର ରାଗ ଶାନ୍ତ ହୋଇଯାଇଥିଲା। କବିରାଜ ତାଙ୍କୁ ବୁଝାଇ କହିଲେ ଯେ ସେ ଯେଉଁ ଅସୁବିଧାରେ ଥିଲେ ସେ ଲମ୍ପି ମାରନ୍ତୁ ଏହା ତାଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା। କାରଣ ତାଙ୍କ ପାଇଁ କୌଣସି ଔଷଧ ନ ଥିଲା। ରାଜା ଖୁସି ହୋଇ ତମା ପଟାରେ ତାଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଗାଁ ପ୍ରଦାନ କରିଦେଲେ। କବିରାଜ ପକ୍ଷୀ ଧରି ଘରକୁ ଫେରିବା ବାଟରେ ହୋତାପଡ଼ା ମନ୍ଦିରରେ ଜଗନ୍ନାଥ ଦର୍ଶନ କଲେ। ସେଦିନ ରଥ ଦ୍ୱିତୀୟାର ପର ଚତୁର୍ଥ ଦିନ। ଭଗବାନ ବାମନ ବେଶ ଧରିଥିଲେ ଏବଂ ବାଳି ରାଜାଙ୍କୁ ଦାନ ମାଗୁଥିଲେ। ସେହି ମୂର୍ତ୍ତି ଦେଖି କବିରାଜେ ଏତେ ବିଭୋର ହୋଇଗଲେ ଯେ କହିପକାଇଲେ 'ଜଗନ୍ନାଥ ଏହି ଗରିବ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁ କାହିଁକି ଦାନ ମାଗୁଛନ୍ତି ?' ତା'ପରେ ସେ କହିଲେ, 'ଓହୋଃ, ଜଗନ୍ନାଥ ଜାଣିଛନ୍ତି ଏହି ତମା ପଟା ମୋ ହାତରେ ଅଛି।' ଏହା କହି

ସେହି ତମା ପଟାକୁ କବିରାଜେ ବାମନଙ୍କୁ ଧରାଇ ଦେଲେ । କବିରାଜଙ୍କର ଉତ୍ତର ପୁରୁଷମାନେ ସେହି ଗାଁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭୋଗ କରୁଛନ୍ତି ।

ଆଉ ଗୋଟିଏ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ । ବଳିଆର ସିଂହ ଥରେ ପୁରୀ ଯାଇଥିଲେ ଓ ସେ ବିରାସ ହୋଇ ପୁରୀ ରାଜାଙ୍କ ଦର୍ଶନ ପାଇଁ ତାଙ୍କର ପ୍ରାସାଦକୁ ଯାଇଥିଲେ । ପୁରୀ ରାଜା ବଳିଆର ସିଂହଙ୍କ ଉପରେ ନାରାଜ ଥିଲେ କାରଣ ବଳିଆର ସିଂହ ତାଙ୍କର ଭେଟି ଅର୍ଥ ବଢ଼ାଉ ନ ଥିଲେ । ପୁରୀର ଠାକୁର ରାଜାଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଶାର ସବୁ ରାଜା ମାନନ୍ତି ଏବଂ ବାର୍ଷିକ ଭେଟି ଅର୍ଥ ଦିଅନ୍ତି । କାରଣ ସେ ଠାକୁର ରାଜା - ଚଳନ୍ତି ବିଷ୍ଣୁ । ବଳିଆର ସିଂହ କିନ୍ତୁ ଭେଟି ବଢ଼ାଇବାକୁ ମନା କଲେ । କାରଣ ତାଙ୍କର ଭେଟି ଅର୍ଥର ପରିମାଣ ଆଗରୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଥିଲା । ବଳିଆର ସିଂହ ଅର୍ଥ ବଢ଼ାଇବାକୁ ମନା କରିବାରୁ ପୁରୀ ରାଜା ରାଗିଗଲେ ଏବଂ ପାର୍ଶ୍ବଚରାଙ୍କୁ ଡକାଇ ତାଙ୍କୁ ବନ୍ଦୀଶାଳାକୁ ପଠାଇବାକୁ ଆଦେଶ ଦେଲେ । ବଳିଆର ସିଂହ ନମ୍ର ଭାବରେ ପୁରୀ ରାଜାଙ୍କୁ ଏପରି ନ କରିବା ପାଇଁ ନିବେଦନ କଲେ । ପୁରୀ ରାଜା ତଥାପି ନ ଶୁଣିବାରୁ ଏବଂ ପାର୍ଶ୍ବଚରାମାନଙ୍କୁ ପୁନର୍ବାର ଆଦେଶ ଦେବାରୁ ବଳିଆର ସିଂହ ଅଣ୍ଟାରୁ ରୁପା ଅଣ୍ଟା ସୂତା ବାହାର କଲେ । ସେହି ଅଣ୍ଟା ସୂତାରେ ଏପରି ସ୍ତ୍ରୁଙ୍ଗ୍ ଏକ୍ସନ ଥିଲା ଯେ ବଳିଆର ସିଂହ ତାହା ଜୋରରେ ବଢ଼ାଇ ଦେବାରୁ ସୂତାର ଗିଙ୍ଗ୍ ପୁରୀ ରାଜାଙ୍କ ବେକକୁ ଟିପିଦେଲା । ବଳିଆର ସିଂହ କହିଲେ ଯେ ସେ ଯଦି ଏହା ଟାଣି ଆଣିବେ, ପୁରୀ ରାଜାଙ୍କ ବେକ ପୁରୀ ଟିପି ହୋଇଯିବ ଏବଂ ତାଙ୍କର ଶ୍ବାସପ୍ରକ୍ରିୟା ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବ । ପୁରୀ ରାଜା ତରି କରି ତାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ମହାରାଜା ଉପାଧିରେ ବିଭୂଷିତ କଲେ । ଏହି କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ବି ସତ୍ୟ ଉପରେ ଆଧାରିତ, କାରଣ ବଳିଆର ସିଂହଙ୍କ ନାମରେ ମହାରାଜା ଉପାଧି ସେହିଦିନଠାରୁ ଯୋଡ଼ାଗଲା ।

ସମ୍ବଲପୁର ପୁରୀପୁରି ମହାନଦୀକୂଳିଆ ସହର । ଏବେ ଅବଶ୍ୟ ମହାନଦୀଠାରୁ ବହୁ ଦୂରକୁ ବଢ଼ିଯାଇଛି । ଆମ ଘର ମହାନଦୀ ଧାରରେ ଥିବାରୁ ଏହି ନଦୀ ବସ୍ତୁତଃ ଆମର ଜୀବନ ଥିଲା । ହାରାକୁଦ ବନ୍ଦ ପାଇଁ ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲାକୁ ବହୁତ ଦାମ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଛି । ଜିଲ୍ଲାର ୩୧୦ଟି ଗାଁ ଜଳଭଣ୍ଡାରରେ ବୁଡ଼ିଯାଇଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସବୁଠାରୁ ବେଶି କ୍ଷତି ହୋଇଛି ସମ୍ବଲପୁର ସହରର । ଆମ ପିଲା ଦିନର ମହାନଦୀ ସ୍ବପ୍ନ ହୋଇ ରହିଯାଇଛି । ଖରାଦିନରେ ଓ ଶୀତଦିନରେ ବି ମହାନଦୀ ଦୁଇଧାର ହୋଇ ଯାଉଥିଲା ଏବଂ ମଝିରେ ରହୁଥିଲା । ଏକ ବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ବାଲି ପଡ଼ିଆ । ସାନଧାର ସହର ପାଖରେ ବୋହୁଥିଲା । ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟି ଖୁବ୍ କଷ୍ଟରେ ବାଲି ଖୋଳି ସାନଧାରକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖୁଥିଲା । ବାଲି ପାର ହୋଇ ବଡ଼ଧାରକୁ ଯିବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ଖରାଦିନ ବି ବଡ଼ଧାର ଦଶଫୁଟ ଗଭୀର ଥିଲା । ପାଣିର ସ୍ରୋତ ପ୍ରଖର ନଢେଲେ ବି ବେଗବାନ୍ ଥିଲା । ଜଳ ଏତେ ସ୍ବଚ୍ଛ ଥିଲା ଯେ ଗୋଟିଏ ସୁଉକି ବି ତଳେ ପଡ଼ିଥିଲେ ପାଣି ଉପରୁ ଦେଖାଯାଉଥିଲା । ବୁଢ଼ାବୁଢ଼ୀମାନେ ବଡ଼ଧାରକୁ ଯିବାକୁ କୁନ୍ତୁ କୁନ୍ତୁ ହେଉଥିଲେ କିନ୍ତୁ ଆମେ ବଡ଼ଧାରରେ ପହଞ୍ଚି ପହଞ୍ଚି ଗାଧୋଉଥିଲୁଁ ।

ଖରା ପରେ ବର୍ଷାଦିନ ପାଣି ପୁରାପୁରି ଗୋଳିଆ । ତଥାପି ଆମେ ନଦୀ ଗାଧୁଆ ଛାଡ଼ୁ ନ ଥିଲୁଁ । ସ୍ରୋତର ବେଗ ବେଶ୍ ଚେନ ଥିଲା ଏବଂ ପୂର୍ଣ୍ଣଗର୍ଭା ଥିବାବେଳେ ନଦୀର ରୂପ ଭୟାନକ ଥିଲା । ନଦୀ ଭିତରେ ଥିବା ପଥରଗୁଡ଼ିକୁ ନାଁ ସବୁ ଦିଆଯାଇଥିଲା ଏବଂ ସେ ଗୁଡ଼ିକୁ ଆମେ ପୁରାପୁରି ଚିହ୍ନି ଯାଉଥିଲୁଁ । ପଥର ଗୁଡ଼ିଗଲେ ଭଉଁରୀ ଓ ଉପୁଲି (ଭଉଁରୀ ମଝିର ପାଣି) ବିଶେଷ ବିପଜ୍ଜନକ ନ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ପଥର ଯଦି ପାଣିର ଓଢ଼ଣା ଦେଇଥାଏ ତାହାହେଲେ ଭଉଁରୀ ଗୁଡ଼ିକର ଆକାର ଓ ପ୍ରକାର ଭୟାବହ ହୋଇଯାଉଥିଲା । ବର୍ଷା ପରେ ଦଶହରା - ଶରତ୍କାଳ । ପାଣିର ଗୋଳିଆ ରୂପ ଆସେ ଆସେ ସଫା ହୋଇଯାଉଥିଲା ଏବଂ ପାଣି ଭିତରୁ ବାଲି ଫେର ଆତ୍ମପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲା । ଖରାଦିନ ଘରେ ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ଏବଂ ପିଇବା ପାଇଁ ଲୋକେ ବାଲିରେ ଛୋଟ ଛୋଟ ଚୁଆଁ ଖୋଳୁଥିଲେ ।

ଖରାଦିନ ସମ୍ବଲପୁରର ଉଚ୍ଚପ ୧୨୦ ଡିଗ୍ରୀ (ଫାରେନହିଟ୍) ଉପରକୁ ଯାଉଥିଲା । ସମସ୍ତଙ୍କ ଘରେ ତ ଶୋଇବାପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ଖୋଲା ଜାଗା ନ ଥିଲା । ତେଣୁ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅନେକେ ସେଇ ବାଲିରେ ଶୋଇ ଯାଉଥିଲେ । ଗୋଟିଏ ମସିଣା, ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଚକିଆ ଓ ଖଣ୍ଡେ ଛୋଟ ଚାଦର ନେଇ ଏବଂ ସାଙ୍ଗରେ ଦାନ୍ତକାଠି ନେଇ ଆମେ ସେ ବାଲିକୁ ଶୋଇବା ପାଇଁ ଯାଉଥିଲୁଁ । ଘର ଅପେକ୍ଷା ସେ ବାଲି ଯଥେଷ୍ଟ ଥଣ୍ଡା ଥିଲା ଏବଂ ଗୋଟିଏ ନିଦରେ ସକାଳ ପାହୁଥିଲା । ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ନଈବାଲି ଥିଲା ଖେଳପଡ଼ିଆ ଏବଂ ବୃକ୍ଷ ଓ ପ୍ରୌଢ଼ ମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଗପସପ କରିବାର ଜାଗା । ଏଠାରେ ଆଦୌ କାଦୁଅ ନ ଥିବାରୁ ମାଛ ଓ ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି ଅତ୍ୟନ୍ତ ମଧୁର ଲାଗୁଥିଲା । ନଈବାଲିରେ ଖାଲି ଜାଗା ଦେଖି ଲୋକେ ଚରଭୁଜ, ଫୁଟି, ବଙ୍ଗଲା ଓ କାକୁଡ଼ି ଆଦି ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ ଆଦାୟ କରୁଥିଲେ । ସମାଲାଇ ମନ୍ଦିର ଘାଟରେ ସମାଲାଇ ଦରଘ ଏବଂ ନନ୍ଦପଡ଼ା ଘାଟରେ କୋଶଲାଇ ଦରଘ ଥିଲା । ନଦୀବାଲିରେ ସଭାସମିତି ହେଉଥିଲା । ମହାମୁଗାନ୍ଧୀ, କସ୍ତୁରବାଙ୍କ ସହ ୧୯୨୧ ମସିହାରେ ଓ ୧୯୩୪ ମସିହାରେ ସମ୍ବଲପୁର ଆସିଥିବା କଥା ଏବେ ବି ମାନସପଟରେ ରହିଛି । ସମ୍ବଲପୁରର ବିଶିଷ୍ଟ ଓକିଲ ତଥା ଜନନେତା ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ବେହେରାଙ୍କ ଘରେ ସେ ଆତିଥ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଝାଡୁଆପଡ଼ାର ନଦୀବାଲି ଉପରେ ଆୟୋଜିତ ସଭାରେ ସେ ଭାଷଣ ଦେଇଥିଲେ ।

ସମ୍ବଲପୁର ସହରର ନଈ ଧାରରେ ବଡ଼ସଡ଼କ ଓ ଆଉ ଟିକିଏ ଭିତରକୁ ସାନସଡ଼କ । ବଡ଼ସଡ଼କରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ (ଝାଡୁଆ ବ୍ରାହ୍ମଣ) ପଡ଼ା, ହାଟପଡ଼ା (ଏବେ ତାହା ମାରବାଡ଼ି ପଡ଼ା ହୋଇଗଲାଣି) ଏବଂ ତା'ପରେ ଦଲାଇପଡ଼ା (ମୁଖ୍ୟତଃ କେଉଁଟି ବସତି) । ସାନ ସଡ଼କରେ କଂସାରିପଡ଼ା, ମାହାନ୍ତିପଡ଼ା, ଗୁରୁପଡ଼ା, ପଥୁରିଆ ମାନଙ୍କର ପଡ଼ା ଓ ପଟ୍ଟନାୟକ ପଡ଼ା ଆଦି ଥିଲା ଏବଂ ଅଛି । ଏବେ ଯେଉଁଟା ଗେଟି ରୋଡ୍ ନାମରେ ନାମିତ ହୋଇଛି, ସେ ପାଖରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜାତିର ଲୋକ ଓ ହରିଜନମାନେ ରହୁଥିଲେ । ଏବେ ସହର ବଢ଼ି ଯାଇଛି । ବୁଢ଼ାରଜା ତେଇଁ, ଜାତୀୟ ରାଜପଥ ତେଇଁ ସବୁ ଦିଗରେ ସହର ତା'ର କାୟା ବିସ୍ତାର କରି

ଚାଲିଛି । ପୂର୍ବଦିଗରେ ବି ଧନୁପାଲିକୁ ଡେଇଁ ସହର ଆଗକୁ ମାଡ଼ି ଚାଲିଛି । କଳପାଣି ଚାଲୁ ହେବା ଦ୍ଵାରା ଏବଂ କ୍ଷିପ୍ରଗତି ଯାନ ବ୍ୟବହାରର ସୁବିଧା ହେବା ଦ୍ଵାରା ଏହା ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି ।

ଗୋଟିଏ କଥା ସ୍ପଷ୍ଟ ଯେ ସ୍ଥାନୀୟ ଲୋକେ ଦବି ଯାଇଛନ୍ତି । ଗରିବ ହୋଇଯାଇଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କର ସମ୍ବଳପୁର-ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରାତି ଏତେ ପ୍ରବଳ ଯେ ଅଣଓଡ଼ିଆମାନେ ଆର୍ଥିକ ସ୍ତରରେ ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଉଚ୍ଚରେ ଥିଲେ ବି ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକେ ସାଂସ୍କୃତିକ ସ୍ତରରେ ଏହାର ସ୍ଥାନୀୟ ସଂସ୍କୃତିକୁ ଆପଣେଇଛନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ ସମ୍ବଳପୁରର ବ୍ୟବସାୟୀ ଗୋଷ୍ଠୀ, ଅର୍ଥାତ୍ ଅଣଓଡ଼ିଆ ବ୍ୟବସାୟୀ ମାନଙ୍କ ପଇସା ମୋହ ରହିଛି । ତେଣୁ ସମ୍ବଳପୁର ଭାରତର ଏକ ସବୁଠୁ ମହଙ୍ଗା ଜାଗା । କିନ୍ତୁ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ଶାନ୍ତି ଓ ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟ ବଳବତ୍ତର ରହିଛି । ତା'ର କାରଣ ହେଉଛି ମାନବିକତା ହିଁ ସମ୍ବଳପୁରୀ ସଂସ୍କୃତିର ମୂଳଧାର । ସେମାନେ ସ୍ନେହ ଓ ବନ୍ଧୁତ୍ଵ ଦେବା ପାଇଁ ସବୁବେଳେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଏବଂ ସେମାନେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଖରୁ ସ୍ନେହ ଜିନିଷ ପାଇଲେ ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ବନ୍ଧା ହୋଇଯାଆନ୍ତି । ସେମାନେ ସରଳ ବିଶ୍ଵାସୀ । ଆଦିବାସୀଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଏହି ସଂସ୍କୃତି ବିଶେଷ ଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଛି । ତେଣୁ ସରଳତା ଏହି ସଂସ୍କୃତିର ମୂଳ ଉପାଦାନ ।

ଉପକୂଳବର୍ତ୍ତୀ ଓଡ଼ିଆ ଭାଇମାନଙ୍କ ସହିତ ଆମର ସମ୍ପର୍କ ଏକ ବିଶେଷ ଧରଣର । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ତରରେ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ଭାବ ରହିଛି । ଏପରିକି ଉପକୂଳବର୍ତ୍ତୀ ଅଞ୍ଚଳର ଅନେକେ ସମ୍ବଳପୁରରେ ତଥା ପଶ୍ଚିମ ଓଡ଼ିଶାର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ବସବାସ କରିବାକୁ ପସନ୍ଦ କରିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସମାଜ ସ୍ତରରେ ଗୋଟିଏ ରାଜ୍ୟର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପ୍ରାନ୍ତରେ ଯେଉଁପ୍ରକାର ସମିଶ୍ରଣ ହେବାକଥା ତାହା ହୋଇପାରିନାହିଁ । ଗମନାଗମନର ଅସୁବିଧା ଥିବାରୁ ସାଧାରଣ ଲୋକେ ପ୍ରାୟ ପରସ୍ପର ଠାରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଗୁରୁ ଅଳ୍ପ ସଂଖ୍ୟାରେ ବୈବାହିକ ସମ୍ବନ୍ଧ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ତା' ଉପରେ ମନର ଅନ୍ତରାଳରେ ଗୋଟିଏ ଭାବନା ରହୁଛି ଯେ ଉପକୂଳ ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକେ ରାଜ୍ୟର ଯାବତୀୟ ସୁବିଧା ବିଶେଷ ଭାବରେ ପାଉଛନ୍ତି ଏବଂ ଏଠାକାର ଲୋକେ ଅବହେଳିତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ବିଶେଷତଃ ଚାକିରି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି ଅସନ୍ତୋଷ ଗଭୀର ।

ମୋର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ଵକୁ ମୁଁ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରି ଦେଖୁଛି ଯେ ମୁଁ ଉଭୟ ଓଡ଼ିଆ ଓ ସମ୍ବଳପୁରୀ । ଏହି ଦୁଇ ବିଭାଗ ମୋ ମନରେ ସମନ୍ୱିତ ଭାବରେ ରହିଛି । ତେଣୁ କଟକରେ ବହୁ ବର୍ଷ ରହିବା ଭିତରେ ମୁଁ କଟକ ଲୋକଙ୍କର ପ୍ରିୟ ହୋଇପାରିଛି ଏବଂ ସେମାନଙ୍କୁ ବି ମୁଁ ଅନ୍ତରରୁ ଭଲ ପାଇଛି । ସମ୍ବଳପୁର ମୋର ନିଜର ଜନ୍ମସ୍ଥାନ । ଏଠାରେ ବି ମୁଁ ଆରାମରେ ରହିଛି । କଥା ହେଉଛି ଓଡ଼ିଶାରେ କୋଶଳ, ଉତ୍କଳ ଓ କଳିଙ୍ଗ ମିଶିକରି ରହିଛି । ଓଡ଼ିଶାରେ ଚାରିଆଡ଼େ ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିର । ପୁରୀ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଓଡ଼ିଆର ମୁଖ୍ୟ ତୀର୍ଥସ୍ଥାନ ।

ପଶ୍ଚିମ ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରକୃତରେ ଦୁଇଟି ଭାଷା ରହିଛି - ଓଡ଼ିଆ ଓ ସମ୍ବଳପୁରୀ । ଏବେ ସମ୍ବଳପୁରୀ ଭାଷାକୁ କେତେ ଜଣ କୋଶଳୀ ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ ପଶ୍ଚିମ ଓଡ଼ିଶା ଦକ୍ଷିଣ

କୋଶଳର ଏକ ଅଂଶ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏ ଅଞ୍ଚଳ ପାଇଁ କୋଶଳ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କଲାବେଳେ ଏ କଥା ମନେ ରଖିବାକୁ ହେବ ଯେ କୋଶଳର ସୋମବଂଶୀ ରାଜାମାନେ ପୂର୍ବ ଦିଗକୁ ମୁହାଁଇବା ଫଳରେ କୋଶଳ ଓ ଉତ୍କଳ ନିକଟତର ହେଲେ । ପରେ ଗଙ୍ଗ ବଂଶର ରାଜାମାନେ କୋଶଳ, ଉତ୍କଳ ଓ କଳିଙ୍ଗକୁ ମିଶ୍ରଣ କରିଦେଲେ ଏବଂ ସେଥିରୁ ହିଁ ଓଡ଼ିଶାର ଉତ୍ପତ୍ତି ହେଲା ଏବଂ ଏହି ତିନି ଅଞ୍ଚଳରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଲିଖିତ ସ୍ତରରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ପଶ୍ଚିମ ଓଡ଼ିଶାରେ ସମ୍ଭଲପୁରୀ ଭାଷା ଅତି ପ୍ରାଚୀନ କାଳରୁ କଥୋପକଥନ ସ୍ତରରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇ ଆସୁଛି । ଏହି ଭାଷାକୁ କୋଶଳୀ ବୋଲି କହି ହେବନାହିଁ । କାରଣ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ପ୍ରକାଶିତ The Cultural Heritage of India Vol.-Iରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି ଯେ Eastern Hindiର ଭାଷାମାନଙ୍କ ପାଇଁ (ଯଥା ଅବଧୀ, ବୁନ୍ଦେଲଖଣ୍ଡ ଓ ଛତିଶଗଡ଼ି) କୋଶଳୀ ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର ଉଚିତ ହେବ କାରଣ ଏ ସବୁ ଭାଷାର ଉତ୍ପତ୍ତି ମୂଳ କୋଶଳରୁ ହୋଇଥିଲା । ଭାରତର ସୁପ୍ରସିଦ୍ଧ ଭାଷାତତ୍ତ୍ଵବିତ୍ ଶ୍ରୀ ସୁନୀତି କୁମାର ଚାଟାର୍ଜୀ ଏହା ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି । ସମ୍ଭଲପୁରୀକୁ Eastern Hindi Groupର ଗୋଟିଏ ଭାଷା ବୋଲି ଆଦୌ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । Eastern Hindiର ପ୍ରଭାବ ସମ୍ଭଲପୁରୀ ଭାଷା ଉପରେ ଅବଶ୍ୟ ପଡ଼ିଛି । କିନ୍ତୁ ହିନ୍ଦୀ ସହିତ ତା'ର ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ନାହିଁ, ଯାହା ଓଡ଼ିଆ ସହିତ ରହିଛି । ତେଣୁ ଯେତେବେଳେ ୧୯୦୩ରେ ହିନ୍ଦୀକୁ ସମ୍ଭଲପୁରର କଚେରି ଭାଷା ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରି ଘୋଷଣା ଜାରି କରାଗଲା, ସମ୍ଭଲପୁର ଲୋକେ ଆପତ୍ତି କଲେ । ପୁନର୍ବାର ଓଡ଼ିଆ ସମ୍ଭଲପୁରର କଚେରି ଭାଷା ହେଲା ଏବଂ ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ସମ୍ଭଲପୁର ଓଡ଼ିଶା ଡିଭିଜନରେ ସାମିଲ ହେଲା । ଏତଦ୍ଵାରା ହିଁ ଓଡ଼ିଶା ଏକ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ରାଜ୍ୟ ହେବାର ମୂଳଦୁଆ ସ୍ଥାପିତ ହେଲା । ତେଣୁ ପଶ୍ଚିମ ଓଡ଼ିଶାର ଦୁଇଟି ଭାଷା: ସମ୍ଭଲପୁରୀ ଓ ଓଡ଼ିଆ ।

ମୋର ଛାତ୍ର ଜୀବନ

ମୋର ଚତୁର୍ଥ ଶ୍ରେଣୀରେ ନାମ ଲେଖାଇବାବେଳେ ବିଶ୍ୱମ୍ଭର ମିଶ୍ର ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲାସ୍କୁଲର ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକ ଥିଲେ । ଏହି ବର୍ଷ ଜିଲ୍ଲା ସ୍କୁଲର ମେଟ୍ରିକ ପରୀକ୍ଷା ଦେଇଥିବା ଛାତ୍ରମାନେ ଅତ୍ୟୁତପୂର୍ବ ସଫଳତା ହାସଲ କରିଥିଲେ । ତା'ଙ୍କ ଭିତରୁ ଶ୍ରଦ୍ଧାକର ସୁପକାର ସମଗ୍ର ଓଡ଼ିଶାରେ ଚୃତ୍ୟାସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଥିବା ବେଳେ ଖଣି ଇଂଜିନିୟର ଶଙ୍କର ମିଶ୍ରଙ୍କ ବଡ଼ପୁଅ ତାରାପ୍ରସାଦ ମିଶ୍ର, ମନ୍ତ୍ରୀ ବୋଧରାମ ଦୁବେଙ୍କ ପୁତୁରା ରାଜାରାମ ଦୁବେ, ଶିକ୍ଷାବିତ୍ ଭରତଚନ୍ଦ୍ର ନାୟକଙ୍କ ପୁତ୍ର ସତ୍ୟଗୋପାଳ ନାୟକ ଏବଂ ଶିକ୍ଷାବିତ୍ ବ୍ରଜମୋହନ ପଣ୍ଡାଙ୍କ ପୁଅ ଶଶିଭୂଷଣ ପଣ୍ଡା ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ଅଧିକାର କରିଥିବା ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରମୁଖ ଥିଲେ ।

ମୋର ସ୍କୁଲ ସାଙ୍ଗ ମଧ୍ୟରେ ରାଧାକାନ୍ତ ମିଶ୍ର, ବ୍ରଜବିହାରୀ ହୋତା (ମଙ୍ଗଲୁ), ମିତ୍ରଭାନୁ ନନ୍ଦ (ବିମ୍ଲି), ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ମିଶ୍ର (ଦନାର), ବାଳମୁକୁନ୍ଦ ନନ୍ଦ (ବାଲୁ), ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ଦର୍ଜୀ, ଆର୍ତ୍ତତ୍ରାଣ ଦାଶ, ପାତବାସ ପଣ୍ଡା, ବେଣୁଧର ପୂଜାରୀ, ସଦାନନ୍ଦ ନାୟକ, ଲକ୍ଷ୍ମଣ ମିଶ୍ର, ସାରଙ୍ଗଧର ପୂଜାରୀ ପ୍ରମୁଖ ଥିଲେ । ଆମେ ଏକାସାଙ୍ଗେ ସ୍କୁଲ ଯାଉଥିଲୁଁ ଓ ଖେଳୁଥିଲୁଁ । ନଦୀବାଲି, ବାଲୁକେଶ୍ୱର ଓ ବ୍ରହ୍ମପୁରା ମନ୍ଦିର ପ୍ରାଙ୍ଗଣରେ ବାଲ୍ୟାବସ୍ଥା କଟିଛି । ଆମର ଏକ କ୍ଲବ୍ ଥିଲା । ମଝିରେ ମଝିରେ ଭୋଜି କରୁଥିଲୁଁ । ବର୍ଷାଦିନେ ନଦୀର ବଢ଼ିପାଣିରେ ପହଁରା ଏବଂ ଶୀତଳଷଷ୍ଠୀ ଯାତ୍ରା ସମୟରେ ସାଜସଜ୍ଜା କାମ କରୁଥିଲୁଁ । ଖରାପାସରେ ଶୀତଳଷଷ୍ଠୀ ହୁଏ । ମନ୍ଦିର ପ୍ରାଙ୍ଗଣରେ ଜାମୁଗଛର ତାଳ ଢଙ୍କା ଯାଉଥିଲା । ସେ ସମୟରେ ନନ୍ଦପଡ଼ା ଓ ଫ୍ରେଜର କ୍ଲବ୍ରେ ସାଂସ୍କୃତିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ବିଶେଷ କରି ନାଟକ ମଞ୍ଚସ୍ଥ ହେଉଥିଲା । ନନ୍ଦପଡ଼ାର ନୀଳମଣି ମିଶ୍ର, ବୈକୁଣ୍ଠନାଥ ନନ୍ଦ, ଜଗନ୍ନାଥ ମିଶ୍ର, ଅନନ୍ତରାମ ଗୁରୁ ଏବଂ ନିମାଇଁ ମିଶ୍ର ଆୟୋଜନ ଓ ଅଭିନୟ କରୁଥିଲେ । ବିଜୟକେତନ ମିଶ୍ର ଭଲ ହାସ୍ୟ ଅଭିନେତା ଥିଲେ । କର୍ଣ୍ଣାଜୁନ ନାଟକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଥିଲା । ଝାଡୁଆପଡ଼ାର ପିଲାମାନେ ଫ୍ରେଜର କ୍ଲବ୍ରେ ନାଟକ କରୁଥିଲେ । ମୁଁ ଉକ୍ତ ଦୁହିଁ ସ୍ଥାନରେ ନାଟକରେ ଭାଗ ନେଉଥିଲି । ତାତ୍ତର ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ପୂଜାରୀ ମଧ୍ୟ ଉଚ୍ଚଶ୍ରେଣୀର ଅଭିନେତା ଥିଲେ । ଜନ୍ମରୁ ୩/୪ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଝାଡୁଆପଡ଼ାରେ ରହିବା ପରେ ଆମେ ନନ୍ଦପଡ଼ାର ବାରିହା ଗଳିକୁ ଚାଲିଆସିଲୁ । ମୁଁ ଓ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ଦର୍ଜୀ ମିତ୍ର ଥିଲୁଁ । ଝାଡୁଆପଡ଼ାରେ ଥିବାବେଳେ

ମୋର ମାଆ ଓ ତାଙ୍କ ମାଆ ଆମ ଦୁଇଜଣଙ୍କୁ ମିତ୍ର ବୋଲାଇଥିଲେ । ସେଠାରେ ଥିବାବେଳେ ପାତବାସ ପଣ୍ଡାଙ୍କ ମା ଓ ମୋର ମା ଗଙ୍ଗାଜଳ ବସିଥିଲେ । ମୁଁ ପାତବାସ ଦାଦାଙ୍କୁ ପିତାଦାଦା ବୋଲି ସମୋଧାନ କରୁଥିଲି । ସେ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟହ ସ୍କୁଲର ଖାଇଛୁଟି ବେଳେ ଆମମାନଙ୍କୁ ପରୀକ୍ଷା କରୁଥିଲେ । ପୁରସ୍କାର ମଧ୍ୟ ଦେଉଥିଲେ । ବନାନ୍ ଓ ଗଣିତ ପରୀକ୍ଷା କରୁଥିଲେ ଓ ଫେନ୍ସିଲ ଓ ଖାତା ପୁରସ୍କାର ଦେଉଥିଲେ । ମୁଁ ପ୍ରଥମ ହୋଇ ଏହି ପୁରସ୍କାର ପାଇଛି । ତାଙ୍କ ବାପା ମୁ୍ୟନିସପାଲ ଅଫିସରେ ସୁପରିନ୍ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ଥିବାରୁ ସେ ଫେନ୍ସିଲ ଖାତା ଆଣି ପାରୁଥିଲେ ।

ହଁ, ମୁଁ ଜିଲ୍ଲା ସ୍କୁଲରେ ପଢ଼ିବାବେଳେ ଯାଜପୁରର ବିଶ୍ୱମ୍ଭର ମିଶ୍ର, ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସଙ୍କ ଢାଞ୍ଚା ରତ୍ନାକର ପତି, ମହେଶ ପ୍ରଧାନ ଏବଂ ମଧୁସୂଦନ ରାଓଙ୍କ ପୁତ୍ର ସୁକାନ୍ତ ରାଓ ଆମର ଶିକ୍ଷକ ଥିଲେ । ଥରେ ପ୍ରଧାନଶିକ୍ଷକ ବିଶ୍ୱମ୍ଭର ମିଶ୍ର ଶ୍ରେଣୀ ନିରୀକ୍ଷଣ କରୁଥିଲେ । ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ଆମକୁ ଇଂରାଜୀ ପଢ଼ାଉଥିଲେ । ଏହା ଶେଷ ପିରିଅଡ଼ ଥିଲା । ପ୍ରଧାନଶିକ୍ଷକ, ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ସହ କଥାଲାଗିବା ପରେ quarrellingର ବନାନ୍ ପଚାରିଥିଲେ । ସେ ମୋତେ ଏହା ପଚାରିବାରୁ ମୁଁ ଠିକ୍ ଉତ୍ତର ଦେଲି । ପରେ ସେ ପୁରସ୍କାରସ୍ୱରୂପ ମୋତେ ଛୁଟି ଦେଇଥିଲେ । ମୁଁ ଜିଲ୍ଲା ସ୍କୁଲରେ ଚତୁର୍ଥ ଶ୍ରେଣୀରେ ନୂଆ କରି ନାମ ଲେଖାଇଥିବାରୁ ଛୁଟି ପାଇବାପରେ ସେଦିନ ଘରକୁ ଯିବାପାଇଁ ସ୍କୁଲ ଘଣ୍ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କୁ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ବିଶ୍ୱମ୍ଭର ମିଶ୍ର ରାୟସାହେବ ଉପାଧି ପାଇଥିଲେ । ସବୁବେଳେ ଗଳାବନ୍ଦ ଟିପା କୋଟ୍ ପିନ୍ଧୁଥିଲେ । ନାରାୟଣ ପତି, ସୁବଲ୍ୟାସ୍ତ୍ର ଫେରନ୍ତା ମହେଶ ପ୍ରଧାନ ଏବଂ ବିଲାତ ଫେରନ୍ତା ସୁକାନ୍ତ ରାଓ ଓ ଶରତଚନ୍ଦ୍ର ଆମର ଶିକ୍ଷକ ଥିଲେ । ନାରାୟଣ ପତି ଗଣିତ ପଢ଼ାଉଥିଲେ । ମୁଁ ସବୁବେଳେ ଶହେରୁ ଶହେ ମାର୍କ ରଖୁଥିଲି । ପରେ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରେ ଦର୍ଶନ ପ୍ରଫେସର ହୋଇଥିବା ରତ୍ନାକର ପତି ସ୍କୁଲରେ ଆମକୁ ଇଂରାଜୀ ପଢ଼ାଉଥିଲେ । ଶନିବାର ସକାଳ ସ୍କୁଲ ଥିଲା । ସେ ପ୍ରତି ଶନିବାର ଛୁଟି ପରେ ବନ୍ତୁରା ପ୍ରତିଯୋଗିତା କରାଇ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଦେଉଥିଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଏହା ମୋତେ ବହୁତ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲା ।

ମୁଁ ଖୁବ୍ ଭଲ ଛାତ୍ର ଥିଲି । ପିଲା ଦିନରୁ ସ୍କୁଲରସିଫ୍ ପାଇ ଆସିଛି । କ୍ଲାସ୍ରେ କେବଳ ଫାଷ୍ଟ ହେଉ ନ ଥିଲି, ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଷୟରେ ଫାଷ୍ଟ ହେଉଥିଲି । ସ୍କୁଲରେ ପଢ଼ିବାବେଳେ ଏତେ ସଂଖ୍ୟାରେ ବହି ପୁରସ୍କାରସ୍ୱରୂପ ମୁଁ ପାଉଥିଲି ଯେ ନିଜେ ସେ ସବୁକୁ ବୋହି ଘରକୁ ଆଣି ପାରୁ ନ ଥିଲି । ମେଟ୍ରିକୁଲେସନ ପରୀକ୍ଷାରେ ପାଠନା ବିଶ୍ୱ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ (ବିହାର-ଓଡ଼ିଶାରେ) ଦ୍ୱିତୀୟ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଥିଲି । କିନ୍ତୁ ମୋ ହାତରେ ତୁଇଁ ହେଉ ନ ଥିଲା, ଏପରିକି ସ୍କୋଲ୍ ପକାଇ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ସରଳରେଖା ଗଣି ପାରୁ ନ ଥିଲି । ତେଣୁ ଜ୍ୟାମିତିର କନ୍ସ୍ଟ୍ରକ୍ସନ୍ରେ ଚାରି ମାର୍କ କଟିଗଲା ଏବଂ ଗଣିତରେ ୯୬ ମାର୍କ ମିଳିଲା । ଏହା ଶୁଣି ମୋର ଶିକ୍ଷକ ସୁନାମଧନ୍ୟ ଶ୍ରୀ ନାରାୟଣ ପତି (ଯେ ଗଣିତର ପୋଖର ଶିକ୍ଷକ ଥିଲେ

ଏବଂ ତାଙ୍କ ଚାକିରିର ଶେଷ ଭାଗରେ ଓ ଅବସରଗ୍ରହଣ ପରେ ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକ ଭାବରେ ଖୁବ୍ ନାଁ କରିଥିଲେ) ମୋର କାନ ମୋଡ଼ି ଗାଳିଦେଲେ, କାରଣ ଗଣିତରେ ସ୍କୁଲ ପରୀକ୍ଷା ମାନଙ୍କରେ ବରାବର ୧୦୦ ନମ୍ବର ରଖୁଥିଲି । ଭାଗଲପୁରର ଯେଉଁ ଛାତ୍ର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପ୍ରଥମ ହୋଇଥିଲେ ସେ ମୋ ଠାରୁ ୩ ମାର୍କ ଅଧିକା ରଖିଥିଲେ ।

୧୯୩୮ ରେ ୧୬+ ବୟସରେ ମୁଁ ସମ୍ବଲପୁରରୁ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରେ ନାମ ଲେଖାଇବା ପାଇଁ ବଡ଼ଭାଇଙ୍କ ସହିତ କଟକ ଗଲି । ସେତେବେଳେ ସମ୍ବଲପୁର ଓ ଗଡ଼ଜାତ ଅଞ୍ଚଳର ଛାତ୍ରମାନେ ଇଷ୍ଟ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂରେ ରହୁଥିଲେ । ବଡ଼ଭାଇ ଡ୍ରେସ୍ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂରେ ରହୁଥିଲେ । ତେଣୁ ମୁଁ ବି ସେହି ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂରେ ରହିଲି । ବାପା ଦୁଇଟି ଟ୍ରାଉଜର୍ କରାଇ ଦେଇଥିଲେ । ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପେଟ୍ ପିନ୍ ନ ଥିଲା । ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା ଶୁଣି ଆଜିକାଲିକାର ପିଲା ହସିବେ । ପ୍ରଥମ କରି ଚଟି ପିନ୍ଥିଲି, ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଖାଲି ପାଦରେ ଚାଲୁଥିଲି । କେବଳ ସମ୍ବଲପୁରୀ ଭାଷାରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବାର ଅଭ୍ୟାସ ଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ ଲେଖାରେ ମୋର ଭଲ ଦଖଲ ଥିଲା । ମେଟ୍ରିକୁଲେସନ୍ ପରୀକ୍ଷାରେ ୧୦୦ରୁ ୩ ମାର୍କ ରଖିଥିଲି । ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ଚୌଧୁରୀ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରେ ସଂସ୍କୃତ ଓ ଓଡ଼ିଆର ଅଧ୍ୟାପକ ଥିଲେ । ସେ ପାଟନା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ମେଟ୍ରିକୁଲେସନ୍ ପରୀକ୍ଷାରେ ଓଡ଼ିଆର ମୁଖ୍ୟ ପରୀକ୍ଷକ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସହିତ ଦେଖାହେଲା ପରେ ସେ ଭାବି ଖୁସି ହୋଇ କହିଲେ ଯେ ସେ ମୋ ଖାତା କ୍ଲାସ୍ରେ ଦେଖାଇଲେ ଏବଂ କହିଲେ ଯେ ଜଣେ ସମ୍ବଲପୁରର ପିଲା ଓଡ଼ିଆରେ ଏତେ ଭଲ କରିପାରିବ ବୋଲି ସେ ଭାବି ନ ଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନ ରଖିଥିବାରୁ ସମ୍ବଲପୁରର ଏହି ପିଲାକୁ ଦେଖିବା ପାଇଁ ସମସ୍ତଙ୍କର କୌତୁହଳ ଥିଲା । ତେଣୁ ବହୁତ ପିଲା ବିଶେଷତଃ ପୁରୀ ଅଞ୍ଚଳର ବହୁତ ସାଙ୍ଗ ମିଳିଗଲେ ।

ପରୀକ୍ଷାରେ ଭଲ କରିଥିବାରୁ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ବଡ଼ରୁମ୍ରେ ସିଟ୍ ମିଳିଲା । ତା'ପରେ ପରେ କିନ୍ତୁ ଆମ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ ସୁପରିନଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ଡ. ପର୍ଶୁରାମ ମିଶ୍ର ମୋତେ ଡକାଇଲେ । ସେ କହିଲେ, ଅନ୍ୟ ଏକ ରୁମ୍ରେ ସିଟ୍ ଦେଲେ ରୁମ୍ରେ କିଛି ଅସୁବିଧା ହେବ କି ? ମୁଁ ଦୁଃଖିବାକୁ ମନାକଲି । ତା' କେତେଦିନ ପରେ ଶ୍ରୀ ବିଧୁଭୂଷଣ ଦାସଙ୍କୁ ଆମ ରୁମ୍ରେ ସିଟ୍ ମିଳିଲା ଏବଂ ରୁମ୍ ଚାରିଜଣିଆ ହେଲା । ଏଥିରୁ ଜଣାଗଲା ଯେ ସେ ବିଧୁବାବୁଙ୍କୁ ସେଠାରେ ରଖାଇବା ପାଇଁ ମତେ ଦୁଃଖାଉଥିଲେ । ପର୍ଶୁରାମ ବାବୁ ମୋର ବିରୋଧରେ ନ ଥିଲେ । ଏକଥା କହିଛି କେବଳ ଦେଖାଇ ଦେବା ପାଇଁ ଯେ, ପରାଧୀନ ଭାରତରେ ଅର୍ଥସରମାନଙ୍କୁ କେତେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଉଥିଲା । ଡ. ପର୍ଶୁରାମ ମିଶ୍ର ଖୁବ୍ ଭଲ ଲୋକ ଏବଂ ସେ ଘଟଣାକ୍ରମରେ ମୋର ଖୁବ୍ ଗୁରୁତାଶ୍ରୟ ହେଲେ । ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ମୋର ଜୀବନସାରା ଭକ୍ତି ଥିଲା ।

ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟର କେନ୍ଦ୍ରମନ୍ତ୍ରୀ ବିବୁଧେନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର, ପ୍ରଫେସର୍ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦାଶ, ଉଦୟନାଥ ମିଶ୍ର, ବସନ୍ତ କିଶୋର ବଳ, କୁଳପତି ଡ. ମହେନ୍ଦ୍ର କୁମାର ରାଉତ, ସମ୍ବଲପୁରର

ବେଣୁଧର ପୂଜାରୀ, ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ପଟ୍ଟନାୟକ, ଡି.ପି.ଆଇ. ରାଧାକାନ୍ତ ମିଶ୍ର ଏବଂ ଡି.ଏସ୍.ପି. ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ଦର୍ଜୀ ରେଭେନ୍ସାରେ ମୋର ସାଙ୍ଗ ଥିଲେ ।

ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରେ ଘନଶ୍ୟାମ ଦାଶ, ପର୍ଶୁରାମ ମିଶ୍ର, ପି.ଏସ୍. ସୁନ୍ଦରମ୍, ଭି.ଭି. ଜନ୍, ନାରାୟଣ ମୋହନ ଦେ, ଗିରିଜା ଶଙ୍କର ରାୟ, ଏସ୍.ପି.ବର୍ଦ୍ଧନ, ସଦାଶିବ ମିଶ୍ର, ମାୟାଧର ମାନସିଂହ, କରୁଣାକର କର, ଜନାଥନ ମହାନ୍ତି, ନିରଞ୍ଜନ ନିୟୋଗୀ, ବାମାଚରଣ ଦାଶ, ରତ୍ନାକର ପତି, ବିପିନବିହାରୀ ରାୟ, ଶରତଚନ୍ଦ୍ର ଘୋଷାଲ, ବୈଦ୍ୟନାଥ ରଥ ପ୍ରମୁଖ ଆମର ପ୍ରିୟ ଅଧ୍ୟାପକ ଥିଲେ । ରତ୍ନାକର ପତି ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲା ସ୍କୁଲରେ ଆମ ଶିକ୍ଷକ ଥିଲେ । ଡ. ପ୍ରାଣକୃଷ୍ଣ ପରିଜା ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଏବଂ ଶ୍ୟାମାଚରଣ ତ୍ରିପାଠୀ ଡି.ପି.ଆଇ. ଥିଲେ ।

ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରେ ଛାତ୍ରଜୀବନ ବେଶ୍ ଉପଭୋଗ୍ୟ ଥିଲା । ମୁଁ କଲେଜ ଇଉନିଅନ୍ର ଉପସଭାପତି ଓ ପରେ ସଭାପତି ଥିଲି । ଡିବେଟ୍ ଆଦିରେ ଖୁବ୍ ଭଲ କରୁଥିଲି । ଥରେ ଡ. ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦାଶଙ୍କ ସହିତ ଦିଲ୍ଲୀ ଓ ଆଉ ଥରେ ଶ୍ରୀ ଉଦୟନାଥ ମିଶ୍ରଙ୍କ ସହିତ (ସେ ପରେ ସରକାରୀ ପ୍ରେସର ସୁପରିନ୍ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ହେଲେ) ରେଭେନ୍ସା କଲେଜର ପ୍ରତିନିଧି ଭାବରେ କଲିକତା ସର୍ବଭାରତୀୟ ବନ୍ଧୁତା ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ଭାଗ ନେବାପାଇଁ ଯାଇଥିଲି । ରେଭେନ୍ସା କଲେଜର ପ୍ରଥମ ଡିବେଟର ହିସାବରେ ଦୁଇଥର ବୋଡ଼ାସମର-ସେନାପତି ପୁରସ୍କାର ପାଇଥିଲି । ଦୁର୍ବଳ ସ୍ୱସ୍ଥର ଘିଲା ହୋଇଥିଲେ ବି ସନ୍ତରଣ ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଥିଲି । ଖେଳ ଇତ୍ୟାଦିରେ କିନ୍ତୁ ମୋର କୃତିତ୍ୱ ଥିଲା ଶୂନ୍ୟ ।

ମୁଁ ଆଇ.ଏ. ପରୀକ୍ଷା ଦେବା ସମୟରେ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରେ ପରୀକ୍ଷା ବ୍ୟୟକର୍ତ୍ତା ଆନ୍ଦୋଳନ ଚାଲିଲା । ଡ. ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦାଶ ଏବଂ ମୋ ପରି ଭଲ ଭଲ ଛାତ୍ରଙ୍କର ଆର୍ଡ୍‌ମିଟ୍ କାର୍ଡ ସଂଗ୍ରହ କରି ଆମର ବନ୍ଧୁମାନେ, ଯେଉଁମାନେ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଥିଲେ, ପୋଡ଼ିଦେଲେ । ଆମେ ସବୁ ପରୀକ୍ଷା ଦେବୁନାହିଁ ବୋଲି ଠିକ୍ କରି ହଷ୍ଟେଲ ଛାଡ଼ିଦେଲୁ କିନ୍ତୁ ବ୍ରିଟିଶ ସରକାର ପୋଲିସ୍ ଲଗାଇ ଏବଂ ସମସ୍ତ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ନେଇ ପରୀକ୍ଷା ସଫଳତାର ସହିତ ପରିଚାଳନା କଲେ । ମୋର କେତେକ ବନ୍ଧୁ ଭଲ ଭଲ ଛାତ୍ର ପରୀକ୍ଷା ଦେଲେନାହିଁ । ମୋର ଭାଗ୍ୟ ଭଲ । ପରୀକ୍ଷା ହେଉଛି କି ନାହିଁ ଦେଖିବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଫାଲ୍‌ଟା ପିନ୍ ମୁଁ କଲେଜ ଛକକୁ ଆସିଥିଲି । ଦେଖିଲି, ପରୀକ୍ଷା ହେଉଛି । ମୁଁ ଗୋଟିଏ କଲମ କଣି ପରୀକ୍ଷା ଦେଲି । ଆର୍ଡ୍‌ମିଟ୍ କାର୍ଡର ନମର ମନେ ଥିଲା । ସେହି କାର୍ଡର ବି ଦରକାର ପଡ଼ିଲାନାହିଁ, କାରଣ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଆମେ ପରୀକ୍ଷା ଦେଉ ବୋଲି ଚାହୁଁଥିଲେ । ମୋର ସାଙ୍ଗମାନେ ଆନ୍ଦୋଳନର ନେତା ଥିଲେ, ଯଥା ବିରୁଧେନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର (କୁନିବାରୁ) ଓ ସୁରଜ୍‌ମଲ ସାହା ଇତ୍ୟାଦି । କୁନିବାରୁ ଏବେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଏଡ଼ଭୋକେଟ୍, ସୁରଜ ବାରୁ ଚାଲିଗଲେଣି । ସେ ଅତି ସ୍ନେହୀ ମଣିଷ ଥିଲେ, ତାଙ୍କ ନାଁରେ ପୁରୀରେ ଗୋଟିଏ କଲେଜ ହୋଇଛି । ମୁଁ ନେତାମାନଙ୍କ ସହିତ ରହିଥିବାରୁ ଏବଂ ପରୀକ୍ଷା ଦେବିନାହିଁ ବୋଲି ଠିକ୍ କରିଥିବାରୁ ପରୀକ୍ଷା ଆଗରୁ ୩ ସପ୍ତାହ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବନ୍ଦି

ଛୁଇଁ ନ ଥିଲି । ତଥାପି ମୋର ସ୍ମରଣ ଶକ୍ତି ଏତେ ପ୍ରଖର ଥିଲା ଏବଂ ଯାହା ପଡ଼ିଥିଲା ଏପରି ଭଲଭାବରେ ବୁଝିଥିଲି ଯେ ପ୍ରସ୍ତୁତି ନ ଥାଇ ବି ମୁଁ ପାଟନା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଡ଼ିଗ୍ରୀ ସ୍ଥାନ ଏବଂ ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କଲି ।

ଏସବୁ ଲେଖିବାର ମୋର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି, ଭଗବାନ୍ ମୋତେ ଯେଉଁ ଧା ଶକ୍ତି ଦେଇଥିଲେ, ତା'ର ପ୍ରକୃତ ବିନିଯୋଗ କରିପାରିଲି ନାହିଁ । ବି.ଏ. ଓ ଏମ୍.ଏ. ପରୀକ୍ଷାରେ ମୁଁ ଅଧ୍ୟବସାୟରେ ବରାବର ହେଲା କଲି । ଇଂରାଜୀ ଅନର୍ସରେ, ଏମ୍.ଏ.ରେ ହାଇ ସେକେଣ୍ଡ କ୍ଲାସ୍ ପାଇଲି । ଅବଶ୍ୟ ସେତେବେଳେ ପାଞ୍ଚ କ୍ଲାସ୍ ପାଇବା ଖୁବ୍ କଷ୍ଟକର ଥିଲା । ତଥାପି ବିଧିବଦ୍ଧ ଏମ୍.ଏ.ରେ ପାଞ୍ଚ କ୍ଲାସ୍ ପାଇଲେ, ହୁଏତ ମୁଁ ବି ପାଇ ପାରିଥାଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ଚେଷ୍ଟା ଦରକାର, କଲିନାହିଁ । ଖୁସି ଗପରେ, ଶିଆପିଆରେ, ମଜାମଜଲିସ୍ରେ ସମୟ ବିତାଇଲି ।

ମୋ ଜୀବନରେ ଦେଶର ଦୁଇ ପ୍ରକାରର ବିପରୀତ ଅବସ୍ଥା ଦେଖିଲି । ୧୯୨୧ରେ ମୋର ଜନ୍ମ । ସେହି ବର୍ଷ ମୋହନଦାସ କରମଚନ୍ଦ୍ର ଗାନ୍ଧୀ ଭାରତରେ ତାଙ୍କର ବ୍ରିଟିଶ୍ ବିରୋଧୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ତେଣୁ ଦେଶର ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନ ମୁଁ ନିଜ ଆଖିରେ ଦେଖିଛି । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ପ୍ରେରଣା ଏବଂ କଂଗ୍ରେସର ଅନ୍ୟ ନେତାମାନଙ୍କର ପ୍ରଭାବରେ ଭାରତୀୟଙ୍କ ମନରେ ବିଜୁଳି ଖେଳି ଯାଇଥିଲା । ସାରା ଦେଶର ବହୁତ ଯୁବକ, ଯଥେଷ୍ଟ ସଂଖ୍ୟାରେ ଯୁବତୀ ଓ ଏପରିକି ବୟସ୍କା ନାରୀମାନେ ବି ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଭାଗ ନେବାକୁ ବାହାରିପଡ଼ିଲେ । ପରାଧୀନତାର କଣାଘାତର ଯେ ଶିକାର ହୋଇଛି ସେ ଜାଣିଛି ଯେ ପରାଧୀନ ରହିବାଠାରୁ କଷ୍ଟକର ଆଉ କିଛିନାହିଁ ।

ମୁଁ ତ କେବେ କୌଣସି ରାଜନୈତିକ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଭାଗ ନେଇ ନ ଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଥରେ ବ୍ରିଟିଶ୍ ସୈନ୍ୟଙ୍କର ଅମାନୁଷିକତା ଓ ଅତ୍ୟାଚାରର ଶିକାର ହେବାକୁ ମୋତେ ପଡ଼ିଥିଲା । ୧୯୪୪ ମସିହା ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ଭାରତ ଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନ । ମୁଁ ପାଟନାରେ ଏମ୍.ଏ. ପଢୁଥିଲି । ବିହାରରେ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ତାତ୍ତ୍ୱ ରୂପ ଧାରଣ କରିଥାଏ । ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଦମନ କରିବା ପାଇଁ ରାଷ୍ଟ୍ରର ସୈନ୍ୟ ଶିବିରରୁ ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ପାଟନାକୁ ଅଣାଗଲା । କେଇ ଘଣ୍ଟା ନୋଟିସ୍ରେ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ହଷ୍ଟେଲ୍ ଖାଲି କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଓଡ଼ିଆ ପିଲାମାନେ ଦୁଇ ଦଳ ହୋଇ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଚାଲିଆସିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । ଦଳେ ଛାତ୍ର - ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ତ. ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦାଶ ଓ ମୋର ସାଙ୍ଗ ବିଧୁଭୂଷଣ ଦାସ ଥିଲେ - ଗଙ୍ଗା ନଦୀରେ ତଙ୍ଗାରେ ପାଟନାରୁ କଲିକତା ଆସିଲେ । ବାଟରେ ସେମାନେ ଗୋଟିଏ ଗାଁରେ ଦଳେ ନଦୀ ଦସ୍ୟୁଙ୍କ ହାବୁଡ଼ରେ ପଡ଼ିଥାଆନ୍ତେ । ଜଣେ ବୁଢ଼ା ସେମାନଙ୍କୁ ଦୟାକରି ତା'ର ସୁରାକ ଦେବାକୁ ସେମାନେ ରାତାରାତି ପଇସା ରକ୍ଷା ପାଇଗଲେ । ଅଗଷ୍ଟ ମାସ - ଗଙ୍ଗା ଥିଲା ପୂର୍ଣ୍ଣଗର୍ଭା । ସୌଭାଗ୍ୟକୁ ସେମାନେ ଗୋଟିଏ ଦ୍ୱାପରେ (ପଠାରେ) ଚାଟିଟିଏ ପାଇଁ ଆଶ୍ରୟ ପାଇଗଲେ ।

ଆଉ ଦଳେ ଛାତ୍ର ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ତ. ଗଣେଶ୍ୱର ମିଶ୍ର ଥିଲେ, ଟ୍ରେନରେ ଯିବା ପାଇଁ
ଚେଷ୍ଟା କଲେ । କିନ୍ତୁ ଆନ୍ଦୋଳନକାରୀ ମାନେ ରେଳଲାଇନ ମଝିରେ ମଝିରେ ଭାଙ୍ଗି
ଦେଇଥିଲେ । ସେମାନେ ତିନି ଦିନରେ କେବଳ ୪୦ ମାଇଲ ଯାଇ ଫେରିଆସିଲେ । ବାଟରେ
ରେଳ ଲାଇନ୍ ଯାଏଁରେ ଉଠିଥିବା ଚଣା ଗଛରୁ ଚଣା ଖାଇ ବଞ୍ଚିଲେ ।

କିଶୋରୀ ଚରଣ ଦାସ, ଶଶିଭୂଷଣ ମିଶ୍ର ଓ ମୁଁ ହଷ୍ଟେଲ ପାଖରେ ଗୋଟିଏ ଘର
ଭଡ଼ାରେ ନେଇଥିଲୁଁ । କିଶୋରୀର ବାପା ତା' ସାଙ୍ଗରେ ଜଣେ ଚାକର ଦେଇଥିଲେ । ତେଣୁ
ଆମେ ସେହି ଘରେ ଆରାମରେ ଥିଲୁ । ବାହାରେ ୧୪୪ ଧାରା ଲାଗିଥାଏ ଏବଂ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ
କରୁଥୁ୍ୟ । ଥରେ କିନ୍ତୁ ଆମେ ଅତୁଆରେ ପଡ଼ିଗଲୁଁ । ଆମର ସାଙ୍ଗ ସୁରେଶ ଚନ୍ଦ୍ର ତ୍ରିପାଠୀ
ଆମକୁ ଲକ୍ଷ୍ ପାଇଁ ଇଂଜିନିୟରିଂ କଲେଜ ହଷ୍ଟେଲକୁ ଡାକିଥିଲେ । ଆମେ ଖାଇବାକୁ ବସିଛୁଁ ।
ତକ୍ତକ୍ତ ଡକ୍ ଶବ୍ଦ ଶୁଭିଳା । ବ୍ରିଟିଶ ଟମ୍ପି(ସୈନ୍ୟ)ମାନେ ପଶିଆସିଲେ । ଆମକୁ ବେୟନେଟ୍
ମୁନ ଦେଖାଇ ଯା'ଛାଡ଼ା ଗାଳି ଦେଇ ରାସ୍ତା ମରାମତି କାମରେ ଲଗାଇଲେ । ଆମେ ବାଧ୍ୟ
ହୋଇ ପଥର କାଦୁଆ ମାଟି ଆଦି ଉଠାଇ ମରାମତି କାମରେ ଲାଗିଲୁ । ଅବଶ୍ୟ ନାଁକୁ
ମରାମତି - ଆମ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କୁ ଅପମାନିତ କରିବା ସେମାନଙ୍କର ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ
ଥିଲା । ଜଣେ ଅଫିସର, ହଷ୍ଟେଲ୍ ସୁପରିନ୍ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟଙ୍କ ପୁତୁରା, ତାଙ୍କ କାକାଙ୍କ ଘରେ
ରହୁଥିଲେ । ସେ ନିଜକୁ ଅଫିସର ବୋଲି ଚିହ୍ନ ଦେଇ କାମ କରିବାକୁ ମନା କରିବାରୁ
ବନ୍ଦୁକ ମାଡ଼ ପାଇଲେ ଏବଂ ମୂର୍ଚ୍ଛା ହୋଇଗଲେ । ସେହିପରି ବିହାର ସେକ୍ରେଟାରିଏଟ୍ ଉପରେ
ଯେଉଁମାନେ କଂଗ୍ରେସର ତ୍ରିରଙ୍ଗା ପତାକା ଉଡ଼ାଇବାକୁ ଉପରକୁ ଉଠିଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କୁ
ଅତି ନିର୍ମମ ଭାବରେ ଗୁଳି କରି ତଳକୁ ଖସାଇଦେଲେ । ତାହା ଦେଖି ମଣିଷ କିପରି ନିର୍ଦ୍ଦୟ
ଭାବରେ ପକ୍ଷୀ ଶିକାର କରେ, ଏକଥା ମନେ ପଡ଼ିଲା ।

ସେହି ଦିନଠୁମୋ ମନ ଭିତରେ ଏହି ଧାରଣା ବନ୍ଧମୁଲ୍ ହୋଇ ରହିଲା ଯେ ମଣିଷକୁ
ମଣିଷ ଭଳି ବଞ୍ଚିବାକୁ ହେଲେ ସ୍ୱାଧୀନତା ତା' ପାଇଁ ଏକାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ । ଯେଉଁମାନେ
ରାଜନୈତିକ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଭାଗ ନେଇଥିଲେ, ସେମାନେ ଏତେ ତ୍ୟାଗୀ ଓ ସଜ୍ଜୋଟ
ଥିଲେ, ସେ କଥା ଭାବିଲେ ଏବେ ସ୍ୱପ୍ନ ପରି ଲାଗୁଛି ।

କେନ୍ଦୁଝର : ଆନନ୍ଦର ବର୍ଷ

(୧୯୫୯ - ୬୦)

ଆମେ ତିନିଜଣ ଶଶୀ, କିଶୋରୀ ଓ ମୁଁ ଖୁବ୍ ସାଙ୍ଗ ହୋଇଥିଲୁ । କିଶୋରୀ ଖୁବ୍ ଭଲ, କିନ୍ତୁ ଚାଲାକ । ସେ ଗାତିରେ ଗାତିମତ ପଢ଼ାପଢ଼ି କରେ । ସେ ଇତିହାସ ଏମ୍. ଏ. ରେ ପାଞ୍ଚ କ୍ଲାସ୍ ପାଇଲା ଏବଂ ପରେ ଏ. ଏ. ଏସ୍. ପାଇ ଖୁବ୍ ଉପରକୁ ଉଠିଲା । ଶଶୀ ଏମ୍. ଏ. ରେ ଭଲ ନ କଲେ ବି କେନ୍ଦୁଝରରେ ଭଲ ଓକିଲାତି କଲେ । ସେ ହେଉଛନ୍ତି ଯାଜପୁରର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ମିଶ୍ର ପରିବାରର । ସଂସ୍କୃତ ଶିକ୍ଷା ଓ ସାହିତ୍ୟ ଚର୍ଚ୍ଚା ସେହି ବଂଶର ଗଭୀରେ ଅଛି । ତାଙ୍କର ବାପାଙ୍କୁ କେନ୍ଦୁଝର ରାଜା ସିରସ୍ତାଦାର କରୀ ନେଇଯାଇଥିଲେ । ତେଣୁ ଶଶୀ ସେଠାରେ ରହିଗଲେ । ଇଂରାଜୀ ଜ୍ଞାନ ଭଲ, ଲୋକ ଭଲ, ତେଣୁ ଓକିଲାତିରେ ଖୁବ୍ ଭଲ କଲେ ।

ମୁଁ ବି ଚାକିରି କାଳ ଭିତରେ କେନ୍ଦୁଝର କଲେଜକୁ ବର୍ଷକ ପାଇଁ ଯାଇଥିଲି । ଏକ ଇଣ୍ଟରମିଡିଏଟ୍ ପ୍ରାଇଭେଟ୍ କଲେଜ ନୂଆରେ ହୋଇଥାଏ । ସେଇ ବର୍ଷଟା ଏଡ଼େ ମଜାରେ କଟିଲା ଯେ ମୁଁ ସେ ବିଷୟରେ କିଛି ନ କହି ରହିପାରୁନାହିଁ । କଲେଜରେ ଜଣେ ବି ଇଂରାଜୀ ଅଧ୍ୟାପକ ନ ଥିବାରୁ ସରକାର ମୋତେ ଡେପୁଟିସନ୍‌ରେ ପଠାଇଲେ । ସିବା ଆଗରୁ ମୁଁ କଲେଜରୁ ଓ ଶଶୀଙ୍କୁ କେତେବେଳେ ପହଞ୍ଚିବି ଜଣାଇ ଦେଇଥିଲି ।

ସମ୍ବଲପୁରରୁ କଟକ ଦେଇ ଯାଜପୁର ରୋଡ୍ ଓ ତା'ପରେ ବସ୍‌ରେ ଆନନ୍ଦପୁର ଦେଇ କେନ୍ଦୁଝରଗଡ଼ । ମୁଁ ସକାଳେ ୭.୩୦ ରେ ପହଞ୍ଚିଲି । ବସ୍‌ଷାଣ୍ଡରେ କେହି ନାହାନ୍ତି । ବସ୍‌ଷାଣ୍ଡକୁ ସର୍କିଟ୍ ହାଉସ୍ ଲାଗିଛି । ତେଣୁ ମୁଁ ଗୋଟିଏ କୁଲି କରି ସର୍କିଟ୍ ହାଉସ୍ ଗଲି । ସେଠି ଘାସି କେଆରଟେକର ଥାଏ । ମୋ ଚିହ୍ନ ଦେଇ ସାରିଲା ପରେ ତାକୁ ପଚାରିଲି , "କଲେଜରୁ ଲେଗିଥିଲି । ମୋ ପାଇଁ ଜାଗା କରା ହୋଇଛି ତ ?" ସେ ମନା କଲା । ମୁଁ ତେଣୁ କଲେଜରୁ ଫୋନ୍ କଲି । ସେ କହିଲେ, "ସେ ମୋ ରହିବା ପାଇଁ ବାରିପଦାର ଏକ୍ସିକ୍ୟୁଟିଭ୍ ଇଞ୍ଜିନିୟରଙ୍କୁ ଲେଗିଛନ୍ତି, (ସେତେବେଳେ କେନ୍ଦୁଝର ତାକବଙ୍ଗଳା ମୟୁରଭଞ୍ଜ ଏକ୍ସିକ୍ୟୁଟିଭ୍ ଇଞ୍ଜିନିୟରଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଥିଲା) କିଛି ଖବର ଆସିନାହିଁ ।" ମୁଁ ପଚାରିଲି, "ତାହାହେଲେ ମୁଁ କେଉଁଠି ରହିବି ?" ସେ କୁନ୍ତୁ କୁନ୍ତୁ ହୋଇ କହିଲେ, ଖବର ପାଇବା କ୍ଷଣି ସେ ଜଣାଇଦେବେ । ମୁଁ ଜାଣିଗଲି ଯେ ଯେହେତୁ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଇଣ୍ଟରମିଡିଏଟ୍

ଛୋଟିଆ ପ୍ରାଇଭେଟ୍ କଲେଜର ପ୍ରିନ୍ସିପାଲ୍, ସେ ମୋତେ ସର୍କିଟ୍ ହାଉସ୍‌ରେ ରହିବା ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟ ବୋଲି ଭାବୁନାହାନ୍ତି । ତେଣୁ ମୁଁ ଥଣ୍ଡା ଭାବରେ କହିଲି, “ହଉ, ମୁଁ ତାହାହେଲେ ଫେରି ଯାଉଛି ଓ ସରକାରଙ୍କୁ ଏ କଥା ଜଣାଇଦେବି ।” ସେ ଏ କଥାରେ ଘାବଟାଇ ଗଲେ ଏବଂ ହଠାତ୍ ଇଂରାଜୀରୁ ଓଡ଼ିଆକୁ ଖସି ଆସି କହିଲେ, “ଘାସି ଅଛି କି ?” ମୁଁ ‘ହଁ’ କରିବାରୁ ଘାସିକୁ ମୋ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ରୁମ୍ ଠିକ୍ କରିବାକୁ ଅର୍ଡର ଦେଲେ । ଘାସି ବି ଖୁସିରେ ମୋ ପାଇଁ ରୁମ୍ ଠିକ୍ କରି ରୋଷେଇ କରିବାପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଥିଲା । ଏତିକିବେଳେ ସେଠି ଶଶୀ ହାଜର । ସେ କଚେରିରେ ଟିଠି ପାଇଲେ ଏବଂ ଟିଠି ପଢ଼ିବା କ୍ଷଣି ସବୁ କାମ ଛାଡ଼ି ବସ୍‌ଷ୍ଟାଣ୍ଡ ଓ ସର୍କିଟ୍ ହାଉସ୍‌କୁ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ଆସିଲେ ।

ସାନ ଜାଗା, ଛୋଟ କଲେଜ, ତା’ର ସମସ୍ୟା ଭିନ୍ନ ରଜମର । ଇଂଲିଶ୍ ଲେକଚରର ନ ଥିବାରୁ ଷ୍ଟାଇକ୍ ହୋଇଥିଲା । ମୁଁ ଆସିବା ପରେ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ହୋଇଗଲା । କିନ୍ତୁ ଷ୍ଟାଇକ୍ ବନ୍ଦ ହେଲାନାହିଁ । କାରଣ କଲେକ୍ଟର୍ ଯେ କଲେଜର ମେନେଜିଂ କମିଟିର ଚେୟାରମେନ୍ ଥିଲେ, ତାଙ୍କୁ ଡି.ଏସ୍.ପି. (ଯେ ଏସ୍.ପି. ଚାର୍ଜରେ ଥିଲେ) ବୁଝାଇ ଦେଇଥାଆନ୍ତି ଯେ ଯେହେତୁ କଲେଜରେ ଛାତ୍ରମାନେ ଅନୁପସ୍ଥିତ ଥିଲେ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ନାମ କଟିଯାଇଛି, ସେମାନଙ୍କୁ ପୁନର୍ବାର ଆଡମିସନ୍ ନେବାକୁ ପଡ଼ିବ ଓ ସେଥିପାଇଁ ନାମ ଲେଖା ଫି ଗୁନର୍ବାର ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । କଲେକ୍ଟରଙ୍କ ସହିତ ମୋର ସେହିଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଦେଖାହେଲା, ଏସ୍.ପି. ବି ଥିଲେ । ମୁଁ ଦେଖିଲି ଯେ କଲେକ୍ଟର୍ ଚାହୁଁଛନ୍ତି, ଷ୍ଟାଇକ୍ ଶାନ୍ତ ଶେଷ ହେଉ । କିନ୍ତୁ ଏସ୍.ପି.ଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ଷ୍ଟାଇକ୍ ଲାଗି ରହୁ, କାରଣ ଷ୍ଟାଇକ୍ ଚାଲୁ ରହିଲେ ତାଙ୍କର ଗୁରୁତ୍ବ ରହିଛି ଏବଂ କଲେକ୍ଟର୍ ତାଙ୍କ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଛନ୍ତି । କଥା ପଡ଼ିଲା କ୍ଷଣି ମୁଁ କହିଲି ଯେ ନାଁ ଲେଖା ଫି ମାଫ୍ କରିଦେବା କ୍ଷମତା ପ୍ରିନ୍ସିପାଲଙ୍କ ହାତରେ ରହିଛି ଏବଂ ମାଫ୍ କରିଦେବା ପାଇଁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ମୁଁ ନେଇ ଯାବିହିଁ । ଏହା ଶୁଣି କଲେକ୍ଟର୍ ଖୁସି ହୋଇଗଲେ କିନ୍ତୁ ଏସ୍.ପି. ମୋର ସେହି କ୍ଷମତା ନାହିଁ ବୋଲି ଯୁକ୍ତି ବାଢ଼ି ବସିଲେ । ମୁଁ କହିଲି ଯେ ଏଡୁକେସନ୍ କୋଡ୍‌କୁ ନେଇ ସେ ମୋ ସହିତ ଯୁକ୍ତି ନ କରନ୍ତୁ ଓ ସେ ତୁମ୍ଭ ହୋଇଗଲେ ।

ଷ୍ଟାଇକ୍ ବନ୍ଦ ହେବାରୁ କଲେକ୍ଟର୍ ଖୁସି । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଗୁରୁତ୍ବ କମିଯିବାରୁ ଏସ୍.ପି.ଙ୍କର ମନ ଦବିଗଲା । ଯାହାହେଉ ସେ ଆଉ କୌଣସି ଅସୁବିଧା କଲେନାହିଁ । ପୋଲିସ୍‌ମାନେ ଶାନ୍ତି ଚାହିଁବା କଥା । କିନ୍ତୁ କେତେକ ପୋଲିସ୍ ଅଫିସରଙ୍କୁ ଗୋଳିଆ ପାଣି ସୁହାଉଥିବାରୁ ସେମାନେ ଜାଣିଶୁଣି ପାଣିକୁ ଗୋଳିଆ କରନ୍ତି । ପିଲାମାନେ ବିଜୟ ଦିବସ ମାନିବାକୁ ଚାହଁଲେ । କଲେକ୍ଟର ଆପଣ କରୁଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ସେମାନେ କରନ୍ତୁ, କିଛି ଅସୁବିଧା ହେବନାହିଁ ବୋଲି ମୁଁ ନିର୍ଭର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେବାରୁ ସେ ହଁ କଲେ ।

ଗୋଟିଏ ନୂଆ କଲେଜକୁ ବଢ଼ାଇବା ଗୋଟିଏ ଛୁଆକୁ ବଢ଼ାଇବା ସହିତ ସମାନ । ଏଣିକି ମୁଁ ବିଶେଷ ଆଗ୍ରହର ସହିତ ଅଧିକ କାମ ତୁଲେଇଲି ଓ ସେଥିରୁ ବହୁତ ସତୋଷ

ପାଇଲି । ଜୀବନ ସୁଅ ତ ଚାଲିଛି । ଶେଷରେ ଏହା ଶୂନ୍ୟରେ ମିଶିଯିବ । ତେଣୁ ଜୀବନର ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଉପଭୋଗ କରିବା କଥା । ଆଉ ଜୀବନକୁ ଉପଭୋଗ କରିବା ପାଇଁ ବିଳାସ ବ୍ୟସନର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ମନ ଭଲ ଥିଲେ ଛୋଟ ଛୋଟ କଥାରୁ ବି ନିରୋଳା ଆନନ୍ଦ ମିଳିବ । ଆଉ ସେଇଟା ମୁଁ କେନ୍ଦୁଝରରେ ପାଇଛି ।

ମୋର ଶଶୀ ସହିତ ଘନିଷ୍ଠତା ଥିବାରୁ ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ଶଶୀଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟରେ, ତାଙ୍କର ପୁଅଝିଅ ଓ ମୋର ପୁଅମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏତେ ଭାବ ହୋଇଗଲା ଯେ ଆମକୁ କେନ୍ଦୁଝରରେ ଏକଲା ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ଘର ଭଳି ଲାଗିଲା । କେନ୍ଦୁଝରର ଜଳବାୟୁ ସମ୍ବଲପୁରର ଜଳବାୟୁ ଭଳି । ସେଠାରେ ଥଣ୍ଡା ଓ ଗରମ ଖୁବ୍ ବେଶୀ । ତେଣୁ ମୋତେ ଭାରି ଭଲ ଲାଗିଲା । ଆଉ କେନ୍ଦୁଝରର ପ୍ରାକୃତିକ ଦୃଶ୍ୟ ଚମତ୍କାର । ଜଙ୍ଗଲ ଖୁବ୍ ଭଲ ଭାବରେ ବଞ୍ଚିଥିଲା । ପାଖରେ ଛୋଟ ବଡ଼ ଜଳପ୍ରପାତ । ସାନ ଘାଘରା, ବଡ଼ ଘାଘରା, ମୁର୍ଗା ମହାଦେବ ଆଦି । ମୁର୍ଗା ମହାଦେବ ଏକ ଅଦ୍ଭୁତ ଜଳପ୍ରପାତ । ପାଣିଧାର ମିନିଟିଏ ଦୁଇମିନିଟ୍ ଜୋରରେ ପଡ଼ିବ ତା'ପରେ ମିନିଟିଏ ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବ । ତେଣୁ ଜଳପ୍ରପାତକୁ ପିଠି ଦେଖାଇଦେଲେ (ଧାର ବି ବିଶେଷ ଚଉଡ଼ା ନୁହେଁ) ଜଣାପଡ଼େ ସତେ ଯେମିତି ଜଣେ ମାଲିୟ କରୁଛି ଓ ପିଠିରେ ଆସେ ନୁହେଁ, ଜୋରରେ ନୁହେଁ, ଉଚିତ ବିଧି ମାରୁଛି ।

କଲେକ୍ଚରଙ୍କ ସହିତ ମୋର ମିଠା ଖଟା ସମୟ ଲାଗି ରହିଲା । ସେ ଭାରି କଟାଲୋକ । ସର୍ବରେଜିଷ୍ଟ୍ର ପଦବୁ ଉନ୍ନତି ପାଇ ପାଇ ଆଇ.ଏ.ଏସ୍. ହୋଇ କଲେକ୍ଚର ହୋଇ ପାରିଥିଲେ । ସେ ପାଣି ଗିଲାସେ ମଧ୍ୟ କାହାରି ପାଖରୁ ଗ୍ରହଣ କରିବେନାହିଁ । ଚାଉଳ, ତାଲି, ପରିବା ଆଦି ରୋଷେଇ ସରଞ୍ଜାମ ନେଇ ଦୌରାରେ ଯିବେ । ତେଣୁ ମୋର ମନ ସହିତ ତାଙ୍କର ମନ ମିଳିଲା । କିନ୍ତୁ ସେ ଭାରି ଏକଜିଦିଆ । ତାଙ୍କ କଥାରେ କେହି ପ୍ରତିବାଦ କଲେ ବାଘ ଭଳି ଗର୍ଜନ କରିବେ । କେନ୍ଦୁଝର ତ ଛୋଟ ଜାଗା । ସ୍ଥାନୀୟ ଲୋକେ ପୁରୁଣା କେନ୍ଦୁଝରଗଡ଼ରେ ରହନ୍ତି । ନୂଆ ଅଞ୍ଚଳରେ କେବଳ ଅର୍ଦ୍ଧସରମାନଙ୍କର କ୍ବାଟର୍ସ, ଓକିଲଙ୍କ ଘର ଓ କାମ କରିବା ପାଇଁ ଆଦିବାସୀ ଲୋକେ ଆସନ୍ତି । ସମ୍ବଲପୁର ଲୋକ ଖୁବ୍ ସରଳ ବୋଲି ମୋର ଧାରଣା ଥିଲା । କେନ୍ଦୁଝର ଲୋକେ କିନ୍ତୁ ଆହୁରି ସରଳ । କେତେଜଣ ଖଣି ମାଲିକ ସିରାଜୁଦ୍ଦିନ, ବଂଶୀ ପଟ୍ଟନାୟକ ଆଦି ଆମ ଘରପାଖରେ ରହୁଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ପର୍କ ମାମୁଲି ପରିଚୟ ସ୍ତରରେ ଥିଲା ।

ମୁଁ ଦେଖିଲି ଯେ କଲେଜ ବିଷୟରେ କଲେକ୍ଚରଙ୍କ ଆଗ୍ରହ ସୃଷ୍ଟି କରାଇପାରିଲେ ଯାଇ କଲେଜର ଉନ୍ନତି ସମ୍ଭବ । ଆଗ କଲେକ୍ଚରୁ ଭେଙ୍କଟରମଣି ତ କଲେଜ ସ୍ଥାପନ କରାଇ ଦେଇଥିଲେ । ମୁଁ କଲେକ୍ଚରଙ୍କୁ କୁହାକୁହି କରି ଲାଇବେରି, ଲେବଟରଟି ଆଦିର ଉନ୍ନତି କରାଇପାରିଲି । ସେ ମନୁଆ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଆଗ୍ରହ ସୃଷ୍ଟି ହେବାରୁ ସେ ବରାବର କଲେଜ ଆସିଲେ । ଚମ୍ପୁଆ ରାସ୍ତାରେ କଲେଜ ଥିବାରୁ ସେ ସେପଟ ଦୌରାକୁ ଫେରିବା

ବେଳେ କଲେଜରେ ମୁହଁମାରି ଯାଆନ୍ତି । ନୂଆ କଲେଜ କୌଣସି ନିୟମରେ ପଡ଼ି ନ ଥିଲା । ଛୋଟିଆ ଜାଗାରେ ଅନେକ ଛୋଟ ଛୋଟ ଉନ୍ନତି ଆଣିଥିଲା । କଲେଜ ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟି ବାହାରେ ଥିବାରୁ କଲେଜରେ ଗୋଟିଏ ପୋଷ୍ଟ ଅଫିସ୍ ସହଜରେ ଖୋଲାଯାଇଥିଲା । ଆମକୁ କେବଳ ଗୋଟିଏ ଗୁମ୍ ଯୋଗାଇ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଆମର ଜଣେ କିରାଣି ପାର୍ଟି ଟାଇମ୍ ପୋଷ୍ଟମାଷ୍ଟର ହେଲେ ଓ ଆଲାଇନ୍ ପାଇଲେ । ଯେତେକ ଟିପିପତ୍ର ନେବା ଆଣିବା କାମ ପୋଷ୍ଟ ଅଫିସ୍ ସମ୍ଭାଳିଲା ।

ଜଣେ ଅବସର ନେଇଥିବା ଭଦ୍ରଲୋକ ହେଉଁ କୁର୍ଜ ଥିଲେ ଓ ଆଉ ଜଣେ କିରାଣି । ଦୁଇ ଟିନି ବର୍ଷର ସମସ୍ତ କାଗଜ ଗୋଟିଏ ବସ୍ତାନିରେ ରଖାଯାଉଥିଲା । ମୁଁ ସବୁ ସର୍ଟକ୍ଜ୍ କରି ଫାଇଲ୍ ସିଷ୍ଟମରେ ପକାଇଲି । ସ୍ପାର୍କ ସି.ସି.ଆର୍. ଲେଖିବା ଆରମ୍ଭ କଲି । କ୍ୟାସ୍ ବୁକ୍ ଆଦି ରେଗୁଲାର୍ କଲି । ଅବଶ୍ୟ ଗୋଟିଏ କଥା । ଗୋଟିଏ ପଇସା ଏପାଖ ସେପାଖ କରାଯାଇ ନ ଥିଲା । କାମରେ ବିଶେଷ ଧୂରନ୍ଦର ନ ଥିଲେ ବି ସକୋଟ ମଣିଷକୁ ପାରିହେବ । କିନ୍ତୁ ଯୋଗ୍ୟ ଲୋକ ଠକାମି କରି ବସିଲେ ତା'କୁ ସମ୍ଭାଳି ହେବନାହିଁ । ବ୍ରିଟିଶ୍ ଅମଳରେ ଆମେ ଶିକ୍ଷାରେ ପଛୁଆ ଥିଲୁ କିନ୍ତୁ ଆମର ସରଳତା ଓ ସକୋଟପଣିଆ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଆମେ ଏବେ ଆଗକୁ ବଢୁଥିଲେ ବି ସେ ବଢ଼ିବାର କିଛି ମୂଲ୍ୟ ରହୁନାହିଁ । ଆଗେ ଆମ ଭିତରେ ବିଶ୍ୱାସ ଓ ସ୍ନେହର ସମ୍ପର୍କ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏବେ ଆମେ ଠକାଠକି ଜାଲରେ ପରସ୍ପର ସହିତ ଛନ୍ଦାଛନ୍ତି ହେଉଛି । ଆମେ ଜାଣିପାରୁନାହିଁ ଯେ ଏଥିରେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ହିଁ କ୍ଷତି ହେଉଛି ।

ଚେୟାରମେନ୍ (କଲେକ୍ଟର) ମୋତେ ଖୁବ୍ ଭଲପାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ କଟାଲୋକ ଏବଂ କଟା ବୋଲି ତାଙ୍କର ଭାରି ଆତ୍ମଭିମାନ ଥିଲା । ତେଣୁ ପ୍ରତି କଥାରେ ମୋତେ ଜଡ଼ିଥିଲେ । ସେ ମୋତେ ଗୋଟିଏ ସରକାରୀ ଘର କରିଦେଲେ । କିନ୍ତୁ ସରକାରୀ ଅଫିସରମାନେ ଘୋର ଆପତ୍ତି କଲେ । ସେହି ଅର୍ଡର ଆଉ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ ।

ମୁଁ ଶଶାଘର ପାଖରେ କଲେଜ ରାସ୍ତାର ସାଇଡ୍ରେ ଗୋଟିଏ ଘର ନେବାକୁ ଠିକ୍ କଲି । ଘର କାମ ପୂରା ସରି ନ ଥାଏ । ଏକବେଷ୍ଟସ୍ ଛାତ୍ର ଥାଇ ଦୁଇଟି ଗୁମ୍, ଗୋଟିଏ ଯିବା ଆସିବା ପାଇଁ ଛୋଟିଆ ଗୁମ୍, ପଛରେ ବାରଣ୍ଡା ଓ ଗୋଟିଏ ସାନ ରୋଷେଇ ଘର । ଘରଭଡ଼ା ଛିଣ୍ଡି ନ ଥାଏ, ତଥାପି ଶଶା କହିଲେ ରହିଯାଅ, ୩୦/୩୫ ଟଙ୍କା ନେବ । ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ କନେକ୍ସନ୍ ଆଣି ଦୁଇ ଚାରିଟି ବଲ୍‌ବ୍ ଲଗାଇଦେଲୁ ଏବଂ ଗୋଟିଏ ପାଣି ଟେପ୍ ଲଗେଇଦେଲୁ । ବାଥ୍‌ରୁମ୍, ପାଇଖାନା ଆଦି ପଛକୁ ନ ଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଏହା ପ୍ରକୃତରେ ଆମ ପାଇଁ ସୁବିଧା ହେଲା । ସେ ଘରର ପଛ କାନୁକୁ ଲାଗି ଗୋଟିଏ ବିରାଟ ଖୋଲା ପଡ଼ିଆ ଥିଲା । ସେହି ପଡ଼ିଆରେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟିଆ ଶଗଡ଼ ଥୋଇଦେଲୁ । ସେହି ଶଗଡ଼ର ଚାରିପାଖରେ ଅଣା ଘୋଡ଼ାଇ ଦେଇ ବସିବା ଜାଗାଟିଏ ବାହାର କଲୁ । ଗୋଟିଏ ବିରାଟ ଗାଡ଼ ଖୋଳି ଗୋଟିଏ ଟିଣରେ ମାଟି ରଖିଥାଉ । ବସିବା ସିଟ୍ ତଳେ ଗୋଟିଏ କଣା ତଳ ଗାଡ଼ ଉପରେ ଥାଏ ।

କାମ ସରିଗଲେ ମାଟି ସେହି ଗାଡ଼ରେ ପକାଇ ଦେଉ । ଏପରି ଭାବରେ କେତେ ଥରରେ ସେହି ଗାଡ଼ ମାଟିରେ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଗଲେ ସେହି ଶଗଡ଼କୁ ଅନ୍ୟ ଜାଗାକୁ ନେଇଯାଉଁ । ଜୀବନରେ ଅନେକ ବାଥ୍‌ରୁମ୍ ଭାରତଠାରୁ ଆମେରିକା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟବହାର କରିଛି । କିନ୍ତୁ କୌଣସି ବାଥ୍‌ରୁମ୍ ମୋର ଏପରି ମନଲାଗି ହୋଇନାହିଁ । ଅବସ୍ଥା ଚକ୍ରରେ ଆମେ ମୋଟ ଉପରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ମଲ୍‌ଗୁ ସାରତତ୍ତ୍ୱ ଉପରେ ଗାତିମତ ପ୍ରାକ୍ତିକାଳ ଏକ୍ସପେରିମେଣ୍ଟ କରିବାର ସୁବିଧା ପାଇଲୁଁ ।

ଛୋଟିଆ ଜାଗା, କେଉଁଠି ସୋରିଷ ଫୁଟିଲେ ବି କଲେକ୍ଟରଙ୍କ କାନକୁ ଯିବ । ସେ ସବୁ ଜାଣିଲା ଭଲିଆ ଦିନେ ମୋତେ ପଚାରିଲେ, “ଆପଣ ଯେଉଁ ଘରେ ରହୁଛନ୍ତି, କେତେ ଭଡ଼ା ଦେଉଛନ୍ତି ?” ମୁଁ ତରକି ଗଲି । ଭାଗ୍ୟକୁ ଭଡ଼ା ଛିଣ୍ଡି ନ ଥାଏ । ମୁଁ କହିଲି “ଭଡ଼ା ଛିଣ୍ଡିନାହିଁ ।” ସେ କହିଲେ, “ଆପଣ ରହିଗଲେଣି ଓ ଭଡ଼ା ଛିଣ୍ଡିନାହିଁ ?” ମୁଁ କହିଲି, “ରହିବା ପାଇଁ ତ ଜାଗା ନ ଥିଲା, କୁତୁସ୍ତ ନେଇ ଆସିଲି । ତେଣୁ ଗୋଟିଏ ଅସମ୍ଭବ ଘରେ ରହିଯାଇଛି ।” ତା’ପରେ ସ୍ୱର ବଦଳାଇ କହିଲି, “ଆପଣ ତ କ୍ୱାଟର୍ସ ଦେବେ ବୋଲି କହି କଥା ରଖିପାରିଲେ ନାହିଁ । ମୋ ଟେଷ୍ଟରେ ମୁଁ ରହିଯାଇଛି । ତେଣୁ ମୁଁ କେତେ ଭଡ଼ା ଦେଉଛି ସେଥିରେ ଆପଣ କାହିଁକି ମୁଣ୍ଡ ଖୋଳାଉଛନ୍ତି ।” ସେ ଜାଣିଲେ ଯେ ମୋତେ ଧରିପାରିବେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ଯେ ମୁଁ ଟକ୍‌ଟକ ଘର ବାବଦକୁ ଆଲାଉନ୍ ନେଉଛି (ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କୁ କ୍ୱାଟର୍ସ ଯୋଗାଇ ନ ଦେଲେ ୧୦% ଆଲାଉନ୍ ଦେବାକୁ ହୁଏ ।) ଅଥଚ ଅସ୍ତ୍ର ଭଡ଼ା ଦେଉଛି ।

ସେ ବରାବର କଲେଜ କଥା ଆଗ୍ରହରେ ବୁଝିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ତାଙ୍କ ସୁପାରିଶରେ ଗ୍ରାଣ୍ଡ ଆଦି ବି ଖୁବ୍ ଆସିଲା । ସୁବିଧା ପାଇଲା କ୍ଷଣି କଲେଜ ଦେଖିଯାଆନ୍ତି । ତା’ଙ୍କର ଝିଅ କଲେଜରେ ଛାତ୍ରୀ । ଖୁବ୍ ଭଲ ଝିଅ, ଭଲ ପଢ଼େ । କିନ୍ତୁ ଆହୁରି ଭଲ କରିବ ବୋଲି ଜଣେ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କୁ ଘରୋଇ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ଲଗାଇଲେ । ମୋତେ କିଛି ଜଣାଇ ନ ଥିଲେ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଜାଣିଥିଲି । କିନ୍ତୁ କ’ଣ ଗୋଲମାଲ ହେଲା, ସେ ମୋତେ ଦିନେ ହଠାତ୍ ପଚାରିଲେ, “ଆପଣ ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କର ସି.ସି.ଆର୍. ମେନ୍‌ଟେନ୍ କରୁଛନ୍ତି ତ ?” ମୁଁ କହିଲି, “ମୋ ଆଗରୁ କିଛି ନ ଥିଲା । ମୁଁ ଆରମ୍ଭ କରିଛି । ମୁଁ ଲେଖି ସାରିବା ପରେ ଆପଣଙ୍କ ପାଖକୁ ସି.ସି.ଆର୍. ସବୁ କାଉଣ୍ଟର ସିଗ୍ନେଚର ପାଇଁ ଆସିବ ।” ସେ କହିଲେ, “ଅମ୍ଭେ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ସି.ସି.ଆର୍. ଖରାପ କରି ଲେଖୁଛୁ ।” (ଇଏ ସେହି ଅଧ୍ୟାପକ ଯେ ତାଙ୍କ ଝିଅକୁ ପଢ଼ାଉଥିଲେ) । ମୁଁ କହିଲି “ସେ ତ ଭଲ କାମ କରୁଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ବିରୋଧରେ ମୋ ପାଖରେ କିଛି ତଥ୍ୟ ନାହିଁ । ତେଣୁ ମୁଁ ସେ କଥା କରିପାରିବି ନାହିଁ । ଆପଣ ଯଦି କିଛି ତଥ୍ୟ ଦେବେ ତାହାହେଲେ ମୁଁ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବି; ନ ହେଲେ ଆପଣ କାଉଣ୍ଟର ସିଗ୍ନେଚର କରିବାବେଳେ ଆପଣଙ୍କର ମତାମତ ଦେଇପାରିବେ ।” କିନ୍ତୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ ଭାବରେ ସେତିକିରେ ସେ ଏକଥା ତ୍ରୁପ୍ତ କରିଦେଲେ ।

କଲେକ୍ଟର କଲେଜର ବହୁତ କାମ କରୁଥିଲେ । ତେଣୁ ତାଙ୍କ ଘର ପାଖକୁ (ପ୍ରାୟ ୨ କିଲୋମିଟର ହେବ) କଲେଜ ପିଅନ୍ ପ୍ରତିଦିନ ଫାଇଲ୍ ନେଉଥିଲା ଏବଂ ସେ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଫାଇଲ୍ ‘ଡିସ୍‌ପୋସ୍ ଅଫ୍’ କରି କଲେକ୍ଟରେଟର ପିଅନ୍ ହାତରେ ପଠାଇ ଦେଉଥିଲେ । ଥରେ ସେ କହିଲେ, “ଚେୟାରମେନ୍‌ଙ୍କ ପାଇଁ ଆପଣ ଜଣେ ପିଅନ୍ ଦିଅନ୍ତୁ ।” ମୁଁ ହଁ କଲି ଓ ଗୋଟିଏ ନୋଟ୍ ସିଟ୍ ପଠାଇଦେଲି । ସେଥିରେ ଲେଖାଥିଲା ଯେ, ଯେହେତୁ ଚେୟାରମେନ୍ କଲେଜର ବହୁତ କାମ କରୁଛନ୍ତି, ତା’ଙ୍କ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ପିଅନ୍ ପୋଷ୍ଟ ସାକ୍ସସନ୍ କରି ଆପଏଣ୍ଟମେଣ୍ଟ କରାଯାଉ ।

ଏହି ନୋଟ୍ ସିଟ୍ ପାଇଲା କ୍ଷଣି ସେ ଖୁବ୍ ରାଗିଗଲେ ଏବଂ ମୋତେ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ଆସିବା ପାଇଁ ଖବର ଦେଲେ । ମୁଁ ଗଲି । ସେ ରାଗିଯାଇ କହିଲେ “ଏଇଟା ଆପଣ କ’ଣ ଲେଖିଛନ୍ତି ? ମୁଁ ନିଜ ପାଇଁ ଜଣେ ପିଅନ୍ ଆପଏଣ୍ଟ କରିବି ?” ମୁଁ କହିଲି ଯେ ଏହା ତ ଆପଣଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କଥା ନୁହେଁ । ଚେୟାରମେନ୍‌ଙ୍କ ପାଇଁ ଜଣେ ପିଅନ୍ ରହିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ।” ସେ କହିଲେ, “କଲେଜରେ ଏତେ ପିଅନ୍ ଅଛନ୍ତି । ମୁଁ ଦେଖୁଛି ତା’ଙ୍କ ଭିତରୁ କେତେଜଣ ଗୁମରୁଡ଼ିକର ସାମ୍ନାରେ ବସିଛନ୍ତି । ସେଥିରୁ ଜଣକୁ ଦେଉନାହାନ୍ତି ?” ମୁଁ କହିଲି, “ଆପଣଙ୍କର ଭୁଲ୍ ଧାରଣା ରହିଛି । ଯୁନିଭରସିଟି ଇନ୍‌ସ୍ପେକ୍ଟର ଟିମ୍ ଯେତିକି ପିଅନ୍ ପୋଷ୍ଟ ସୁପାରିଶ କରିଥିଲେ, ଆମେ ସେଥିରୁ ପ୍ରାୟ ଅଧେ ରଖିଛୁ, କାରଣ ଆମର ପଇସାର ଅଭାବ ଅଛି । ଆଉ ଯେଉଁମାନେ ବସିଛନ୍ତି ବୋଲି ଆପଣ ଭାବୁଛନ୍ତି, ବସିବା ସେମାନଙ୍କର କାମ । ସେମାନେ ଲେବରାଟରୀ ସାମାନ୍ୟରେ ବସିଥାଆନ୍ତି, ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ଅଧ୍ୟାପକ ବା ଲେବରାଟରୀ ଏସିଷ୍ଟେଣ୍ଟ ସେମାନଙ୍କୁ ଡକାନ୍ତି ।” ସେ କହିଲେ, “ନା, ମୁଁ ମୋ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ପୋଷ୍ଟ ମଞ୍ଜୁର କରିବିନାହିଁ ।” ମୁଁ ଯୁକ୍ତି କଲି, କିନ୍ତୁ ସେ କିଛି ଶୁଣିଲେନାହିଁ ।

ମୁଁ ତାଙ୍କର ପ୍ରକୃତି ଜାଣିଥିଲି । କଲେକ୍ଟରେଟର କିଏ ତାଙ୍କୁ କହିଛି, କଲେଜ କାମ କଲେଜ୍ ପିଅନ୍ କରୁ । ତେଣୁ ଆମେ ଜଣକୁ ସ୍ୱେଆର୍ କରିବୁଁ ବୋଲି ସେ ଧରି ନେଇଥିଲେ । ତା’ ନ ହେବାରୁ ସେ ସେହି ପ୍ରସ୍ତାବ ରଦ୍ଦ କରିଦେଲେ । ସେ କଡ଼ା ଲୋକ । କେହି ତା’ଙ୍କୁ କହିଦେବ ଯେ ସେ ନିଜ ପାଇଁ ସ୍ୱିଟିଧା ନେଲେ, ଏ କଥା ସେ ସହି ପାରିବେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଭଉଣୀ ଜୁଆଇଁ ମୋ ଆଗରୁ କଲେଜ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଥିଲେ । ସେ ଘର ନ ପାଇବାରୁ ତାଙ୍କୁ ସର୍କିଟ୍ ହାଉସ୍‌ରେ ଛଅ ମାସ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ମୁଁ ସେ କଥା ଟେକ୍ ଅପ୍ କରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେହି ବିଲ୍ ପେଣ୍ଡିଂ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କ ଦୋଷ ହେଲା ସେ ତାଙ୍କର ଭଉଣୀ ଜୁଆଇଁ ଥିଲେ ।

କଲେକ୍ଟରଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏତେ କଥା ଲେଖୁଛି କାରଣ ତାଙ୍କର ପ୍ରକୃତି ମୋତେ ଭଲ ଲାଗୁଥିଲା । ପ୍ରକୃତରେ ତାଙ୍କର ହୃଦୟ ଖୁବ୍ କୋମଳ ଥିଲା ଏବଂ ସେ ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ମିଶିବାକୁ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ତଳିଆ ଚାକିରିରୁ ଉଠି ଉଠି ଥାଇ .ଏ.ଏସ୍. ହୋଇଥିବାରୁ କଡ଼ା ନ ହେଲେ କାଲେ ଲୋକେ ତାଙ୍କୁ ମାନିବେନାହିଁ, ଏଇ ଧାରଣାରୁ ସେ ନାଟକ

କରୁଥିଲେ । ଥରେ ଆମେ ତାଙ୍କ ପ୍ରକୃତିର ଟାଣୁଆ ଖୋଳପା ଭିତରେ ଥିବା ନରମ ଶଯ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲୁଁ । ହୋଲି ଖେଳ ଚାଲିଥାଏ, ଆମେ ଅଫିସର, ଓକିଲ, ଡାକ୍ତର ଆଦି ମିଶି ଖେଳିଲୁଁ । ସମସ୍ତଙ୍କ ମୁହଁ, ଲୁଗାପଟା ଖୁବ୍ ରଙ୍ଗ ହୋଇଯାଇଥାଏ । ମୁଁ ହଠାତ୍ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲି, “କଲେକ୍ଟରଙ୍କ ଘରକୁ ଯିବା ।” ସମସ୍ତେ ଭୟରେ ଜିଭ କାମୁଡ଼ି ଦେଲେ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଜିଦ୍ କରି ଏବଂ ସମସ୍ତେ ତରି ତରି ମୋ ପଛରେ ଆସିଲେ । କଲେକ୍ଟର ଭିତରେ ଥିଲେ । ଖବର ଦେଲୁଁ, ସେ ବାହାରି ପଡ଼ି ଗୋଟିଏ ଝୁଙ୍କାର ଦେଲେ ଏବଂ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ମୁହଁକୁ ନିଆଁ କରି କହିଲେ, “All of you look like fools.” ମୁଁ କହିଲି, “Naturally, we have come to the biggest fool of the place.” ଏତକ କହି ତାଙ୍କ ପଞ୍ଜାବି ଉପରେ ରଙ୍ଗ ପକାଇଦେଲି ଏବଂ ସମସ୍ତଙ୍କୁ କହିଲି “ରଙ୍ଗ ମାରରେ” । ସମସ୍ତେ ରଙ୍ଗ ପକାଇଲେ । ତା’ପରେ ଗୋଟିଏ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ ଘଟଣା ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଲା । ସେ ଦୁଇ ହାତ ଟେକି ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ହସିଲେ ଏବଂ ଚପଟାସିକୁ ରଙ୍ଗ ବାଲଟି ଆଣିବା ପାଇଁ କହିଲେ । ଜଣ ଜଣ କରି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ରଙ୍ଗ ଦେଲେ । କେବଳ ସେତିକି ନୁହେଁ କୋଲ୍ଡ ଟ୍ରଙ୍କ ଏବଂ ମିଠା, ଗଜା ହଠାତ୍ ଆସିଗଲା । ତା’ର ଅର୍ଥ ହେଲା ଯେ ସେ ଆମର ଆସିବାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିଲେ ।

କେବଳ ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା କହି କେନ୍ଦୁଝରକୁ ଛାଡ଼ିବି । ଗଭର୍ଣ୍ଣର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାକୁ ଦୌରା କେନ୍ଦୁଝରକୁ ପଡ଼ିଲା । ସର୍ଜିଟ୍ ହାଉସ୍ ରାଜଭବନ ହୋଇଗଲା । ରାତି ଦିନ ନ ମାନି କେନ୍ଦୁଝର କଲେକ୍ଟର ବନ୍ଦୋବସ୍ତରେ ଲାଗିପଡ଼ିଲେ । ମୋର ଖାଲି ଗୋଟିଏ ସ୍ୱାର୍ଥ ଥାଏ, ଗଭର୍ଣ୍ଣରଙ୍କୁ କେମିତି କଲେଜକୁ ନେବି । କାରଣ ଡାଉନ୍‌ରୁ କଲେଜକୁ କେବଳ ଏକ ଚଲା ରାସ୍ତା ଥାଏ, (ଅବଶ୍ୟ ଏହା ଯଥେଷ୍ଟ ଚଉଡ଼ା ଥିଲା) ଆଉ ତାକୁ ପିଚୁରାସ୍ତା କରାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ । ବହୁତ କଷ୍ଟରେ କଲେକ୍ଟର ହଁ କଲେ ।

ଯୁନିୟନର ଗୋଟିଏ ବାର୍ଷିକ ଉତ୍ସବର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କଲି । ଆଗମନୀ ଗୀତିକା ନିଜେ ଲେଖିଲି ଏବଂ ତାକୁ ସ୍ଥାନୀୟ ଗାୟକ ମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସୁରରେ ପକାଇଲୁ । ଝିଅମାନେ ଆଦୌ ବାହାରିଲେ ନାହିଁ । ପୁଅମାନେ ଗାଇଲେ । ସେହି ଗୀତର କେତୋଟି ଧାଡ଼ି ଏବେ ବି ମୋର ମନେ ଅଛି । “ଓଡ଼ିଶାର ଗନ୍ତାଘର କେନ୍ଦୁଝରେ ଆସିଛି ଅତିଥି ଆଜି, ତୁମ ଆଗମନେ ଉତ୍ସୁକ ବନାନୀ ଦେଇଛି ନିଜକୁ ସାଜି, ବୈତରଣୀ ଆଜି କୁଳୁକୁଳୁ ନାଦେ ଗାଏ ମିଳନର ଗୀତି, ଗନ୍ଧର୍ବାର୍ଦ୍ଧନ ମଥା ଟେକି କହେ, ଆସ ହେ ଆସ ଅତିଥି ।” କଲେଜ ଯୁନିୟନର ବାର୍ଷିକ ଉତ୍ସବ ବୋଲି ତାକୁ ଅଭିହିତ କରି ଏକ ପୁରସ୍କାର ବିତରଣା ସଭାର ଆୟୋଜନ କଲୁ । ଗଭର୍ଣ୍ଣରଙ୍କୁ ଓ ତା’ଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଥିବାରୁ ଇଉନିଅନ୍ ସଭାପତି ପୁରସ୍କାର ଦେଲେ କାରଣ ସେ ଥିଲେ ପ୍ରଥମ ଗଭର୍ଣ୍ଣର ଯେ କି ଏହି କଲେଜରେ ପଦାର୍ପଣ କରିଥିଲେ ଏବଂ ତା’ଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ ପ୍ରଥମ ଗଭର୍ଣ୍ଣର ପତ୍ନୀ, ଯେ ପୁରସ୍କାର ବିତରଣା କରିଥିଲେ । ଗଭର୍ଣ୍ଣର ଥିଲେ ଜଣେ ଗୁଡ଼ିବନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି । ସେ ତ ସଂସ୍କୃତରେ ଅନର୍ଗଳ ବକ୍ତୃତା

ଦେଇପାରୁଥିଲେ । ସେ ଓ ତା'ଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଆନନ୍ଦରେ ଆମ୍ବୁହରା ହୋଇଗଲେ । ଏହା କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ ଯେ ସେମାନଙ୍କ ଖୁସିରେ କଲେକ୍ଟର ବି ଖୁସି ହୋଇଗଲେ ।

ସେହିପରି କଲେଜର ବାର୍ଷିକ ନାଟକ ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍ ମଜାଦାର ହୋଇଥିଲା । ପୁଅମାନେ ଝିଅ ଭୂମିକାରେ ବାହାରିଲେ । କେନ୍ଦୁଝରର ପୁଅମାନେ ତ ପାହାଡ଼ିଆ ଅଞ୍ଚଳର ପିଲା । ସେମାନେ ଟାଣୁଆ ଥିଲେ ଏବଂ ସ୍ତ୍ରୀ ସୁଲଭ ଲାବଣ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ଆଦୌ ନ ଥିବା ସ୍ବାଭାବିକ । କିନ୍ତୁ ଶେଷରେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ହିସାବରେ ମୁଁ ଭାଷଣ ଦେଲି ଏବଂ କହିଲି, “ପୁଅମାନେ ଝିଅମାନଙ୍କର ଭୂମିକା ଏତେ ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ କଲେ ଯେ ଆପଣ ଦର୍ଶକମାନେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଉଥିବେ ଯେ କଲେଜରେ ଏତେ ସୁନ୍ଦର ଝିଅ କେଉଁଠୁ ଆସିଲେ ?” ଦର୍ଶକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଏସ୍.ପି. (ଯେ କି ମୋର ପୁରାତନ ଛାତ୍ର ଥିଲେ) ସେ ପାଟି କରି ଉଠିଲେ, “ସାର୍, ଆପଣ ଆଉ ଆମକୁ ଅପମାନ କରନ୍ତୁ ନାହିଁ, ଆମର ଏତକ ବି ଜ୍ଞାନ ନାହିଁ ବୋଲି କହନ୍ତୁ ନାହିଁ ।”

ଏହିପରି ନାନାପ୍ରକାର ମଜା ମଜା ଘଟଣାରେ ମୋର କେନ୍ଦୁଝର ରହଣି ସରିଲା । ସବୁଠୁ ଖୁସିର କଥା ଯେ କଲେକ୍ଟର ଶ୍ରୀ ବିପିନବିହାରୀ ରଥ ଓ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଆମେ କେନ୍ଦୁଝର ଛାଡ଼ିବା ପରେ ବି ଆମର ପାରିବାରିକ ବନ୍ଧୁ ହୋଇ ରହିଲେ । ଶଶୀଙ୍କୁ ମୁଁ ଏତେ ଭଲ ପାଏଁ ଯେ ତା'ଙ୍କ କଥା କହୁ କହୁ ମୋର କେନ୍ଦୁଝର ଜୀବନର ପରିକ୍ରମା କରିଦେଲି ।

ଅଧ୍ୟାପକ ଜୀବନ

କଲେଜ ଜୀବନରେ ମୋର ମନ ବିକ୍ଷିପ୍ତ ହୋଇଗଲା । ରେଭେନ୍ସା କଲେଜ ଇଉନିୟନ୍‌ର ଉପସଭାପତି ଓ ପରେ ସଭାପତି ହେଲି । ଡିବେଟ୍ ଭଲ କଲି । ପ୍ରଥମ ବାର୍ଷିକ କଳାର ଛାତ୍ର ଥିଲେ ବି (୧୬/୧୭ ବର୍ଷ ବୟସରେ) କଲେଜର ଡିବେଟ୍‌ରେ ପ୍ରଥମ / ଦ୍ୱିତୀୟ ସ୍ଥାନ ବରାବର ଅଧିକାର କଲି । ସେତେବେଳେ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରେ ଇଂରାଜୀ ଏମ୍.ଏ. ଓ ଲ' କ୍ଲବ୍ ମଧ୍ୟ ଥିଲା । ମୋର ମନେ ଅଛି ମୋର ପ୍ରଥମ ଡିବେଟ୍ ପ୍ରତିଯୋଗିତାର ବିଷୟ ଥିଲା, 'Spiritualism is the curse of India.' ମୁଁ ସେହି ବିଷୟର ବିରୋଧରେ କହିଲି ଏବଂ ସନ୍ତୋଷଜନକ ଭାବରେ ପ୍ରମାଣ କଲି ଯେ Spiritualism is the Crown of India । କଲେଜରେ ଖୁବ୍ ନାଁ ହେଲା ସତ, କିନ୍ତୁ ପଢ଼ାପଢ଼ି ଖୁବ୍ ମାରା ହେଉଥାଏ ।

ଏମ୍.ଏ.ରେ ପାଟନା କଲେଜରେ ବି ସେହି କଥା । ମୋ ମନରେ ଗୋଟିଏ ପାପ ଭାବନା ପଶିଲା ଯେ ସେକେଣ୍ଡ୍ କ୍ଲସରେ ପାଶ୍ କଲେ ମଧ୍ୟ ଚଳିବ । କାରଣ ମୁଁ ଅଧ୍ୟାପକ ହେବି ବୋଲି ଠିକ୍ କରି ନେଇଥିଲି । ଏପରିକି ମୁଁ ବି.ଏ. ପାଶ୍ କରିବା ପରେ ସମ୍ବଲପୁରର କଲେଜରୁ ୧୯୪୨ରେ ମୋତେ ଡେପୁଟି କଲେଜରୁ ପୋଷ୍ଟ ଯାଚିଲେ । ବ୍ରିଟିଶ୍ ସରକାର ତାଙ୍କୁ କ୍ଷମତା ଦେଇଥିଲେ ଯେ ସେ ଦ୍ୱିତୀୟ ମହାଯୁଦ୍ଧରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଭାରତ ଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ବିରୋଧ କରିବା ପାଇଁ ଏବଂ war effortକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରିବା ପାଇଁ ସମ୍ବଲପୁରରେ ଜଣେ ଦକ୍ଷ ଲୋକଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତ କରନ୍ତୁ । ମୁଁ ମନା କଲି । ଭଗବାନଙ୍କ ସତରେ କେତେ ଦୟା ! ସେତେବେଳେ ଡେପୁଟି କଲେଜରୁ ହୋଇଥିଲେ ବ୍ରିଟିଶ୍ ସରକାରଙ୍କ ଦାସାନୁଦାସ ହୋଇ ଆଇ.ଏ.ଏସ୍. ପାଇଲେ ବି ଏ ପୋଷ୍ଟ ସେ ପୋଷ୍ଟରେ ମୋର ଜୀବନକୁ ପୂରାପୂରି ମାଟି କରି ଦେଇଥାନ୍ତି । ଅଧ୍ୟାପକ କାମର ସ୍ୱାଦ ଓ ସନ୍ତୋଷ ପାଇପାରି ନ ଥାନ୍ତି । ରକ୍ଷା ହେଲା ମୁଁ ଅଧ୍ୟାପକ ହୋଇଗଲି ଏବଂ ଅଧ୍ୟାପକ ଭାବରେ ମୋର ଖୁବ୍ ନାଁ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ଛାତ୍ର ଜୀବନରେ ପଢ଼ାପଢ଼ି ପ୍ରତି ଯେଉଁ ଅବହେଳା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଥିଲି, ତାହା ଏକ ଅକ୍ଷମଶାୟ ଅପରାଧ । ବାପା ଖୁବ୍ କଷ୍ଟ କରି ପଇସା ପଠାଉଥିଲେ । ମୋର ଶୁଶୁର ବି ତାଙ୍କ ପେନ୍‌ସନ୍ ଟଙ୍କାରୁ ମୋତେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ତେଣୁ ଆଶ୍ୱିନୀ ଚନ୍ଦ୍ର ମୋର ପଢ଼ାପଢ଼ି କରିବା ଉଚିତ ହୋଇଥାଆନ୍ତା । ତା' କଲିନାହିଁ । ବି.ଏ./ ଏମ୍.ଏ. ପରୀକ୍ଷାରେ ଯେତେ ଭଲ କରିବା କଥା କଲିନାହିଁ ।

ଅଧ୍ୟାପକ ହେବା ପରେ ମୋର ଚେତା ପଶିଲା । ସମ୍ବଲପୁର, ପୁରୀ ଓ ବାଲେଶ୍ଵର କଲେଜ ସେହିବର୍ଷ (୧୯୪୪ରେ) ଖୋଲିଥିଲା । ତେଣୁ ହଠାତ୍ ଲେକଟରର ଚାକିରି ମିଳିଗଲା । ଡି.ପି.ଆଇ. ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟର (ଶ୍ରୀ ଶ୍ୟାମାଚରଣ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ଆଇ.ଇ. ଏସ୍. - ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟର ସଭ୍ୟ ଶ୍ରୀ ପ୍ରାଣକୃଷ୍ଣ ପରିଜା ଆଇ.ଇ. ଏସ୍. କୁ ପରିଜା ସାହେବ ବୋଲି ଡାକୁଥିଲେ) ମୋର ପୋଷ୍ଟିଂ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରେ କଲେ । ମୁଁ ପୁଣି ମାଆର କୋଳକୁ ଫେରି ଆସିଲି । ସେ ଦିନ ୯.୯.୧୯୪୪ରେ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟର ସାହେବ ମୋତେ ଯାହା କହିଲେ ଏବଂ ମୋ ପାଇଁ ଯାହା କଲେ ଏବେ ବି ମୋର ମନେ ଅଛି । ସେ ପ୍ରଥମେ ମୋତେ ଗାଲିଦେଲେ ଯେ ମୁଁ ଯେତେ ଭଲ କରିବା କଥା କଲିନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ପରେ ପରେ ସେ କହିଲେ ସେ ପରିଜା ସାହେବଙ୍କୁ ଫୋନ୍‌ରେ କହିଦେଇଛନ୍ତି ଯେ ମୁଁ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରେ ଜଏନ୍ କରିବି । ସେ ଆଉ କ'ଣ କହିବେ ଭାବି ମୁଁ ଟିକିଏ ଅପେକ୍ଷା କଲି । ତା'ପରେ ସେ କହିଲେ "You fool, why are you standing? Go running to Ravenshaw College." ମୁଁ ଚିତ୍କାଟିଏ କରି କେଶନମେଣ୍ଟ ରୋଡର ୪ ନମ୍ବର ଘରୁ କଲେଜକୁ ଆସିଲି ଓ ପ୍ରିନ୍ସିପାଲଙ୍କୁ ଦେଖାକଲି ।

ବିଧିବାତୁ ଓ ମୁଁ ଏକା ସମୟରେ ଅଧ୍ୟାପକ ଚାକିରି ପାଇଲୁ । ପ୍ରଫେସର ସୁନ୍ଦରମ୍ ଇଂରାଜୀ ବିଭାଗର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଥିଲେ । ସେ ବିଧିବାତୁଙ୍କୁ କେବଳ ଅନର୍ସ ପାଇଁ ପ୍ରେସ୍‌କ୍ଲାଇଭ୍ ହୋଇଥିବା ବହି ପଢ଼ାଇବାକୁ ଦେଲେ ଏବଂ ମୋତେ ସେକ୍ସପିୟରଙ୍କ 'Much Ado about Nothing' ପଢ଼ାଇବାକୁ କହିଲେ । ଏହା ଫଳରେ ମୋତେ ପାସ୍ ଓ ଅନର୍ସର କମାଇଣ୍ଟ୍ କ୍ଲାସ୍ ନେବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ବୋଧହୁଏ, ସୁନ୍ଦରମ୍ ଭାବିଲେ ଯେ ବିଧିବାତୁଙ୍କ ଜ୍ଞାନ ଭଲ, କିନ୍ତୁ ସେ ଲାଜକୁଳା ଥିବାରୁ ହୁଏତ ପ୍ରଥମରୁ ବି.ଏ.ରେ ବଡ଼ କ୍ଲାସ୍ ସମ୍ଭାଳି ପାରିବେ ନାହିଁ । ମୁଁ ବତ୍ତରୀ ଆଦିରେ ନାଁ କରିଥିଲି, ତେଣୁ ହୁଏତ ଜ୍ଞାନ ଅଳ୍ପ ଥିଲେ ବି ଚଳାଇନେବି । ମୁଁ ୪ର୍ଥ ବର୍ଷରେ ଥିବାବେଳେ ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରଥମ ବର୍ଷରେ ଥିଲେ - ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେଜଣା ମୋର ସାଙ୍ଗ ଥିଲେ - ସେମାନଙ୍କୁ ପଢ଼ାଇବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଶ୍ରୀ ଜାନକାବଲ୍ଲଭ ପଟ୍ଟନାୟକ ବି ସେହି କ୍ଲାସ୍‌ରେ ଥିଲେ । ବିଧିବାତୁ ଓ ମୋ ମଧ୍ୟରେ ଆଦୌ ବାଦ ହେଲାନାହିଁ । ଛାତ୍ରମାନେ କହିଲେ ବିଧିବାତୁ ଖୁବ୍ ଜାଣନ୍ତି, ତେଣୁ ତାଙ୍କ ପଢ଼ାଇବା ଭଲ ଓ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ବାବୁ ଭଲ ବୁଝାଇପାରନ୍ତି, ତେଣୁ ତାଙ୍କ ପଢ଼ାଇବା ଭଲ ।

ବିଧିବାତୁ, ନନ୍ଦବାବୁ (ନନ୍ଦକିଶୋର ମିଶ୍ର) ଓ ମୁଁ ଖୁବ୍ ସାଙ୍ଗ ହେଲୁ । ଲୋକେ ଆମକୁ Three Musketeers ବୋଲି କହିଲେ । ବିଧିବାତୁଙ୍କ ଖୁବ୍ ନାଁ । ସେ ବଡ଼ଲୋକ ପିଲା । ଭଲ ପୋଷାକରେ ଆସନ୍ତି । ତାଙ୍କର glamour ଥାଏ । କିନ୍ତୁ ମୋର ମାମୁଲି ପୋଷାକ, ଦୁଇ ଖଣ୍ଡ ସୁତ୍ ଥାଏ । ସେତେବେଳେ ଆମେ ସୁତ୍ ପିନ୍ଧି କଲେଜକୁ ଯାଉଥିଲୁ । ବିଧିବାତୁଙ୍କ ସହିତ ବା ଅନ୍ୟ କାହା ସହିତ ମୋର ବାଦ ନ ଥିଲା । ମୁଁ ଘରେ ପଢ଼ାପଢ଼ି କରି ପୂରା ପ୍ରସ୍ତୁତ

ହୋଇ କ୍ଲାସକୁ ଯାଉଥିଲି । ଯାହା ପଢ଼ାଇବାର ଥାଏ, ସେହି ବିଷୟକୁ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଦେଖି ନେଉଥିଲି । ତେଣୁ କେଉଁ ଢଙ୍ଗରେ ପଢ଼ାଇଲେ ଭଲ ହେବ ଅର୍ଥାତ୍ ଛାତ୍ରଙ୍କ ମସ୍ତିଷ୍କକୁ ସୁବିଧାରେ ପ୍ରବେଶ କରିହେବ ଏବଂ କେଉଁକେଉଁ ଜାଗାରେ ସେମାନଙ୍କର ବୁଝିବାରେ ଅସୁବିଧା ହୋଇପାରେ, ସେ ସବୁ କଥା ଠଉରାଇ ନେଉଥିଲି । ତେଣୁ ମୋର ପଢ଼ାଇବା ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଭଲ ଲାଗୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଯେ ଖୁବ୍ ଭଲ ଅଧ୍ୟାପକ, ଏ ଧାରଣା ମୋର ମନକୁ ଆସୁ ନ ଥିଲା ଏବଂ ମୋର ଗର୍ବ ହେଉ ନ ଥିଲା । ତା'ର କାରଣ ହେଉଛି ମୁଁ ଜାଣିଥିଲି ଯେ ମୋର ଜ୍ଞାନ ଓ ପଢ଼ାପଢ଼ିର ବ୍ୟାପ୍ତି ସୀମିତ ଥିଲା ।

ଭଗବାନ୍ ମୋତେ ଏକ ଶକ୍ତି ଦେଇଛନ୍ତି । ତାହା ହେଉଛି ବିଶ୍ୱେଷଣ କରିବା । ଯେ କୌଣସି କରିବା ହେଉ ବା ଗଦ୍ୟକୃତି ହେଉ ମୁଁ ତାକୁ କାଟି ବାଛି ଧୋଇ ପାରୁଥିଲି । ସାହିତ୍ୟିକମାନଙ୍କର ମୂଲ୍ୟାୟନ କରିବା ବେଳେ ଭଲ-ମନ୍ଦକୁ ହଂସ ପରି ଅଲଗା କରିପାରୁଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଏଥିପାଇଁ ବି ମୋର ଗର୍ବ ହେଉ ନ ଥିଲା । କାରଣ ମୋର କଞ୍ଚନା ଶକ୍ତି ନିମ୍ନ ଧରଣର ଥିଲା । ସାହିତ୍ୟରେ ମୋର ଦକ୍ଷତା ଥିଲେ ବି ମୁଁ ବିଶେଷ କିଛି ଲେଖାଲେଖି କରିପାରିଲି ନାହିଁ । କଞ୍ଚନାତ ତେଣା ଥିଲେ ହୁଏତ ମୁଁ ଭଲ ଭଲ ସାହିତ୍ୟିକ କୃତି ରଚନା କରିପାରିଥାଆନ୍ତି । ତା'ପରେ ମୋର ଆଉ ଗୋଟିଏ ଦୋଷ (ତାକୁ ହୁଏତ ଖୁଣ ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରେ) ହେଉଛି ଯେ କୌଣସି କଥା ମୋତେ ପୂରାପୂରି ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିପାରେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଅନେକ ଲେଖା ମୁଁ ଅଧାରୁ ଛାଡ଼ି ଦେଇଛି ।

ବ୍ୟୁଟିଏଲ୍ କ୍ଲାସ୍‌ରେ ମୁଁ ଏତେ କଢ଼ା ଥିଲି ଯେ ଛାତ୍ରମାନେ ମୋ କ୍ଲାସକୁ ପୂରାପୂରି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ଆସିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ଦୋଷ ଦେଖାଇ ସେମାନଙ୍କୁ ନିରୁତ୍ସାହିତ କରୁ ନ ଥିଲି ବରଂ ସେମାନଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ବର ଲତାକୁ କିପରି ଭାବରେ ସାମାନ୍ୟ ମୋତାମୋଡ଼ି କରି ସେମାନଙ୍କୁ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ମୁହାଁଇ ପାରିବି ଓ ସେମାନଙ୍କର ମନ କନ୍ଦରକୁ ଜ୍ଞାନର ତାଜା ହାଡ଼ା ଯୋଗାଇ ପାରିବି, ଏହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ମୋର ବରାବର ଥିଲା । ତେଣୁ ମୋର ଅଧ୍ୟାପନାରେ ଛାତ୍ରମାନେ ନିଜେ ନିଜେ ସେମାନଙ୍କର ବିକାଶ କରୁଥିଲେ ।

ରେଭେନ୍ସା କଲେଜର ସବୁ କଥାରେ ମୁଁ ଓଡ଼େପ୍ରାତଃ ଭାବରେ ଜଡ଼ିତ ଥିଲି । କ୍ଲାସ୍‌ରେ ଶୃଙ୍ଖଳା ରକ୍ଷା କରିବାରେ ମୁଁ ବିଲକ୍‌ଲୁ ଶିଳାପ କରୁ ନ ଥିଲି । ପଢ଼ାପଢ଼ିରେ କୌଣସି ଛାତ୍ର ବା ଛାତ୍ରୀ ଭିଲା ହେଲେ ମୁଁ ତା'କୁ ଛାଡ଼ୁ ନ ଥିଲି । ମୁଁ କେବଳ ଦୁଇଟି ଉଦାହରଣ ଦେବି । ଜଣେ ଛାତ୍ରୀ - ବଡ଼ଲୋକ ଝିଅ - ସିନେମାରେ ନାଟ ଦେଖାଇଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ତ ଛାତ୍ରୀ ଖୁବ୍ କମ୍ ସଂଖ୍ୟାରେ ଥିଲେ । ଏହି ଛାତ୍ରୀଙ୍କର ଗର୍ବ କାହିଁରେ କ'ଣ । ଥରେ ବ୍ୟୁଟିଏଲ୍ କ୍ଲାସ୍‌ରେ ତାଙ୍କୁ ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଟାସ୍କ ଦେଇଥାଏ । ସେ କିନ୍ତୁ ମୋ କଥାକୁ ଗୁରୁତ୍ବ ଦେଇ ନ ଥିବାରୁ ଟାସ୍କ କରି ଆସି ନ ଥାଏ । ତା'କୁ ପଚାରିବାରୁ ସେ କହିଲା, “ମୁଁ ଆରଥରକୁ କରିବି ।” ତା'କୁ ମୁଁ ଗାତ ସ୍ବରରେ କହିଲି, “ତାହାହେଲେ ତୁମେ ଆରଥରକୁ ଆସିବ ।” ସେ କିନ୍ତୁ ମୋ

କଥା ବୁଝିପାରିଲା ନାହିଁ ଏବଂ ବସି ରହିଲା । ତେଣୁ ମୁଁ ତା'କୁ କହିଲି, “ମୁଁ ତୁମକୁ ଆରଥରକୁ ଆସିବା ପାଇଁ ପରା କହିଲି ।” ସେ ଏଥର ବୁଝିଲା ଏବଂ କ୍ଲାସ୍ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଗଲା । କିନ୍ତୁ ଯାଇ ଆମର HOD (ବିଧିବାବୁ)ଙ୍କ ପାଖରେ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ନେହୁରା ହେଲା । ମୁଁ ବିଧିବାବୁଙ୍କୁ ବୁଝାଇ ଦେଲି ଯେ ମୁଁ ଯାହା କରିଛି, ଠିକ୍ କରିଛି । ସେ ଦିନରୁ ସେ ତା'ର ବ୍ୟବହାରରେ ନମ୍ର ହୋଇଗଲା ଏବଂ ପଢ଼ାପଢ଼ି ଗାଟିମତ ଭାବରେ କଲା ।

ଆଉ ଗୋଟିଏ ଉଦାହରଣ ହେଉଛି ଜେନେରାଲ୍ କ୍ଲାସ୍ ନେଇ । ରେଭେନ୍ସା କଲେଜର ୨୧ ନମ୍ବର ଗ୍ରୁମ୍‌ରେ କ୍ଲାସ୍ ହେଉଥାଏ । ୨୧ ଓ ୨୩ ବଡ଼ଗ୍ରୁମ୍ । ଜେନେରାଲ୍ କ୍ଲାସ୍ ଏହି ଦୁଇ ଗ୍ରୁମ୍‌ରେ ହୁଏ । ୧୨୫ ଜଣ ଛାତ୍ର ଓ ଛାତ୍ରୀ । ତା'ପରେ ଅନ୍ୟ ସେକ୍ସନ୍‌ରୁ ଆସି ମଧ୍ୟ ବହୁତ ଛାତ୍ର ମୋ ସେକ୍ସନ୍‌ରେ ବସିଥାଆନ୍ତି । ଛାତ୍ରମାନେ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ଗୋଟିଏ ପଟ୍‌ରେ ଅଲଗା ବସନ୍ତି । ରୋଲ୍ କଲ୍ ନେବାବେଳେ ଗୋଟିଏ ଝିଅର ରୋଲ୍ ନମ୍ବରରେ ଗୋଟିଏ ପୁଅ ପିଲା ପଛରୁ ଝିଅ କଣ୍ଠରେ କହିଲା, “Yes sir” । ସେଥର କିଏ ଏପରି କହିଲା, ମୁଁ ଧରି ପାରିଲିନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତା'ପର ଥର ମୁଁ ଜାଗାଟିଆର ଥିଲି । ସେ ଏପରି କହିବା ବେଳେ ମୁଁ ପିଲାକୁ ଠଉରାଇ ନେଲି । ରୋଲ୍ କଲ୍ ସରିଗଲା ପରେ ସେ ପିଲା ପାଖକୁ ଯାଇ ହାତ ଠାରି ଡାକିଲି । ସେ ମୋ ପଛରେ ଆସିଲା । ତା'କୁ କିଛି ନ କହି ହାତ ଠାରି ଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ତା'ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ସିଟ୍ ଖାଲି କରିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲି । ଜାଗା ଖାଲି ହେଲା ପରେ ସେ ପିଲାକୁ ହାତଠାରି ସେହି ସିଟ୍‌ରେ ବସିବା ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲି । ଛାତ୍ରର ନ ଯଯୌ ନ ତସ୍ତୌ ଅବସ୍ଥା । ସେ କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୁକ୍ତ ହୋଇ କିଛି ସମୟ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲା । ତା'ପରେ ତା'କୁ ତାର ମୂଲ୍ୟ ସିଟ୍‌କୁ ଯିବାପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲି । ସେ ମୁଣ୍ଡ ଡଳକୁ କରି ବସିଲା । ସେହି ଦିନରୁ ସେ ଓ ସମସ୍ତେ ଜାଣିଗଲେ ଯେ ଫାଜଲାମି ଚଳିବନାହିଁ ।

ଅଧ୍ୟାପକ ଭାବରେ ମୋର ଆଉ ଦୁଇଟି ଭଲ ଦିଗ ଥିଲା । ଅଧ୍ୟାପକ ଭାବରେ ଏବଂ ପରେ ପ୍ରଶାସକ ଭାବରେ ମୁଁ କେବେବି ପକ୍ଷପାତ କରିନାହିଁ । ବ୍ରାହ୍ମଣ, କରଣ, ହିନ୍ଦୁ, ମୁସଲମାନ, ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନ, ସମଲପୁରିଆ, କଚକିଆ ଏପରିକି ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ ଏସବୁ ବିଚାର ମୋ ପାଖରେ ନ ଥିଲା । ତେଣୁ କୌଣସି ଛାତ୍ର ମୋ ପାଖରୁ କେବେ ବି ଅହେତୁକ ଅନୁଗ୍ରହ ପାଇନାହିଁ । ପରୀକ୍ଷକ ଭାବରେ କାହାକୁ ଗୋଟିଏ ବି ମାର୍କ ଅଧିକା ଦେଇନାହିଁ । ଜଣେ ଛାତ୍ର ବି.ଏ. ଅନର୍ସରେ ପାଞ୍ଚ ହୋଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରେ ଏମ୍.ଏ.ରେ ତାଙ୍କର ଡିଗ୍ରୀ ଶ୍ରେଣୀ ହୋଇଗଲା । କାରଣ ତାଙ୍କ ଲେଖାରେ ବନାନ, ବ୍ୟାକରଣ ଓ ବାକ୍ୟରାଠନ ସ୍ତରରେ ଅତି ମାମୁଲି ଭୁଲ୍ ସବୁ ରହିଥିଲା । ସେହିପରି ମୁଁ ସମଲପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଆସିବା ପରେ ଆମ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ ଯେ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀରେ ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଥିଲା, ତା'କୁ ଅଧ୍ୟାପକ ଭାବରେ ନ ବାଛି ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରେ ଯେ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀରେ ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଥିଲା ତା'କୁ ବାଛିଲି । ଆଉ ସବୁଠୁ ବିଚିତ୍ର କଥା

ହେଉଛି ଯେ ଯାହାକୁ ବାଛିଲି ନାହିଁ, ସେ ମୋର ପୁଅ ଭଳି ଥିଲା । ଏହି ଦୁଇଟି ଉଦାହରଣ ଦେଲି ଏ କଥା ଦେଖାଇବା ପାଇଁ ଯେ ନ୍ୟାୟ ଓ ସତ୍ୟକୁ କେବେ ଛାଡ଼ିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଭଗବାନଙ୍କ କୃପାରୁ ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ବାଛିଲି ନାହିଁ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ତେପୁଟି ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ହୋଇ ପରେ ଆଇ.ଏ.ଏସ୍. ହେଲେ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଜଣକ ସିଧା ଆଇ.ଏ.ଏସ୍. ହେଲେ । ଓଡ଼ିଶା ପବ୍ଲିକ୍ ସର୍ଭିସ୍ କମିଶନର ସଭ୍ୟ ଥିବାବେଳେ କିମ୍ବା ସିଣ୍ଡିକେଟର ସଭ୍ୟ ବା ଭାଇସ୍ ଚାନ୍ସେଲର ଥିବାବେଳେ ଅଧିକାରୀ ଓ ଅଧ୍ୟାପକ ବାଛିବାରେ କେବେ ମୁଁ ପକ୍ଷପାତିତା କରିନାହିଁ । କାରଣ ଏହା ମୁଁ ଏକ ପବିତ୍ର ନ୍ୟାୟ ବୋଲି ମନେ କରୁଥିଲି ।

ପଢ଼ାଇବା ଅଧ୍ୟାପକର ମୁଖ୍ୟ କାମ ହେଲେ ହେଁ ଏହା ତାଙ୍କର ଏକମାତ୍ର କାମ ନୁହେଁ । ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ଚରିତ୍ର ଗଠନ ଏକ ମୁଖ୍ୟ କାମ । ଅବଶ୍ୟ ଏହା ଅଧ୍ୟାପକ କରିପାରିବେ ବଞ୍ଚିତା ବା ପ୍ରବଚନ ଦେଇ ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ ନିଜର କଥାବାର୍ତ୍ତା ଓ ଆଚରଣ ମାଧ୍ୟମରେ । ଭାବିଚିନ୍ତି ନିଜର ଆଚରଣକୁ ମାର୍ଜିତ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ଏହା ସ୍ବାଭାବିକ ହେବ । ନଚେତ୍ ଛାତ୍ରମାନେ ଠିକ୍ ଧରିନେବେ ଯେ ଆପଣ ଯାହା କହୁଛନ୍ତି, ତାହା ନୁହନ୍ତି । ତେଣୁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟବୋଧ, ଶୃଙ୍ଖଳା ଜ୍ଞାନ, ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ସ୍ନେହ, ସେମାନଙ୍କୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସମାନ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିବା, ନମ୍ରତା ଆଦି ଗୁଣ ଅଧ୍ୟାପକର ନିଜସ୍ବ ଓ ସ୍ବତଃସ୍ପନ୍ଦର ଲକ୍ଷଣ ହେବା ଉଚିତ । ମୁଁ ଏ ସବୁଥିରେ କେତେଦୂର ଆଗେଇଛି କହିପାରିବି ନାହିଁ ଏବଂ କହିବା ବି ସୁରୁଚିସମ୍ପନ୍ନ ହେବନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ କଥା ମୋତେ ଅପାର ଆନନ୍ଦ ଦେଇଛି, ତାହା ହେଉଛି ଛାତ୍ରମାନଙ୍କର ଭୟମିଶ୍ରା ଭକ୍ତି ଏବଂ ଆନ୍ତରିକ ସ୍ନେହ । ଏପରିକି ଅନେକ ଛାତ୍ର ଯେଉଁମାନେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଚାକିରି କରି ଅବସର ନେଲେଣି, ସେମାନେ ଏବେ ବି ରାସ୍ତାରେ ଦେଖିଲେ ପାଦଧୂଳି ନିଅନ୍ତି ଏବଂ ସେମାନେ କେବେ ମୋ ପାଖରେ ପଡ଼ିଥିଲେ, ମୁଁ କ'ଣ ପଢ଼ାଉଥିଲି ଏବଂ ମୋ ପଢ଼ାଇବା ସେମାନଙ୍କୁ କେତେ ଭଲ ଲାଗୁଥିଲା ଇତ୍ୟାଦି କହି ଚାଲନ୍ତି । 'ମୋ ସାର୍' ବୋଲି ସେମାନଙ୍କର ସ୍ବା ଓ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଚିହ୍ନାଇ ଦିଅନ୍ତି ଏବଂ ମୁଣ୍ଡିଆ ମାରନ୍ତି । ତେଣୁ ଅଧ୍ୟାପକ ହେବାରୁ ମୋର ଜୀବନ ସାର୍ଥକ ହୋଇଛି ବୋଲି ମୋର ପୁରାପୁରି ଧାରଣା ରହିଛି ଏବଂ ମୁଁ ଜୀବନରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସନ୍ତୋଷ ଲାଭ କରିଛି ।

ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରେ

ଆମେ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ କ୍ଲାସ୍‌ରେ ଯେତିକି କଥା ଥିଲା, କ୍ଲାସ୍ ବାହାରେ ସେତିକି ନରମ ଥିଲା। ପିଲାଙ୍କ ସହିତ ଖୁବ୍ ମିଶୁଥିଲା କିନ୍ତୁ ଆମର ମର୍ଯ୍ୟାଦା କେବେ ହ୍ରାସ ପାଇ ନ ଥିଲା। କଲେଜ ଇଉନିଅନ୍ ସେତେବେଳେ ପ୍ରକୃତରେ ଏକ କଲଚରାଲ ଇଉନିୟନ ଥିଲା। ଆମେ ଛାତ୍ର ଥିବା ବେଳେ ଓ ଅଧ୍ୟାପକ ହେବା ପରେ ବି ପୂରା ଦମ୍ଭରେ ଇଉନିୟନର ସବୁ ପ୍ରକାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଭାଗ ନେଉଥିଲା।

ରାଜନୈତିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ମଧ୍ୟ ଇଉନିୟନ ହାତକୁ ନେଉଥିଲା। କିନ୍ତୁ ହିଂସାମୂଳକ କାଣ୍ଡରୁ ଛାତ୍ରମାନେ ପ୍ରାୟ ଦୂରରେ ରହୁଥିଲେ। କେବଳ ଥରେ ୧୯୪୭ର ଭାରତ ଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନ ବେଳେ ଅର୍ଦ୍ଧସ୍ୱର କାଗଜପତ୍ର ପୋଡ଼ାପୋଡ଼ି କରିଦେଇଥିଲେ। କଲେଜର ବାର୍ଷିକ କ୍ରୀଡ଼ା ଉତ୍ସବରେ ଛାତ୍ରନେତାମାନେ ବ୍ରିଟିଶ୍ ପତାକା (Union Jack)କୁ ତଳେ ପକାଇଦେଲେ। ସେତେବେଳେ ତ ବ୍ରିଟିଶ୍‌ରାଜ, ଭାରତୀୟମାନେ ସାହେବମାନଙ୍କୁ ତରିମରି ରହୁଥିଲେ। ତେଣୁ ସେହି ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ରକ୍ଷକେସନ୍ ଦଣ୍ଡ ଦିଆଗଲା। କିନ୍ତୁ ମୋଟାମୋଟି ଭାବରେ କୌଣସି ବିଶେଷ ଘଟଣା ନହେଲେ ଛାତ୍ରମାନେ ରାଜନୈତିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଭିତରକୁ ପଶୁ ନ ଥିଲେ। ତା' ଫଳରେ କଲେଜରେ ପଢ଼ାପଢ଼ି ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ବିନା ବାଧାରେ ଚାଲିଥିଲା। ଆଜିକାଲି କଲେଜଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖିଲେ ମୋର ମନକୁ ବରାବର ଗୋଟିଏ ଭାବନା ଆସେ, ଆଗର ସେହି ଅବସ୍ଥା ଫେରି ଆସନ୍ତା କି ? ଏବେ କଲେଜ ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ିଗଲାଣି। ଅଯୋଗ୍ୟ ନ ହେଲେ ବି ଅଧ୍ୟାପନାରେ ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଆଗ୍ରହ ନାହିଁ, ସେପରି ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତି ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଧ୍ୟାପକ ଅଛନ୍ତି। ହୁଏତ ସରକାରଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ସମସ୍ତ କଲେଜରେ ଉଚ୍ଚମାନ ରକ୍ଷା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ନ ପାରେ। କିନ୍ତୁ କେତେକ ବଢ଼ା ବଢ଼ା କଲେଜ ପଢ଼ାପଢ଼ିର ଉଚ୍ଚମାନ ଓ ଗବେଷଣାର ସୁବିଧା ଯୋଗାଇ ପାରିଲେ ଦେଶ ଅନ୍ତତଃ ଅଧୋଗତିର ସ୍ରୋତରୁ ବଞ୍ଚିପାରିବ, କାରଣ ଭାରତରେ ଶିକ୍ଷା ଓ ଗବେଷଣାର ଉଚ୍ଚ ପରମ୍ପରା ରହିଛି।

କିନ୍ତୁ ଅଧ୍ୟାପକ କେବଳ କ୍ଲାସ୍‌ରୁମ୍‌ରେ ମନ ଦେଇ ପଢ଼ାଇଲେ ଓ ନିଜର ଆଚରଣ ଦ୍ୱାରା ଛାତ୍ରମାନଙ୍କର ଚରିତ୍ର ଗଠନରେ ସାହାଯ୍ୟ କଲେ ତା'ର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସରିଯିବନାହିଁ। ଛାତ୍ରର ବୌଦ୍ଧିକ ବିକାଶ କରିବା ଓ ତାର ଜୀବନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଜ୍ଞାନ ବଢ଼େଇବା ବି ଶିକ୍ଷକର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ। ଆଖି ଖରାପ ଥିବାରୁ ମୁଁ ଖେଳ ଆଦିରେ ମୂଳରୁ ବିଶେଷ ଭାଗ ନେଇ ପାରୁ ନ ଥିଲି। କିନ୍ତୁ ସଭାସମିତିରେ କହିବାରେ ଓ ଡିବେଟ ଆଦି କରିବାରେ ମୋର ଆଗ୍ରହ ଓ

୫୮ / ଡ. ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁମାର ପତି

ପାରଦର୍ଶିତା ଥିଲା । ସାହିତ୍ୟିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ବି ସଭକ ଥିଲା । ଶ୍ରୀ ରତ୍ନାକର ପତି (ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାଶଙ୍କ ଜୁଆଁ) ସମ୍ବଲପୁରରେ କେତେ ସମୟ ପାଇଁ ଆମର ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକ ଥିଲେ । ସେ ମୋତେ ଏଥିରେ ପ୍ରେରଣା ଓ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଦେଇଥିଲେ । କଲେଜରେ ଏ ଦିଗରେ ମୋର ଏତେ ଆଗ୍ରହ ବଢ଼ିଲା ଯେ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜକୁ ଭାରତୀୟ ସ୍ତରରେ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କଲି । କଲେଜ ଇଉନିୟନ୍‌ର ଉପସଭାପତି ଓ ସଭାପତି ହେଲି । ପାଟନା କଲେଜରେ ବି ଡିବେରଟ୍‌ରେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ମେଡଲ୍ ପାଇଲି ।

ରେଭେନ୍ସାରେ ଅଧ୍ୟାପକ ହେବା ପରେ ବି ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଚାଲୁରହିଲା । ପିଲାଙ୍କ ସହିତ ମିଶି ଆମେ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ଡିବେରଟ୍ ଆଦି ବଚାବର କରୁଥିଲୁଁ । ପ୍ରିନ୍‌ସିପାଲ୍ ବାମାଚରଣ ଦାସ, ଅଧ୍ୟାପକ ସୁନ୍ଦରମ୍, ଡ. ସଦାଶିବ ମିଶ୍ର ଭଳି ବରିଷ୍ଠ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ଆମ ଯୁବଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କ ସହିତ କାନ୍ଦ ମିଳାଉଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ଏ ପ୍ରକାର ଆଲୋଚନା ଦ୍ୱାରା ପିଲାଙ୍କର ବହୁତ ଲାଭ ହେଉଥିଲା । ସେମାନଙ୍କର ଏ ସବୁରେ ପ୍ରବଳ ଆଗ୍ରହ ଥିଲା । ଏପରି ଭାବରେ କ୍ଲବ୍‌ସ୍‌ରୁ ବାହାରେ ଆମ୍ଭେମାନେ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଅଧିକା ଶିକ୍ଷା ଦେଉଥିଲୁଁ । ସମ୍ବିଧାନ ପାସ୍ ହେବାପରେ ଆମେ ଅତି ଉନ୍ନତ ଧରଣର ମକ୍ ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟ କରାଉଥିଲୁଁ । ନେହେରୁ ଆଦି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକାରେ ପିଲାମାନେ ବାହାରିଥିଲେ ଏବଂ ଆମେ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ମାମୁଲି ସଭା ହେଉଥିଲୁଁ । Point of Order, Question answer ଆଦିରେ (ସପ୍ଲିମେଣ୍ଟାରୀ ସମେତ) ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଜ୍ଞାନ ଦେବା ଆମର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା । ଜଣେ ଛାତ୍ର ସ୍ଥିକର ହେଉଥିଲା । ଆଜିକାଲି ଇଉନିୟନ୍ ଅର୍ଥ ଗଣ୍ଡଗୋଳ ମଧ୍ୟରେ ନିର୍ବାଚନ ଖୁବ୍ ତେଜିରେ ହେବ, ମହା ଆଦିକୁ ଡାକି ମେଲୋଡି ଆଦି ଯୋଗାଡ଼ କରି ଧୁମ୍‌ଧାମ୍‌ରେ ଉଦ୍‌ଘାଟନ ହେବ ଏବଂ ବର୍ଷ ଶେଷରେ ସେପରି ଗୋଟିଏ ଡମାସା ହେବ । ଆଲୋଚନା ଆଦି ଶୂନ୍ୟ ।

ଗୋଟିଏ ଡିବେରଟ୍ ଏତେ ମଜାଦାର ହୋଇଥିଲା ଯେ ତା' ବିଷୟରେ କିଛି କହିବା ପାଇଁ ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି । ଆମେ ଗୋଟିଏ ଉତ୍ସାହିଆ ଡିବେରଟ୍ ଆୟୋଜନ କରିଥିଲୁଁ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜ ଓ ଶୈଳବାଳା ମହିଳା କଲେଜ ମଧ୍ୟରେ । ଆମ ପଟରେ ଆମର ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ କେତେଜଣ ଅଧ୍ୟାପକ ଓ କେତେଜଣ ଛାତ୍ର ଥିଲେ ଓ ସେମାନଙ୍କ ପଟରେ ସେମାନଙ୍କର ଅଧ୍ୟକ୍ଷା, କେତେଜଣ ଅଧ୍ୟାପିକା ଓ ଛାତ୍ରୀ ଥିଲେ । ବିଷୟ ଥିଲା, 'ନାରୀମାନେ ଚାକିରି କରିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ' । ପ୍ରକୃତରେ ଏହା ଏକ ମଜାକିଆ, ଉତ୍ସାହିଆ ଡିବେରଟ୍ ହେବାର ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ମହିଳା କଲେଜର ସମସ୍ତେ ପୂରାମୁରି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିଲେ ଗୋଟିଏ ସିରିୟସ୍ ଡିବେରଟ୍ ପାଇଁ । ଆମ ପଟରୁ ବି କେତେଜଣ ସିରିୟସ୍ ଭାବରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିଲେ । ମୋ ପାଲି ମୁଁ ପଛଆଡ଼କୁ ରଖିଥିଲି । ଇଉନିୟନ୍‌ର ପ୍ରତି ଡିବେରଟ୍‌ରେ ଖୁବ୍ ଭିଡ଼ ହୁଏ । ଅନ୍ୟ କଲେଜର ଛାତ୍ର ଓ ବାହାର ଲୋକ ବି ଆସନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେ ଦିନ ଅସାଧାରଣ ଭିଡ଼ ହୋଇଥିଲା । ରେଭେନ୍ସା କଲେଜ ହଲ୍ ଭିଡ଼ରେ ଫାଟି ପଡ଼ୁଥିଲା । ବାଲ୍‌କୋନିରେ ଜାଗା ନ ଥିଲା । ମହିଳା

କଲେଜରୁ ବହୁ ଛାତ୍ରା ଆସି ହଲ୍‌ର ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଥିଲେ । ମୁଁ ଏକ ମଜାକିଆ ବକ୍ତୃତା ଦେଲି ଏବଂ ଛାତ୍ର ଓ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ତାକୁ ବହୁତ ପସନ୍ଦ କଲେ । ସେଇ ବକ୍ତୃତାର କେତୋଟି ବାକ୍ୟ କହିବା ପାଇଁ ମନ ହେଉଛି ।

ମୁଁ ଆରମ୍ଭ କଲି, "Mr. President, Sir, when I was a student of class IV, in which class we were being introduced to English as a subject, I asked my teacher, 'Sir, Why is it that the feminine gender for man is woman ?' He said, 'You fool, you don't know even this. 'Woman' comes from 'Wifeman'- 'the wife of man', A woman has no existence other than being a wife'. ତା' ପରେ ମୁଁ କହିଲି, 'Women are in triple I.C.S. They are in Indian Cooking Service; and they are in Indian Children's Service, and they are in Indian Company Service' - ଅର୍ଥାତ୍ ସେମାନେ ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ କମ୍ପାନୀ ଦେବେ । ତେଣୁ ଅନ୍ୟ ଛୋଟ ଚାକିରି କଥା ତ ଛାଡ଼, ଆଇ.ସି.ଏସ୍. ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ସେମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ତଳକୁ ଖସିଯିବା ପରି ହେବ । ସେତେବେଳେ ନେହେରୁଙ୍କର Socialistic Pattern of Society ଧାରଣା ଖୁବ୍ ଚର୍ଚ୍ଚାରେ ଥିଲା । ମୁଁ କହିଲି, "ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେ ଚାକିରି ସଉକ କଲେ ଏହା ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଏହି ନୀତିର ଖିଲାଫ ହେବ । ସ୍ୱାମୀ ତ ଚାକିରି କରିବ, କାରଣ ସେ ହେଉଛି ପରିବାରର bread earner - ଏହା ତା'ର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେ କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କର ସଉକ ମେଷାଇବା ପାଇଁ ଚାକିରି କଲେ ଗୋଟିଏ ଘରକୁ ତବଲ୍ ଇନକମ୍ ଆସିବ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଏକ ଘରର ଜଣେ ପୁଅ ଯେ ସେହି ଚାକିରି ପାଇଥାଆନ୍ତା, ତାହା ସେ ପାଇବ ନାହିଁ ।" ଏପରି ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ମଜାକିଆ ଯୁକ୍ତି ଦେଲି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଯୁକ୍ତି ପରେ ପ୍ରେକ୍ଷାଳୟ ହଲ୍ ଡାଳିରେ ଫାଟି ପଡୁଥାଏ । ତେଣୁ ମୁଁ ଦୁଇ ମିନିଟ୍ ଅଟକି ଆଉ ଏକ ଯୁକ୍ତି ବାଢ଼େ । ମହିଳା କଲେଜର ଅଧ୍ୟାପିକା ଓ ଛାତ୍ରୀମାନେ ଏତେ ଅପମାନିତ ବୋଧ କଲେ ଯେ (କାରଣ ସେମାନେ ଭୋଟରେ ବି ଦୟନୀୟ ଭାବରେ ହାରିଗଲେ) ସଭା ପରେ, ସେମାନେ ମୋତେ ଆକ୍ରମଣ କରିବାକୁ ମାଡ଼ି ଆସୁଥିଲେ - ଅନ୍ୟମାନେ କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କୁ ରୋକିଦେଲେ । ମୁଁ ଏକ ଆମୋଦଦାୟକ ମାରପିଟ୍‌ରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇଗଲି ।

ଏହି debate କଥାରୁ ମନେ ପଡୁଛି ମୋର ଜଣେ ବନ୍ଧୁଙ୍କ କଥା - ଡ. ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦାଶ । ଶିକ୍ଷା ଜଗତରେ ଜଣେ ପ୍ରବାଦ ପୁରୁଷ ବୋଲି କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବନାହିଁ । ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ବନ୍ଧୁ ବୋଲି କହୁଛି କିନ୍ତୁ ସେ ମୋଠୁ ଦୁଇବର୍ଷ ସିନିୟର ଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ବଡ଼ଭାଇର ସମ୍ମାନ ଦେଉଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଡିବେଟ୍ ଆଦିରେ ତାଙ୍କ ସହିତ ମୋର ପ୍ରତିଯୋଗିତା ହେଉଥିଲା । ଥରେ ସେ ଡିବେଟ୍‌ରେ ମୋ ପାଖରୁ ହାରିଗଲେ । ତା'ପରେ ଅନ୍ୟ ଏକ ସଭାରେ ସେ କହିଲେ

ଯେ କୁଆଡ଼େ ମୁଁ ମୋର sunny voice ଓ funny language ଦ୍ଵାରା ବିଚାରପତିଙ୍କୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିପାରିଥିଲି ଏବଂ ମୁଁ ଯେହେତୁ ସମ୍ବଲପୁରର ଲୋକ, ବିଚାରପତି ମତେ ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନ ଦେବା ପାଇଁ ଆଗରୁ ଠିକଣା କରିସାରିଥିଲେ । ମୁଁ ପରେ ଉତ୍ତର ଦେଲି ଯେ ଶ୍ରୀରାମବାରୁ ମତେ ମୋର sunny voice and funny language ପାଇଁ ଆକ୍ରମଣ କରିଥିଲେ ବି ମୁଁ ତାଙ୍କର harsh voice and coarse language ପାଇଁ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଇଛି । ମୁଁ ଆହୁରି ମଧ୍ୟ କହିଲି ଯେ ସେ ଆଗରୁ ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିବେ ବୋଲି ଅତି ମାତ୍ରାରେ ନିଶ୍ଚିତ ହୋଇଥିବାରୁ ସେ ତାହା କରିପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ଶ୍ରୀରାମ ବାରୁ ଛାତ୍ର ଭାବରେ ଅଦ୍ଵିତୀୟ ଥିଲେ । ସେ ପାଟନା ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟରେ ମେଟ୍ରିକୁଲେସନରେ ଓ ଆଇ.ଏ.ରେ ପ୍ରଥମସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଥିଲେ । ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର ନେଇ ସେ ବି.ଏ. ଓ ଏମ୍.ଏ. ପରୀକ୍ଷାରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭାବେ କରିଥିଲେ । ଲେକ୍ଚରର କାମ ସେତେବେଳେ ପ୍ରାୟ ମିଳୁନ ଥିବାରୁ ସେ ପ୍ରଥମେ ଇନ୍‌ଜିନ୍ ଟେକ୍ନିକାରେ କାମ କଲେ । ମୁଁ ଲେକ୍ଚରର ଭାବରେ ଯୋଗ ଦେବାର କେତେବର୍ଷ ପରେ ସେ ଲେକ୍ଚରର ହେଲେ । କିଛିବର୍ଷ ପରେ ଏକ ବିଷୟ ହିସାବରେ ପଲିଟିକାଲ ସାଇନ୍ସର ଉଦ୍ଭବ ହେଲା ଏବଂ ସେ ଏହି ବିଷୟରେ ପ୍ରଫେସର୍ ପୋଷ୍ଟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଠିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ସ୍ମରଣ ଶକ୍ତି ପ୍ରଖର ଥିଲା । ବିଶେଷତଃ ଆମ ସମିଧାନ ଉପରେ ତାଙ୍କର ଅତୁଟପୂର୍ବ ଦଖଲ ଥିଲା । ତେଣୁ ସେ ଛାତ୍ର ସମାଜରେ ବହୁତ ଆଦୃତ ହେଉଥିଲେ । କଲେଜ ଇଉନିୟନ ସବୁର ସଭା ଓ ଉତ୍ସବମାନଙ୍କରେ ଏହାର ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥି ତାଲିକାରେ ତାଙ୍କର ସର୍ବଦା ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନ ଥିଲା । ତାଙ୍କର କେତେଗୋଟି ବିଶେଷତ୍ଵ ଥିଲା । ସେ ଗୋଟିଏ କ୍ଲାସ୍‌ରେ ପଢ଼ାଇବା ବେଳେ ବି ଶୁବ୍ ପାଟିକରି କହୁଥିଲେ ଏପରିକି ସେ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜର ଆର୍ଟସ୍ ଡିଭିଜନ୍‌ରେ ପଢ଼ାଉଥିଲେ ବି ସାଇନ୍ସ ଡିଭିଜନ୍‌ର ଶାସ୍ତ୍ରୀ ତାଙ୍କର ସବୁ କଥା ଶୁଣାଯାଉଥିଲା । ଆଉ ସଭା ସମିତି କଥା ତ ଛାଡ଼ । ବଜ୍ରତା ଦେବାବେଳେ ମୁଣ୍ଡକୁ ବୃତ୍ତାକାର ଭାବରେ ବୁଲାଇବା ତାଙ୍କର ଆଉ ଗୋଟିଏ ବିଶେଷତ୍ଵ ଥିଲା ।

ସେ ଭାରି ସୃଷ୍ଟବାଦୀ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଅପ୍ରିୟ ସତ୍ୟ ବି ଅତି ନିର୍ମମ ଭାବରେ କହୁଥିଲେ । ତେଣୁ ଉତ୍ତ୍ର ସମାବେଶମାନଙ୍କରେ ତାଙ୍କ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବାକୁ ଲୋକେ ଭୟ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଧା ଶକ୍ତି ପ୍ରଖର ଥିବାରୁ ଏବଂ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟର Act ଓ Statutes ଆଦିରେ ଗଭୀର ପ୍ରବେଶ ଥିବାରୁ ସିନେଟ୍ ଓ ସିଣ୍ଡିକେଟ୍ ଆଦିରେ ତାଙ୍କ ସହିତ ଟକ୍କର ଦେବା ପାଇଁ କେହି ସାହସ କରିପାରୁନ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ ଭାରି କ୍ଷମତାଲୋଭୀ ଥିଲେ । ତେଣୁ ସେ ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ପୁରାପୁରୀ ଓଲଟପାଲଟ କରିଦେଲେ । ସେ ଖୋଲାଖୋଲି ଭାବରେ କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ, “I am the University”. ସେ ଯାହା ଚାହିଁଲେ ତାହା କଲେ, ଆଉ ନିଜ ଇଚ୍ଛାରେ ମୋଡ଼ାମୋଡ଼ି କଲେ - କେବଳ ଦୁଇଟି ଉଦାହରଣ ଦେଲେ ଯଥେଷ୍ଟ ହେବ ।

ଥରେ ଜଣେ ଜାତୀୟ ବୃତ୍ତିଧାରୀ ଗରିବ ପିଲା ଆଇ.ଏସ୍.ସି.ରେ ଗଣିତ ପରୀକ୍ଷା

ପ୍ରଥମ ପଡ଼ି ଦେଇ ପାରିଲା ନାହିଁ। ସେ ଫେଲ୍ ହୋଇଯିବ ଏବଂ ତା'ର ବୃତ୍ତି କଟିଯିବ, ଯାହା ସେ ଛାତ୍ର ଜୀବନର ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିଶ୍ଚିତ ପାଇଥାଆନ୍ତା। ପିଲାଟି ବାପା ଶ୍ରୀରାମବାବୁଙ୍କୁ ଧରିଲା। ସେ ପି.ସି.ଏମ୍. ଗୁପ୍ତ ନେଇଥିଲା ଓ ବାୟୋଲୋଜି ତା'ର ପୋଥି ସବୁଜେଲ୍ ଥିଲା। ଶ୍ରୀରାମବାବୁ ଆଇନ୍ ମୋଡ଼ି ଜଣେ ଚାରିଟି ବିଷୟ ନେଇଥିଲେ ଯେ କୌଣସି ବିଷୟ ୪ର୍ଥ ବିଷୟ ହୋଇ ପାରିବ ବୋଲି ଏକ ନୂତନ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କଲେ ଏବଂ ସିଣ୍ଡିକେଟ୍ ସଭ୍ୟମାନେ ତାଙ୍କୁ ଏତେ ଭୟ କରୁଥିଲେ ଯେ ତାଙ୍କ କଥା କେହି କାଟି ପାରିଲେ ନାହିଁ। ଫଳ ବାହାରିବା ଉପରେ ଥିଲା, ତେଣୁ ଆଉ ଥରେ ଫଳ ଚିତାଇଜ୍ କରାହେଲା ଏବଂ କେମେଷ୍ଟ୍ରି, ଫିଜିକ୍ସ ଆଦି ବିଷୟରେ ଫେଲ୍ ହୋଇଥିଲେ ବି ପିଲା ଆଇ. ଏସ୍. ସି. ପାସ୍ କଲେ। ସେହି ପିଲାମାନେ ଯେତେବେଳେ ଆଇ. ଆଇ. ଟି. କୁ ଦରଖାସ୍ତ କଲେ ଆଇ. ଆଇ. ଟି. ର କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଏ ପ୍ରକାର ନିଷ୍ପତ୍ତିରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲେ। ଏହା କହିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ ଯେ ସେମାନେ ପ୍ରବେଶିକା ପରୀକ୍ଷାରେ ବି ବସିପାରିଲେ ନାହିଁ। ମୁଁ ସେତେବେଳେ ଆମେରିକାରୁ ଫେରିଆସି। ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଶ୍ରୀରାମ ବାବୁଙ୍କୁ କହିଲି ଯେ ସେ ଏ କଥା କରି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ମର୍ଯ୍ୟାଦା କ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ କରିଛନ୍ତି ଓ ଜଣେ ପିଲାଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଯାଇ ସାରା ଛାତ୍ର ସମାଜର ପ୍ରଭୃତ କ୍ଷତି କରିଛନ୍ତି, ସେ ରାଗିଗଲେ ଓ କହିଲେ “ତୁ କ'ଣ ବୁଝୁଛୁ?” କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ ମୁଁ ତାଙ୍କ ବିରୋଧରେ ଲାଗିଗଲି ଓ ଆଉ ବର୍ଷଠୁ ପୁରୁଣା ନିୟମ ଫେର ଲାଗୁ ହେଲା।

ଅନ୍ୟ ଏକ ଉଦାହରଣ - ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ବିଭିନ୍ନ ବିଷୟର Board of Studies ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଓ Regulations ତିଆରି କରନ୍ତି। ଏହି ସୁପାରିଶ୍ ଗୁଡ଼ିକ ଏକାଡେମିକ୍ କାଉନ୍ସିଲ୍‌ରେ ପଡ଼େ। ଏକାଡେମିକ୍ କାଉନ୍ସିଲ୍ ଯେଉଁ ସବୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୁଏ କରେ ସେ ସବୁ ରେଗୁଲେସନ୍ ଫର୍ମରେ ପକାଇବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ରେଗୁଲେସନ୍ ଆମେଣ୍ଡ୍ କମିଟି ଥାଏ। କିନ୍ତୁ ଡ. ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦାଶ ଏତେ କ୍ଷମତାଶାଳୀ ହୋଇଯାଇଥିଲେ ଯେ ରେଗୁଲେସନ୍ ଆମେଣ୍ଡ୍ କମିଟି ସମସ୍ତ ବୋର୍ଡ୍ ଅଫ୍ ଷ୍ଟଡିଜ୍‌ର ସୁପାରିଶ୍ ଏକାଡେମିକ୍ କାଉନ୍ସିଲ୍‌ରେ ପକାଉଥିଲା। ଏତଦ୍ୱାରା ଶ୍ରୀରାମବାବୁ ନ ଚାହିଁଲେ କୌଣସି ବୋର୍ଡ୍ ଦ୍ୱାରା କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଏକାଡେମିକ୍ କାଉନ୍ସିଲ୍‌ରେ ପଡ଼ିପାରୁ ନ ଥିଲା। ତେଣୁ ବିଭିନ୍ନ ବିଷୟର ପ୍ରଫେସରମାନେ ଶ୍ରୀରାମ ବାବୁଙ୍କ ପାଖରେ ଅଧିଆ ପଡୁଥିଲେ। କାରଣ ଶ୍ରୀରାମବାବୁ ହିଁ ନ କହିଲେ ସେମାନଙ୍କ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକରେ କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ଏବଂ କୌଣସି ସ୍ତେଶାଲ୍ ଗୁପ୍ତ ବା ସ୍ତେଶାଲ୍ ପେପର୍ ଆଦିର ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ। ବିଶେଷତଃ ମେଡିକାଲ୍ କଲେଜ ଲୋକେ ଛାନିଆ ହୋଇଯାଉଥିଲେ କାରଣ ନୂଆ ବ୍ରାଞ୍ଚ ନ ଖୋଲିଲେ ସେକେଣ୍ଡ କିମ୍ବା ଥାର୍ଡ୍ ପ୍ରଫେସର ଆଦି କେହି ହୋଇପାରିବେ ନାହିଁ। ସେଥିରେ ବି ଏଡୁକେସନ୍ ବୋର୍ଡର ସୁପାରିଶ୍ ପେଶ୍ କରିବା ପାଇଁ କୁଳପତି ଏଡୁକେସନ୍ ଫାକଲ୍ଟିର

କାହାକୁ ନ ତାକି ଶ୍ରୀରାମବାବୁକୁ ଡାକିଲେ । ମୁଁ ଏକ ପଏଣ୍ଟ ଅଫ୍ ଅର୍ଡର ଉଠାଇଲି ଏବଂ ସେଥିରେ ଜିନ୍ ଧରି ଛିଡ଼ା ହୋଇ ରହିଲି । ଶ୍ରୀରାମବାବୁ ବି ଛିଡ଼ା ହୋଇ ରହିଲେ । ଶେଷକୁ କୁଳପତି ମୋର ପଏଣ୍ଟ ଅଫ୍ ଅର୍ଡରକୁ ମାନିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲେ ଏବଂ ଶ୍ରୀରାମବାବୁକୁ ବସିଯିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ସେ ରାଗିଗଲେ ଏବଂ ଜୋରରେ ପାଟିକରି ମୋତେ କହିଲେ, “ତୁ ମୋର ଏକ ନମର ଶତ୍ରୁ ।” ମୁଁ କହିଲି, “ଶ୍ରୀରାମବାବୁ କାହିଁକି କହୁନାହାନ୍ତି ଯେ ମୁଁ ତାଙ୍କର ଏକ ନମର ବନ୍ଧୁ ବି ।”

ଶ୍ରୀରାମ ବାବୁଙ୍କ ବିଷୟରେ କହିବସିଲେ କଥା ସରିବ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ବ୍ୟବହାର ଏବଂ ବେଢ଼ଙ୍କ କଥା ପାଇଁ ସେ ଖୁବ୍ ହଇରାଣ ବି ହେଲେ । ଡ. ମହତାବ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଥିବାବେଳେ ସେ ଶ୍ରୀରାମ ବାବୁଙ୍କ ସମକ୍ଷରେ ଆଡଭର୍ସ ଏଣ୍ଡିଜ୍ ଲେଖିଦେଲେ ଯାହାଫଳରେ ଇମର୍ଜେନ୍ସି ରିକ୍ରୁଟମେଣ୍ଟ ସମୟରେ ସେ ବଛାହୋଇ ବି ଆଇ.ଏ.ଏସ୍. ପାଇପାରିଲେ ନାହିଁ । ଶ୍ରୀମତୀ ନନ୍ଦିନୀ ଶତପଥୀ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଥିବାବେଳେ ତାଙ୍କର ପ୍ରିମେଟ୍ୟୋର୍ ରିଟାୟାରମେଣ୍ଟ ହୋଇଗଲା । ଶ୍ରୀରାମ ବାବୁଙ୍କୁ ଚାକିରିରୁ କାଢ଼ିଦେବା ମୋ ପାଇଁ ଅସମ୍ଭବ ହେଲା । ଶ୍ରୀମତୀ ନନ୍ଦିନୀ ଶତପଥୀ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ । ତାଙ୍କର ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟଲ ହେଡ଼ସିପ୍ ନେଇଯାଇଥିଲେ ସ୍ବତଃ ସିନେଟରୁ ବିଦାୟ ହୋଇଯାଇଥାଆନ୍ତେ ଏବଂ ସିଣ୍ଡିକେଟକୁ ଆସିପାରି ନଥାନ୍ତେ । ଶ୍ରୀରାମ ବାବୁ ତ ଅନେକ ଲୋକଙ୍କ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ହୋଇସାରିଥିଲେ । ତେଣୁ ସିଧାସଳଖ ପ୍ରତିଦ୍ବିତୀ କରି ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇପାରି ନଥାନ୍ତେ । କିନ୍ତୁ ଅଧ୍ୟାପକ ଚାକିରିରୁ ତାଙ୍କୁ କାଢ଼ିଦେବା ସମଗ୍ର ଛାତ୍ର ସମାଜ ପ୍ରତି ଅନ୍ୟାୟ ହେଲା ।

ଶ୍ରୀରାମ ବାବୁଙ୍କ ଭାଗ୍ୟ ଭଲ ଏବଂ ଇଶ୍ବରଙ୍କର ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଅଶେଷ ଦୟା ଯେ ସେ ପ୍ରାଇଭେଟରେ ଲ' ପରୀକ୍ଷା ପାସ୍ କରିଥିଲେ (ସେତେବେଳେ ସେହି ସୁବିଧା ଥିଲା) । ତେଣୁ ଲାଇସେନ୍ସ ନେଇ ଓକିଲାତି କଲେ । ସେ ପ୍ରଥମରୁ କ୍ଲାସ୍ରେ ପଢ଼ାଇବାବେଳେ ଯେପରି ମୁଣ୍ଡ ବୁଲାଇ ପାଟିକରି ବନ୍ଧୁତା ଦେଉଥିଲେ, ସେ କଥା ସେ କୋର୍ଟରେ ମଧ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କଲେ । କିନ୍ତୁ ଜଣେ ବିଚାରପତି (ଯେ ତାଙ୍କର ଛାତ୍ର ଥିଲେ) ତାଙ୍କୁ କହିଲେ, “This is a Court room. Dont' think it is your classroom.” ସେ'ଦିନଠୁ ଶ୍ରୀରାମ ବାବୁଙ୍କର ପାଟିତୁଣ୍ଡ ଦବିଗଲା ଓ ତାଙ୍କର ବ୍ୟବହାର ନରମିଗଲା । ଆଗ୍ନେୟଗିରିରୁ ଆଉ ଲାଭା ନିର୍ଗତ ହେଲାନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଓକିଲ ହିସାବରେ ସେ ଖୁବ୍ ଗୋଜଗାର କଲେ । କୋଠା ଆଦି ବଢ଼ାଇ, ନୂଆ ନୂଆ ଗାଡ଼ି କିଣି ଜୀବନକୁ ଉପଭୋଗ କଲେ ।

ଆଉ ଜଣକ କଥା କହିବି - ଶ୍ରୀ ବିବୁଧେନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର (କୁନିବାବୁ) । ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ଭଲ ପାଆନ୍ତି - ସେ ସମସ୍ତଙ୍କର କୁନିଭାଇନା । ସ୍ବାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ । ତାଙ୍କର ଇଂରାଜୀ ଓ ଓଡ଼ିଆ ବନ୍ଧୁତା ଖୁବ୍ ଉଚ୍ଚ ଧରଣର । ସେ ଓଡ଼ିଶାରେ ସୁଭାଷ ବୋକ୍ଷଙ୍କ ଫରାଓର୍ଡ଼୍ ବ୍ଲକ୍ସର କାର୍ଯ୍ୟଦାର ଥିଲେ । ସେ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟରକ୍ଷାର ସବୁ ନିୟମକୁ ଭୁଲ ପ୍ରମାଣିତ କରିଛନ୍ତି । ସେ ଚା' ଓ ସିଗାରେଟ୍ରେ

ବଞ୍ଚନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଜୀବନ ଶୈଳୀ ପୂରାପୂରି ଅନିୟମିତ । କିନ୍ତୁ ସେ ସୁସ୍ଥ ଓ ଦୀର୍ଘଜୀବନ ପାଇଛନ୍ତି । ହାଇକୋର୍ଟ ବାର ଆସୋସିଏସନ୍‌ର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ହୋଇଛନ୍ତି । ସେ ଦିଲ୍ଲୀରେ ଆଇନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଥିବାବେଳେ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆରେ ଆଇନ୍ ବିଷୟରେ ଏତେ ସୁନ୍ଦର ବକ୍ତୃତା ଦେଲେ ଯେ ଚାରିଆଡ଼େ ତାଙ୍କର ସୁନାମ ହେଲା । ସେ ସବୁ କଥାରେ ବେପରୁଆ ଓ ମୁଁ ଭାବୁଛି ତାଙ୍କର ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟର ଚାଟିକାଠି ସେଇଠି ରହିଛି ।

ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରେ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ଗୋଟିଏ ପରିବାରର ସଭ୍ୟ ଭଳି ଚଳୁଥିଲେ । ଛାତ୍ରମାନଙ୍କର ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କ ସହିତ ପୁଅ ଝିଅ ସହିତ ମା ବାପାଙ୍କର ସମ୍ପର୍କ ଥିଲା । କଲେଜର କର୍ମଚାରୀମାନେ ବି ଏହି ପରିବାରର ସଭ୍ୟ ଥିଲେ । ରେଭେନ୍ସା କଲେଜର ମର୍ଯ୍ୟାଦାକୁ ସର୍ବଦା ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସମ୍ମାନ ଦିଆଯାଉଥିଲା ।

ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରେ ଅଧ୍ୟାପକ ଓ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଭିତରେ ସଚେତନ ପରିବେଶ ଏପରି ଥିଲା ଯେ ଏଥିରେ ସବୁବେଳେ ଜାତୀୟତାବାଦ ପ୍ରତିଫଳିତ ହେଉଥିଲା । ଏଠାରେ ଅନ୍ୟାୟ ପାଇଁ ସ୍ଥାନ ନ ଥିଲା । ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରେ ସ୍ବାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ ବେଳେ ଆନ୍ଦୋଳନ ହୋଇଛି । ସ୍ବାଧୀନତା ପ୍ରାପ୍ତି ପରେ ମଧ୍ୟ ଏହି କଲେଜ ଯେ କୌଣସି ଜନସମସ୍ୟା ପ୍ରତି ସଚେତନ ଥିଲା ।

୧୯୪୭ ମସିହା ଅଗଷ୍ଟ ୧୫ ତାରିଖର ସ୍ମରଣୀୟ ଘଟଣା । ମଧ୍ୟରାତ୍ରରେ ଦେଶ ସ୍ବାଧୀନ ହେବ । ଜନ୍‌ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଏଣ୍ଟ ଏସେମ୍ବ୍ଲିରେ ପଣ୍ଡିତ ଜବାହରଲାଲ ନେହେରୁ ଭାଷଣ ଦେବେ । ସାରା ଦେଶ ପରି କଟକ ଓ ରେଭେନ୍ସାରେ ମଧ୍ୟ ସ୍ବାଧୀନ ଭାରତ ନେଇ ବହୁ ଆଶା ଓ ଉତ୍ସବ । ଏହି ମଧ୍ୟରାତ୍ରରେ ରେଭେନ୍ସାରେ ମଧ୍ୟ ଏକ ଉତ୍ସବ ଆୟୋଜନ କଲୁଁ । କେମ୍ପସର ଟେନିସ୍ କୋର୍ଟରେ ପତାକା ଡୋରଣ ନିର୍ମାଣ କରାଗଲା । ସବୁ ଛାତ୍ରବାସରେ ଭଲ ଭୋଜି କରାଗଲା । ଆମେ ଷ୍ଟର୍ଫ୍ କ୍ଲବ୍ ଅଧ୍ୟାପକ, ଅଧ୍ୟାପିକାମାନେ ମଧ୍ୟ ଭୋଜିର ଆୟୋଜନ କଲୁଁ । ସନ୍ଧ୍ୟା ପରେ କେମ୍ପସରେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଭିଡ଼ ଜମିବା ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ରାତିରେ ଏହା ଲୋକାରଣ୍ୟ ରୂପ ନେଲା । ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ପ୍ରଫେସର ଏସ୍. ରାୟ ଜାତୀୟ ପତାକା ଉତ୍ତୋଳନ କଲେ ।

ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରେ ଅଧ୍ୟାପକବୃନ୍ଦ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ସ୍ବାର୍ଥ, ଅଧ୍ୟାପନାର ସ୍ବାଭିମାନ ତଥା ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନର ସମ୍ମାନ ପ୍ରତି ସଦା ସଚେତନ ଥିଲେ । ଏଥିମଧ୍ୟରୁ କୌଣସି ଉପାଦାନ କମିଗଲେ ବହୁତ ବାଧୁଥିଲା । ଥରେ ସରକାରୀ ପ୍ରୋହାହନରେ କଟକଠାରେ ଏକ ବଡ଼ଧରଣର ଯୁବଶିବିର ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେଉଥାଏ । ଏଥିରେ କଲେଜ ଛକରୁ ଯୋଡ଼ା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାସ୍ତା ନିର୍ମାଣ ସହ ସାଂସ୍କୃତିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଥିଲା । ଏହା ଖରାଛୁଟି ସମୟରେ ହେଉଥିବାରୁ ଆୟୋଜକମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ଏକ ଛାତ୍ରବାସ ଦେବା ସକାଶେ କଲେଜର ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରାଗଲା । ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ମଧ୍ୟ ଏଥିପାଇଁ ଏକମାସ ସକାଶେ ଛାତ୍ରବାସ ପ୍ରଦାନ କଲେ । ତତ୍କାଳୀନ ଯୁବ କଂଗ୍ରେସ ନେତା ତଥା ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟର ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ରର ସମ୍ପାଦକ, କେନ୍ଦ୍ରମନ୍ତ୍ରୀ ତଥା

ଦୀର୍ଘ ସମୟ ଧରି ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇଥିବା ଜାନକାବଲ୍ଲଭ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରୁ ଏହି ଶିବିରରେ ଛାତ୍ର ଯୁବକ ଯୋଗ ଦେଇଥାଆନ୍ତି ।

ଝେଷ୍ଟ ହଷ୍ଟେଲରେ ଏକ ମାସ ଧରି ଚାଲିବା ପରେ ଶିବିର ଚାରିଖ ସମ୍ପ୍ରସାରଣ କରାଗଲା । ଏଣେ ସପ୍ଲିମେଣ୍ଟାରୀ ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା ସକାଶେ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ଆସିବା ସମୟ ହୋଇଯାଇଥାଏ । ସେ ସମୟରେ ଖରାବୁଟି ମାନଙ୍କରେ କଲେଜର ଝେଷ୍ଟ ଓ ଇଷ୍ଟ ହଷ୍ଟେଲ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଅଦଳବଦଳ ହୋଇ ଖୋଲାଯାଉଥାଏ । ସେହିବର୍ଷ ଝେଷ୍ଟ ହଷ୍ଟେଲର ପାଲି ପଡ଼ିଥାଏ । ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଏଥିପାଇଁ ପୂର୍ବ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସମୟରୁ ଏହି ହଷ୍ଟେଲ ଅଧିକ ସମୟ ପାଇଁ ଦେବାକୁ ମନା କଲେ । ଶିବିରର ନେତାମାନେ ବହୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । ପରେ ଏହି ଖବରଟି ତତ୍କାଳୀନ କଂଗ୍ରେସ ବିଧାୟକ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲା । ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ପଣ୍ଡିତ ନେହେରୁ ଏବଂ ଓଡ଼ିଶାର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଖାସ୍ ଲୋକ ଥିଲେ ବିଜୁବାବୁ । ସେ ଦିନେ କଲେଜ ପରିସରକୁ ଆସି ଶିବିରର ବର୍ଦ୍ଧିତ ସମୟ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ହଷ୍ଟେଲ ସୁବିଧା ଦେବାକୁ ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କୁ କହିଲେ । ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ମନା କରିବାକୁ ବିଜୁବାବୁ ଯୁକ୍ତିତର୍କ କଲେ । ପରେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ପ୍ରଫେସର ଗୋଲକ ବିହାରୀ ବାନାର୍ଜୀଙ୍କୁ ‘ଉଡେନ୍ ହର୍ସ’ ବୋଲି ସମୋଧାନ କରି ଚାଲିଗଲେ । ବିଜୁବାବୁଙ୍କ ଏପରି ଉକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଭାଙ୍ଗିପଡ଼ିଲେ । “ବିଜୁ ଏମନ୍ ବଲ୍ଲଲୋ, ଆମାର ଛେଲୋ ବିଜୁ ଏମନ୍ ବଲ୍ଲଲୋ” ବୋଲି କହିଚାଲିଲେ । ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଏପରି ଭାବବିହୀନ ହେବା ସ୍ୱାଭାବିକ ଥିଲା । କାରଣ ବିଜୁବାବୁ ରେଭେନ୍ସାରେ ଆଇ.ଏସ୍.ସି. ପଢ଼ୁଥିବାବେଳେ ସେ ତାଙ୍କୁ ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନ ପଢ଼ାଉଥିଲେ । ବିଜୁବାବୁ ତାଙ୍କ ପ୍ରିୟ ଛାତ୍ର ଥିଲେ ।

ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କ ଚିନ୍ତା ଦେଖି ଆମେ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ମଧ୍ୟ ଅସୁବିଧାରେ ପଡ଼ିଗଲୁଁ । ଏଥିପାଇଁ ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କ ଏକ ପ୍ରତିବାଦ ସଭା ସକାଶେ ମୁଁ ଷ୍ଟାଫ୍ କ୍ଲବ୍ର ସମ୍ପାଦକରୂପେ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲି । ଏହି ଅନୁଯାୟୀ ଏକ ସଭା ଆହୂତ ହେଲା । ସଭାରେ ଘଟଣା ଉପରେ ଏକ ନିହାପ୍ରସାବ ପାସ୍ କରି କ୍ଷମାଯାଚନା ସକାଶେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ, ବିଧାୟକ ସର୍ବୋପରି ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ଠାରେ ଦାବି କରାଗଲା । ମୁଁ ଜୁନିୟର ଥିଲି । କେତେଜଣ ସିନିୟର ଅଧ୍ୟାପକ ମଧ୍ୟ ସଭାରେ ସଭାପତିତ୍ୱ କରିବାକୁ ରାଜି ହେଲେନାହିଁ । ସଭାକୁ ମଧ୍ୟ ଆସିଲେ ନାହିଁ । ଛୁଟିଠିକେ ରହିଲେ । ଏହା ଦ୍ୱାରା ବିଜୁବାବୁ ଓ ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ମନ ଖରାପ ହେବ ବୋଲି ବୋଧହୁଏ ସେମାନଙ୍କ ଧାରଣା ଥିଲା । ଏହି ସଭାରେ ବରିଷ୍ଠତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ ପ୍ରଫେସର ଡ. କରୁଣାକର କର ସଭାପତିତ୍ୱ କଲେ । ସ୍ମାରକପତ୍ର ପାଇବା ପରେ ଶେଷରେ ସରକାର ଏହି ଘଟଣା ପାଇଁ ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କଠାରୁ କ୍ଷମା ମାଗିଲେ ।

ଛାତ୍ରମାନେ କିଛି ନ ଭାବି ନ ଚିନ୍ତି କିଛି ଗୋଟିଏ ଭୁଲ୍ କରିଦେଲେ ଆମେ ଧରୁ ନ ଥିଲୁଁ । ଥରେ ନେହେରୁ କଟକ ଆସିଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ଗିରିଜାଭୂଷଣ ପଟ୍ଟନାୟକ (‘ୟୁନିଭର୍ସ’ର) କଲେଜ ଇଉନିୟନର ସଭାପତି । ସେ ଗୋଟିଏ ଗିଆଲରେ ମହତାବଙ୍କ

କରିଆରେ ନେହେରୁଙ୍କୁ କଲେଜ ଆସିବା ପାଇଁ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରିଦେଲେ । ଏ ବିଷୟରେ ପ୍ରିନ୍ସିପାଲଙ୍କୁ ପଚାରି ନ ଥିଲେ । ନେହେରୁ ତ ପିଲାଙ୍କୁ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ସେତେବେଳେ କାଠଯୋଡ଼ି-ମହାନଦୀ ପୋଲ ହୋଇ ନ ଥିଲା । କଟକରୁ ଟ୍ରେନ୍‌ରେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଯାଇ ପ୍ଲେନ୍‌ରେ ଯିବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ନେହେରୁ କଟକର ରାଜଭବନରେ ରହୁଥିଲେ ଏବଂ ଷ୍ଟେସନ୍ ଯିବା ବାଟରେ କଲେଜରେ ଦଶମିନିଜ୍ ରହିବେ ବୋଲି ହିଁ କରିଦେଲେ । ଆମେ କେତେ କଷ୍ଟରେ ନେହେରୁଙ୍କ ସଭା ପାଇଁ ପ୍ଲାଟଫର୍ମ ଆସି ଡିଆରି କରିଛୁ । ଏବେ ବି ମୋର ମନେ ଅଛି । Quadrangleରେ କନିକା ଲାଇବ୍ରେରି ସାମନାରେ ସଭା ହେଲା । ଶୀତଦିନ ସକାଳ । Quadrangle ଗଛରେ ଫୁଲ ଛାଇ ହୋଇଥିଲା । ଶାଗୁଆ ଘାସ ଉପରେ ଶିଶିର ବିନ୍ଦୁ ଓ କଅଁଳିଆ ଖରା - ଏହି ପ୍ରାକୃତିକ ଚୃଷ୍ଟ୍ୟ ନେହେରୁଙ୍କୁ ଅଭିଭୂତ କରିଦେଲା ଏବଂ ସେହି ସଭାରେ ସେ ଖୁସି ହୋଇ ଛାତ୍ରଙ୍କ ସହିତ ବହୁ ସମୟ ବିତାଇଲେ ।

ଛାତ୍ର ଗଣଗୋଳ ହେଲେ ଆମେ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ଛାତ୍ର ଓ ପୋଲିସ୍ ମଧ୍ୟରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଶାନ୍ତ କରୁଥିଲୁ । ସର୍ବେଶ୍ୱର ଦାଶ ଏ ଦିଗରେ ଆମକୁ ନେତୃତ୍ୱ ଦେଉଥିଲେ । ଛାତ୍ରମାନେ ମଧ୍ୟ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କୁ ଅଶେଷ ଭକ୍ତି ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଥିଲେ । ଥରକର ଘଟଣା । ୧୯୪୪ ମସିହା । ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟର କେନ୍ଦ୍ରମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀମତୀ ନନ୍ଦିନୀ ଶତପଥୀ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜର ଛାତ୍ର ସଂସଦର ନେତୃତ୍ୱ ନେଉଥାଆନ୍ତି । ସେ ନିପୁଣା ବିପ୍ଳବିନୀ ଥିଲେ । ଏହିବର୍ଷ କଲେଜର ଫି ବୃଦ୍ଧି ବିରୋଧରେ ବିରାଟ ଆନ୍ଦୋଳନ ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଥିଲା । ସେ ସମୟରେ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜର ହଲ୍‌ରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେଉଥିବା ବିଧାନସଭାକୁ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ ଘେରାଇ କଲେ । ପୋଲିସ୍ ପକ୍ଷରୁ ପ୍ରବଳ ଲାଠିମାଡ଼ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ପୋଲିସ୍ ଅଫିସର ହୁସିଲ୍ ଫୁଙ୍କିଲେ ମାଡ଼ ଆରମ୍ଭ, ପୁଣି ଥରେ ବଜାଇଲେ ବନ୍ଦ । କଲେଜର ପଡ଼ିଆସାରା ବିଶେଷ କରି ଟେନିସ୍ କୋର୍ଟ ଉପରେ ପୋଲିସମାନେ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଗୋଡ଼ାଇ ଗୋଡ଼ାଇ ଆକ୍ରମଣ କଲେ । ମୁଁ, ବିଧୁବାବୁ, ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦାଶ ଏବଂ ଭୁବନେଶ୍ୱର ମିଶ୍ର ପ୍ରମୁଖ କଲେଜର ସାମ୍ନା କରିତରଙ୍ଗ ଆସିବାବେଳେ ପୋଲିସମାନେ ଆସି ପ୍ରହାର ଆରମ୍ଭ କରି ସାରିଥିଲେ । ଆମେ ଅତୁଆରେ ପଡ଼ିଗଲୁ । ତେବେ ତତ୍କାଳୀନ ଛାତ୍ର ତଥା ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟର ଖ୍ୟାତିପ୍ରାପ୍ତ ଅଭିନେତା ଧୀର ବିଶ୍ୱାଳ ପ୍ରମୁଖ ଚାରିଜଣ ଛାତ୍ର ଆମମାନଙ୍କ ଆଗରେ ରହିଗଲେ । ଆମେ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ସୁରକ୍ଷିତ ହୋଇଗଲୁ ସିନା ଆମକୁ ସୁରକ୍ଷା ଦେଇଥିବା ଛାତ୍ରମାନେ ପ୍ରବଳ ଲାଠିମାଡ଼ ଖାଇଲେ । ଧୀର ଏହି ସୁରକ୍ଷା ଦେଇ ମାତ୍ରାଧିକ ମାଡ଼ ଖାଇଲେ । ଏକଥା ସ୍ମରଣ କଲେ ସେତେବେଳେ ଛାତ୍ର ଶିକ୍ଷକ ସମ୍ପର୍କ କିପରି ଥିଲା, ତାହା ଜଣାପଡ଼େ ।

ଆମେ All India English Teachers' Conference ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିବାବେଳେ (ବିଧୁବାବୁ ସେତେବେଳେ ବିଭାଗ ମୁଖ୍ୟ ଥିଲେ) ଯେଉଁ ସାଂସ୍କୃତିକ

କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଆୟୋଜନ କରିଥିଲୁ, ସେଥିରେ ଭାରତର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରାନ୍ତରୁ ଆସିଥିବା ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ଏତେ ଅଭିଭୂତ ହୋଇଗଲେ ଯେ ଇଂରାଜୀ ପ୍ରଫେସର ମାନଙ୍କ ମହଲରେ କେତେ ବର୍ଷପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଥା ରହିଗଲା - “ଆଲିଗଡ଼ କା ଖାନା, କଟକ କା ଗାନା ।” ମାନସିଂହଙ୍କର “କୋଣାର୍କ ଜାଗରଣ” ନୃତ୍ୟ ନାଟିକା ପରିବେଷଣ ଶେଷ ଆକର୍ଷଣ ଥିଲା । ଜହ୍ନରାତି । କଳାକାର କୋଣାର୍କର ନୃତ୍ୟରତା ମୂର୍ତ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଦେଖୁଛି । ସେ ନିଜ କନ୍ଧନରେ ଏପରି ଅଭିଭୂତ ହୋଇଯାଇଛି ଯେ ସେ ମନେ କରୁଛି ସେହି ମୂର୍ତ୍ତିମାନେ ବାହାରି ଆସି ସତରେ ନୃତ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି ଏବଂ ଶେଷକୁ ସେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ନିଜେ ନୃତ୍ୟ କରୁଛି । ତା’ପରେ କନ୍ଧନ ମଉଲିଯାଉଛି ଏବଂ ମୂର୍ତ୍ତିମାନେ ସ୍ବପ୍ନାନକୁ ଫେରିଯାଉଛନ୍ତି ।

ଏହି ଦୃଶ୍ୟ ଏପରି ହେଲା ଯେ ସାରା ପ୍ରେକ୍ଷାଳୟଟି ଓଡ଼ିଶାର ଲାସ୍ୟରେ ବେଶ୍ କିଛି ସମୟ ଧରି ନିସ୍ବବଧ ହୋଇଗଲା । ପରେ ସମସ୍ତ ପ୍ରତିନିଧି ଠିଆ ହୋଇ ଦୀର୍ଘସମୟ ଧରି ତାଳି ମାରିଲେ । ଏହି ସଫଳତାର ହୃଦୟର ଥିଲେ କଲେଜର ବଛା ବଛା ଛାତ୍ରମାନେ, ଯଥା - ସୁଷମା ମିଶ୍ର, କୁମକୁମ୍ଭ ମହାନ୍ତି, ପ୍ରିୟମତା ମହାନ୍ତି ଏବଂ କାଜଲ ପାଲିତ ପ୍ରମୁଖ । ଏହି ଛାତ୍ରମାନେ ସମସ୍ତେ ଆଜି ଶିକ୍ଷାବିତ୍ ନୃତ୍ୟାଙ୍ଗନା ତଥା ନୃତ୍ୟ ଗବେଷିକା ରୂପେ ଦେଶ ବିଦେଶରେ ନାମ କରିଛନ୍ତି । ପ୍ରିୟମତା ତ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରଥମ ମହିଳା ଯିଏକି ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ବବିଦ୍ୟାଳୟର କୁଳପତି ହୋଇଥିଲେ । ସେ ତାଙ୍କ ପ୍ରତିଭା ପାଇଁ ପଦ୍ମଶ୍ରୀ ଉପାଧି ମଧ୍ୟ ପାଇଛନ୍ତି । ଏହି ନୃତ୍ୟନାଟିକାରେ ମୋର ଏତେ ଆଗ୍ରହ ହେଲା ଯେ ଆୟୋଜକ ହିସାବରେ ସେଥିରେ ମୋର ଶୁଭ୍ ଶକ୍ତି ଖଟାଇଥିଲି ।

ଆମେ ଥିବାବେଳେ ବି କଲେଜର ଅବସ୍ଥା ଦିନକୁ ଦିନ ଖରାପ ଆଡ଼କୁ ଯିବାର ସୂଚନା ଦେଉଥିଲା । ଏ ସମ୍ପର୍କରେ ୧୯୬୪ ଛାତ୍ରଆନ୍ଦୋଳନ କଥା ମୋର ମନକୁ ଆସୁଛି । ଦଳେ ଛାତ୍ର ପ୍ରତିବାଦ ଶୋଭାଯାତ୍ରାରେ ଯିବାବେଳେ ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ କଲେଜ ଛକରେ ପୋଲିସ୍ ଲାଠିଚାଳନା କଲା । ଏହିକଥାରୁ ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଓଡ଼ିଶାର ସବୁ କଲେଜରେ ଛାତ୍ର ଆନ୍ଦୋଳନ ଲାଗିରହିଲା । ବାରେନ୍ ମିତ୍ର ସେତେବେଳେ ଆମର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ । ସେ ଅତିମାତ୍ରାରେ ଦରଦୀ ଲୋକ ଥିଲେ । ତାଙ୍କପରି ହୃଦୟବାନ ବ୍ୟକ୍ତି କୃଷିତ୍ ଦେଶିବାକୁ ମିଳେ । ଦାନବହୁ ସାହୁ ଥିଲେ ଆଡ଼ଭୋକେଟ ଜେନେରାଲ୍ । ସେ ଶିକ୍ଷାପ୍ରେମୀ । ଉଭୟେ ଚାହୁଁଥିଲେ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ହେଉ । ତ. ଦେବେନ୍ଦ୍ରଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର, ତ. ଦେବପ୍ରସାଦ ପଟ୍ଟନାୟକ ସମେତ ଆମେ କେତେଜଣ ଅଧ୍ୟାପକ, ଛାତ୍ର ଏବଂ ସରକାରଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସାଲିସ୍ ପାଇଁ ଲାଗିଥାଉଁ । ବିଶେଷ ଅସୁବିଧା ବି ନ ଥିଲା । ଛାତ୍ରମାନେ ବହୁଦିନ ଧରି କଲେଜରେ ଯୋଗଦାନ କରି ନ ଥିବାରୁ ସେମାନଙ୍କର ଲେକ୍ଚର ପର୍ସେଣ୍ଡେଜ୍ କମିଯାଉଥିଲା । ସରକାର ଚାହୁଁଥାନ୍ତି ଯେ ଏହା କନ୍ଟ୍ରୋଲ୍ କରିଦେବେ । କିନ୍ତୁ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଓ କେତେଜଣ ଅଧ୍ୟାପକ ଏଥିରେ ରାଜି ହେଉ ନ ଥିଲେ । ସେମାନେ ଚାହୁଁଥିଲେ ଯେ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଏକ ଉଚିତ୍ ଶିକ୍ଷା

ଦିଆଯାଉ ଯଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ଆନ୍ଦୋଳନ କରି ପଡ଼ାପଡ଼ି ବନ୍ଦ କରିବା କଥା ଆଉ ଭାବିବେ ନାହିଁ । ସେମାନେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ବିଗିଡ଼ିଥିଲେ । କାରଣ ତା' ଆଗରୁ ଦଳେ ଛାତ୍ର ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଭା ହଲ୍ ମଧ୍ୟକୁ ପଶି (ଅବଶ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଭା ସେହି ସମୟରେ ବସି ନ ଥିଲା) ଆସବାବପତ୍ର ଭଙ୍ଗାରୁଜା କରିଥିଲେ ଏବଂ ଏଥିସକାଶେ ବି ନରମ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ କିଛି ଦଣ୍ଡବିଧାନ କରି ନ ଥିଲେ ।

ଯାହାହେଉ ସରକାରୀ ଅର୍ଡର ହେଲା ମୌଖିକ ଭାବରେ ଏବଂ ଡି.ପି.ଆଇ. ଆସି ସମସ୍ତଙ୍କର ସର୍ବେଜ୍ ମାଫି କରାଇନେଲେ । କିନ୍ତୁ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଓ ତାଙ୍କର ସମର୍ଥକ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ଜଣକ ବିଷୟରେ ଜିଦ୍ ଧରିଲେ । ସେହି ପିଲା କଥା ଭାବିଲେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ମୋ ଆଖିକୁ ଲୁହ ଆସିଯାଉଛି । ସେହି ଛାତ୍ରର ନାମ ଥିଲା ଲୋକନାଥ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ । ସେ ମେଟ୍ରିକୁଲେସନ୍ ପରୀକ୍ଷାରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଥିଲା । ବି.ଏ. ରେ ଇକୋନମିକ୍ସ ଅନର୍ସ ନେଇଥିଲା । ମଝିରେ କିନ୍ତୁ ସେ କଲେଜ ଇଉନିୟନର ସେକ୍ରେଟେରି ହୋଇଗଲା ଓ ଛାତ୍ର ଆନ୍ଦୋଳନରେ ସାମିଲ ହୋଇଗଲା । ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଓ ସେହି ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ତା ବିରୋଧରେ ଆକ୍ରୋଶ ରଖିଲେ ଯେ, ସେ ଏତେ ଭଲ ଛାତ୍ର ହୋଇ ବି କାହିଁକି ଇଉନିୟନରେ ପଶିଲା ଓ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଭାଗ ନେଲା । ତେଣୁ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଓ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ତା'ର ସର୍ବେଜ୍ କନ୍‌ଡୋନ୍ କରିବାପାଇଁ ମନା କରିଦେଲେ । ସେ ଭଲ ଛାତ୍ର, ସେନ୍‌ସିଟିଭ୍, ତେଣୁ ଏହି ବାଛ ବିଚାର ତାକୁ ଏତେ ବାଧିଲା ଯେ ସେ ରେଲ୍ ଇଞ୍ଜିନ୍ ସାମନାରେ ମୁଣ୍ଡରଖି ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିଦେଲା ।

ଲୋକନାଥର ବାପା ପାଲଲହଡ଼ାର ଲୋକ । ସେତେବେଳେ ସେ ପାଟନାଗଡ଼ରେ ସବ୍ ଡେପୁଟି କଲେକ୍ଟର ଥିଲେ । ବାରେନ୍‌ମିତ୍ର ଗାଡ଼ି ପଠାଇ ବାପା-ମାଙ୍କୁ ଡକାଇ ଆଣିଲେ । ବାପା ଚାଳଚେର ସ୍କୁଲରେ ଡ. ଡି.ସି. ମିଶ୍ରଙ୍କର ସହପାଠୀ ଥିଲେ । ଲୋକନାଥର ମା ତାଙ୍କ ଘରେ ରହିଲେ ଏବଂ ବାପା ଆମ ଘରେ ରହିଲେ । ଅନ୍ୟ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କୁ ଡରି ସେମାନଙ୍କ ପାଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆସିଲେ ନାହିଁ । ଯେତେବେଳେ ବାପା ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କୁ ଦେଖା କରିବାପାଇଁ ଗଲେ, ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ତାଙ୍କୁ ଦେଖା ବି ଦେଲେ ନାହିଁ । ଲୋକନାଥର ଶବ୍ଦ ସହିତ ଶୁଣାନକୁ କେବଳ ଆମେ କେଇଜଣ ଅଧ୍ୟାପକ ଗଲୁଁ । ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କୁ ହତ୍ୟାକାରୀ ବୋଲି ଛାତ୍ରମାନେ ବରାବର ପାଟି କଲେ । ଶୋକସଭାରେ ଯେତେବେଳେ ସେମାନେ ଏପରି ଗାଳିଗୁଲ୍‌ଜ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ, ମୁଁ ପ୍ରତିବାଦ କଲି । ମୁଁ କହିଲି ଯେ ଏପ୍ରକାର ବ୍ୟବହାର ଦ୍ୱାରା ସଭାର ପବିତ୍ରତା ଓ ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟ ନଷ୍ଟ ହେଉଛି । ବିଶେଷତଃ ଶୋକସଭାକୁ ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କୁ ଡକାଯାଇଛି । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତିରେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କୁ ଗାଳି ଦେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଫଳରେ ସେହି ସଭାରେ କେବଳ ଏକ ଶୋକ ପ୍ରସ୍ତାବ ପାସ୍ ହେଲା ଏବଂ ଛାତ୍ରମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ଅଲଗା ସଭା କରି ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମନଇଚ୍ଛା କହିଲେ ।

ତା'ପରେ କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କୁ ବନ୍ଦୀକର କଲେ । ତାଙ୍କୁ ନିମାୟକ କରିବା ତ ଦୂରର କଥା, ତାଙ୍କ ସହିତ ଛାତ୍ରମାନେ ଆଦୌ କଥାବାର୍ତ୍ତା କଲେନାହିଁ । କୌଣସି କାମ ପାଇଁ ତାଙ୍କ ରୁମକୁ କେହି ବି ଗଲେନାହିଁ । ଏମିତି ଅବସ୍ଥା ମାସେ ଉପରେ ରହିଲା । ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ବି ଏତେ ଡରି ଯାଇଥିଲେ ଯେ ଜଣେ ମଜଦୁରୀଆ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କୁ ତା'ଙ୍କ ନିରାପରା ପାଇଁ ବରାବର ପାଖରେ ରଖିଲେ । ମୋତେ ଏହା ଶୁଭ୍ ଖରାପ ଲାଗିଲା । ସେତେବେଳେ କଲେଜର ବାର୍ଷିକ ନାଟକ ହେବାର ଥାଏ ଏବଂ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜର ପରମ୍ପରା ଥିଲା ଯେ ନାଟକ ତିନିଗାଡି ହେବ - ଗୋଟିଏ ରାତି କେବଳ ଅଧ୍ୟାପକ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ପରିବାର ବର୍ଗ ପାଇଁ । ଦୈବଯୋଗକୁ ମୁଁ ପ୍ରଫେସର ଇନ୍‌ଚାର୍ଜ ଡ୍ରାମା ଥାଏ । ପିଲାମାନେ ଠିକ୍ କରିଥାଆନ୍ତି ଯେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କୁ ଆଦୌ ନାଟକ ଦେଖିବା ପାଇଁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିବେ ନାହିଁ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ କହିଲି ଯେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ନ କଲେ ଆମେ କେହି ଅଧ୍ୟାପକ ନାଟକ ଦେଖିବାକୁ ଆସିବୁ ନାହିଁ । ହୁଏତ ଯେଉଁମାନଙ୍କର କିଛି ଦାୟିତ୍ୱ ଥିବ, ସେମାନେ କେବଳ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କରିବା ପାଇଁ ଆସିବେ । ଏକଥା ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଅତୁଆରେ ପକାଇଦେଲା ଏବଂ ସେମାନେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କୁ ଡାକିଲେ । କିନ୍ତୁ ଅଧ୍ୟାପକ-ଛାତ୍ରର ସମ୍ପର୍କରେ ଏ ଯେଉଁ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ହେଲା ତା'ର ସୁଦୂରପ୍ରସାରୀ ପ୍ରଭାବ ଓଡ଼ିଶାର ଚାରିଆଡ଼େ ପଡ଼ିଲା । କାରଣ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜ ଥିଲା ଓଡ଼ିଶାର ଶିକ୍ଷା ଜଗତର ପ୍ରାଣକେନ୍ଦ୍ର । ଛାତ୍ରଙ୍କ ହିତ ପ୍ରତି ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କ ଅନାଗ୍ରହ ହିଁ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ ମାନଙ୍କର ଅଧୋଗତିର ଏକ ମୁଖ୍ୟ କାରଣ ।

ସବୁ ଅଧ୍ୟାପକ ଯେ ଭଲ ପଢ଼ାଇବେ ଏକଥା କେବେ ହେବନାହିଁ । ଆମର କେତେକ ଅଧ୍ୟାପକ ତ ପ୍ରାୟ ପଢ଼ାଉ ନ ଥିଲେ । ଭି.ଭି.ଜନ୍ ଏକଥାର ଏକ ଜୁଲନ୍ତ ଉଦାହରଣ । ସେ କ୍ଲାସ୍‌ରେ ଆଦୌ ପଢ଼ାଉ ନ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ସ୍ୱାଧୀନ ଚିନ୍ତା, ବିସ୍ମୃତ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ତାଙ୍କୁ ଛାତ୍ର ମହିଲରେ ଏକ ପୂଜ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ସ୍ଥାନ ଦେଇଥିଲା । କେଉଁ ଅଧ୍ୟାପକ ଭଲ ପଢ଼ାଉଥିଲେ ଓ କେଉଁ ଅଧ୍ୟାପକ ଭଲ ପଢ଼ାଉ ନ ଥିଲେ ଏକଥା ଆମେ ଛାତ୍ର ଥିଲାବେଳେ ଆଦୌ ଧରୁ ନ ଥିଲୁ । ସେମାନେ ଭଲ ମଣିଷ ଥିଲେ, ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ସେମାନଙ୍କର ଅନାବିଳ ସ୍ନେହ ଥିଲା, ସେଥିପାଇଁ ସେମାନେ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ଏତେ ବର୍ଷ ଚାଲିଗଲା ପରେ ବି, ଆମର ନିମନ୍ତ୍ରଣ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଅଧ୍ୟାପକ ମାନଙ୍କର ଏପ୍ରକାର ମନୋବୃତ୍ତି ହେଲେ ଛାତ୍ରମାନେ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ସ୍ୱତଃ ଆକୃଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତେ । ତା' ଫଳରେ ଶୃଙ୍ଖଳା ରକ୍ଷା ଏକ ସମସ୍ୟା ହୋଇ ରହିନ୍ତା ନାହିଁ ଏବଂ ଅଧ୍ୟାପନା ଓ ଅଧ୍ୟୟନ ଉଭୟକଥା ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱମୁଖୀ ହୁଅନ୍ତା ।

ମୁଁ ଏହି ଘଟଣାକୁ ଏତେ ବିଶଦ ଭାବରେ ଲେଖିବାର କାରଣ ହେଲା ଯେ, ମୋ ମତରେ କେତେକ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କର ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ପ୍ରତି-ପ୍ରତିଶୋଧ ମନୋବୃତ୍ତି ଯାହା ସେଇ ଦିନରୁ ଆରମ୍ଭ ହେଲା, ତାହା ଏକ ବିଷମଞ୍ଜି ଥିଲା ଏବଂ ସେହି ମଞ୍ଜିରୁ ଗଛ ବାହାରି ତାହା ଓଡ଼ିଶାର ଚାରିଆଡ଼େ ଶାଖାପ୍ରଶାଖା ବିସ୍ତାର କରିଛି ।

ଶଲ୍ଲିକୋଟ କଲେଜର ଅବସ୍ଥାସ୍ତ (୧୯୭୮ - ୭୯)

ଯେଉଁ ଘଟଣା ସବୁ ଘଟିଯାଏ, ତା' ପଛରେ ଯେ ଗୋଟିଏ ଅଦୃଶ୍ୟ ହାତ ଥାଏ ତାହା ମୁଁ ମର୍ମେ ମର୍ମେ ଅନୁଭବ କରିଛି । ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ଶଲ୍ଲିକୋଟ କଲେଜର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଥିଲି ଏହି କଲେଜର ଅବସ୍ଥା ଖୁବ୍ ଖରାପ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଦଳାଦଳି ଥିଲା ଏବଂ ପରୀକ୍ଷାରେ କପି ଖୁବ୍ ଜୋର୍ରେ ଚାଲିଥିଲା । ଶ୍ରୀ ବନମାଳି ପଟ୍ଟନାୟକ, ମୋର ବନ୍ଧୁ ଶିକ୍ଷା ମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ ଏବଂ କଲେଜକୁ ସୁଧାରିବା ପାଇଁ ବିଶେଷ ଦାୟିତ୍ୱ ଦେଇ ମୋତେ ସେଠାକୁ ପଠାଇଥିଲେ । କଲେଜରେ ତ ଶାନ୍ତିଶୃଙ୍ଖଳା ଆଣିପାରିଲି କିନ୍ତୁ କପି କରିବାରେ ଛାତ୍ରମାନେ ଏତେ ଅଭ୍ୟାସ ହୋଇଯାଇଥିଲେ ଯେ ସେମାନେ ଏହା ଛାଡ଼ିବା ପାଇଁ ଆଦୌ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନ ଥିଲେ । ତେଣୁ ଏକ ଦୀର୍ଘ ମିଆଦୀ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ହାତକୁ ନେଲି । ପଢ଼ାପଢ଼ି ଉପରେ ଅଧିକ ଦୃଷ୍ଟି ରଖିଲି ଏବଂ ତା' ସହିତ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ସହିତ ସୁସମ୍ପର୍କ ରଖି ସେମାନଙ୍କ ଆସ୍ଥାଭାଜନ ହେଲି । ସେମାନଙ୍କୁ ବୁଝାଇବାରେ ସମର୍ଥ ହେଲି ଯେ ସେମାନେ କପି ଆଦି କରି ନିଜର ତ ଷ୍ଟି କରୁଛନ୍ତି, ତା' ସହିତ କଲେଜର ବି ବଦନାମ କରୁଛନ୍ତି । ସେମାନେ ବୁଝିଗଲେ ଏବଂ ଏକ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ କଥା ଘଟିଲା । କଲେଜର ଛାତ୍ରନେତାମାନେ ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କୁ କପି ବନ୍ଦ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କଲେ । ପରୀକ୍ଷାର ପ୍ରଥମ ଚାରିଦିନ ଏପରି ଚାଲିଲା ଏବଂ କୁଳପତି ଶ୍ରୀ ଆର୍. ପି. ପାଢ଼ୀ ଓ ମୁଁ ଖୁବ୍ ଖୁସି ହେଲୁଁ ଯେ ଆମେ ଶଲ୍ଲିକୋଟ କଲେଜରେ କପି ବନ୍ଦ କରିବାରେ ସଫଳ ହୋଇଛୁ ।

କିନ୍ତୁ ବିପର ବିଧାନ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର ଥିଲା । ସେଦିନ ଖବର ମିଳିଲା ଯେ ଆନ୍ଦ୍ରରେ ସି.ପି.ଆଇ.(ଏମ୍.ଏଲ୍.) ନେତାମାନଙ୍କୁ ପୋଲିସ୍ ଧରି ନେଇଛି ଏବଂ ଆର୍.ଡି.ସି. ଆମକୁ ନ ପଚାରି କଲେଜ ଇନ୍‌ଟିନ୍‌ସନର କର୍ମକର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କୁ Preventive detention ସକାଶେ ଧରି ନେଇଛନ୍ତି । କାରଣ ସେମାନେ ସି.ପି.ଆଇ.(ଏମ୍.ଏଲ୍.) ର ସଭ୍ୟ ଥିଲେ । ଆମକୁ ପଚାରିଥିଲେ ଆମେ ଏହା କେବେ କରାଇଦେଇ ନ ଥାନ୍ତୁ । କାରଣ କଲେଜରେ କୌଣସି ପ୍ରକାରର ଗଣ୍ଡଗୋଳ ନ ଥିଲା । ସେମାନଙ୍କର ନେତାମାନେ ଆରୋଷ୍ଟ ହୋଇଗଲା ପରେ ଛାତ୍ରଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ତାହା ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ହେଲା । ସେମାନେ ପାଟିକରି କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ, “ଏହି ସରକାର ଛାତ୍ରତ୍ରାସ୍ତ । ତେଣୁ ସରକାରଙ୍କ କୌଣସି କାମରେ ସହଯୋଗ କରିବା ନାହିଁ, ଅଲବତ୍ କପି କରିବା ।”

ଆମେ ଏତେ ଟେଣ୍ଡାରେ ଯେଉଁ ସୋଧ ଗଢ଼ିଥିଲୁଁ ତାହା ହଠାତ୍ ଭୁଲୁଡ଼ି ପଡ଼ିଲା । ସେମାନେ ଆମ କଥାକୁ ଆଦୌ କର୍ଣ୍ଣପାତ କଲେନାହିଁ । କପି ଜୋରରେ ଚଳାଇଲେ । ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ତା' ଫଳରେ ଗୋଟିଏ ଭୁଲ୍ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଲେ । ସେମାନେ ଇନ୍‌ଭିଜିଲେସନ୍ କରାବାକୁ ମନା କଲେ । କହିଲେ 'ନାମକା ବାସେ' ଇନ୍‌ଭିଜିଲେଟର ହୋଇ ଆମେ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ହରାଇବୁ ନାହିଁ । ପରୀକ୍ଷା ଦିନକ ପାଇଁ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ଟିଚର୍ସ କମନ୍ ଗ୍ରୁପରେ ଛାତ୍ରମାନେ ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କୁ ଘେରାଉରେ ରଖିଲେ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କୁ ସମର୍ଥନ କଲି ଏବଂ ସେହି କମନ୍‌ଗ୍ରୁପକୁ ଯାଇ ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କ ଗହଣରେ ରହିଲି । ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏପରି ଏକତା ଆସିଗଲା ଯେ ଯେଉଁ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ଘରକୁ ଚାଲି ଯାଇଥିଲେ, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ କମନ୍‌ଗ୍ରୁପକୁ ଆସିଗଲେ । ଛାତ୍ରମାନେ ଜିଦ୍‌କଲେ ଯେ ଇନ୍‌ଭିଜିଲେସନ୍ କରାବାକୁ ହଁ ନ କଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ଘେରାଉରେ ରଖିବେ । ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ଜିଦ୍ କଲେ ଯେ ସେମାନେ ଏପରି ଏକ ପାର୍ସରେ ଭାଗିଦାର ହେବେନାହିଁ ।

ଘେରାଉ ଛଅ ଘଣ୍ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲାଗିରହିଲା । କିନ୍ତୁ ଆମ ପ୍ରତି କୌଣସି ବିପଦର ସମ୍ଭାବନା ନ ଥିଲା, କାରଣ ମୁଁ ପୋଲିସ୍‌କୁ ସାବଧାନ କରି ଦେଇଥିଲି ଏବଂ ସେମାନେ ମୋତେ ନିର୍ଭର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇଥିଲେ ଯେ କୌଣସି ବିପଦର ସମ୍ଭାବନା ଦେଖିଲେ ସେମାନେ ଦୁଇ ମିନିଟ୍ ମଧ୍ୟରେ କଲେଜ ଭିତରକୁ ପଶିଯିବେ ଏବଂ ଅବସ୍ଥା ସମ୍ଭାଳି ନେବେ । ଆଉ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ମଜାକଥା । ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ଆଗରୁ ହିସାବ କରିନେଇଥିଲେ ଯେ ଘେରାଉ ହେବ । ତେଣୁ କମନ୍‌ଗ୍ରୁପର ଗୋଟିଏ କୋଣରେ ଏକ ପରିସ୍ରାଗାର Improvise କରାଯାଇଥିଲା । ବିସ୍ମୃତ, କଦଳୀ, ପାଉଁରୁଟି ଆଦି ମହଜୁଦ ଥିଲା ଏବଂ କଫି ଟିଆରି କରିବାର ସମସ୍ତ ସରଞ୍ଜାମ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରାଯାଇଥିଲା । ମୁଁ ଏସବୁ ଦେଖୁ ଅବାକ୍ ହୋଇଗଲି । ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କ ଏକତା ଓ ଚାଲାକି ଦେଖି ମୋ ଖୁସିର ସୀମା ରହିଲା ନାହିଁ । ମୁଁ କହିଲି, “ଘେରାଉ ଚାଲୁ ରହୁ କାରଣ ଛାତ୍ରଙ୍କ ଦୌରାତ୍ମ୍ୟରୁ ତ୍ରାହି ମିଳିଛି ।” କିନ୍ତୁ ବାହାରେ ଝୁଲୁଝୁଲୁ ହୋଇଗଲା । ଆମ ଘର କଲେଜ ପାଖରେ ଥିଲା । ମୋ ସ୍ବାଙ୍କ ଚିତ୍ରା ହେଲା ଯେ ଆମକୁ ଛାତ୍ରମାନେ ମାରପିଟ୍ କରିବେ । ଜଣେ ଦୁଇଜଣ ଛାତ୍ର କହିଥିଲେ ସେମାନେ କବାଟ ଝରକା ସବୁ ବନ୍ଦକରି ଭିତରକୁ ଲୁକା ଧୁଆଁ ଛାଡ଼ିଦେବେ । ଜଣେ ପିଅନ୍ ଏକଥା ଆମ ଘରେ କହିଦେଲେ । ମୋ ସ୍ବା ଆଉ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ରଖିପାରିଲେ ନାହିଁ । କାନ୍ଦିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ବି ସାଲିସ୍ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଜଣେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ (ସେ ସିସ୍ଟିକେଟର ସଭ୍ୟ ଥିଲେ) ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଲେ ଯେ ତାଙ୍କ କଲେଜର ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ଇନ୍‌ଭିଜିଲେସନ୍‌ର ଦାୟିତ୍ୱ ନେବେ ଏବଂ ପରୀକ୍ଷା ରାତିମତ ଚାଲିବ ।

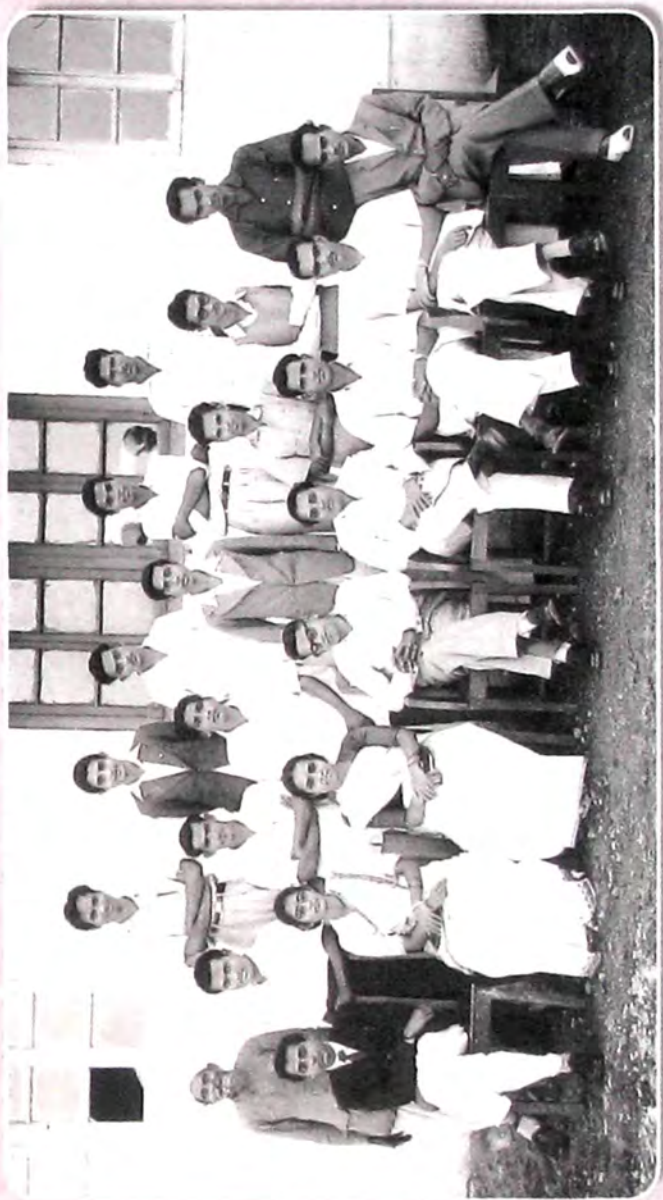
ଆମକୁ ଘେରାଉରୁ ମୁକ୍ତି ମିଳିଲା । କିନ୍ତୁ ପରେ ପରୀକ୍ଷା ରସାତଳଗାମୀ ହୋଇଗଲା । ପରୀକ୍ଷାରେ ଏପରି ଖୋଲାଖୋଲି ଭାବରେ କପି ଚାଲିଲା ଯେ ପରେ ସେହି କଲେଜର ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ଇନ୍‌ଭିଜିଲେଟର ହେବାକୁ ମନା କଲେ ଏବଂ ସ୍କୁଲ

ଶିକ୍ଷକମାନେ ନାମକୁ ମାତ୍ର ଇନଭିଜିଲେଟର ହୋଇ ରହିଲେ । ସେହି ପରୀକ୍ଷା ଅବଶ୍ୟ ନଷ୍ଟ ଭ୍ରଷ୍ଟ ହୋଇଗଲା ।

ମୋର ସ୍ବାକ୍ଷର ନକ୍ସାଟିଏ । ସେ ଜିଦ୍‌କଲେ ଯେ ସେ ଆଉ ବ୍ରହ୍ମପୁରରେ ରହିବେ ନାହିଁ । ଅଗତ୍ୟା ମୋତେ ଖଲ୍ଲିକୋଟ କଲେଜ ଛାଡ଼ିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ସେତେବେଳେ ସରକାର ଖଲ୍ଲିକୋଟ କଲେଜ ହାତକୁ ନେବାପାଇଁ ଠିକ୍ କରିଥିଲେ । ତେଣୁ ମୁଁ ଦାୟିତ୍ବ ଛାଡ଼ିବା ଆଗରୁ କଲେଜର ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥା ସୁଧାରିବା ପାଇଁ ଲଚେରି ଆଉଥରେ କରାଇବା ପାଇଁ ସରକାରଙ୍କ ଠାରୁ ବିଶେଷ ଅନୁମତି ହାସଲ କରି । ସେହି ବିଶେଷ ଅନୁମତି ଦେଲେ ହୋମ୍‌ସେକ୍ରେଟାରି ଶ୍ରୀ ବିପିନ ବିହାରୀ ରଥ (କେନ୍ଦୁଝରର tug of warରେ ସେ ମୋର ଘନିଷ୍ଠ ବନ୍ଧୁ ହୋଇଯାଇଥିଲେ) । ଯେଉଁମାନଙ୍କର ପ୍ରମୋସନ ଆଦି ବାକିଆ ଥିଲା, ସେମାନଙ୍କୁ ସେ ସବୁ ଆଦି କରାଇଦେଲି । ଏହା ଫଳରେ ସରକାର କଲେଜକୁ ହାତକୁ ନେବା ପରେ କାହାର କିଛି ଅସୁବିଧା ହେଲାନାହିଁ ।

ଖଲ୍ଲିକୋଟ କଲେଜ ମୋ ଜୀବନର ଏକ ମହତ୍ତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ ଅବସୋୟ । ମୁଁ ନିଶ୍ଚିତ ଯେ ଆଉ କିଛି ଦିନ ରହିଥିଲେ କଲେଜର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ଆହୁରି କିଛି କରିପାରିଥାଆନ୍ତି । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଆସିବାବେଳେ ଛାତ୍ରମାନେ (ନେତାମାନଙ୍କ ସମେତ) ମୁହଁ ଶୁଖାଇ ଦେଲେ । ସେହି ଦୃଶ୍ୟ ମୋ ମନରେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମୋର ବଦନାମ୍ ହେଲା । ସେମାନେ ମନେ କଲେ ଯେ ମୁଁ ଡରିକରି ସେହି କଲେଜରୁ ପଳାଇ ଆସିଲି । ମୋର କୌଣସି ପ୍ରକାରର ଗର୍ବ ନ ହେଉ, ଏ କଥା ବୋଧହୁଏ ଭଗବାନଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ଥିଲା ।

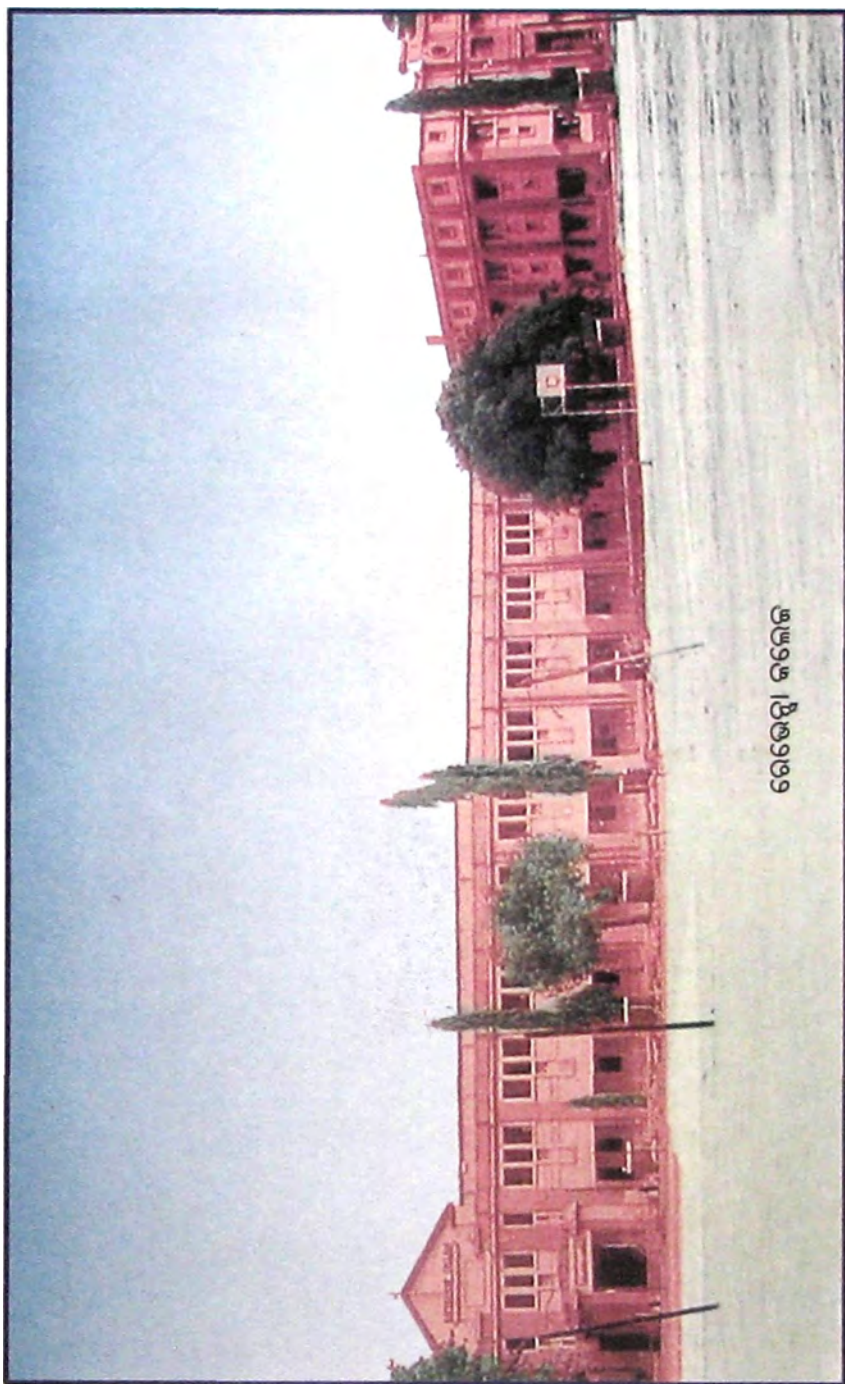
ମୁଁ ଚାଲିଆସିବା ଦ୍ଵାରା ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ମନରେ ଯେଉଁ ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିଲା, ତାହା ଦୀର୍ଘସ୍ଥାୟୀ ହେଲା । ପରେ ମୁଁ ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲି ଯେ କଲେଜର ଟେହେରା ପୂରାପୂରି ବଦଳିଯାଇଛି । ଆମ ଚେଷ୍ଟା ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ମନରେ ଗଭୀର ରେଖାପାତ କଲା । ପିଲାମାନେ ପଢ଼ାପଢ଼ିରେ ମନ ଦେଲେ ଏବଂ କପିର ଧାର ଧରିଲେ ନାହିଁ । ଅଧ୍ୟାପକ ଓ ଶିକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜଣେ ପ୍ରଶାସକ ଭାବରେ ମୋର ଦୃଢ଼ ଧାରଣା ହୋଇଛି ଯେ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଭଲ ପଢ଼ାଇବା ସହିତ ସେମାନଙ୍କୁ ଭଲପାଇବା ପୂରାପୂରି ଯୋଡ଼ି ହୋଇ ରହିବା କଥା । ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗରେ ପ୍ରଶାସନ ଭିନ୍ନ ରକମର । ଚଳାଇ ନେବା ମନୋବୃତ୍ତି ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗ ଓ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟର ଅଧ୍ୟାପକା କ୍ଷେତ୍ରରେ ତଥା ପ୍ରଶାସନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଚଳିବ ନାହିଁ । ଛାତ୍ରଙ୍କ ହିତକୁ ଆଖି ଆଗରେ ରଖି ନିଜ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ବର ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିନିଯୋଗ କରି ସୁଦ୍ଧ ଓ ସମର୍ପିତ ଭାବରେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କରିବାକୁ ହେବ । ଅର୍ଥ ଓ କ୍ଷମତା ଲିପ୍‌ସାଗୁ ନିଜକୁ ଦୂରରେ ରଖିବାକୁ ହେବ । ଏହାର ଅର୍ଥ ନୁହେଁ ଯେ ଅଧ୍ୟାପକ ଅର୍ଥ କଥା ଭାବିବ ନାହିଁ । ଅର୍ଥ ସମସ୍ତଙ୍କର ଦରକାର, ଏପରିକି ସନ୍ନ୍ୟାସୀର ବି, ଆଉ ଅଧ୍ୟାପକ ତ ସଂସାରୀ । କିନ୍ତୁ ଜ୍ଞାନ ଆହରଣ ଓ ବିତରଣ, ଅଧ୍ୟାପକର ମୁଖ୍ୟ ଦାୟିତ୍ବ । ତା'ସହିତ ଆତ୍ମସମ୍ମାନ ସହ ଜ୍ଞାନ ଓ ଉଦାର ମାନବିକତା ଦ୍ଵାରା ହିଁ ଜଣେ ଆଦର୍ଶ ଶିକ୍ଷକ ହୋଇପାରିବ ।

କେନ୍ଦ୍ରର କଲେଜରେ ଶିକ୍ଷକ ଏବଂ ଛାତ୍ର ସଂସଦ ସଭ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ।

ତାଙ୍କ ତାହାଣ କନ୍ଦରେ ବସିଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ଅତିଥିମ୍ବ ବନ୍ଧୁ ଶଶିବାବୁ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ
ଗୋଟିଏ ବନ୍ଧୁମିଳନ ଅବସରରେ ।

ବେଢ଼ିଆ କଲେଜ

ବେଭେନ୍ସି କଲେଜର ଇଂରାଜୀ ବିଭାଗର ଶିକ୍ଷକ ମଣ୍ଡଳୀର ସହିତ ।

ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଏବଂ ତାଙ୍କର ଜଣେ ବାନ୍ଧବୀଙ୍କ ସହିତ ଯୁନିଭର୍ସିଟି ଭିଲେଜ୍‌ରେ ।

ମାର୍ଗାରେଟ୍ ଏବଂ ଏଲସବେଥ୍ ତାଙ୍କ ପରିବାର ସହିତ ।

ହେବ୍ରିକ୍ସ, ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଏବଂ ଚାରି ପୁଅ ।

୧୯୯୭ ମସିହାରେ ହେନ୍‌ଡ୍‌ରିକ୍ସଙ୍କ ସହିତ ତାଙ୍କ ଘରେ ।

ମାର୍ଗାରେଟ୍‌ଙ୍କ ସହିତ ତାଙ୍କ ପରିବାର ଲେକ୍ ସୁପିରିୟର କୁଳରେ ।

ଓଡ଼ିଆ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ସିନିଷ୍ଟ୍ରିଆଲ୍, ମେମ୍ବର ମାନଙ୍କ ସହିତ ।

ପ୍ରଥମ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନର ଅନୁଭୂତି

୧୯୫୧ ମସିହାରେ ପ୍ରଥମ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେଲା । ମାସ ମାସ ଧରି ଭୋଟଗ୍ରହଣ ପ୍ରକ୍ରିୟା । ଆମେ ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କ ପ୍ରିଜାଇଟିଂ ଅଫିସର ହୁଏତ ପଢ଼ିଥାଏ । କଟକର ଚନ୍ଦାନାଥନ ଆଇ.ସି.ଏସ୍. ଅଫିସର ତଥା ଏ.ଡି.ଏମ୍. ନଟବର ସାହୁ ଜିଲ୍ଲା ନିର୍ବାଚନ ଦାୟିତ୍ବରେ ଥାଆନ୍ତି । ତିନିଦିନ ଧରି ଚାଲିମ ଚାଲିଲା । ଶାନ୍ତମାସ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଚାଲିମ ଦେବାକୁ ସେ ଏପରି ପରିଶ୍ରମ କରୁଥିଲେ ଯେ ତାଙ୍କ ଝାଳ ବାହାରି ଯାଉଥିଲା ।

ଶତାଧିକ ପୋଲିଂ ପାର୍ଟି । ପ୍ରତି ପାର୍ଟିରେ ଜଣେ ପ୍ରିଜାଇଟିଂ ଅଫିସର, ତେପୁଟି ପ୍ରିଜାଇଟିଂ ଅଫିସର, ପୋଲିଂ ଅଫିସର, ଜଣେ ପୋଲିସ ଅଫିସର, ଚାରିଜଣ ପୋଲିସ ଏବଂ ଚପରାସି ଓ ଗୋଟିଏ କ୍ରକର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥାଏ । ଗୋଟିଏ ଦଳ ଏକାଧିକ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀର ବିଭିନ୍ନ ବୁଥରେ ଭୋଟ ସଂଗ୍ରହ ପରେ ପୋଲିଂ ବାବୁ ଜମା କରି ପୁଣି ଏକ ମଣ୍ଡଳୀର ବୁଥକୁ ଯିବେ । ଆମ ଦଳକୁ ଚାରିଗୋଟି ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀର ଚତୁର୍ଥାଂଶକ ବୁଥରେ ହୁଏତ ପଢ଼ିଥାଏ ।

ପ୍ରଥମେ ମାହାଙ୍ଗାର ଭେଡ଼ାଠାରେ ହୁଏତ ପଢ଼ିଲା । ଭେଡ଼ା ଏକ ଜମିଦାରୀ ଜାଗା ସେଠାରେ ମିଶ୍ର ବଂଶ ଜମିଦାର ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ନାମ ପୂର୍ବରୁ “ଚୌଧୁରୀ” ଲାଗେ । ଏମାନେ ବହୁସଦସ୍ୟ ବିଶିଷ୍ଟ ବଂଶ ଓ ପ୍ରତିପତ୍ତିଶାଳୀ । ସଂଯୋଗକୁ ଏହି ନିର୍ବାଚନରେ ଚୌଧୁରୀ ବଂଶର ଜଣେ ସଭ୍ୟ ଠିଆ ହୋଇଥାଆନ୍ତି । ଗାଁରେ ତାହୁ ଉନ୍ମାଦନ । ଭୋଟ ଗ୍ରହଣ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ସବୁ ଠିକ୍‌ଠାକୁ ଚାଲିଥିବାବେଳେ ଜଣେ ଯୁବକ କଲିକତା ଯାଇଥିବା ଜଣେ ଲୋକଙ୍କ ନାମରେ ଜାଲଭୋଟ ଦେବାକୁ ଆସିଥିବା ଆମେ ଖବର ପାଇଲୁ । ଏହି ଯୁବକକୁ ଭୋଟ ଦେବା ପୂର୍ବରୁ ପଚରା ଯିବାରୁ ସତକୁସତ ସେ ଜାଲ ଭୋଟ ଦେବାକୁ ଆସିଥିବା ଜଣାଗଲା । ମୁଁ ତାକୁ କହିଲି, ପୋଲିସକୁ ଯିବ ନା ଚିରିଶ ଥର ବସ୍-ଉଠ୍ ହେବ ? ସେ ବସ୍-ଉଠ୍ ହେବାକୁ ହଁ କଲା । ଦଶଥର ବସ୍-ଉଠ୍ ହେବା ପରେ ତାକୁ ଚାଲିଯିବାକୁ କହିଲୁ । ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଏହି ଜାଲ ଭୋଟ ବାବଦରେ ସୂଚନା ଦେଇଥିବା ଯୁବକକୁ ମାରିବା ପାଇଁ କୁରାଢ଼ି ଧରି ତା'ର ଘରବାଟରେ ସଂପୃକ୍ତ ଯୁବକ ଜରିଥିବାର ଖବର ମିଳିଲା । ଆମେ ଜାଣିପାରି ପୋଲିସକୁ ଖବର ଦେଲୁ । କାରଣ ପୋଲିଂ ଷ୍ଟେସନ ବାହାରେ ଆମର ପରିସର ନ ଥିଲା ।

ଥାଉ ଥରେ କନିକାରେ ଆମର ହୁଏତ ପଢ଼ିଲା । ଆଜି ପାଖକୁ ଯାଇ ବ୍ରହ୍ମଣୀ ଖରସ୍ତୋତା ନଦୀରେ ବାର ମାଇଲ୍ ତଳେ ଆମର ବୁଥ୍ ଆମ ପାଇଁ ମୋଟର୍ ବୋଟ୍ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଥାଏ ।

କନିକା ରାଜା ନିଜେ ପ୍ରାର୍ଥା ହୋଇଥାଆନ୍ତି । ତାଙ୍କର ପ୍ରଭାବ ସେତେବେଳେ କାହିଁରେ କ'ଣ । ସେ ନିଜ 'ଲେଣ୍ଡ ରୋଭର୍' କାରରେ ଗଲାବେଳେ ଆବାଳବୃଦ୍ଧବନିତା ସେହି ଗାଡ଼ି ପଛରେ ବହୁ ଦୂରକୁ ଦୌଡ଼ନ୍ତି । ରାଜାଙ୍କ ଅତ୍ୟାଚାର ବିଷୟରେ 'ଦୁଃଖିନୀ କନିକା' ବୋଲି ଏକ କବିତା ମଧ୍ୟ ଥିଲା । ତେବେ ଏହି ନିର୍ବାଚନରେ ରାଜାଙ୍କ ଚିହ୍ନ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବାକ୍ସରେ ବେଶି ଭୋଟ ପଡ଼ିଥିଲା । ଆମେ ଭୋଟ ଗ୍ରହଣ ପରେ ବେଲଟ୍ ବାକ୍ସକୁ ମୁଦକରି ଯିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲାବେଳେ, ରାଜା ଖବର ପଠାଇଲେ ଯେ ଆମେ ତାଙ୍କ ରାଜପ୍ରାସାଦରେ ଗାଡ଼ିଭୋଜନ କରିବୁ । ଆମେ ପ୍ରଥମେ ମନା କଲୁଁ । ଦ୍ଵିତୀୟ ଥର ରାଜାଙ୍କ ଦେଖିବା ନିଜେ ଆସି କହିଲେ ଯେ ଆପଣମାନେ ଅତିଥି, ଆତିଥ୍ୟ ରାଜାଙ୍କ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ଆପଣମାନେ ମନା କରିଥିବାରୁ ରାଜା ଅପମାନବୋଧ କରୁଛନ୍ତି । ଆମେମାନେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଏହି ନିମନ୍ତ୍ରଣ ସ୍ଵୀକାର କଲୁଁ । ତେବେ ଆମ ପାର୍ଟିର ମଧୁରାବୁ ନିଜ ଜିବ୍ରେ ଅଟଳ ରହି ଗଲେନାହିଁ । ବିରାଟ ରାଜପ୍ରାସାଦ, ଚାରିଆଡ଼େ ମାର୍ବଲ୍ ପଡ଼ିଛି ଓ କାନୁମାନଙ୍କରେ ବାଦ ଓ ହରିଣମାନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଲାଗିଛି ।

ନିୟମ ଥିଲା, ପୋଲିଂ ଷ୍ଟେସନ ବାହାରେ ଥିବା ଅସ୍ଥାୟୀ ସେଡ୍ ପରିସର ମଧ୍ୟରେ ଯଦି ଭୋଟର ଥିବେ, ଧାର୍ଯ୍ୟ ସମୟ ପରେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଭୋଟ ଦେଇପାରିବେ । ତେବେ ଏହି ସେଡ୍ରେ ନ ଥିବା ଜଣେ ବୟସ୍କା ମହିଳା ସେଦିନ ଧାର୍ଯ୍ୟ ସମୟ ପରେ ଭୋଟ ଦେବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ଆମର ଅସୁବିଧା ଜାଣିପାରି ସେ କହିଲେ, "ମୁଁ ଭୋଟ ଦେବି ନାହିଁ । ଅନ୍ତତଃ ମୋର ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ଭୋଟ କାଲି ଲଗାଇ ଦିଅ । ଯଦ୍ଵାରା ଜଣାପଡ଼ିବ ଯେ ମୁଁ ଭୋଟ ଦେଇଛି । ମୁଁ ଭୋଟ ଦେଇନାହିଁ ବୋଲି ଜାଣିଲେ ରାଜା ସମର୍ଥକମାନେ ମୋତେ ମାରିଦେବେ ।"

ସେ ସମୟରେ ଯେତେଜଣ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କୁ ସେତେଗୋଟି ବାକ୍ସ । ପ୍ରତି ବାକ୍ସ ଦେହରେ ସଂପୃକ୍ତ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କ ଚିହ୍ନ ଛପାଥାଏ । ବେଲଟ୍ କାଗଜରେ ମଧ୍ୟ କେବଳ ଚିହ୍ନ ରହିଥାଏ । ନୂତନ ନିର୍ବାଚନର ଉନ୍ନାଦନା ହେଉ କି ରାଜଭକ୍ତି କିମ୍ବା ଭୟ, ନଅ ମାସର ଜଣେ ଗର୍ଭବତୀ ମହିଳା ସମେତ ପରଦା ଫ୍ରେମ୍ ମଧ୍ୟରେ ବହୁ ସଂଖ୍ୟକ ମୁସଲମାନ ମହିଳା ମଧ୍ୟ ଭୋଟଦାନ ପାଇଁ ଆସିଥିଲେ ।

ଗାଡ଼ିରେ ଆମର ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ ସମୟ ହୋଇଗଲା । ଦୁଇ ବୋର୍ଡର ଚାଳକ କହିଲେ, ଗାଡ଼ି ଗୋଟାଏରେ ଜୁଆର ପବନ ଆସିଲେ ଆମେ ବାହାରିବା । କାରଣ ଆମକୁ ସ୍ରୋତର ବିପରୀତ ଦିଗକୁ ଯିବାକୁ ଥାଏ । ସତକୁ ସତ ଠିକ୍ ସମୟରେ ଟାଇଡେଲ୍ ଡ୍ରେଡ୍ ଆସିଲା । ମୋଟର୍ ନ ଚଳାଇ ମଧ୍ୟ ବୋର୍ଡ ଚାଲିଲା । ସକାଳ ସାଢ଼େ ପାଞ୍ଚଟା ସମୟରେ ଆମେ ଆର କୂଳରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । ଆମ ବୋର୍ଡରେ ଆଜ୍ଞାଦନ ଥିବାରୁ ମଜା ଲାଗୁଥାଏ । ଅନ୍ୟଟିରେ ଆମ କଲେଜର ରସାୟନ ବିଭାଗର ପ୍ରଫେସର ପ୍ରସନ୍ନ କୁମାର ଦାସଙ୍କ ନେତୃତ୍ଵରେ ଅନ୍ୟ ଏକ ପୋଲିଂ ପାର୍ଟି ଥାଆନ୍ତି । ତାଙ୍କ ବୋର୍ଡରେ ଆଜ୍ଞାଦନ ନ ଥିବାରୁ ସେମାନେ କାକରରେ ଭିଜିଗଲେ ।

ଆଉ ଥରେ ଐତିହାସିକ ବରାଠାରେ ପୋଲିଂ ଡ୍ୟୁଟି ପଢ଼ିଲା । ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ନଦୀ ପାର କରି ଆରଖଣ୍ଡି ବିଂଧାରପୁରରୁ ପ୍ରାୟ ବାର କିଲୋମିଟର ଚାଲି ଚାଲି ଯାଇ ବରାରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଆହ୍ୱାନରେ ସ୍ଥାପିତ ମୌଳିକ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପୋଲିଂ ଷ୍ଟେସନ ହେଲା । ହେଲେ ଆମେ ସିନା ଏହି ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଭୋଟ କରିବାକୁ ଚିଠି ପାଇଥିଲୁ, ତେବେ ବିଦ୍ୟାଳୟର ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକ ଏପରି ସରକାରୀ ସୂଚନା ପାଇ ନଥିବାରୁ ଅନୁମତି ଦେବାକୁ ମନା କଲେ । ଆମେ କହିଲୁ ତୁମେ ଗିରଫ ହୋଇଯିବ । ଏକଥା ଶୁଣି ସେ ତତ୍କ୍ଷଣାତ୍ ରାଜି ହେଲେ । ଭୋଟ ହେଲା । ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ଜଣେ ଚୌକିଦାର ଥିଲେ । ବୟସ୍କ ଲୋକ, ଅଭିମନ୍ୟୁ ସାମନ୍ତସିଂହାରଙ୍କ କୃତି ତାଙ୍କ ମୁହେଁ ମୁହେଁ ଥିଲା । ରାତିରେ ସାମନ୍ତସିଂହାରଙ୍କ 'ବିଦଗ୍ଧ ଚିନ୍ତାମଣି'କୁ ଗାଇ ଗାଇ ଏପରି ସରଳ ଭାଷାରେ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କଲେ ଯେ ଆମେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲୁ । ଶେଷ ଅର୍ଥାତ୍ ଚତୁର୍ଥ ପୋଲିଂ ଡ୍ୟୁଟି ଥିଲା କଟକ ସଦର ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀ ଅନ୍ତର୍ଗତ କଲେଜ ଛକରେ ।

ଏହାପରେ ଖୋର୍ଦ୍ଧାରେ ଉପନିର୍ବାଚନ ହେଲା । ଖରା ମାସ । ପାଣିର ଘୋର ଅଭାବ । ଚାରିଆଡ଼େ ପଥର ଥିବାରୁ ଅସହ୍ୟ ଗରମ । ଏଠାର ଅନୁଭୂତି ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ଥିଲା । ରହିଲୁ ଏକ ଗୃହାଳ ଘରେ । ଗ୍ରାମସାରା ପଥୁରିଆ ସ୍ଥାନ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଦରହ । ସେଠାରେ ସମସ୍ତେ ଗାଧୋଇବେ । ତେବେ ପିଇବା ପାଇଁ ପଥର ମଝିରେ ଚଲୁହ । ସେଠା ଚାରିପଟେ ଲାଲଫିତା ବାନ୍ଧିଦେଲୁ, ଯଦ୍ୱାରା ପାଣି ପାଇଲୁ ।

ଦେଶର ପ୍ରଥମ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନରେ ଭାଗ ନେଇଥିବାରୁ ମନରେ ସନ୍ତୋଷ ଆସିଲା । ଏହାପରେ ଆଉ ନିର୍ବାଚନ ଡ୍ୟୁଟି ପଢ଼ିନାହିଁ । ସେଥର ସରକାରୀ କଳ ଡପ୍ପରତା ଓ ସତର୍କତାର ସହ ନିର୍ବାଚନ ଆୟୋଜନ କରିଥିଲେ । ସେହିପରି ପୋଲିଂ ଜାଗାମାନଙ୍କରେ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଗାଁବାସୀ ମାନେ କେତେ ଫେରାଦ କରୁଥିଲେ । ସେମାନେ ଆମକୁ ହାକିମ ଭାବୁଥିଲେ । ଆମେ ଖାଲି ଶୁଣୁଥିଲୁ । ଏହି ପ୍ରକାର ଡ୍ୟୁଟିରୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଶିକ୍ଷା ମିଳିଥିଲା । ତାହା ହେଲା, ଯାହା ମିଳିଲା ସବୁଷ୍ଟ ହୁଅ । କାରଣ ଏହି ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ଖାଦ୍ୟ ପାଣି ସବୁପ୍ରକାର ଅଭାବ ସତ୍ତ୍ୱେ ଆମେ ଚଳେଇନେଲୁ ।

ମାନସିହଙ୍କ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମ୍ବଲପୁର କଲେଜ (୧୯୫୮-୫୯)

ସମ୍ବଲପୁର କଲେଜରେ ମୁଁ ଦୁଇବର୍ଷ ରହିଥିଲି । ଏହି କଲେଜର ସବୁଠୁ ନାମଜାତୀୟ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଥିଲେ ଡ. ମାୟାଧର ମାନସିଂହ । ବହୁ ପ୍ରତିଭାଶାଳୀ ଏହି ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲେ ମୋର ଜଣେ ନମସ୍ୟ ଗୁରୁ । ମୁଁ ଏ କଲେଜକୁ ଆସିବାବେଳେ ସେ ସଦ୍ୟ କଲେଜ ଛାଡ଼ିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ ନ ଥିଲେ ବି ତାଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ବର ଛାପ ଦକ୍ଷତ୍ବ ହୋଇ କଲେଜର ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜାତୁଲ୍ୟମାନ ଥିଲା । ଆମେ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜର ଲୋକଙ୍କର ଏତେ ଆଇଡିଆ ନ ଥିଲା । କଲେଜ ମାନେ ଆମେ ବୁଝୁଥିଲୁ ଯେ ପିଲାମାନେ ଭଲ ପଢ଼ିବେ, ଖେଳାଖେଳି କରିବେ ଏବଂ ତାତ୍ବିକ ଆଲୋଚନା ଆଦି ଦ୍ବାରା ସେମାନଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ପ୍ରଶସ୍ତ ହେବ ।

କିନ୍ତୁ ମାନସିଂହଙ୍କର କଲେଜ ବିଷୟରେ ଅଲଗା ବିଚାର ଥିଲା । ସେ ପିଲାଙ୍କର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦାୟିତ୍ବ ବହନ କରିଥିଲେ । କଲେଜ ମେନଟେନାନ୍ସ ପାଖରେ ଦୁଇଟି ସାଇନବୋର୍ଡ଼ ଝୁଲାଇଥିଲେ ଯେଉଁଥିରେ ପୁଅ ଓ ଝିଅମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଅଲଗା ଅଲଗା ଦଶଟା ଲେଖାଏଁ ଉପଦେଶ ବାଣୀ ନିଜେ ମାନସିଂହ ଲେଖାଇଥିଲେ । ଆମେ ଏସବୁ ସ୍କୁଲ ଶିକ୍ଷାର ଅଂଶ ବୋଲି ଭାବୁଥିଲୁ କାରଣ କଲେଜ ସ୍ତରରେ ନୀତିବାଜ୍ୟ କିଛି କାରୁ କରେନାହିଁ । ପିଲାମାନେ ନିଜ ନିଜର ବିଦ୍ୟା ବୁଦ୍ଧିରେ ଚଳନ୍ତି । କଲେଜରେ ଗୋଟିଏ ତାଏରି ଫାର୍ମ ଥିଲା । ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ଗାଈ ଓ ମଇଁଷି ଥିଲେ । ପ୍ରଫେସର ବଟକୃଷ୍ଣ ମହାନ୍ତି ଏହାର ଜିମାରେ ଥିଲେ । ପିଲାମାନେ ଓ ଷ୍ଟାଫ୍ ଶସ୍ତ୍ରାରେ ଭଲ କ୍ଷୀର ବରାବର ପାଉଥିଲେ । ଆମେ ଥିବାବେଳେ ଏହା ଭଲ କାମ କରୁଥିଲା । ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଏହା ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ଭଲ ବରିଦା ଦୁଇଟି ଥିଲା, ଗୋଟିଏ ଫୁଲ ବରିଦା ଓ ଅନ୍ୟଟି ପରିବା ବରିଦା । ଶସ୍ତ୍ରାରେ ତାଜାପରିବା ଆମେ ପାଉଥିଲୁ । ସେଗୁଡ଼ିକ ବି ମାନସିଂହ ଯିବାପରେ ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା । ଗୋଟିଏ ଭଲ କେଣ୍ଟିନ୍ ଥିଲା - ଶସ୍ତ୍ରାରେ ସମସ୍ତେ ଭଲ ଜଳଖିଆ ପାଉଥିଲେ ।

ସବୁଠୁ ଗୋଟିଏ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ ସଂସ୍ଥା ଥିଲା - ଗୋଟିଏ ସାଧାରଣ ମେସ୍ । କଲେଜର ସମସ୍ତ ହଷ୍ଟେଲର ସମସ୍ତ ଛାତ୍ର ଏବଂ କଲେଜ ପାଖରେ ଥିବା ମେସ୍ ଗୁଡ଼ିକର ଛାତ୍ରମାନେ ଏବଂ କୁରୁମ୍ ପାଖରେ ନ ଥିବା ଷ୍ଟାଫ୍ ମେମ୍ବରମାନେ ସମସ୍ତେ ଦୁଇଓଲି ମେସ୍ରେ ଖାଉଥିଲେ । ପ୍ରତି ଓଲି ୩୦୦ରୁ ୩୫୦ଜଣ ଖାଉଥିଲେ । ସାମନ୍ତବାରୁ ବୋଲି ଜଣେ

ପି.ଟି.ଆଇ. ଥିଲେ । ସେ ହିସାବପତ୍ର ରଖୁଥିଲେ । ଯେ ମୁଖ୍ୟ ରୋଷେଇୟା ଥିଲେ, ସେ ଯାଜପୁରର ଲୋକ । ପ୍ରୌଢ଼ କିନ୍ତୁ କାହିଁରେ କଣ ମଜଭୁତ । ତାଙ୍କର ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ ଏହି ବିରାଟ ମେସ୍ ଚାଲୁଥିଲା । ଉପରେ ଏକ୍‌ଡେସ୍‌ସ୍ ଛାଡ଼ି ଆଉ ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ବେସ୍ ଓ ଟେବୁଲ ଲାଗିଥିଲା । ଦୁଇଟି ଟ୍ରିପ୍ ଦରକାର ପଡୁଥିଲା । ମୁଁ ଦିନାକେତେ ମୋନ୍ ହଷ୍ଟେଲର ସୁପରିନ୍‌ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ଭାବରେ ଏହି ମେସ୍ ଚାର୍ଜରେ ଥିଲି । ଏମିତି ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ କାମ ଗୁନ୍ଥା ଯାଇଥିଲା ଯେ ଘଡ଼ି ଚାଲିଲା ଭଳି ଖାଇବା ପିଇବା ଠିକ୍ ଚାଲିଥିଲା । କଲେଜର ଗୋଟିଏ ବାର୍ଷିକ ପିକ୍‌ନିକ୍ ହେଉଥିଲା ଯେଉଁଥିରେ ଷ୍ଟାଫ୍ ଓ ସେମାନଙ୍କ ପରିବାର ଏବଂ କଲେଜର ସମସ୍ତ ଛାତ୍ର, ପାଖରେ ଗୋଟିଏ ଜଙ୍ଗଲିଆ ରମଣୀୟ ଜାଗାକୁ ଯାଉଥିଲେ । ଖିଆପିଆ, ଖେଳ ଓ ନାଚ ଗୀତ ଆଦିରେ ସମସ୍ତେ ଖୁସିରେ ଦିନଟି କାଟୁଥିଲେ ।

ମୁଁ ଅବଶ୍ୟ ଏ କଲେଜରେ କେବଳ ଦୁଇବର୍ଷ ଥିଲି । ତେଣୁ କଲେଜ୍ ସ୍ପିରିଟ୍ ମୋ ମନକୁ ପୁରାପୁରି ଭେଦି ପାରିଲା ନାହିଁ । ତଥାପି ଏବେ ବି ଏସବୁ କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲେ ଖୁସି ଲାଗୁଛି ଆଉ ଦୁଃଖ ବି ଲାଗୁଛି ଯେ ଏଗୁଡ଼ିକ ସ୍ଥାୟୀ ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ଦୁନିଆରେ କୌଣସି କଥା ସ୍ଥାୟୀ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ମାନସିଂହଙ୍କର ଯିବାର ଅଳ୍ପ କେତେ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ, ସବୁ କଥା ମିଳେଇ ଯିବାରୁ ଦୁଃଖ ଲାଗୁଛି । ତେବେବି ମାନସିଂହଙ୍କର ଆଦର୍ଶ ଓ ସ୍ୱପ୍ନର ଛାପ ଏବଂ ସେ ଯାହା କରିଥିଲେ ତା'ର ପ୍ରଭାବ ଯେଉଁମାନେ ସେତେବେଳେ କଲେଜ ସହିତ ସମ୍ପୃକ୍ତ ଥିଲେ ସେମାନଙ୍କ ମନରେ ଏକ ଅଲିଭା ସ୍ମୃତି ହୋଇ ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ କଥା ନ କହିଲେ ଭାବନାକୁ ଲୁଚାଇବା ଦୋଷରେ ଦୋଷୀ ହେବି । ରେଭେନ୍ସା କଲେଜ ତୁଳନାରେ ସମ୍ବଲପୁର କଲେଜର ମାନ ଯଥେଷ୍ଟ ତଳେ ଥିଲା । ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବି ରହିଛି । କେବଳ କର୍ମାର୍ଥ ଫାକଲ୍‌ଟିର ନାଁ ଭଲ ଥିଲା, ଏବେବି ଭଲ ଅଛି । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଭାଗରେ ପଢ଼ାପଢ଼ି ଦିଗରେ ଯେଉଁପ୍ରକାରର ଅଗ୍ରଗତି ହେବା କଥା ତା' ହୋଇନାହିଁ । ୧୯୪୬ - ୪୭ ରୁ ବି.ଏ. ଥିଲେ ମଧ୍ୟ, ମୋର ଆସିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ (୧୯୫୭) ଇଂରାଜୀ ଅନର୍ସ ଖୋଲି ନ ଥିଲା । ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ପିଲାଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ପିଲାମାନେ ଟକ୍କର ଦେଇପାରି ନାହାନ୍ତି । ପଛୁଆ ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକେ ଜିଦ୍‌କରି ଆଗକୁ ମାଡ଼ିଯିବା କଥା, କିନ୍ତୁ ଏହା ବୋଧହୁଏ ପ୍ରକୃତିର ଏକ ବିଚିତ୍ର ନିୟମ ଯେ ପଛୁଆ ଅଞ୍ଚଳ ଆହୁରି ପଛୁଆ ହୋଇଯାଏ । ନା, ମୁଁ ଭୁଲ୍ କହିଲି, ପ୍ରକୃତିର ସେପରି ବିଭ୍ରାନ୍ତିକର ନିୟମ ନାହିଁ । ଆମେ ପଶ୍ଚିମଓଡ଼ିଶା ଲୋକେ ପରିଶ୍ରମ କରି, ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ସଂହତି ରକ୍ଷାକରି ଆଗକୁ ମାଡ଼ିଯିବାକୁ ହେବ । ଆମର ଯୁବକ, ଯୁବତୀମାନେ ଏକଥା ବୁଝିବା ଉଚିତ ।

ଭଗବାନଙ୍କ ଦୟାଗୁ ସମ୍ବଲପୁର କଲେଜର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ମୁଁ କିଛିଟା କରିପାରିଥିଲି । ମୁଁ ଇଂଲିଶର ବିଭାଗ ମୁଖ୍ୟ ହୋଇ ଆସିବାପରେ ବି.କମ୍, ଭାଇଭାଉସ୍ ପରୀକ୍ଷାରେ ଇଣ୍ଡରନାଲ୍ ଏରଜାମିନର୍ ହେଲି । ଏହାର ବେଶ୍ ଗୁରୁତ୍ୱ ଥିଲା, କାରଣ ଏଥିରେ

ଅଲଗାଭାବରେ ପାସ୍ କରିବାକୁ ହେଉଥିଲା ଏବଂ ଏହି ମାର୍କ ମୋଟ ମାର୍କରେ ମିଶୁଥିଲା । ସମ୍ଭଲପୁରର କଲେକ୍ଟର ଏକ୍ସଟରନାଲ୍ ଏଗ୍ଜାମିନର୍ ଭାବରେ ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଦ୍ୱାରା ନିଯୁକ୍ତ ହେଲେ । ମୋର ସବୁ ଆୟୋଜନ କରିବା କଥା । ତେଣୁ ମୁଁ କଲେକ୍ଟରଙ୍କୁ ଫୋନ୍ କଲି । ସି. ଏସ୍. ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖରନ୍, ଆଇ. ଏ. ଏସ୍. କଲେକ୍ଟର ଯୁବ ଅଫିସର । ସେମୋଠୁ ଫୋନ୍ ପାଇବା ମାତ୍ରେ ମନା କରିଦେଲେ ଏବଂ କହିଲେ ଯେ ସେ ଏଗ୍ଜାମିନର ହୋଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ମୋତେ କାବା ଲାଗିଲା । ପ୍ରିନ୍ସିପାଲ୍ ଶ୍ରୀ ପ୍ରହ୍ଲାଦ ପ୍ରଧାନଙ୍କୁ କହିଲି । ସେ କହିଲେ, ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖରନ୍ କଲେଜ ଉପରେ ଭାରି ରାଗିଛନ୍ତି । ଏପରିକି ନିଜେ ପ୍ରହ୍ଲାଦବାରୁ ଯିଏକି ଜଣେ ସୁନାମଧନ୍ୟ ବରିଷ୍ଠ ଅଧ୍ୟାପକ, ଯେ ବିଶ୍ୱଭାରତୀ ଓ ପେକିଂରେ ଅଧ୍ୟାପକ ଥିଲେ, ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖରନ୍ଙ୍କ ପାଖରୁ ଭଲ ବ୍ୟବହାର ପାଇ ନ ଥିଲେ ।

ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖରନ୍ ରାଗିବାର କାରଣ ଗୋଟିଏ ଛୋଟିଆ ଘଟଣା । ସେ ଥରେ ତାଙ୍କର ନବବିବାହିତା ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ନେଇ ଗୋଟି ସିନେମାକୁ ଗୋଟିଏ ଶୋ' ଦେଖିବାକୁ ଯାଇଥିଲେ । ଶୋ' ଦେଖିସାରି ତାଙ୍କ କାର୍ ବ୍ୟାଙ୍କ କରିବା ବେଳେ କାରଟିର ସାଇଡ୍ ଦୁଇ, ଚାରିଜଣ ଛାତ୍ରଙ୍କ ଦେହରେ ସାମାନ୍ୟ ଭାବରେ ଘଷି ହୋଇଗଲା । ଏଥିରେ ଉତ୍ତୀକ୍ଷିପ୍ତ ହୋଇ ସେହି ଛାତ୍ର କେଜଜଣକାର ଉପରକୁ ଦୁଇଗାଡ଼ି ଗୋଡ଼ି ଫୋପାଡ଼ି ଦେଲେ । ସେହିଦିନଠୁ କଲେକ୍ଟରଙ୍କ ମନରେ କଲେଜ ଉପରେ ଏପରି ଖରାପ ଧାରଣା ହୋଇଗଲା ଯେ କଲେଜର ନାଁ ଶୁଣିଲେ ସେ ବିଚିଡ଼ିଲେ ।

ସମ୍ଭଲପୁର କଲେଜ ସହିତ କଲେକ୍ଟରଙ୍କ ବିଶେଷ ସମ୍ପର୍କ ରହିଛି । ସେ ଟ୍ରଷ୍ଟ ଫର୍ଣ୍ଡର ଚେୟାରମେନ୍ । ଟ୍ରଷ୍ଟ ଫର୍ଣ୍ଡର କ୍ୱାର୍ଟର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ତାଙ୍କ ହାତରେ । ସେତେବେଳେ ଟ୍ରଷ୍ଟ ଫର୍ଣ୍ଡ ହସ୍ପେଲର ତିଆରି କାମ ଚାଲିଥାଏ । କଲେକ୍ଟରଙ୍କ ସଦିକ୍ଷା କଲେଜ ପାଇଁ ଜରୁରି ଥିଲା । ତେଣୁ ମୁଁ ଆଗକୁ ବଢ଼ି କଲେକ୍ଟରଙ୍କୁ ବୁଝାଇଲା ପରି କହିଲି ଯେ ଗୋଟି ଟକିଜର ସାମାନ୍ୟ ଘଟଣାକୁ ଧରି ବସିଲେ ସେ କଲେକ୍ଟର ହିସାବରେ ସଫଳ ହୋଇପାରିବେ ନାହିଁ । ଦୁଇ, ଚାରିଜଣ ପିଲା କ'ଣ କରିଦେଲେ, ସେଥିପାଇଁ କଲେଜ ବିଷୟରେ ଏକ ଖରାପ ଧାରଣା କରିବା ଠିକ୍ ନୁହେଁ । ସେ ପରୀକ୍ଷକ ନିଯୁକ୍ତି ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କଲେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଅପମାନ ହେବ । ସେ ନିଜେ ଆସି ଦେଖିଲେ ଜାଣିବେ ଯେ କଲେଜଟି ଭଲ, ପିଲାମାନେ ଭଲ, ବିଶେଷତଃ କର୍ମସିଦ୍ଧାନ୍ତମାନଙ୍କ ଉତ୍ତରସବୁ ତାଙ୍କୁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଖୁସି କରିବ, ଯେହେତୁ ସେ ଜଣେ ଇକନମିକ୍ସ ଅଧ୍ୟାପକ ଥିଲେ । କଲେକ୍ଟର ରାଜି ହୋଇଗଲେ । ପ୍ରଫେସର ପ୍ରଧାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ମନାଇବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ପରୀକ୍ଷା ଦିନ ପରୀକ୍ଷା ରୁମ୍‌କୁ ପରଦା ଆଦି ଖଞ୍ଜି ସଜାଇଦେଲୁ । ମଝିରେ କଫି ବ୍ରେକ୍ ହେଲା - ବିସ୍କୁଟ୍, କାଜୁ ଆଦି ମୁଁ ନେଇ ଆସିଲି । ପ୍ରହ୍ଲାଦବାରୁଙ୍କୁ ଡାକିଆଣିଲି । ମିଳାମିଶା ହୋଇଗଲା । ପିଲାମାନେ ବଢ଼ିଆ ଉତ୍ତର ଦେଲେ । କଲେକ୍ଟର ଖୁସି ।

ତା'ପରେ କଲେକ୍ଟରଙ୍କ ସହିତ ବରାବର ସଂଯୋଗ ରକ୍ଷାକଲି ଫୋନ୍ କରିଆରେ । ସେ ସରଳ ଲୋକ । ତାଙ୍କର ଉତ୍ସାହ ଏତେ ବଢ଼ିଗଲା ଯେ ଝାରସୁଗୁଡ଼ା ହେଉ ବା ବରଗଡ଼ ହେଉ ଚୁରୁରୁ ଫେରିବା ବେଳେ କଲେଜ୍ ହତା ଭିତରକୁ ବରାବର ଆସିଲେ । ତା'ଫଳରେ ଟ୍ରଷ୍ଟ ଫଣ୍ଡ୍ ହଷ୍ଟେଲର କାମରେ ପର ଲାଗିଗଲା । ତା'ପରେ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କଥା ବି ତାଙ୍କ କାନରେ ପକାଇଲି । ଏବେ ଶୁଣି ଲୋକେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବେ ଯେ ୧୯୫୮ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ ଲାଇନ୍ କେବଳ ଟାଉନ୍ ସାଇଡ୍ରେ ଥିଲା । ରେଳବାଇ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ନାନାପ୍ରକାର ଟେକ୍ନିକାଲ୍ ଆଲ ଦେଖାଇ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ ତାରକୁ ରେଲଲାଇନ୍ ତେଇବାକୁ ଦେଇ ନ ଥିଲେ । ତା'ଫଳରେ ଆମର ପ୍ରଫେସରମାନଙ୍କର ବୁଢ଼ାରଜା କ୍ଲାଟରଗୁଡ଼ିକରେ ଡ୍ରାୟାରିଙ୍ଗ୍ ହୋଇଯାଇଥିଲେ ହେଁ ଏବଂ ପାଇପ୍ ଲାଇନ୍ ପଡ଼ିଯାଇଥିଲେ ବି ଏପରିକି ବୁଢ଼ାରଜା ପାହାଡ଼ ଗାତରେ ପାଣି ଟାଙ୍କି ତିଆରି ହୋଇସାରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ, ଆମେ କୁଅଁପାଣିରେ ଚଳୁଥିଲୁ । କିନ୍ତୁ ଏ କଥା କଲେକ୍ଟର ହାତକୁ ନେବା ମାତ୍ରେ ରେଳବାଇ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ହଁ କଲେ ଏବଂ ଆମେ ସେ ମାସକ ମଧ୍ୟରେ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ ଓ ପାଇପ୍ ପାଣିର ସୁବିଧା ପାଇଗଲୁ । କିନ୍ତୁ ଆମେ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ବଡ଼ ଅଭୁଆ ଲୋକ । ମୁଁ କଲେକ୍ଟରଙ୍କୁ ତାକି ଗୋଟିଏ ଟି-ପାର୍ଟିର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲି । କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ କେହି ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କଲେନାହିଁ । ବୋଧହୁଏ କୃତଜ୍ଞତା ଆମର ସରକାରୀ ଚାକିରିଆଙ୍କର ଜାତକରେ ନାହିଁ ।

ଏବେ ଯେଉଁଠି କଲେଜ୍ ଅଛି, ସେଇଠି ଜିଲ୍ଲା ସ୍କୁଲ ଥିଲା । ୧୯୩୯ ରେ ଦ୍ଵିତୀୟ ମହାସମର ଆରମ୍ଭ ହେଲାବେଳେ ଗୋଟିଏ ବ୍ରିଟିଶ୍ ଜାହାଜ ଉପରେ ସମୁଦ୍ରକୁଳ ପାଖରେ ଯେଉଁଠି ପାରାଦୀପ ଅଛି, ଗୋଟିଏ ଜାପାନୀ ବୋମା ସେହି ଜାହାଜ ଉପରେ ପଡ଼ିଲା । ବୋମା ପଡ଼ିବାରୁ ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଗଲେ । ଯେତେ ଶୀଘ୍ର ସମ୍ଭବ ଓଡ଼ିଶା ସେକ୍ରେଟେରିଏଟକୁ ସମ୍ବଲପୁର ଉଠାଇ ଆଣିଲେ । ସ୍କୁଲ ଘରେ ଅର୍ଫିସ୍ ହେଲା ଏବଂ ସ୍କୁଲ ପାଇଁ ଓ ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କ ରହିବାପାଇଁ ଝାଟିମାଟି କାନ୍ଥ ଦେଇ ଚାଲଘର ବିଜୁଳି ବେଗରେ ତିଆରି ହେଲା । ସେତେବେଳେ କଲେଜ୍ ହୋଇ ନ ଥାଏ । ବୁଢ଼ାରଜାରେ ବି ଗୁଡ୍ରାଏ ଝାଟିମାଟି ଘର ତିଆରି ହେଲା । ଦୁଇଟିନି ବର୍ଷ ପରେ ସେକ୍ରେଟେରିଏଟ ଉଠିଗଲା । କଲେଜ୍ ଷ୍ଟାଫ୍ ସେହି ଘରସବୁ ପାଇଗଲେ । ସେଥିରୁ ଅଧିକାଂଶ ଘର ମାଟିରେ ମିଳେଇଗଲାଣି କିନ୍ତୁ ଏବେବି ଅଳ୍ପ କେତେକ ନମୁନା ରହିଛି । ୧୯୪୪ ରେ ଯେତେବେଳେ ସମ୍ବଲପୁର କଲେଜ୍ ଆରମ୍ଭ ହେଲା, ସ୍କୁଲ ପାଇଁ ବୁକ୍ସ୍ ହିଲ୍ ପାଖରେ ଘର ତିଆରି ହେଲା । ଟ୍ରଷ୍ଟ ଫଣ୍ଡ୍ ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ କ୍ଲାଟର୍ସ ବି ତିଆରି କଲା ।

୧୯୪୪ ରେ ଯେତେବେଳେ ପୁରୀ, ବାଲେଶ୍ଵର ଓ ସମ୍ବଲପୁରରେ ସରକାରୀ ଡିଗ୍ରି କଲେଜ୍ ଆରମ୍ଭ କରିବା ପାଇଁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ହେଲା, ସେତେବେଳେ ଡି.ପି.ଆଇ. ଶ୍ରୀ ମହେଶ୍ଵରହୁ

ପ୍ରଧାନ ସ୍କୁଲଘରମାନଙ୍କରେ କଲେଜ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ପରେ ସ୍କୁଲପାଇଁ ଅନ୍ୟଘର ସବୁ ତିଆରି କରାଗଲା । ଏହି ଗୋଟିଏ ପଦକ୍ଷେପ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନେକ ବାଧା ସୃଷ୍ଟି କରିଛି । ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲା ସ୍କୁଲ ପାଇଁ ସରକାର ମୋଟ ୩୨ ଏକର ଜମି ନେଇଥିଲେ । ଏଣେ ସମ୍ବଲପୁର କଲେଜ ନିଜ ଏରିଆରେ ଜାକିନ୍ଦୁକି ହୋଇ ରହିଲା । କିନ୍ତୁ ବ୍ରିଟିଶ୍ ସରକାର ୧୯୧୩ରେ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜର ନୂଆ ହଡ଼ା ପାଇଁ ସେସନ୍ ପାଖରେ ୮୭ ଏକର ଜମି ନେଇଥିଲେ । ତେଣୁ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ଜଣାଯାଏ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସମ୍ବଲପୁର କଲେଜ ପାଇଁ ସବୁଜିଆରେ ଜାଗାର ଅଭାବ କଥା ଉଠେ । ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖରନ୍‌ଙ୍କ ସହିତ ଭାବ ହେବାପରେ ମୁଁ ଜାଗା ଦଖଲ ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରି କାରଣ ମୁଁ ପ୍ରାୟ ବର୍ଷେ ଖଣ୍ଡେ ଅଧିକାରୀ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ହୋଇ ରହିଲି । ଆମେ ରେଲ୍ ଲାଇନ୍ କଡ଼ ଦେଇ, ମୁଦିପଡ଼ା, ଚେରୁଆପଡ଼ା ଆଦି ଅଞ୍ଚଳର ବହୁତ ଜାଗା କ୍ଷେତ୍ରଚାଜପୁର ସେସନ୍ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦଖଲ କରିବା ପାଇଁ ଯୋଜନା କଲୁଁ । କଲେଜରୁ ଜଣେ ଡେପୁଟି ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କୁ ଏକ୍ସକ୍ୟୁଟିଭ୍ ଅଫିସର ଏବଂ ଅନ୍ୟଜଣଙ୍କୁ କମ୍ପେନେସେସନ୍ ଅଫିସର ନିଯୁକ୍ତି ଦେଲେ । ସେତେବେଳେ ସେହି ଅଞ୍ଚଳରେ ଖୁବ୍ ଅବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ପଦ୍ଧତିର ତିଆରି ହୋଇଥିଲା । ସୁବିଧାରେ ଦଖଲ ହୋଇ ପାରିଥାଆନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖରନ୍‌ଙ୍କର ଓ ମୋର ବଦଳି ହୋଇଗଲା । ଏକ୍ସକ୍ୟୁଟିଭ୍ ଓ କମ୍ପେନେସେସନ୍‌କୁ ନେଇ କେତେକ କେସ୍ ରୁଜୁ ହୋଇଗଲା । ତେଣୁ ଏହି ଯୋଜନା ଆଉ ବିଶେଷ ଆଗେଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । କେବଳ କଲେଜର ଦକ୍ଷିଣ ପୂର୍ବ ଦିଗକୁ ମୁଦିପଡ଼ା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜାଗା ଶେଷକୁ ଦଖଲ ହେଲା । ସେଥିରେ ଝିଅମାନଙ୍କର ହଷ୍ଟେଲ୍ ଓ କେତୋଟି କ୍ବାଟର୍ସ ତିଆରି ହୋଇଛି ।

କଲେଜ ଏପରି ଜାଗାରେ ତିଆରି ହୋଇଛି ଯେ ଆଉ ବଢ଼େଇବାର ବିଶେଷ ସୁବିଧା ନାହିଁ । ସମ୍ବଲପୁର ରୋଡ୍ ସେସନ୍ ମଧ୍ୟ ବଢ଼ିଗଲାଣି । ବଜାର ଆଦି ଚାରିଆଡ଼େ ଖୋଲିଗଲାଣି । ଏହି ଭିଡ଼ ଭିଡରେ କଲେଜ ଶ୍ଯାସ୍ତ୍ରରୁ ଅବସ୍ଥାରେ ରହିଛି । ଉପଯୁକ୍ତ ଯୋଜନା ଅଭାବରୁ ସମ୍ବଲପୁରରେ ଖାଲିଜାଗା ସବୁ ସରକାରଙ୍କ ହାତରୁ ଯାଇ ବ୍ୟବସାୟମାନଙ୍କ ହାତରେ ରହିଗଲାଣି । ତେଣୁ ସହର ବି ଅତି ଅନିୟମିତ ଭାବରେ ବଢ଼ିଚାଲିଛି । ଦୁଃଖ ଲାଗେ ଯେ ଆମର ଅଧିକାଂଶ ଅଫିସର ଉପକୂଳ ଓଡ଼ିଶାରୁ ଆସୁଛନ୍ତି । ସେମାନେ ସମ୍ବଲପୁରର ସର୍ବାଙ୍ଗାନ ଉନ୍ନତି ବା ଦୀର୍ଘମିଆଦି ଅଭିବୃଦ୍ଧି କଥା ଆଦୌ ଚିନ୍ତା କରୁନାହାନ୍ତି । ସେମାନେ ବଡ଼ ଲୋକଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ନାନା ଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ ହେଉଥିବାରୁ ରାସ୍ତାଘାଟ, ପଡ଼ିଆ ଆଦି ସଂକ୍ରୁତିତ ହେବାରେ ଲାଗିଛି ଏପରିକି ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ସଭାର ଆୟୋଜନ କରିବାପାଇଁ ସହରରେ ଯଥେଷ୍ଟ ବଡ଼ ଖୋଲା ଜାଗା ବା ସାଧାରଣ ପଡ଼ିଆ ନାହିଁ । ଇନ୍ଦିରାଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ପାଇଁ ମାଝିପାଲିରେ ସଭା ଡାକିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଥିବାବେଳେ ଖୋଲା ଜାଗାର ଅଭାବ ଥିବାରୁ ସଭା ବାତିଲ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ।

ସ୍ବାଧୀନ ଭାରତରେ ସ୍ବାୟତ୍ତଶାସନ ସଂସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକ ଏପରି ଭାବରେ ଖର୍ଚ୍ଚ ବଢ଼ାଇ ଦେଇଛନ୍ତି ଯେ ସେମାନଙ୍କର ଚଳିବାପାଇଁ ହାତରେ ପଇସା ନାହିଁ । ସରକାରଙ୍କ ଉପରେ ଏତେ ଚାପ ପଡ଼ିଗଲାଣି ଯେ ଅନୁଦାନ ଦେବା ପାଇଁ ସରକାରଙ୍କ ସମ୍ଭଳ ନାହିଁ । ଯାହାହେଉ ହାଇଡ୍ରୋ ପାଖରେ ଓ ହାଇଡ୍ରୋକୁ ସଂଯୋଗ କରୁଥିବା ରାସ୍ତାମାନଙ୍କରେ ଜନବସତି ଗଢ଼ି ଉଠିଥିବାରୁ ସମ୍ଭଳପୁର ଗୋଟିଏ ଆଧୁନିକ ସହର ଭଳି ଦେଖାଯାଉଛି । ପୁରୁଣା ଅଞ୍ଚଳ କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ କାନ୍ଥାରେ ଥିଲା ସେହି କାନ୍ଥାରେ ପଡ଼ିଗସିଛି ।

ଆମେରିକାରେ ଅଢେଇ ବର୍ଷ

(୧୯୬୦-୬୩)

ସମ୍ବଲପୁର କଲେଜରୁ ବଦଳି ହୋଇ କେନ୍ଦୁଝର କଲେଜରେ ବର୍ଷେ ଖଣ୍ଡେ କାମ କରି ମୁଁ ଷ୍ଟଡି ଲିଭ୍ ପାଇ ଆମେରିକା ଗଲି । ମୋର ଆମେରିକା ଯିବା ଓ ସେଠାରେ ଅଢେଇ ବର୍ଷରେ ଇଂରାଜୀ ସାହିତ୍ୟରେ ଏମ୍.ଏ. ଓ ପିଏଚ୍.ଡି. ଡିଗ୍ରି ହାସଲ କରିବା ମୋ ଜୀବନର ଏକ ବଡ଼ କୃତିତ୍ବ । ଏହାଛଡ଼ା ଆମର ଆମେରିକା ରହଣି ଆମ ଜୀବନର ଏକ ସୁବର୍ଣ୍ଣଯୁଗ କାରଣ ଆମେ ସେଠାରେ ଖୁବ୍ ଖୁସିରେ ଥିଲୁଁ । ପ୍ରକୃତରେ ମୋର ଷ୍ଟଡି ଲିଭ୍ କେନ୍ଦ୍ରିତ ବିଶ୍ବବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପଢ଼ିବାପାଇଁ ଦିଆ ଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ୧୯୬୦ରେ ମୋର ଭାଇ ପ୍ରସନ୍ନ ତା'ର ଆମେରିକାନ୍ ସ୍ବା ଗ୍ଲୋନା ଓ ଝିଅ କମଳାକୁ ନେଇ ଭାରତକୁ ଆସିଲା । ସେ ଓ ଗ୍ଲୋନା ଆମକୁ ସପରିବାର ଆମେରିକା ଯିବାପାଇଁ ଉତ୍ସାହ ଦେଲେ । ମୋର ଯିବା ଆସିବା ଖର୍ଚ୍ଚ, ଜଣେ ଚଳିବା ଓ ପଢ଼ିବା ପାଇଁ ଯାହା ଖର୍ଚ୍ଚ ହେବ, ତା' ମୋର ଷ୍ଟଡି ଲିଭ୍ ଆଲାଉନ୍ସ ଦ୍ବାରା ଭରଣା ହୋଇଯିବ । ପ୍ରସନ୍ନ କହିଲା ଯେ ପରିବାରର ଗୋଟିଏ ପିଠିର (ଆସିବା) ଖର୍ଚ୍ଚ ସେ ଦେବ ଏବଂ ସେ ଛଅମାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମର ସେଠାରେ ଭରଣପୋଷଣ କରିବ, କାରଣ ସରକାରୀ ସ୍କଲାରିପିପ୍ ପାଇବାରେ ନିଶ୍ଚୟ ବିଳମ୍ବ ହେବ ।

ପୂର୍ବରୁ ଯୋଜନା ଦାୟିତ୍ବରେ ଥିବା ଅତିରିକ୍ତ ମୁଖ୍ୟ ଶାସନ ସଚିବ ହରିବନ୍ଧୁ ମହାନ୍ତି ଏବଂ ଅର୍ଥ ସଚିବ ସୋମନାଥ ନନ୍ଦଙ୍କୁ ଭେଟି କେନ୍ଦ୍ରିତ୍ ବଦଳରେ ଆମେରିକାରେ ପଢ଼ିବାକୁ ମୋର ନିଷ୍ପତ୍ତି ଜଣାଇଲି । ପ୍ରକୃତରେ ଆମେରିକାକୁ ଯାତାୟାତ ଖର୍ଚ୍ଚ ଲଣ୍ଡନ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ଥିଲା । ଯାହା ଅଧିକ ଲାଗିବ ଦିଆଯିବ ବୋଲି ସୋମନାଥ ବାରୁ କହିଲେ । ସେ ଅଭିନେତା ପ୍ରଶାନ୍ତ ନନ୍ଦଙ୍କ ବାପା ଅଟନ୍ତି । ହରିବନ୍ଧୁ ବାରୁ ମଧ୍ୟ ଖୁସି ହେଲେ ଏବଂ ଥକାରେ ତୁମ ଭାଇ ଆମେରିକାରେ ଥିବାରୁ ତୁମେ ସେଠାରେ ପଢ଼ିବାକୁ ଚାହୁଁଛ ବୋଲି କହିଲେ । ସେ ମୋର ଶିକ୍ଷକ ଥିଲେ । କେନ୍ଦ୍ରିତରେ ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନ ଗବେଷଣା କରିଥିଲେ । ମୋର ସ୍ବା ଜିନ୍ଦ୍ ଧରିଲେ ଯେ ଗଲେ ସମସ୍ତେ ଯିବା, ନ ହେଲେ ମୋର ଯିବା ବନ୍ଦ । ସେ କହିଲେ ଯେ ସେ ଚାରିଟି ପିଲାଙ୍କୁ ନେଇ ଏଠି ବାରଦ୍ବାର ହେଉଥିବାର ଖବର ପାଇଲେ ମୁଁ ସେଠି ଶାନ୍ତିରେ ପଢ଼ି ପାରିବିନାହିଁ । (କେନ୍ୟା ସନ୍ତାନ ଭଗବାନ ଆମ ଭାଗ୍ୟରେ ଲେଖିନାହାନ୍ତି । ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ ହୋଇ ଚାରୋଟି ପୁଅ ଆମ କୋଳ ମଣ୍ଡନ କରିବା ପରେ ଆମେ ଝିଅ ଆଶା

ଛାଡ଼ିଦେଲୁ । ଭଗବାନ ବୋଧହୁଏ ଭାବିଲେ ଯେ ଆମେ ଝିଅମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପାତ୍ର ଖୋଜିବାରେ ଅସୁବିଧାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବୁଁ ।) ମୁଁ ଚିକିତ୍ସ ନରମ ଲୋକ, ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ କିନ୍ତୁ ଭାରି କଠିନ । ଅବଶ୍ୟ ତାଙ୍କର ବୁଦ୍ଧି ମୋ ବୁଦ୍ଧି ଅପେକ୍ଷା ବେଶି ପ୍ରଖର ଏବଂ ତାଙ୍କ ଭାବନା ମୋର ଭାବନା ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ସ୍ପଷ୍ଟ ।

ଯିବାବେଳେ ନାନାପ୍ରକାର ବାଧା ଆସିଲା । କିନ୍ତୁ ଶ୍ରେୟଂସି ବହୁବିଦ୍ଵାନି । କେନ୍ଦୁଝରରୁ ଆମେ କଟକ ଆସି ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରୁ ରିଲିଭ୍ ହୋଇ ଆମେରିକା ଯିବାକଥା । କିନ୍ତୁ ନଈବନ୍ଧି ଯୋଗୁଁ କେନ୍ଦୁଝର ଦୁର୍ଦ୍ଦିଆରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇଗଲା । କେନ୍ଦୁଝର ଚମ୍ପୁଆ ରାସ୍ତାରେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟିଆ ପୋଲ ଭାଙ୍ଗିଗଲା ଏବଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ନଦୀ ପୋଲ ତଳର ମାଟି ଏବଂ ପିଲର ଧୋଇ ନେଇଗଲା । ଫଳରେ ରେଳଧାରଣା ଶୂନ୍ୟରେ ଝୁଲି ରହିଲା । ଲୋକେ ବାଧ୍ୟରେ ରେଳଧାରଣା ଉପରେ ଘୋଡ଼ା ହୋଇ ସବାର ହୋଇ ବସିଲା ପରି ବସି ଆସେ ଆସେ ଅଷ୍ଟା ଦୁସ୍ଥାଇ ଆର ପାଖକୁ ଯିବା ଆସିବା କଲେ । କିନ୍ତୁ ଆମଦ୍ଵାରା ତା ହୋଇପାରିବନାହିଁ । ତେଣୁ ଆମେ କେନ୍ଦୁଝରରେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ରହିଲୁଁ ଏବଂ ଭଙ୍ଗା ପୋଲର ମରାମତି ପରେ ମୁଁ ଚମ୍ପୁଆ, ସମ୍ବଲପୁର ଦେଇ କଟକ ଆସିଲି ।

ମୋ ଚାକିରିରେ ବରାବର ଗୋଟିଏ ନା ଗୋଟିଏ ଅତୁଆ ଶିଅ ଲାଗିଥାଏ । ଏବେ କେ.ପି.ଏ. ପିଲେ ହଇରାଣ କଲେ । ସେ ପ୍ରଥମରୁ ମୋଠୁ ସିନିୟର ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ପି.ଏସ୍.ସି.ରେ ମୁଁ ରିଡର୍ ହୋଇଗଲି । ତେଣୁ ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତୀୟ ଲବି ଲାଗିଗଲେ । ମୁଁ ଆମେରିକା ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଯେପରି ମୋର ରିଡର୍ ନିଯୁକ୍ତିର ବିଶ୍ୱସ୍ତି ବାହାରିବ ନାହିଁ ଏହି ଯୋଗାଡ଼ ହେଲା । ଶିକ୍ଷା ସଚିବ ମୋତେ ଫାଙ୍କିଲେ ଓ କହିଲେ ଯେ ପି.ଏସ୍.ସି.ର ସୁପାରିଶ ଅବଶ୍ୟ ଆସିଯାଇଛି କିନ୍ତୁ ସରକାର ଏ ବିଷୟରେ କୌଣସି ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଇନାହାନ୍ତି । ମୁଁ ମହତାବଙ୍କୁ ଦେଖା କଲି । ସେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ ଏବଂ ଶିକ୍ଷାବିଭାଗ ଦାୟିତ୍ଵରେ ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । ସେ ମୋତେ ଭଲ ଭାବରେ ଜାଣିଥିଲେ ଏବଂ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଶିକ୍ଷା ସଚିବଙ୍କ ଉକ୍ତି ଉଦ୍ଧାର କଲି, ସେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲେ କାରଣ ସେ ମୋ ନିଯୁକ୍ତି ପତ୍ରରେ ଦସ୍ତଖତ କରି ସାରିଥିଲେ । ସେ ତତ୍ତ୍ଵଶାତ୍ ଫାଇଲ୍ ମଗାଇ ଅଫିସ୍‌କୁ ବିଶ୍ୱସ୍ତି ଜାରି କରିବା ପାଇଁ ଅର୍ଥର ଦେଲେ । ମୁଁ ରିଡର୍ ହିସାବରେ ଷ୍ଟି ଲିଭିରେ ଗଲି । ପାଣି ଜାହାଜରେ ଯିବାପାଇଁ ସମୟ ନ ଥିଲା । ତେଣୁ ଧାର କରି ଅଧିକା ପଇସା ଯୋଗାଡ଼ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ଓ ଆମେ ପୂରା ପରିବାର ଉଡ଼ାଜାହାଜରେ ଗଲୁଁ ।

ଆମେ ବ୍ୟାଙ୍କକକ୍, ହଙ୍ଗକଙ୍ଗ, ଟୋକିଓ ଓ ହନଲୁଲୁ ଦେଇ ଆମେରିକାର ପଶ୍ଚିମ ଉପକୂଳରେ ପୋର୍ଟଲେଣ୍ଡରେ ପହଞ୍ଚିଲୁଁ । ହାୱାଇ ଆମେରିକାର ଏକ ରାଜ୍ୟ । ଏହା ପ୍ରଗାତ ମହାସାଗରରେ ରହିଛି । ଏହାର ପୂରାପୂରି ପ୍ରାଚ୍ୟ ପରମ୍ପରା ରହିଛି । ଆମକୁ ଉଡ଼ାଜାହାଜ କମ୍ପାନି ଦ୍ଵାରା ସ୍ଥିରାକୃତ ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ହୋଟେଲରେ ଜାଗା ମିଳିଲା । ହୋଟେଲଟି

Fishermen's Cottage ବାସ୍ତାରେ ତିଆରି ହୋଇଛି । ଭିତରର କାନୁସବୁ ବାଉଁଶରେ ନାନା କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ଖଚିତ ହୋଇ ତିଆରି ହୋଇଛି । ମାଛ, ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି, କଙ୍କଡ଼ା, ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ ଖାଇଲୁଁ ଓ ତା' ପରଦିନ ପୋର୍ଟଲେଣ୍ଡରେ ଓହ୍ଲାଇଲୁଁ । ହିଁ ଗୋଟିଏ ମଜାକଥା କହିବାକୁ ଭୁଲିଗଲି । ଉଡ଼ାଜାହାଜରେ ଆମେ ସାମ୍ନା ଧାଡ଼ିରେ ବସିଥାଉ । ପ୍ଲେନ୍ ଉଡ଼ିବାବେଳେ ପବନ ନିଷ୍ପାସିତ ହୋଇ ବାହାରେ ନିଆଁ ପାଲଟି ଯାଉଥାଏ । ମୋର ବଡ଼ପୁଅ ରାତିଯାକ ଶୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ସେ ଏକୋଇଶ କଷ୍ଟରେ ନିଆଁକୁ ଦେଖୁଥାଏ । ତାର ଭୟ ପ୍ଲେନ୍ରେ ନିଆଁ ଲାଗିଯିବ ।

ପ୍ରସନ୍ନ ଆମକୁ ନେବାକୁ ଆସିଥିଲା । ମୋର ସାନପୁଅ ଆଶିଷର ବେକରେ ଗୋଟିଏ ବ୍ରଣ ହୋଇଥାଏ । ଆମର ଭୟ ତାକୁ କାଳେ quarantine କରିଦେବେ । ମୋର ସା ବିରି, ମୁଗ, କୋଳଥ ଆଦି ଖାଇବା ଜିନିଷ ପୁରୁଳି କରି ନେଇଥାନ୍ତି । ଖାଇବା ଜିନିଷ ବାହାରୁ ଆମେରିକାକୁ ନେବା ମନ । ଯାହାହେଉ ସେସବୁ ଜିନିଷର ପରିମାଣ ଅଳ୍ପ ଥିବାରୁ କଷ୍ଟମ୍ଭ୍ୟ ଆଉ ରୋକିଲେ ନାହିଁ । ବିନା ବିଦ୍ୟୁତ୍ରେ ଆମେ ସେଲଫରେ ପ୍ରସନ୍ନ ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । କାଳେ ଆମେ ସାନ୍‌ପ୍ରାନ୍‌ସିସ୍କୋରେ ଓହ୍ଲାଇପାରୁଁ ବୋଲି ଭାବି ଗ୍ଲେନା ସେଠାକୁ ଯାଇଥିଲା । ସେ ଟିକିଏ ପରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ପ୍ରକୃତରେ କେବଳ ପ୍ରସନ୍ନ ନୁହେଁ ଗ୍ଲେନାର ସାହାଯ୍ୟ ହେତୁ ହିଁ ପୁରା ପରିବାରର ଆମେରିକା ଯିବା ସମ୍ଭବ ହେଲା । ଗ୍ଲେନା ପରି ସୁନ୍ଦରୀ ସା ମୁଁ ଖୁବ୍ ଅଳ୍ପ ଦେଖିଛି । ସେ ଯେତେବେଳେ ତା'ର ଛୋଟ ଝିଅକୁ ଧରି ସମ୍ବଲପୁର ବୁକ୍ସ ହିଲ୍ ହୋଟେଲରୁ ଆମର ନନ୍ଦପଡ଼ା ଘରକୁ ଆସୁଥିଲା - ୧୯୬୦ରେ ତ ରିକ୍ତା କମ୍ ଥିଲା - ସେ ଚାଲିକରି ଛୁଆକୁ ଖୋଳାଇ ଖୋଳାଇ ଆସେ । ତାକୁ ଦେଖିବାପାଇଁ ରାସ୍ତାରେ ଭିଡ଼ ଜମିଯାଏ । ଯିବାଆସିବା ଲାଗି ରହିଥିବାରୁ ଆମେରିକାନ୍ ମାନଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ଏବେ ଆଉ ସେ କୌତୁହଳ ନାହିଁ ।

ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଖୋଲି ଯାଇଥିବାରୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସେଲଫରେ ଛାଡ଼ି ମୁଁ ଉଡ଼ାଜାହାଜରେ ଦିନକ ପରେ ମିନିଆପଲିସ୍ ଗଲି । ସୁଧାଂଶୁ ମିଶ୍ର ଆଠଗଡ଼ର - ସେ ମୋର ଛାତ୍ର ଥିଲେ କିନ୍ତୁ ତା'ଠୁ ବଡ଼କଥା ପ୍ରସନ୍ନ ସହିତ ମିଟିଗେନ୍‌ରେ ଏକାଠି ରହୁଥିଲେ - ସେ ଓ ସର୍ବେଶ୍ୱର ଦାଶ ମୋତେ ରିସିଡ଼ କଲେ । ଆମେରିକାରେ ଫାଇଲ୍ ସିଷ୍ଟମ୍ ନାହିଁ, କାର୍ଡ ସିଷ୍ଟମ୍ । ତେଣୁ ଅନେକ ବର୍ଷ ପୂର୍ବରୁ ମୋର ଆଡ଼ମିସନ୍ ମଞ୍ଜୁର ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ସବୁ ରେକର୍ଡ଼ ମିଳିଗଲା ଓ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ନାମଲେଖା ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ହୋଇଗଲା ।

ୟୁନିଭର୍ସିଟି ଅଫ୍ ମିନେସୋଟା ଏକ ବିରାଟ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ । ତା'ର ଦୁଇଗୋଟି କ୍ୟାମ୍ପସ୍ - ମିସିସିପି ନଦୀରେ ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ମିନିଆପଲିସ୍ କ୍ୟାମ୍ପସ୍ ଓ ନଦୀର ଆରପାଖରେ ସେଣ୍ଟପଲ୍ କ୍ୟାମ୍ପସ୍ । ମିନେସୋଟାକୁ The State of 10,000 lakes ବୋଲି କହନ୍ତି । ସ୍ଥାନୀୟ ଭାଷାରେ ମିନେ ମାନେ ପାଣି । Volcanic ageରେ Lake superior ସମେତ ଅନେକ ହ୍ରଦ ତିଆରି ହୋଇଥିଲା । ଜଳବାୟୁ ଅତି ଉତ୍ତମ । ବର୍ଷକୁ

ପ୍ରାୟ ଆଠମାସ ବରଫ ଓ ଥଣ୍ଡା । ଚାରିମାସରେ ସେମାନେ ଯେତେ ପରିମାଣର ଗହମ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପରିପରିବା ଉତ୍ପାଦନ କରନ୍ତି, ତା' ଶୁଣିଲେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗେ । ଫାର୍ମ ସବୁ ବିଚାର । ଜ୍ୟାମିଟିକ ଠାଣିରେ ଗହମ ଗଛ ଲାଗିଥାଏ ।

ଆମେରିକାରେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜଙ୍ଗଲ ବିଶେଷ ଭାବରେ ରହିଛି । ପ୍ରଥମେ ଉପନିବେଶକାରୀ ମାନେ ଗଛ ଆଦି କାଟି ପକାଇଥିଲେ । ବନ୍ୟ ଜୀବଜନ୍ତୁକୁ ନିପାତ କରିଥିଲେ । ଏପରିକି ବାରହାର ମାଂସଳ ମୋଟା ଜିଭ ଗୁଡ଼ିକର ହୋଇଥିବାରୁ ସେହି ଜନ୍ତୁକୁ ପୂରାପୂରି ନିଷିଦ୍ଧ କରିଦେଲେ । ଏବେ କିନ୍ତୁ ସେସବୁ କଥା ବଦଳିଯାଇଛି । ନଗରମାନଙ୍କର ପ୍ରାକୃତିକ ପରିବେଶକୁ ବିଶେଷ ଗୁରୁତ୍ବ ଦିଆଯାଉଛି । ପ୍ରତିଘରର ଚାରିପାଖରେ ଲନ୍ ଓ ଗଛ । କେବଳ ସେତିକି ନୁହେଁ । ପ୍ରତି ସହରରେ ଅନେକ ପାର୍କ ଏବଂ ସେହି ପାର୍କ ଗୁଡ଼ିକର ସଂରକ୍ଷଣ ଓ ଯତ୍ନ ବିହିତ ଭାବରେ ନିଆଯାଉଛି । ହାଇଓ୍ବେରେ କ୍ରସିଂ ଆବୋ ନାହିଁ । ଉପର ତଳ କରି clover leaf ନିୟମରେ ରାସ୍ତା ସବୁ ଖଞ୍ଜାଯାଇଛି । ଖୋଲା ନାଳନର୍ଦ୍ଦମା ଆଦି ଆବୋ ନାହିଁ ।

ବିଶ୍ବବିଦ୍ୟାଳୟ ତ ଖୋଲି ଯାଇଥିଲା । ମୁଁ ଇଂରାଜୀ ସାହିତ୍ୟରେ Major ଏବଂ ସ୍ନେଣ୍ଡିନେଭିଏନ୍ ସାହିତ୍ୟରେ Minor କୋର୍ସ ନେଲି । ନିଜର Major କୋର୍ସ ସହିତ ଏକ ଆନୁଷଙ୍ଗିକ ବିଷୟରେ ଗୋଟିଏ Minor Course ପ୍ରତ୍ୟେକ ଛାତ୍ରକୁ ନେବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ କୋର୍ସରେ କ୍ରେଡିଟ୍ ଅଛି ଗାରୁ ୪ କ୍ରେଡିଟ୍ । ଏପରି ଭାବରେ ୪୫ କ୍ରେଡିଟ୍ ହୋଇଗଲେ ଏବଂ ଫାଇନାଲ ପରୀକ୍ଷାରେ ଭଲ କଲେ ଏମ୍.ଏ. ଡିଗ୍ରି ମିଳିଥାଏ । ପି.ଏଚ୍.ଡି. ପାଇଁ ଆହୁରି କଡ଼ା ନିୟମ । ୯୦ କ୍ରେଡିଟ୍ ପାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏମ୍.ଏ.ରେ 'ଏ' ଗ୍ରେଡ୍ ନ ମିଳିଲେ ପିଏଚ୍.ଡି. ପାଇଁ ଆଡମିସନ୍ ହେବନାହିଁ । ମୁଁ ତ ବହୁ ବିଳମ୍ବରେ ଷ୍ଟଡି ଲିଭି ପାଇଥିଲି । ବି.ଏ. ଓ ଏମ୍.ଏ.ରେ ଯେତେ ଭଲ କରିବା କଥା ସେତେ ଭଲ କରି ନ ଥିବାରୁ ମନରେ ଅଶାନ୍ତି ଥିଲା । ତେଣୁ ଭଗବାନ୍ ଯେଉଁ ମଉକା ଦେଇଛନ୍ତି, ତା'ର ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିନିଯୋଗ କରିବାପାଇଁ ଲାଗିପଡ଼ିଲି । ମୋର ସ୍ବାକୁ ବାହାଦୁରି ଦେବାକଥା । ତା'ଙ୍କ ପାଠଶାଳା ବାସ୍ ପଞ୍ଚମ ଶ୍ରେଣୀ ଯାଏଁ । ଇଂରାଜୀ କହିବା ଲେଖିବା ଜାଣି ନ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ କେବଳ ଇଂରାଜୀ ଶିଖିଗଲେ ନାହିଁ, ତା'ସହିତ ଅନେକ ସର୍ବ ଟର୍ମ କୋର୍ସ ଶିଖିଲେ । ବିଶେଷତଃ ମିଡ଼ଓଲ୍‌ପରି ଏପରି ଭଲଭାବରେ ଶିଖିଗଲେ ଯେ ବିନା ସାହାଯ୍ୟରେ ସେ ଡେଲିଭରି କରାଇବାରେ ଏକ୍ସପର୍ଟ ହୋଇଗଲେ ।

ଭଗବାନ୍ ବି ଆମକୁ ସବୁ ସ୍ତରରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥାଆନ୍ତି । ଚାରିଟି ପୁଅ ଓ ଆମେ ଦୁଇଜଣ ଏପରି ଛଅଜଣଙ୍କ ପାଇଁ ବଡ଼ ପ୍ଲଟ୍ ଦରକାର ପଡ଼ିଲା । ପ୍ରସନ୍ନ ମୋର ଭାଇ ତ ଆର୍ଥିକ ସାହାଯ୍ୟ ଦେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥିଲା । ତେଣୁ ସର୍ବେଶ୍ବର ବାଣଙ୍କ ସହିତ ଆତଭାର୍ଗଇନ୍‌ମେଣ୍ଟ ଦେଖି ପ୍ଲଟ୍ ଖୋଜିବାରେ ଲାଗିଗଲି । କିନ୍ତୁ ଚାରିଟି ପୁଅ-ଘର noisy

ହେବ- ଏକଥା କହି ସମସ୍ତ land ladies ଭଡ଼ା ଦେବାକୁ ମନା କଲେ । ତା'ପରେ ଅକ୍ଟୋବର ୨ରେ ଆମେ ଭାରତୀୟ ଛାତ୍ରମାନେ ଗାନ୍ଧୀ ଜୟନ୍ତୀ ମାନ୍ୟତା ଦେଲୁ । ମିନେସୋଟା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ୩୦୦ରୁ ୪୦୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭାରତୀୟ ଛାତ୍ର ଥାଆନ୍ତି । ସେହି ଉତ୍ସବକୁ Mr. Western Houser, Deputy Foreign Students' Adviser ଆସିଥାଆନ୍ତି । ସେ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ସହିତ ବିଶେଷତଃ ନୂଆ ଆସିଥିବା ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ସହିତ ଦେଖା କରୁଥାଆନ୍ତି । ମୋ ସହିତ ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କର ସାକ୍ଷାତ ହେଲା, ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ମୋ ଅସୁବିଧା କଥା କହିଲି । ସେ ହଠାତ୍ ତାଙ୍କୁ ଦେଖା କରିବାପାଇଁ କହିଲେ । ସେ କେବଳ ୪୫ ଡଲାର - ଭଡ଼ାରେ ମୋ ପାଇଁ ଯୁନିଭରସିଟି ଭିଲେଜରେ ଗୋଟିଏ ଘର ଠିକ୍ କରିଦେଲେ ।

ଯୁନିଭରସିଟି ଭିଲେଜରେ ୩୧୦ ବେରେକ୍ ଟାଇପର ଘର ଥାଏ । ଏହା ବିବାହିତ ଛାତ୍ରଙ୍କ ପାଇଁ । ପାଣି, ଗେସ୍, ବିଜୁଳି ଆଦି ସବୁ ମିଶାଇ ୪୫ ଡଲାର ଖୁବ୍ ଶସ୍ତା । ସେଠି ଆମେ ବହୁତ ସାଙ୍ଗ ପାଇଗଲୁଁ । ବିଶେଷତଃ ମୋ ସ୍ୱାକ୍ଷୁ ଆମେରିକୀୟ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ସହିତ ମିଶିବାପାଇଁ ସୁବିଧା ମିଳିଗଲା । ପୁରୁଷ ଛାତ୍ରମାନେ କଲେଜକୁ ଯିବାପରେ ସେମାନେ କଫି ପାର୍ଟି ଆଦି କରନ୍ତି । ସେଥିରୁ କଥାବାର୍ତ୍ତାରେ ଇଂରାଜୀ କହିବାରେ ସେ ପୁରା ଆମେରିକୀୟ ହୋଇଗଲେ ଏବଂ ବଜାର ସଉଦା ଆଦି କରିବାରେ ପାରଙ୍ଗମ ହୋଇଗଲେ । ଆମର ତ କାର୍ ନ ଥିଲା । ସାପ୍ତାହିକ ବଜାର କରିବାପାଇଁ ସେଠି ଶୁକ୍ରବାର ରାତିରେ ସପ୍ଲାଇ ସେଣ୍ଟରକୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼େ । ଆମକୁ ନେବାପାଇଁ ମୋ ସ୍ୱାକ୍ଷ ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ହୁଏ । ଆମେ ଅବଶ୍ୟ ଆମର ଆଦ୍ୟ ବହୁ ସୁଧାଂଶୁ ଓ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଇନ୍ଦୁଙ୍କ ସହିତ ପ୍ରାୟ ଯାଉଁ ।

ଆମେରିକାରେ ଆଉସବୁ କଥା ଯାହାହେଉ ପଛକେ ଖାଇବା ଜିନିଷ ପୁରାପୁରି ଖାଣି । କ୍ଷୀର, ଫଳ ଓ ଫଳରସ ବିଭିନ୍ନ କିସମର ପ୍ରଚୁର ମିଳେ । ସେସବୁ ଜିନିଷର ଦାମ୍ ବେଶି ନୁହେଁ । ଛେଳି ମାଂସ ବିରଳ, କିନ୍ତୁ ମେଷା ମାଂସ ପ୍ରଚୁର ମିଳେ । ଏହି ମାଂସରେ ଏତେ ଚର୍ବି ଥାଏ ଯେ ଘିଅ ତେଲ ଆଦି ଆବଶ୍ୟକ ହୁଏନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ଘିଅ ସେଠାରେ ମିଳେନାହିଁ । ଲହୁଣୀର ପ୍ରଚୁର ବ୍ୟବହାର ସାଧାରଣ କଥା । ଆମେରିକାରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଭଲ ଜିନିଷ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଶିଆପିଆ ପକ୍ଷୀ ବିଜ୍ଞାନ ସମ୍ପର୍କ । ବ୍ରେକଫାଷ୍ଟରେ କର୍ଣ୍ଣଫ୍ଲେକ୍ସ ବା ଅନ୍ୟ କେଉଁ ସିରିଏଲ୍ କ୍ଷୀର ସହିତ ମିଶାଇ ଖାଇବ । ତା ସହିତ ବ୍ରେଡରେ ସ୍କ୍ରାଉସ୍, ବେକନ୍, ଅଞ୍ଚ ଫଳରସ । ଲଞ୍ଚ ପାଇଁ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ପେକେଟ୍ ନେଇଯାଏଁ । ସେଣ୍ଡଉଇଚ୍, ଅଣ୍ଡା ଓ ଫଳରସ (ଏହା ମେସିନ୍ରେ କଟନ୍ ପକାଇଲେ ସ୍ୱତଃ ମିଳେ) ଓ ଗୋଟିଏ ଫଳ । ଝଟାରେ କିମ୍ବା ଅତି ବେଶି ଡେରି ହେଲେ ଛଅଟାରେ ଡିନର୍ । ଆମେ ଡିନରରେ ମାଂସ, ଭାତ, କିଛି ସବ୍ଜି ଖାଉଥିଲୁଁ । ଶୋଇବା ଆଗରୁ ଆଇସକ୍ରିମ୍ ବା ଅନ୍ୟ କିଛି କ୍ଷୀର ଜାତୀୟ ଜିନିଷ । ପିଲାମାନେ ପ୍ରାୟ ପାଣି ପିଇ ନ ଥିଲେ । ଶେଷ ହେଲେ ପ୍ରାୟ କ୍ଷୀର ବା ଫଳରସ ପିଇଥିଲେ । ଆମ

ସମସ୍ତଙ୍କ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଏତେ ଭଲ ଥିଲା ଯେ ଆମର ଅଢ଼େଇ ବର୍ଷ ରହଣି ମଧ୍ୟରେ ବେମାରି କଥା ଆମେ କେବେ ଜାଣି ନ ଥିଲୁଁ । ହେଲଥ ଇନ୍‌ସୁରାନ୍ସ କରିଥିଲୁଁ କିନ୍ତୁ ସୌଭାଗ୍ୟର କଥା ତାହା କେବେ ବି ଦରକାର ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ସେଠାରେ ହେଲଥ ଇନ୍‌ସୁରାନ୍ସ କରିବା କାରଣ ତାହାର ଫି, ହସ୍ପିଟାଲ୍ ଚାର୍ଜ ଆଦି ବହୁତ ବେଶୀ ।

• ବର୍ଷକରେ ଆଠମାସ ବରଫ । ଶୀତଦିନ - ହାଡ଼ଭଙ୍ଗା ଶୀତ । ଅନେକ ଦିନ ତ ସେଣ୍ଟ୍ରେଡ଼ '୦°' ତଳେ ବି ଉଭାପ ଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଶୀତ ଭଲ ଲାଗେ । ବେକରୁ ଗୋଇଠି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୋଟିଏ ଟାଇଟ୍ ମେଡ଼ି, ତା ଉପରେ ପେଣ୍ଟ, ସାର୍ଟ, କୋର୍ଟ ଏବଂ ସୁଏଟର୍ କୋର୍ଟ, କାନପାଇଁ ଟୋପି ଓ ମଫଲର୍, ହାତପାଇଁ ଗ୍ଲୋବ୍‌ସ୍, ପାଦରେ ଜୋଡା, ଭଲ ମୋଜା ଏପରି ପୁରାପୁରି ଆପାଦମସ୍ତକ ଆବୃତ କରି ରଖିଲେ ଶୀତର ପ୍ରକୋପ ଜଣା ପଡ଼େନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ କାର୍, ବସ୍, ଘର ସବୁ ହିଟେଡ଼ । ଘରେ ବା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଭିତରେ ମାମୁଲି ସାର୍ଟରେ ଚଳେ ।

ସେଠାରେ ଗୋଟିଏ ଅଦ୍ଭୁତ ପ୍ରଥା ଅଛି । ବଡ଼ଲୋକ ମାନଙ୍କର ପିଲାମାନେ ବି ବର୍ଷେ ଦୁଇବର୍ଷ ଖବରକାଗଜ ହକର୍ ହୁଅନ୍ତି ଏବଂ ପକେଟ୍ ମନି ହିସାବରେ କମିସନ୍ ପାଆନ୍ତି । ମୋର ଦୁଇ ବଡ଼ପୁଅ ବି ଏ କାମ କରୁଥିଲେ । ୮୦ ପୃଷ୍ଠାର ଖବରକାଗଜ । ପ୍ରାୟ ପଚାଶ ଷାଠିଏଟି ଖବରକାଗଜ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପିଲାକୁ ବିକ୍ରି କରିବାକୁ ମିଳେ । ତେଣୁ ଗୋଟିଏ ଟ୍ରଲିରେ ସେସବୁ ଟାଣି ଟାଣି ନେବାକୁ ହୁଏ । ଗ୍ରାହକମାନଙ୍କ ସହିତ ଦେଖା ହୁଏ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର ମେଲ୍ ବକ୍ସରେ ଖବରକାଗଜ ଥୋଇଦେଲେ ଆଉ ମାସର ୧ ତାରିଖରେ ବିଲ୍ ଦେଖିଲା ଯାଣି ସେମାନେ ଟେକ୍ ଥୋଇ ଦିଅନ୍ତି ।

ଆମେରିକାରେ ସହର ସବୁ ଗୋଟିଏ ନିୟମରେ ବନ୍ଧା । ଏକ ବଡ଼ ସଡ଼କକୁ ଛୋଟିଆ ସଡ଼କ ସବୁ ବାହାରିଥାଏ ଏବଂ ଏସବୁ ନମର ଓଧାରି ସଜା ହୋଇଥାଏ । ଗୋଟିଏ ଘରର ନମର ଯଦି କୋମୋ ଏଭେନ୍ୟୁ-୩୧୨୨, ତା' ହେଲେ ତୁମକୁ କୋମୋ ଏଭେନ୍ୟୁ ୩୧ ନମର ରୋଡ଼ରେ ୨୨ ନମର ଘର ଖୋଜିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଗୋଟିଏ ପାଖର ଘରଗୁଡ଼ିକୁ even ନମର ଦିଆଯାଇଥାଏ ଏବଂ ଆଉ ପାଖର ଘର ଗୁଡ଼ିକରେ odd number ଥାଏ । ବସ୍‌ରେ ବି transfer system ଥାଏ । ଥରେ ଟିକଟ୍ ନେଇଗଲେ transfership କରିଆରେ ସହରର ଯେକୌଣସି ଜାଗାକୁ ଜଣେ ଯାଇପାରେ । ବସ୍ ଚାର୍ଜ ଆଦି ବି ଯଥେଷ୍ଟ କମ୍ । ଦିନରାତି ସବାବେଲେ ଟାଉନ୍ ବସ୍ ଚାଲିଛି । ଅବଶ୍ୟ ରାତି ୧୧ଟା ପରେ ଏହାର ସଂଖ୍ୟା କମିଯାଏ ।

ମୋଟ୍ ଉପରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ଆମେରିକା ଆଧୁନିକ ଦେଶ । ସେମାନେ ଆଧୁନିକ ଯୁଗର ଚାହିଦା ଅନୁସାରେ ଜୀବନର ସବୁକଥା ଏପରି ସଜାଇ ଦେଇଛନ୍ତି ଯେ ସେଠାରେ ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସୁବିଧାରେ ଚଳିହୁଏ । ତା'ର କାରଣ ହେଲା ଆଇନ୍‌ର ଶାସନ ଆମେରିକାରେ

ବଳବତର ହୋଇ ରହିଛି । ଜନଚେତନା ମଧ୍ୟ ଏପରି ଟାଣ ଯେ କୌଣସି ଲୋକ, ସେ ଯେତେ ବଡ଼ଲୋକ ହେଉନା କାହିଁକି, ଆଇନ୍‌ର ଶିଳାପ କଲେ କିମ୍ବା ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସୁବିଧା ଅନ୍ୟାୟ ଭାବରେ ନେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ସେ ସମାଲୋଚନାର ଶିକାର ହୁଏ । ଆମ ଦେଶରେ କିନ୍ତୁ ଠିକ୍ ଓଲଟା କଥା । ଆମେ ରାସ୍ତା ମାଡ଼ି ବସିବାରେ ସିକ୍ସହସ୍ରା ଭୁବନେଶ୍ୱର ଏହାର ଏକ ଭଲ ଉଦାହରଣ । ଆଗରୁ ଖାଲି ପୁରୁଣା ଭୁବନେଶ୍ୱର ଥିଲା । ନୂଆ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଏବେ ଆମ ଆଖି ଆଗରେ ଗଢ଼ି ଉଠିଲା । କିନ୍ତୁ ଯାହା ବି ଯୋଜନା ହେଲା, ସେ ସବୁ ବଡ଼ଲୋକମାନେ ନିଜର ସ୍ୱାର୍ଥ ପାଇଁ ନଷ୍ଟକ୍ରଷ୍ଟ କରିଦେଲେ । ରାଜଧାନୀ ହେଲା । ଭୁବନେଶ୍ୱର ନିଷ୍ପନ୍ନ ବଢ଼ିବ । ବହୁ ଲୋକ ଆସିବେ, ରହିବେ, ଅତଏବ ଆଗକୁ ଦୃଷ୍ଟି ରଖି ଯୋଜନା କରିବା କଥା । ତାହା ପ୍ରାୟ ହେଲା ନାହିଁ । ଯାହା ବି ହେଲା ସେ ସବୁ କେବଳ କାଗଜ କଲମରେ ରହିଗଲା । ସେକ୍ରେଟେରିଏଟ୍ ପାଖରେ ଅନେକ ଛୋଟ କ୍ୱାର୍ଟର ଗଢ଼ି ଉଠିଲା । ମୂଳରୁ ରାଜ୍ୟପାଳ କଟକରେ ରହୁଥିବାରୁ ରାଜଭବନ ପାଇଁ ବି ଜାଗା ନିରୂପିତ ହୋଇ ନ ଥିଲା । ରକ୍ଷା ହେଲା ପି.ଡବ୍ଲ୍ୟୁ.ଡି.ର ଗୋଟିଏ ଷ୍ଟୋର ଡିଭିଜନ୍ ଗୋଟିଏ ଛୋଟିଆ ମୁଣ୍ଡିଆ ଉପରେ ଥିଲା । ତାକୁ କାଢ଼ି ଦେଇ ସେଠାରେ ରାଜଭବନ ତିଆରି ହେଲା । ଏବେ ନେସନାଲ ହାଇଡ୍ରେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଲୋକଙ୍କର ଚଳପ୍ରଚଳ ପାଇଁ ମୁଖ୍ୟ ରାସ୍ତା ହୋଇଛି । ତେଣୁ ଏହାକୁ ଫେର୍ ଗୁଆଇଡାକୁ ପଡ଼ିବ । ବସ୍‌ଷ୍ଟେଣ୍ଡ ଏମିତି ଜାଗାରେ ଥିଲା ଯେ ତାକୁ ସହରରୁ ଦୂରକୁ ନେବାପାଇଁ ଦରକାର ହେଲା ଇତ୍ୟାଦି ।

ଆମର ଗୋଟିଏ ଧାରଣା ରହିଛି ଯେ ଆମେରିକାରେ ମଣିଷ-ମଣିଷ ମଧ୍ୟରେ ସଂପର୍କ ନାହିଁ । ସେ ଦେଶରେ ସମସ୍ତେ ବ୍ୟକ୍ତିକୈନ୍ଦ୍ରିକ । ଏପରି ଧାରଣା ଏକବାରେ ଭୁଲ୍ । ଆମେରିକାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକ ଅବଶ୍ୟ ନିଜର ସ୍ୱାର୍ଥକୁ ବରାବର ଜଗେ, କିନ୍ତୁ ତା' ସହିତ ସମାଜ ଓ ଦେଶ ପ୍ରତି ତା'ର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଆଇନ ଅନୁଯାୟୀ ନିର୍ବାହ କରେ । ଚର୍ଚ୍ଚ ଓ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଆଦି ମାଧ୍ୟମରେ ସେମାନେ ଦାନ ଆଦି କରିବାକୁ କେବେ ବି ପଛାନ୍ତି ନାହିଁ । କୌଣସି ଅର୍ଥସବୁ ପଶିଗଲା କ୍ଷଣି ରିସେପ୍ସନିଷ୍ଟ ହସି ହସି ପଚାରିବ, 'Can I help you?' ଏବଂ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ପାରୁପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚେଷ୍ଟା କରିବ । ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଭ୍ୟତାରେ କର୍ମପରାୟଣତା, ସମୟାନୁବର୍ତ୍ତତାର ସ୍ଥାନ ଅତି ଉଚ୍ଚରେ । ବ୍ରିଟିଶ୍ ଲୋକ ଆମ ସହିତ ୩୦୦ ବର୍ଷ ରହିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କର ଏ ସବୁ ଭଲ ଗୁଣ ଆମେ ଶିଖିପାରିଲୁ ନାହିଁ । ଭାରତର ବିତ୍ତମନା ଯେ ଆମ ସଭ୍ୟତା ଓ ସଂସ୍କୃତିରେ ଥିବା ସବୁ ଭଲ ଜିନିଷ ଛାଡ଼ି ସେମାନଙ୍କ ମନ୍ଦ ଦିଗ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଆମେ ପ୍ରଭାବିତ ହେଲୁଁ ।

ରାଜନୈତିକ ବିପ୍ଳବ ତ ସରିଗଲା । ଆମେ ସ୍ୱାଧୀନ ହୋଇଗଲୁଁ । କିନ୍ତୁ ଆମ ପାଇଁ ଏକ ନୈତିକ ବିପ୍ଳବର ବିଶେଷ ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ଆମେରିକା ଓ ଆମ ଦେଶ କଥା ଭାବିଲେ ଗୋଟିଏ କଥା ମନକୁ ଆସେ । ଭାରତର ଏପରି ଏକ ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ଶକ୍ତି ଅଛି, ଯାହା

ଏ ଦେଶକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିଛି ଭବିଷ୍ୟତରେ ମଧ୍ୟ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବ । ଏହା ହେଉଛି ଭାରତୀୟ ମାନବର ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ଓ ଆଦର୍ଶବାଦ । ଧର୍ମ ନାମରେ ଏଠାରେ ଦଙ୍ଗା ଆଦି ବି ହୁଏ, କିନ୍ତୁ ପରେ ସବୁ କଥା ଶାନ୍ତ ପଡ଼ିଯାଏ । ସଦାବେଳେ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କଳିତକରାଳ ଲାଗି ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ଦେଶପ୍ରତି ବିପଦ ମାଡ଼ି ଆସେ, ସମସ୍ତେ ଏକାଠି ହୋଇଯାଆନ୍ତି । ପରିଣତ ବୟସ ହେତୁରୁ ହେଉ ବା ଅନ୍ୟ କାରଣରୁ ହେଉ ମୋର ଏବେ ଈଶ୍ବର ବିଶ୍ୱାସ ଦୃଢ଼ୀଭୂତ ହୋଇଛି । ମୁଁ ନିଶ୍ଚିତ ଯେ ଈଶ୍ବର ପୁନର୍ବାର ଏହି ପୁରାତନ ତଥା ଆଧୁନିକ ଦେଶକୁ ଠିକ୍ ଭାବରେ ଚଳାଇବେ, ଯାହା ଫଳରେ ଭାରତ ଫେର୍ ସାରା ପୃଥିବୀକୁ ନେତୃତ୍ୱ ଦେବ ।

ଆମେରିକାରେ ପ୍ରତି ତିନି ମାସରେ ଥରେ ପରୀକ୍ଷା ମଧ୍ୟ ହୁଏ । ମୁଁ ଏବଂ ସର୍ବେଶ୍ବର ଦାଶ ଏକା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପଢୁଥିଲୁଁ । ଅତି ଘନିଷ୍ଠ ସଂପର୍କ, କେତେବେଳେ ମୁଁ ତାଙ୍କ ଘରେ ଓ କେତେବେଳେ ସେ ଆମ ଘରେ ଖାଦ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲୁଁ । ମୋ ପରି ସେ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱାସ୍ଥିନେଭାସ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ ବିଷୟ ନେଇଥିଲେ । ସର୍ବେଶ୍ବର ବାବୁ ଅତି ମେଧାବୀ ଛାତ୍ର ଥିଲେ ଏବଂ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ରୋମିଂ ହାଉସ୍‌ରେ ରହୁଥିଲେ । ରୋମିଂ ହାଉସ୍‌ରେ ଜଣ ଜଣକ ପାଇଁ ଅଲଗା କୋଠରୀ ଥାଏ । ତେବେ ରହାଘର ଏବଂ ସ୍ନାନାଗାର ଅନେକଙ୍କ ପାଇଁ । ଏଗୁଡ଼ିକ ସମସ୍ତେ ବ୍ୟବହାର କରିପାରିବେ । ଆମ ଘରୁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଗଲାବେଳେ ବାଟରେ ଥିବା ରୋମିଂ ହାଉସ୍‌ରେ ସେ ରହନ୍ତି । ଫୁଲ୍‌ବ୍ରାଇଟ୍ ବ୍ଲଲାଗସିପ୍ ମାଧ୍ୟମରେ ସେ ଇଂରାଜୀରେ ଏମ୍.ଏ. କରିବାକୁ ଯାଇଥିଲେ । ଅତି ସରଳ ଏବଂ ଚିପିକାଲ୍ ଇଣ୍ଡିଆନ ରୂପେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ପରିଚୟ ଥିଲା । ଆମେରିକାରେ ଶିକ୍ଷକ, ଛାତ୍ରଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ସମସ୍ତେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନାମ ଧରି ସମ୍ବୋଧନ କରନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ ନାମ ପୂର୍ବରୁ ମିଷ୍ଟର କିମ୍ବା ମିସେସ୍, ମିସ୍ ଯୋଡ଼ାଯିବ । ତେବେ ସର୍ବେଶ୍ବର ବାବୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସାର୍ ବୋଲି ସମ୍ବୋଧନ କରୁଥିଲେ । ସେହିପରି ପରୀକ୍ଷାରେ ପାଞ୍ଚ ଶହ ଶହ ଭିତରେ କୌଣସି ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ କୁହାଗଲେ ତାଙ୍କ ଉତ୍ତର ଏକ ହଜାର ଶହ ବିଶିଷ୍ଟ ମଧ୍ୟ ହୋଇଯାଏ । ପ୍ରଫେସରମାନେ ତାଙ୍କର ଏହି ଗୁଣଗୁଡ଼ିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିନେଉଥିଲେ ।

ଥରେ ସେ ଏବଂ ମୁଁ ବଜାର କରିବାକୁ ଯାଇଥିବାବେଳେ ମଜାକିଆ ଘଟଣା ଘଟିଲା । ବୟସ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଏକ ଦୋକାନକୁ ସଉଦା କରିବାକୁ ଗଲାବେଳେ ସର୍ବେଶ୍ବର ବାବୁ କ'ଣ ସମ୍ବୋଧନ କଲେ କେଜାଣି ଦୋକାନ ମାଲିକ ଜଣକ 'ମୁଁ କ'ଣ କୁକୁର କି ?' ବୋଲି ପ୍ରଶ୍ନ କରି ଚିହ୍ନିକି ଉଠିଲା । ଆମେ ଦୁହେଁ ଏହି ଘଟଣାରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ହସି ପକାଇଲୁ । ତେବେ ସେ ଗାନ୍ଧିବାଦୀ ଥିଲେ । ଭାରତରେ ଖଦୀର ଧୋତି ଓ କୁର୍ତ୍ତା ପିନ୍ଧୁଥିଲେ ଏବଂ ଏବେ ମଧ୍ୟ ସେହି ମାର୍ଗରେ ଅଛନ୍ତି । ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଉପରେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନକୁ ମଧ୍ୟ ସହ୍ୟ କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ପୋଲିସ୍ ଏବଂ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କ ମଝିରେ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଯିବେ ।

ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ପରୀକ୍ଷା ପାଖେଇ ଆସିଲା । ମୁଁ କହିଲି, ମୁଁ ପରୀକ୍ଷା ଦେବି ନାହିଁ ଏବଂ ବର୍ଷ ଶେଷରେ ଯାଇ ପରୀକ୍ଷା ଦେବି, କାରଣ ମୋତେ ପିଏଚ୍.ଡି. କରିବାର ଅଛି । ପରେ ସର୍ବେଶ୍ୱର ବାବୁ ମଧ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା ଦେବେ ନାହିଁ ବୋଲି କହିଲେ । ତୁମେ ମେଧାବୀ ଅଟ ବୋଲି ଯେତେ ବୁଝାଇଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ବୁଝିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଫେଲ୍ ହୋଇଯିବି, ଫେଲ୍ ହୋଇଯିବି ବୋଲି କହି ଚାଲିଲେ । ଦେଖ ଦେଖ ବୋଇଲା ବେଳକୁ ପରୀକ୍ଷାର ପୂର୍ବଦିନ ତାଙ୍କର ଦେଖା ନାହିଁ । ଆମ ଘରକୁ ତ ଆସି ନାହାନ୍ତି । ରୋମିଂ ହାଉସରୁ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ । ମୁଁ ଅତୁଆରେ ପଡ଼ିଲି । ତାଙ୍କ ପରି ଫୁଲ୍‌ବ୍ରାଇଟ୍, କ୍ଲାନ୍‌ସିପ୍ ପାଇ ପାକିସ୍ଥାନର ଜଣେ ଛାତ୍ରା ମଧ୍ୟ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପଢୁଥାଆନ୍ତି । ତେବେ ସେ ମିନିଆପଲିସ୍‌ରେ ରହୁଥାଆନ୍ତି । କେମ୍ପସରୁ ସେଠାକୁ ବହୁଦୂର । ଅନ୍ୟ ସ୍ନାତକ କିମ୍ବା ସ୍ନାତକୋତ୍ତର ଗବେଷକମାନଙ୍କ ପରି ମୋର ଗାଡ଼ି ନ ଥିଲା । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଭାରତୀୟ ଛାତ୍ର ସଂଗଠନର ସଭାପତି ଥାଆନ୍ତି ଜଣେ ମୁସଲମାନ ଯୁବକ । ସେ ବାରବର୍ଷ ଧରି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ବିଭିନ୍ନ ରାଜନୀତି ବିଜ୍ଞାନ ବିଭାଗରେ ଗବେଷଣା କରୁଥାଆନ୍ତି । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଠାବ କଲି । ଦୁହେଁଯାକ ଫୁଲ୍‌ବ୍ରାଇଟ୍, କ୍ଲାନ୍‌ସିପ୍ ପକ୍ଷରୁ ଅନୁଯାୟୀ ସର୍ବେଶ୍ୱର ବାବୁଙ୍କ ଭଉଣୀ ହୋଇଥିବା ଭକ୍ତ ପାକିସ୍ଥାନୀ ଛାତ୍ରୀଙ୍କ ବସାକୁ ଗଲୁ । ଭାଗ୍ୟକୁ ସେଠାରେ ସର୍ବେଶ୍ୱର ବାବୁ ଥିଲେ । ପୁଣି ପରୀକ୍ଷା ଦେବା ପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ସମସ୍ତେ ବୁଝାଇଲୁ । ତଥାପି ମାନିଲେ ନାହିଁ । ଏଣେ ପରୀକ୍ଷା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯାଇଛି । କ'ଣ କରାଯିବ ! ପୁଣି ଛାତ୍ରନେତା, ସର୍ବେଶ୍ୱର ବାବୁ ଏବଂ ମୁଁ ସଂପୃକ୍ତ ପ୍ରଫେସରଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ ସାତ ଦିନ ପରେ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ କହିଲୁ ।

ସାତ ଦିନ ପରେ ପରୀକ୍ଷା ହେଲା । ସର୍ବେଶ୍ୱର ବାବୁ ପରୀକ୍ଷା ଦେଲେ । ଆମ ଘରେ ରହିଲେ । ପରୀକ୍ଷା ସମୟରେ ହଲ୍ କୋଠାର ତଳେ ମୋତେ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ପୂର୍ବରୁ ଛାତ୍ରନେତା ଏବଂ ମୁଁ ରୋମିଂ ହାଉସରେ ଥିବା ସର୍ବେଶ୍ୱର ବାବୁଙ୍କ ସମସ୍ତ ସାମାନକୁ ଏକ ବଡ଼ ଟ୍ରଙ୍କରେ ଭର୍ତ୍ତି କରି, ଫୁଲ୍‌ବ୍ରାଇଟ୍ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ମାଧ୍ୟମରେ ବମ୍ବେକୁ ବିମାନ ଟିକଟର ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ କରିଦେଇଥାଉ । ପରୀକ୍ଷା ପରେ ସେ ବସରେ ବସି ବିମାନ ବନ୍ଦରକୁ ଗଲେ । ପରେ ପରୀକ୍ଷାଫଳ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା । ସର୍ବେଶ୍ୱର ବାବୁ କୃତିତ୍ୱର ସହିତ 'ଏ' ଗ୍ରେଡ୍‌ରେ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିଲେ ।

ଆମେ ଭାର୍ଟ୍‌ସ୍ ଯେ ଆମେରିକା ଗୋଟିଏ ଧନୀ ଦେଶ । ସେଠାକାର ଲୋକମାନେ ହୁଏତ ବୈଷୟିକ ସୁଖର ଚରମ ସାମାରେ ପହଞ୍ଚି ପାରିଥାଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କର ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଭାବନା ଓ ମାନବିକ ସ୍ନେହ ଆଦି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଆମର ଅଭିଜ୍ଞତା ଭିନ୍ନ ସ୍ୱାଦର । ଆମେ ସେଠାରେ କେତେଜଣ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ପାଇଥିଲୁ, ଯେଉଁମାନେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମ ସହିତ ସଂପର୍କ ରଖିଛନ୍ତି । ହେତୁକ୍ତ ପରିବାର ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନ୍ୟତମ । ନ୍ୟୁ ପ୍ରାର୍ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ଗାଁ ମିନିଆପଲିସ୍ ପାଖରେ ଅଛି । ଆମେରିକାରେ ପ୍ରକୃତରେ ରାସ୍ତା, ଘର,

ଆନୁଷଙ୍ଗିକ ସୁବିଧା ଆଦି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଗାଁ ଓ ସହର ଭିତରେ ତତ୍ପାର୍ତ୍ତ ନାହିଁ । କେବଳ ଗାଁ ହେଉଛି ଆକାରରେ ଛୋଟ ଏବଂ ଲୋକମାନଙ୍କର ଚାଷ ଓ ଭୂମିଭିତ୍ତିକ ବ୍ୟବସାୟ ମୁଖ୍ୟ ଅବଲମ୍ବନ ହୋଇଥାଏ ।

ନ୍ୟୁ ପ୍ରାନ୍ତରେ ଲୋକମାନେ ଥରେ ଯୁନିଭରସିଟିର ବିଦେଶାଗତ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଡାକିଲେ । ଏହି ପ୍ରଥା ଆମେରିକାରେ ସର୍ବଥା ଅଛି । ବିଦେଶାଗତ ଛାତ୍ରମାନେ ନିଜ ଦେଶ ଛାଡ଼ି ରହୁଥିବାରୁ ସେମାନେ ଏଭଳି କରନ୍ତି । ଗାଁର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପରିବାର ଗୋଟିଏ ଛାତ୍ରକୁ ଅତିଥି କରନ୍ତି ଏବଂ ଅନେକ ବିଦେଶାଗତ ଛାତ୍ର ପରିବାର ନେଇ ରହୁଥିବାରୁ (ଯଥା - ମୁଁ) ସେମାନେ ପୁରା ପରିବାରକୁ ଡାକନ୍ତି । ଆମ ଦେଶରେ ଅତିଥି ଅର୍ଥ ସେ ଗୋଷ୍ଠ ରୂମ୍‌ରେ ରହିବ, କିନ୍ତୁ ସେଠି ଗୋଷ୍ଠକୁ ପୁରା ଘରେ ଚଳିବା ପାଇଁ ସୁବିଧା ଦିଅନ୍ତି ।

ହେଣ୍ଡ୍ରକ୍ସ ଦମ୍ପତିଙ୍କର ଚାରି ପୁଅ, ଝିଅ ନାହିଁ । ଆମର ବି ଚାରି ପୁଅ, ଝିଅ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଯୁନିଭରସିଟିରୁ ଏହି ଖବର ନେଇ ଆମକୁ ବାଛିଲେ । ସେଠି ତ ଡାକର ଡାକବାଣୀ ପ୍ରଥା ନାହିଁ । ତେଣୁ ଘରର ମାଲିକାଣୀ ଘରର ସବୁ କାମ କରନ୍ତି । ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ଶ୍ରୀମତୀ ହେଣ୍ଡ୍ରକ୍ସ ମିଳିମିଶି ସବୁ କାମ କଲେ । ଗୋଟିଏ weekendରେ ଆମର ଦୁଇ ପରିବାର ଏକ ହୋଇଗଲେ । ଡାକର ଚାରିଟି ପୁଅ ପାଇଁ ଚାରିଗୋଟି bunk bed । କିଏ କିଏ ଆସିବେ ବୋଲି ସେମାନେ ଅଧିକା bunk bed ବି ରଖିଥାଆନ୍ତି । ହେଣ୍ଡ୍ରକ୍ସ ଛୁଆମାନେ ଏବଂ ଆମର ଛୁଆମାନେ ଧୁମ୍ ଖେଳିଲେ । ତା'ପରେ ହେଣ୍ଡ୍ରକ୍ସ ପରିବାର ଆମ ପ୍ରତି ଏତେ ଆସକ୍ତ ହୋଇଗଲେ ଯେ ସେମାନେ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ୍ ତିଆରି କରି ଆମକୁ ମାସକୁ ଥରେ ନେଇଯାଆନ୍ତି । ଶାତ ଦିନରେ ସ୍ପୋର୍ଟିଙ୍ଗ୍ ଏବଂ ଖରା ଦିନ ବୋଟିଙ୍ଗ୍ ଆଦି କରୁଁ । ହେଣ୍ଡ୍ରକ୍ସ ଓ ଡାକ ସ୍ତ୍ରୀ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମର ବନ୍ଧୁ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ।

୧୯୯୭ରେ ଆମ ଦ୍ଵିତୀୟ ପୁଅ ରାଜକିଶୋର ଆମକୁ ଆମେରିକା ନେଇଥିଲା । ଖୁବ୍ ବୁଲାଇଲା । ପ୍ରଥମ ଥର ଆମେ ଓଡ଼ିଶା ଡି.ସି. ଆଦି ଦେଖି ନ ଥିଲୁଁ । ଏଥର ଦେଖିଲୁଁ । ଯେତେକ ଜାତୀୟ ସ୍ମାରକାଗୁଡ଼ିକୁ ସେମାନେ ଅତି ଯତ୍ନର ସହିତ ରକ୍ଷା କରିଛନ୍ତି । ହେଣ୍ଡ୍ରକ୍ସ ଘର ଓ ଆମର ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ଦେଖିବାକୁ ମିନିଆପଲିସ୍ ବି ଯାଇଥିଲୁଁ । ହେଣ୍ଡ୍ରକ୍ସ ନ୍ୟୁ ପ୍ରାନ୍ତରେ ରହୁଛନ୍ତି । ସେ ଆମଠୁ ପାଞ୍ଚ ଦେ ଆଗକୁ ଚାଲିଗଲେଣି ଅର୍ଥାତ୍ ଆମେ ଚାରି ପୁଅରେ ରହିଯାଇଛୁଁ ସେ କିନ୍ତୁ ପଞ୍ଚମ ପୁତ୍ର ଲାଭ କଲେଣି । ଡାକର ଧନ୍ଦା ମଧ୍ୟ ବଦଳାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ପ୍ରଥମ ଥର ଯେତେବେଳେ ଆମେ ଯାଇଥିଲୁଁ ସେ ଗୋଟିଏ ପୋଲିଟି ଫାର୍ମର ମାଲିକ ଥିଲେ । ଅଣ୍ଡା କିଣି ଉଷ୍ମମାଇ ଯନ୍ତ୍ରରେ ଅଣ୍ଡା ଫୁଟାଉଥିଲେ । ଛୁଆ ବାହାରିପଡ଼ିଲେ ସେ ଛୁଆଗୁଡ଼ିକୁ de-beaking କରିଦେଉଥିଲେ । ଯାହା ଫଳରେ ଲଢ଼େଇ କଲେ ବି ସେମାନେ ପରସ୍ପରର କ୍ଷତି କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ତିନି ମାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୁକୁଡ଼ାଙ୍କୁ ପାଲୁଥିଲେ ଏବଂ ଖୁବ୍ ଉଚ୍ଚ ଦରରେ ମାଂସ ପାଇଁ କୁକୁଡ଼ା ବିକ୍ରି କରୁଥିଲେ । ତିନି ମାସ ପରେ ସେହି ଫାର୍ମ ଘର ସଫା

କରାଯାଉଥିଲା ଏବଂ ପୁନର୍ବାର ଅଣ୍ଡା, କୁକୁଡ଼ା ବ୍ୟବସାୟ ଚାଲୁ କରାଯାଉଥିଲା । ସେ ଫାର୍ମରେ ଜନ୍ମଭେଦ୍ୟର ବେଲଟ୍ ଏପରି ଭାବରେ ଫିଟ୍ କରିଥିଲେ ଯେ କୁକୁଡ଼ା ଖାଦ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ କୁକୁଡ଼ା ପାଖକୁ ସହଜରେ ପହଞ୍ଚୁଥିଲା ଏବଂ ପାଇପ୍ ପାଣି ଗିନା ଜରିଆରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ କୁକୁଡ଼ା ପାଉଥିଲା । ଫାର୍ମରେ ହଳଦିଆ ଲାଇଟ୍ ଲଗାଯାଇଥିବାରୁ ଦରକାର ସମୟରେ ଜଣେ କୁକୁଡ଼ାମାନଙ୍କର ଯତ୍ନ ନେଇପାରୁଥିଲା । କାରଣ ହଳଦିଆ ଆଲୁଅରେ କୁକୁଡ଼ାମାନେ ଦେଖିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । କେବଳ ଜଣେ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ଏହି ବିଚାର ଫାର୍ମକୁ ସମ୍ଭାଳୁଥିଲେ କାରଣ ସୁନ୍ଦର ଅନ୍ କଲେ ପାଣି ଓ ଖାଦ୍ୟ ସମସ୍ତ କୁକୁଡ଼ା ପାଖକୁ ତା' ମନକୁ ପହଞ୍ଚୁଥିଲା । ଫାର୍ମ ସଫା ହେବା ପରେ କୁକୁଡ଼ାର ମଳ ବିକ୍ରି କରି ବହୁତ ଲାଭ ପାଉଥିଲେ ।

ଏବେ କିନ୍ତୁ ଆମେ ଦେଖିଲୁ ଯେ ହେଣ୍ଡିକ୍ସ ତାଙ୍କ ଧନ୍ଦା ବଦଳାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ହ୍ରଦ କଡ଼ରେ ସେ ଗୋଟିଏ ବିଚାର ଅପତ୍ରରା ଜାଗା ଶସ୍ତାରେ କିଣି ଗୋଟିଏ ପିକ୍ନିକ୍ ସେଣ୍ଟର ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି । ଘୋଡ଼ା ଓ ଘୋଡ଼ା ଗାଡ଼ି ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ରଖିଛନ୍ତି । ସେହି ଜାଗା ଉପରେ ରାସ୍ତା ତିଆରି କରିଦେଇଛନ୍ତି । ତେଣୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଔକ୍ସବ୍ଲରେ ସେଠାରେ ବହୁତ ଭିଡ଼ ହେଉଛି । ଆମେରିକାର ପରାମ୍ପରାଗତ ଖାଦ୍ୟ ସେ ବିକ୍ରି କରନ୍ତି । ତେଣୁ ଏହା ଏତେ ପପୁଲାର୍ ହୋଇଛି ଯେ ପାଣ୍ଡାର ବୋର୍ଟ ବି ରଖିଛନ୍ତି । ମାଛ ଧରିବାର ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ସୁବିଧା ବି କରାଯାଇଛି । ଶ୍ରୀ ହେଣ୍ଡିକ୍ସ ଓ ଶ୍ରୀମତୀ ହେଣ୍ଡିକ୍ସଙ୍କ ଦାମ୍ପତ୍ୟ ସଂପର୍କ ଆଦର୍ଶ ସ୍ଥାନୀୟ । ଆମର ଧାରଣା ଆମେରିକାରେ ବିବାହ ସଂପର୍କ ଦୁର୍ବଳ । ଏ ପ୍ରକାର ଧାରଣା ବି ଭୁଲ୍ ।

ଆମେରିକାର ଅନ୍ୟ ଦୁଇ ଜଣ ବାହବାଙ୍କ କଥା ନ ଲେଖି ରହିପାରୁନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର ନାମ ମାର୍ଗାରେଟ୍ ଓ ଏଣ୍ଡରୁ । ସେମାନଙ୍କର ଗିର୍ଜା ତରଫରୁ ଥରେ foreign studentsମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଗ୍ରୁପ୍ କୁ ଡକାଯାଇଥିଲା । ମୁଁ ଯାଇଥିଲି । ସେଠାରେ ଏହି ଦୁଇଜଣଙ୍କ ସହିତ ମୋର ଚିହ୍ନା ହେଲା । ତା'ପରେ ସେମାନେ ଆମ ଘରକୁ ବରାବର ଆସିଲେ ଏବଂ ଆମକୁ ବି ମଝିରେ ମଝିରେ ଡାକିଲେ । ଆମେ ସମ୍ଭଲପୁର ଲୋକେ ପିଲାମାନଙ୍କର ଜନ୍ମଦିନ ଜାକଫମକରେ ପାଲୁ ନ ଥିଲୁଁ । କେବଳ ମା ପୁଅ/ଝିଅ ନାଁରେ ଗୋଟିଏ ପୂଜା କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ଚାଲାକିରେ ଆମ ସାନ ପୁଅ ଆଶିଷର ଜନ୍ମ ତାରିଖ ଦୁଇନେଲେ ଏବଂ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଭାବରେ ସେଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ନାନା ପ୍ରକାରର birthday gift ଧରି ଆସିଗଲେ ।

ମାର୍ଗାରେଟ୍ ଥରେ Lake Superior Beachରେ ଆମ ପାଇଁ କଟେଜ୍ ଭଡ଼ା ନେଇ ରଖାଇଲେ । Lake Superior ହେଉଛି ଆମେରିକାର ସର୍ବବୃହତ୍ ହ୍ରଦ । ଶୀତ ଦିନ ଏହା ବରଫ ପାଲଟି ଯାଏନାହିଁ । ସେହି ହ୍ରଦର ଏକ ଦୃଶ୍ୟ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋର ମନେ ଅଛି । Beachରୁ ଅଳ୍ପ ଦୂରରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ପଥର ଥାଏ । ତାହା କେବେ ବୁଡ଼େ ନାହିଁ । ସେହି ପଥର ଉପରେ ଠିଆ ହୋଇ ଜଣେ ୮୦ ବର୍ଷର ଧାବର ମାଛ ଧରେ ଘଷା ଘଷା

ଧରି । ଜାଲରେ ଅସଂଖ୍ୟ ମାଛ ପଡ଼ନ୍ତି । ସେ ବଡ଼ ମାଛମାନଙ୍କୁ ବେଗରେ ପୂରାଇ ଛୋଟ ମାଛମାନଙ୍କୁ ଉପରକୁ ଜୋରରେ ଛାଡ଼ିଦିଏ । ଚଢ଼େଇମାନେ ବୁଢ଼ାର ଏହି ଅଭ୍ୟାସ ସହିତ ଏତେ ପରିଚିତ ହୋଇଯାଇଥାଆନ୍ତି ଯେ ଅସଂଖ୍ୟ ଚଢ଼େଇ ବୁଢ଼ାର ଆପାଦ ମସ୍ତକରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଥାଆନ୍ତି । ଏପରିକି ବୁଢ଼ାର ଟୋପିରୁ ଜୋଡ଼ା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତ ପୋଷାକ ପୂରାପୂରି ଲୁଚି ଯାଇଥାଏ । ବୁଢ଼ା ସେହି ଚଢ଼େଇମାନଙ୍କୁ ଘଉଡ଼ାଇବା ତ ଘରର କଥା ସେମାନଙ୍କୁ ମାଛ ଧରିବାର ସୁଯୋଗ ଦେବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ କରି ମାଛ ବିଭିନ୍ନ ଦିଗରେ ଉପରକୁ ଫିଙ୍ଗେ । ଏପରି ମଜବୁତ ଓ ଜୀବନପ୍ରେମୀ ଲୋକକୁ ମୁଁ ଖୁବ୍ କମ୍ ଦେଖିଛି ।

ମାର୍ଗାରେଟ୍ ଓ ଏଷ୍ଟର୍, ବିଶେଷତଃ ମାର୍ଗାରେଟ୍ ସହିତ ମୋ ସ୍ବାକ୍ଷର ବନ୍ଧୁତା ଏତେ ଜମିଲା ଯେ ସେମାନେ ଆମକୁ ଓ ଆମେ ସେମାନଙ୍କୁ ନିଜର ଲୋକ ବୋଲି ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲୁଁ । ପ୍ରତିଦିନ ଫୋନ୍‌ରେ ସେମାନେ ଆମ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମଣିଷର ସଂପର୍କରେ ସଦାବେଳେ ଗୋଟିଏ କେଁ ରହିଯାଏ । କେତେଦିନ ପରେ ଏହା ପୁରୁଟି ବାହାରିଲା ।

ନୂଆ ନୂଆ କଥା ଜାଣିବାକୁ ମୋର ଭାରି ସଉକ । ମୋ ସ୍ବା ବି ଏ ଦିଗରେ କିଛି କମ୍ ନୁହନ୍ତି । ତେଣୁ ଆମେ ମାର୍ଗାରେଟ୍ ଓ ଏଷ୍ଟର୍‌କୁ କହିଲୁଁ ଆମେ ତୁମର ଚର୍ଚ୍ଚର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଇମ୍ପୋର୍ଟାଣ୍ଟ ଫ୍ୟାକ୍ଟର ଦେଖିବାକୁ ଚାହୁଁ । ସେମାନେ ଏଥିରେ ଖୁସି ହୋଇଗଲେ । ଆମେ ବାପ୍ଟିଜମ୍, wedding, funeral ଆଦି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଫ୍ୟାକ୍ଟର ଦେଖିଲୁଁ । କିନ୍ତୁ ଆମର ଏ ପ୍ରକାର ଆଗ୍ରହ ଦେଖି ଏଷ୍ଟର୍ ମନକୁ ପାପ ଛୁଇଁଲା । ସେ ଭାବିଲା ଯେ ସେମାନେ ସାମାନ୍ୟ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ଆମକୁ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟ କରି ଦେଇପାରିବେ । ଅବଶ୍ୟ ମାର୍ଗାରେଟ୍‌ର ମନକୁ ଏପରି ଭାବନା ଆସିଲା ଯେ ସେମାନେ ଯଦି ତା'ର ବିଧିରେ ଭାଗି ବିଶ୍ବାସ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଚରିତ୍ରର ସେମାନେ ଚର୍ଚ୍ଚରେ ଭଲଖାରି ସର୍ଭିସ କରନ୍ତି । ସେମାନେ ଜାଣି ନ ଥାନ୍ତି ମୁଁ ଜଣେ ଭାରତୀୟ ଓ ହିନ୍ଦୁ ଯଦିଓ ନୈଷ୍ଟିକ ନୁହେଁ । ରାତିମତ ପୂଜା କରିବା ଓ ମନ୍ଦିରକୁ ଯିବା ମୋ ଦ୍ଵାରା ହୁଏ ନାହିଁ ।

ଏଷ୍ଟର୍ ବାଲାକିରେ କଥା ପକାଏ । ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମକୁ ଇଙ୍ଗିତରେ ସମାଲୋଚନା କରେ । ମୁଁ ଧୈର୍ଯ୍ୟର ସହିତ ତା'ର କଥା ଶୁଣେ । ତା' ପ୍ରତି ମୋର ସହାନୁଭୂତି ହୁଏ, କାରଣ ସେ ଯଦି ଛଅ ଜଣକୁ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ କରିପାରିବ, ଛଅଟି ଆତ୍ମାକୁ ଯାଶୁଙ୍କ ପାଖକୁ ନେଇପାରିବ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କୁ ମୁକ୍ତି ଦିଆଯାଇପାରିବ, ତାହା ତା'ର ଧାର୍ମିକ କୃତି ହିସାବରେ ବିଶେଷ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ହେବ । ଥରେ କିନ୍ତୁ ଏକ ବିସ୍ଫୋରଣ ହେଲା । ଆମେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟମାସରେ ସେମାନଙ୍କ ଚର୍ଚ୍ଚକୁ ଯାଇଥାଉଁ । ଫାଦର୍ ତ ସର୍ମନ୍ ଦେଲେ । କିନ୍ତୁ ସେଦିନ ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ଅତିଥି ଚର୍ଚ୍ଚକୁ ଆସିଥିଲେ । ସେ ହେଉଛନ୍ତି Vic Mishra (ବିଶ୍ଵମୋହନ ମିଶ୍ର) । ସେ ରୋଗାଗ୍ନି ସୁତେଷ୍ଠସିଂ ପାଇ ବିହାରରୁ ବର୍ଷକ ପାଇଁ ଜର୍ନାଲିଜ୍ମ ଶିକ୍ଷା କରିବା ସକାଶେ ଆମେରିକା ଆସିଥିଲେ ଓ University of Minnesotaରେ ଯୋଗଦେଲେ । ସେ କିନ୍ତୁ ମିନିଆପଲିସ ସେଣ୍ଟ୍ରଲ୍‌ରେ

ରହିଗଲେ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ ହୋଇଗଲେ ଏବଂ India for Christ ନାମରେ ଏକ ସଂସ୍ଥା ଗଢ଼ିଲେ । ସେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟଧର୍ମର ପ୍ରଚାରକ ହୋଇ ଭାରତକୁ ବର୍ଷକୁ ଥରେ ଆସୁଥିଲେ । ଲୋକମାନେ ତାଙ୍କୁ ଅଜସ୍ର ଟଙ୍କା ଦେଉଥିଲେ । ସେ ଜଣେ ଆମେରିକୀୟ ନାରୀଙ୍କୁ ବିବାହ କଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କର ଅନିଲ୍ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ପୁଅ ଥିଲା ।

ଆମେ ଗୋଟିଏ ଭାରତୀୟ ପରିବାର ଯେ audienceରେ ବସିଛୁ, ସେ ଜାଣି ନ ଥାନ୍ତି । ସେ ଆମକୁ କେବେ ଦେଖି ନ ଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ବି ଆମେ କେବେ ଦେଖି ନ ଥିଲୁ । ତେଣୁ ସେ ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦରେ ଅନେକ କଥା କହିଗଲେ, ଯଥା ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମ ଭଲ ନୁହେଁ । ତେଣୁ ସେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ ହେଲେ । ସେ ଭାରତରେ ଯାଶୁ ଖ୍ରୀଷ୍ଟଙ୍କ ନାମ ନେଇ ଅନେକ ଦୁରାରୋଗ୍ୟ ରୋଗର ରୋଗୀଙ୍କୁ ଛୁଇଁ ଦେଇ ଆରାମ କରିଦେଇଛନ୍ତି ଇତ୍ୟାଦି । ବନ୍ଧୁତା ସରିଗଲା । ଆମେ ଘରକୁ ଫେରିଯିବା ପାଇଁ ବାହାରିଲୁ । କିନ୍ତୁ ଭିକ୍ ମିଶ୍ରଙ୍କୁ କଫି ପାଇଁ ଜଣେ ଭକ୍ତ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଡାକିଥାଆନ୍ତି । ଆମର ଭାଗ୍ୟ ଖରାପ, ମାର୍ଗରେଟ୍ ଓ ଏଷ୍ଟର ଆମକୁ ଜବରଦସ୍ତି କରି ଭିକ୍ ମିଶ୍ରଙ୍କ ପାଖକୁ ନେଇଗଲେ । ସେ ଆମକୁ ଦେଖି ହଠାତ୍ ଚମକି ପଡ଼ିଲେ । ତା'ପରେ କହିଲେ, “ମେଁ ବିହାରୀ ବୁଢ଼ୁ ହୁଁ ।” ମୁଁ କହିଲି, “ଆପ୍ କୁଁ ବୁଢ଼ୁ ହୋଙ୍ଗେ । ଆପ୍ ତ ଚଲାକ ହେଁ । ଚଲାକୟେ, ଚଲାକୟେ, ଠିକ୍ ହେଁ ।”

ଆମର ଗ୍ରହ ଖରାପ ଥିଲା । ସେହି ଭକ୍ତ ଜିନ୍ଦ୍ ପରିଲେ ଯେ ଆମେ ବି କଫି ପାଇଁ ଯିବୁ । ସେଠାରେ ଏଷ୍ଟର ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମର ସମାଲୋଚନା ଆରମ୍ଭ କଲା । ହିନ୍ଦୁମାନେ ଗାଈ ପୂଜା କରନ୍ତି, ଗୋବର ପାଣି ପିଅନ୍ତି, ମୂର୍ତ୍ତି ପୂଜା କରନ୍ତି ଇତ୍ୟାଦି । ଆଗରୁ ମୁଁ ଏଷ୍ଟରକୁ କହିଥିଲି ଯେ ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ ସାକାରବାଦୀ ଓ ମୁଁ ନିରାକାରବାଦୀ । ସେ ବୁଝିପାରେ ନାହିଁ ଯେ ସ୍ତ୍ରୀ-ସ୍ତ୍ରୀ ଏକା ଧର୍ମର ହୋଇ କିପରି ଏପରି ବିଭିନ୍ନ ପନ୍ଥା ଅନୁସରଣ କରିବେ । ଏଷ୍ଟର ସମାଲୋଚନା ଆରମ୍ଭ କରିବାରୁ ପାଷ୍ଟରଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଆହୁରି ଜୋର୍ ସେଥିରେ ଯୋଗଦେଲେ । ଆମେରିକାର ଚର୍ଚ୍ଚରେ ଦୁଇ ଜଣ ପାଷ୍ଟର ଥାଆନ୍ତି । ଜଣେ ଯୁବକମାନଙ୍କୁ ଧର୍ମ ମାର୍ଗରେ ରଖିବା ପାଇଁ ନିୟୋଜିତ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଏହି ଯୁବ ପାଷ୍ଟର ବି ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମ ଓ ଭାରତକୁ ସମାଲୋଚନା ଆରମ୍ଭ କଲେ । କିପରି ଆମେ ଦୁର୍ନୀତି କରୁଁ, ଚାଉଳରେ ଗୋଡ଼ି ମିଶାଇ ବିକ୍ରି କରୁଁ । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ବୁଝାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲି ଯେ ଆମକୁ ବ୍ରିଟିଶମାନେ ଗରିବ କରିଦେଇଥିବାରୁ ସମାଜରେ ଦୁର୍ନୀତି ପଶିଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ କୌଣସି କଥା ଶୁଣିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନ ଥିଲେ ଏବଂ ସମାଲୋଚନାର ଢେଉ ଉଭୁଙ୍ଗ ହେବାରେ ଲାଗିଲା । ତେଣୁ ମୁଁ ବି ଉଦ୍ଦେଶିତ ହୋଇଗଲି ଏବଂ ସେମାନଙ୍କୁ ସମାଲୋଚନା କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲି । ଭିକ୍ ମିଶ୍ର ବି ଆଲୋଚନା ଭିତରକୁ ଧସେଇ ପଶିଲେ ଏବଂ ଭାରତର ସମାଲୋଚନାରେ ଯୋଗଦେଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ହିନ୍ଦୀରେ କହିଲି, “ଆପ୍ ଖାମୋସ୍ ରହିଏ, ଆପ୍‌କୋ ତ ମାଲୁମ୍ ହେଁ, ‘ସୁଧର୍ମେ ନିଧନ’ ଶ୍ରେୟ, ପରଧର୍ମ ଭୟାବହ’, ଲେକିନ୍ ଆପ୍ ତୋ ଯେ ସବ୍ ଭୁଲ୍

ଗୟେ ହେଁ। ଫେସା କେ ଲିୟେ ଆପ୍ ସବୁକୁ କର ସବୁତେ ହେଁ।” ତା’ପରେ ମୁଁ କହିଲି ଯେ ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମର ଆଦର୍ଶ ଓ ତା’ର ଦର୍ଶନ ବିଷୟରେ କିଛି ନ ଜାଣି ସେମାନେ ଏହି ଧର୍ମକୁ ସମାଲୋଚନା କରିବା ଅସହିଷ୍ଣୁତାର ପରିଚାୟକ। ଶ୍ରୀକ୍ଷୀଆନମାନେ ଯାଶୁକୁ ଭର୍ଜିନ ମେରୀଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତିକୁ ପୂଜା କରନ୍ତି। ସେମାନଙ୍କ ଗର୍ବ ଓ ଅସହିଷ୍ଣୁତା ହେତୁ ଆମେରିକାନମାନେ ଅନ୍ୟ ଦେଶମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଚୁର ସାହାଯ୍ୟ ଦେଇଥିଲେ ବି ସେମାନଙ୍କୁ ଏଥିପାଇଁ ସମସ୍ତେ Ugly American ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି।

ଶେଷକୁ ଯେତେବେଳେ ତକ୍ ଆହୁରି ଗରମ ହୋଇଗଲା, ମୁଁ କହିଲି, “କେବଳ ଶ୍ରୀକ୍ଷୀ କାହିଁକି ଆମେ ସମସ୍ତେ ‘ସନ୍ ଅଫ୍ ଗର୍’ ଏବଂ ମୁଁ ନିଜକୁ ‘ସନ୍ ଅଫ୍ ଗର୍’ ବୋଲି ମନେ କରୁଁ।” ଯୁବ ପାଷ୍ଟର ଓ ପାଷ୍ଟରଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ପାଟି କରି କହିଲେ, ‘Blasphemy’। ଯାହାହେଉ ଅତି ଅଶୋଭନୀୟ ଭାବରେ ତର୍କର ଅବସାନ ହେଲା। କଫି ପାର୍ଟି ତ ପିତା ହୋଇଯାଇଥିଲା। ବାଟରେ ମାର୍ଗାରେଟ୍ କହିଲା, “Prafulla, you got a little excited”. ମୁଁ କହିଲି, “ତୁ ତ ଦେଖିଲୁ ମୁଁ କେତେ ସହିଲି। ସହିବାର ତ ଫେର୍ ଗୋଟେ ସାମା ଅଛି।” ତା’ପରେ ଏଷ୍ଟର ଆମ ଧର୍ମ ବିଷୟରେ ଆଉ କେବେ କଥା ଉଠାଇ ନାହିଁ।

ଜଣେ ଭାରତୀୟ ଭାବରେ ମୋର ବରାବର ଆତ୍ମାଭିମାନ ରହିଛି। ମୁଁ ଆମେରିକା ଯିବା ପାଇଁ ଯେତେବେଳେ ଷ୍ଟୁଡେଣ୍ଟ ଭିସା ପାଇଁ ଦରଖାସ୍ତ କଲି କଲିକତାର ଆମେରିକାନ କନ୍ସଲେଟ୍ରେ ଜଣେ ମହିଳା ଅଫିସର ମୋତେ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ, “ଆପଣ କ’ଣ ଆମେରିକାରେ ରହିଯିବେ?” ମୁଁ ବିଚିତ୍ରିଗଲି ଏବଂ କହିଲି, “ଆପଣ କାହିଁକି ଏପରି ଭାବୁଛନ୍ତି? ମୋ ଦେଶକୁ ମୁଁ ଭଲ ପାଏଁ। କେବଳ ଉଚ୍ଚତର ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ମୁଁ ଆମେରିକା ଯାଉଛି।” ସେ କହିଲେ, “ଆପଣ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ଚାରି ପୁଅଙ୍କୁ ନେଇ ଯାଉଥିବାରୁ ମୁଁ ଏପରି ଭାବିଲି, ଅନେକ ଭାରତୀୟ ଭିସା ଯୋଗାଡ଼ କରି ଆମେରିକା ଯାଉଛନ୍ତି ଓ ରହିଯାଉଛନ୍ତି। ତେଣୁ ଏପରି ପଚାରିଦେଲି।” ସେ ଏହାକୁ କ୍ଷମା ମାଗିବା ଭଙ୍ଗିରେ କହିଲେ। ଅବଶ୍ୟ ସମସ୍ତେ କହିବେ ଯେ ମୋ ଭାଇ ଓ ପୁଅ ତ ଫେର୍ ଆମେରିକାରେ ରହିଗଲେ। ତେଣୁ ଏତେ ବଡ଼ ବଡ଼ କଥା କିପରି କହିପାରୁଛନ୍ତି?

ଯେତେବେଳେ ଭାରତ ଗୋଆ ଅଧିକାର କଲା, ଆମେରିକାର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକମାନେ ବି ସମାଲୋଚନା କଲେ। ସେମାନଙ୍କର ଧାରଣା ଯେ ଯେହେତୁ ଗୋଆ ପର୍ତ୍ତୁଗାଲ ଅଧୀନରେ ପ୍ରାୟ ପାଞ୍ଚ ଶହ ବର୍ଷ ଥିଲା, ତେଣୁ ତାହା ପର୍ତ୍ତୁଗାଲର ଏକ ଅଂଶ। ମୋର ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ବହୁତ କଷ୍ଟରେ ବୁଝାଇ ପାରିଲି ଯେ ଉପନିବେଶକୁ ସ୍ୱାଧୀନ କରିବାର ଅଧିକାର ଭାରତର ଥିଲା। ମୁଁ ଯେତେବେଳେ କହିଲି ଯେ ଆମେରିକା ବି ୨୦୦ ବର୍ଷ ବିଳାତ ଅଧୀନରେ ଥିଲା ଏବଂ ସେତେବେଳେ ଆମେରିକା ବିଳାତ ବିରୋଧରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନ କଲା, ତାକୁ ସମସ୍ତେ ସମର୍ଥନ କଲେ।

ଆମେରିକାନ୍‌ମାନେ ପ୍ରକୃତରେ ଦୁନିଆ ସମକ୍ଷରେ ଶୁଭ୍ ଅଞ୍ଚଳ କଥା ଜାଣନ୍ତି । ଆମେରିକା ହିଁ ସେମାନଙ୍କର ଦୁନିଆର ଆରମ୍ଭ ଓ ଶେଷ । ସେତେବେଳେ ଅବଶ୍ୟ ରୁଷିଆର ବିଶେଷ ଚର୍ଚ୍ଚା ହେଉଥିଲା । ଭାରତର ସମସ୍ୟାଟି ସଂପର୍କରେ ସେମାନଙ୍କର ଆଗ୍ରହ ଓ ଜ୍ଞାନ ସୀମିତ ଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ କେଜନେ ଭାରତର ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା, ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ଓ ଭାରତର ଦର୍ଶନ ସଂପର୍କରେ ଜାଣିଥିଲେ । ଆମେରିକାରେ ଗବେଷଣାର ପ୍ରଭୃତ ସୁବିଧା ଥିବାରୁ ସେହି ଦେଶରେ ବରାବର କେତେ ଜଣ ଥାଆନ୍ତି, ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଯେ କୌଣସି ବିଷୟରେ ବିଶେଷ ଜ୍ଞାନ ଥାଏ । ତେଣୁ ସେମାନେ ଜ୍ଞାନର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିଗରେ ବରାବର ଆଗୁଆ ରହିପାରୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସାଧାରଣ ଭାବରେ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କର ଧାର୍ମିକ ଓ ଦୁନିଆର ସମସ୍ୟା ଗୁଡ଼ିକୁ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିବାର ଶକ୍ତି ଅଦ୍ୱିତୀୟ । ଆମର ଅସୁବିଧା ହେଉଛି, ଦେଶରେ ଜ୍ଞାନ ଆହରଣ କରିବାର ସୁବିଧା ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଭାବରେ ନାହିଁ ଏବଂ ଆମେ ନିଜ ଘରେ ପରିଶ୍ରମକାରୀ । ସେଥିପାଇଁ ଭାରତୀୟମାନେ ଦେଶ ବାହାରକୁ ଗଲେ ଏବଂ ଓଡ଼ିଆମାନେ ରାଜ୍ୟ ବାହାରକୁ ଗଲେ ବରାବର ନାମ ଅର୍ଜନ କରିପାରନ୍ତି ।

ଆମେରିକାର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଜୀବନ କଥା କହିଁ ବହୁତ ଦୂରକୁ ଚାଲିଗଲିଣି । ତେଣୁ ମୁଁ ଶୀଘ୍ର ଫେରିଆସିବା ଉଚିତ । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଖୋଲିବା କ୍ଷଣି ଆମେରିକାରେ ପଢ଼ାପଢ଼ି ଓ ସାମ୍ବାହିକ ପରୀକ୍ଷା ଆଦି ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥାଏ । ପଢ଼ାପଢ଼ି ସହିତ ପରୀକ୍ଷାର ବିନିଯୋଗ ଆମେରିକା ଶିକ୍ଷା ପଦ୍ଧତିରେ ଏକ ଭଲ ଜିନିଷ । ସର୍ବ ପେପର, ଲଙ୍ଗ ପେପର, କ୍ଲିଜ୍ ଆଦି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ରକମର ପରୀକ୍ଷା ଅଧ୍ୟାପକ ନିଜ ଇଚ୍ଛାରେ କରନ୍ତି ଏବଂ ରେକର୍ଡ ରଖନ୍ତି । ତେଣୁ ଛାତ୍ରକୁ ପ୍ରତିଦିନ ଜାଗତିଆର ରହିବାକୁ ପଡ଼େ । ଭାରତୀୟ ପଦ୍ଧତିରେ ସିନା ବର୍ଷଯାକ ଶୋଇ ପରୀକ୍ଷା ବେଳେ ଟେକିଲେ ଚଳିବ ।

ଆମେରିକାରେ ଅଧ୍ୟାପକ ଯେତେବେଳେ ଚାହିଁବେ ପରୀକ୍ଷା କରାଇପାରିବେ ଏବଂ ସେହି ପରୀକ୍ଷାର ପଦ୍ଧତି ବି ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ ହୋଇଥାଏ - କ୍ଲିଜ୍, ସର୍ବ ପେପର, ଲଙ୍ଗ ପେପର ଇତ୍ୟାଦି । ତା'ପରେ କ୍ଲାଟର୍ ସରିବାବେଳେ ଗୋଟିଏ comprehensive ପରୀକ୍ଷା ହୁଏ - ୩ ଘଣ୍ଟାର । ଯେଉଁଦିନ ମୁଁ ପ୍ରଥମରୁ ଏଲିଜାବେଥ୍ ଡ୍ରାମା କୋର୍ସର କ୍ଲାସ୍‌କୁ ଗଲି ମୋତେ ଗୋଟିଏ ସର୍ବ ପେପର ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ବିଷୟ ଥିଲା ପ୍ରି-ଏଲିଜାବେଥ୍ ଗୋଟିଏ ନାଟକ ଉପରେ । ସେହି ଡ୍ରାମା ମୁଁ ଆଗରୁ ପଢ଼ି ନ ଥିଲି । ତେଣୁ ସେହି ଡ୍ରାମା ବହି କିଣିଲି । ତା'ଉପରେ ଲାଇବ୍ରେରିରୁ ଜର୍ନାଲ ଆଦି ଯୋଗାଡ଼ କଲି । ମୋତେ ବି+ ଗ୍ରେଡ୍ ମିଳିଥିଲା । ମୁଁ ଗ୍ରେଡ୍ କଥା ଭଲଭାବରେ ଜାଣି ନ ଥିଲି । ତେଣୁ କ୍ଲାସ୍ ପରେ ଯେ ମୋ ପାଖରେ ବସିଥିଲେ (ଫ୍ରେଡ୍) ତାଙ୍କୁ ମୋ ଗ୍ରେଡ୍ ବିଷୟ କହିଲି ଏବଂ ସେ କେଉଁ ଗ୍ରେଡ୍ ପାଇଛନ୍ତି ବୋଲି ପଚାରିଲି । ସେ ମୋ ମୁହଁକୁ ଆବାକାବା ହୋଇ ଅନାଇଲେ ଏବଂ ମୋତେ କ୍ୟାଣ୍ଟନ୍‌କୁ କଫି ପାଇଁ ଆସିବାକୁ କହିଲେ । ବାଟରେ ସେ ବୁଝାଇଲେ ଏଠି କେହି କାହାରି

ଗ୍ରେଟ୍ କଥା ପଚାରନ୍ତି ନାହିଁ। ତୁ ବ୍ରାଉନଠାରୁ ବି+ ପାଇଛୁ ମାନେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କଥା, କାରଣ ସେ ମୋତେ ସି+ ଦେଇଛନ୍ତି। ସେ ଭାରି ଜଡ଼ାଲୋକ।

ତା'ପର ପରୀକ୍ଷାରେ କିନ୍ତୁ ବିକ୍ତ୍ରାନ୍ ହୋଇଗଲା। କିଙ୍ଗ ଲିଆରର 'ଫୁଲ୍' (Fool) ଚରିତ୍ର ଉପରେ ପ୍ରଶ୍ନଟି ହୋଇଥିଲା। ଏହି ଚରିତ୍ରକୁ ନେଇ ଦୁଇପ୍ରକାର ମତ ଅଛି। କେତେକ ସମାଲୋଚକ କହନ୍ତି 'ଫୁଲ୍' ଜଣେ ଅଳ୍ପ ବୟସର ଯୁବକ ଥିଲା ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ କହନ୍ତି ସେ ଜଣେ ପରିଣତ ବୟସର ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲା। ମୁଁ ଦ୍ଵିତୀୟ ମତକୁ ସମର୍ଥନ କରିଥିଲି। କିନ୍ତୁ ବ୍ରାଉନଙ୍କ ମତ ଥିଲା ଯେ ସେ ଜଣେ ଅଳ୍ପ ବୟସର ଯୁବକ। ସେ ରାଗିଯାଇ ମୋତେ ବି ଗ୍ରେଟ୍ ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ଲମ୍ବା କମେଣ୍ଟ ଦେଇଥିଲେ। ମୁଁ ଫ୍ରେଡ୍‌କୁ କହିଲି ଯେ ମୁଁ ବ୍ରାଉନଙ୍କୁ ଦେଖା କରିବି। ଫ୍ରେଡ୍ ଡରିଗଲା ଓ କହିଲା ସେ ଖୁବ୍ ରାଗିବେ। ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଜିଦ୍‌କରି ଦେଖା କଲି ଏବଂ ତାଙ୍କ ସହିତ ଯୁକ୍ତି କଲି। ମୁଁ କହିଲି, ଯେହେତୁ ବିଶିଷ୍ଟ ସମାଲୋଚକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବି ଦୁଇଟି ମତ ଅଛି, ସେ ମୋତେ ମୋ ମତକୁ ନେଇ କମ୍ ଗ୍ରେଟ୍ ଦେଇପାରିବେ ନାହିଁ। ତାଙ୍କର କାମ ହେଉଛି ଦେଖିବା ଯେ ମୁଁ ତ୍ରୁଟି ଭଲଭାବରେ ପଢ଼ିଛି କି ନାହିଁ। ଚରିତ୍ର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବୁଝିଛି ନା ନାହିଁ ଏବଂ ମୋର ମତକୁ ଭଲଭାବରେ ଉପସ୍ଥାପନା କରିଛି ନା ନାହିଁ। ତାଙ୍କର ରାଗ ମୋ କଥାରେ ଶାନ୍ତ ହୋଇ ନ ଥିଲା କାରଣ ସେ 'ବି'କୁ ଏତେ ଜୋରରେ ଚବରରେ ଲିଭାଇଲେ ଯେ କାଗଜ ଛିଣ୍ଡିଗଲା। ସେ 'ବି' କୁ କିଂଡୁ 'ଏ' କଲେ। ଫ୍ରେଡ୍ ବାହାରେ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲା। ଏକଥା ମୋ'ଠୁ ଶୁଣି ସେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ କହିଲା, 'ବୁଡ୍'ଠୁ ଗ୍ରେଟ୍ ବଦଳାଇ ପାରିଲୁ! ମୁଁ କହିଲି, "ମୁଁ ଏ-ଗ୍ରେଟ୍ ନପାଇଲେ ପିଏଚ୍.ଡି. ଆଡମିସନ୍ ପାଇବିନାହିଁ, ତେଣୁ ମୁଁ ଖୁବ୍ ପରିଶ୍ରମ କରୁଛି। ତଥାପି ଯଦି ଏ-ଗ୍ରେଟ୍ ନ ମିଳିବ ମୋର ଅସ୍ତବିଧା ହୋଇଯିବ। ତେଣୁ ବ୍ରାଉନଙ୍କ ସହିତ ଯୁକ୍ତି କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା।"

ତା'ପରେ ମୁଁ ଯେତେ ପେପର୍ ବା ପରୀକ୍ଷା ଦେଇଛି ବରାବର ଏ-ଗ୍ରେଟ୍ ପାଇଛି। ମୁଁ ଅନୁଭବ କଲି ଯେ ଆମେରିକାନ୍ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ମାନଙ୍କରେ ନ୍ୟାୟ ବିଚାର ରହିଛି। ଆମ ସମୟରେ ବି ଏଠି ଏ ସବୁକଥା ଥିଲା। କିନ୍ତୁ ଦୁଃଖର କଥା ଏବେ ସେସବୁ ବିଚାର ପକ୍ଷପାତିତା ହେତୁ ବାଧାପ୍ରାପ୍ତ ହେଉଛି। ଅବଶ୍ୟ ଏବେବି ଅନେକ ବିଚାରବନ୍ତ ଅଧ୍ୟାପକ ଅଛନ୍ତି। ସେଥିପାଇଁ ତ ନାନା ଗ୍ଲାନି ସତ୍ତ୍ୱେ ଆମର ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କରୁ ଏବେବି ଭଲ ପିଲା ବାହାରୁଛନ୍ତି।

ଅବଶ୍ୟ ଆମେରିକାର ଶିକ୍ଷା ଓ ପରୀକ୍ଷା ପଦ୍ଧତି ଯେ ଏକବାରେ ଫୁଲ୍ ପୁଫ୍ ଏ କଥା କହି ହେବ ନାହିଁ। ଯେଉଁ ଶିକ୍ଷକ ପଢ଼ାନ୍ତି, ସେ ହିଁ ପରୀକ୍ଷା କରନ୍ତି। ତେଣୁ ସେ ଗା ମାସରେ (କ୍ଲାର୍କ୍ ସିଷ୍ଟମରେ) ବା ଛଅମାସରେ (ସେମିଷ୍ଟର୍ ସିଷ୍ଟମରେ) ଯେତିକି ପଢ଼ାଇଥିବେ ଏବଂ ଯେଉଁ ଧରଣରେ ପଢ଼ାଇଦେବେ, ସେତକ ଯଦି ଛାତ୍ର ଆୟତ୍ତ କରିନିଏ, ତାହାହେଲେ ସେ ପରୀକ୍ଷାରେ ନିଷ୍ଫଳ ଭଲ କରିବ। ସାମଗ୍ରିକ ଜ୍ଞାନ ଆହରଣ ଏବଂ ତାର ଯଥାର୍ଥ ସମ୍ବିବେଚନା

ଯେତିକି ଗୁରୁତ୍ୱ ପାଇବା କଥା, ତା' ହୁଏ ନାହିଁ । ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ପଦ୍ଧତିରେ ଦୋଷ ଗୁଣ ରହିଛି, କିନ୍ତୁ ଅସାଧୁତା ବା ପକ୍ଷପାତ ସେଠାରେ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ ଦେଖିନାହିଁ । ଯାହା ଆମର ବର୍ତ୍ତମାନ ଶିକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ଭୟାବହ ବ୍ୟାଧି ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇଛି । ଶିକ୍ଷକମାନେ ମନ ଦେଇ ପଢ଼ାନ୍ତି ଏବଂ ନିରପେକ୍ଷ ଭାବରେ ପରୀକ୍ଷା ଚଳାନ୍ତି । କେତେକ ଶିକ୍ଷକ ତ Open Book System ପାଇଁ ଅନୁମତି ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତି । ବହି ନେଇ ଜଣେ ପରୀକ୍ଷା ଦେଇପାରେ କିନ୍ତୁ ଏହି ପଦ୍ଧତି ସବୁଠାରୁ କଷ୍ଟସାଧ୍ୟ କାରଣ ଏମିତି ପ୍ରଶ୍ନ ଆସିଥାଏ ଯେ ଆଗରୁ ବହିଟିକୁ ଚନ୍ଦ୍ର ଚନ୍ଦ୍ର କରି ଆୟତ୍ତ କରି ନ ଥିଲେ ଆଦୌ ସମୟ ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ଉତ୍ତର ଦେଇ ହେବନାହିଁ । କପି ଜିନିଷ ଆଦୌ ନାହିଁ ।

ମୁଁ ଆମେରିକାର ଆଉ ଗୋଟିଏ ଭଲ ଜିନିଷ ଦେଖିଲି । କଲେଜରେ ଯେ ଯେଉଁ କୋର୍ସ ନେଇପାରେ, ତାହା ତାର ଇଚ୍ଛାର କଥା । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ : ଏମ୍.ଏ. କୋର୍ସ ଜଣେ ଦୁଇବର୍ଷରେ ସାରିବା କଥା, କିନ୍ତୁ ସେ ଅଧିକ ପରିଶ୍ରମ କରି ଦେଢ଼ ବର୍ଷରେ ବି ତା' ସାରିଦେଇ ପାରେ କିମ୍ବା ମଝିରେ ବ୍ରେକ୍ ଦେଇ ଅଧିକ ଦିନ ନେଇପାରେ । ତେଣୁ ଛାତ୍ରମାନେ ପଢ଼ନ୍ତି, ମଝିରେ ଚାକିରି କରନ୍ତି, ଫେର୍ ଆସି ପଢ଼ନ୍ତି, ଆବଶ୍ୟକ କ୍ରେଡିଟ୍ ହାସଲ ହୋଇଗଲେ ଡିଗ୍ରି ମିଳିଯାଏ ।

ପିଏଚ୍.ଡି. ପାଠ ଭାରି କଷ୍ଟ । ମୁଁ ଜେନ୍ ଅଷ୍ଟିନ୍ ଉପରେ ଥେସିସ୍ ଲେଖିଲି । ତେଣୁ ମୋତେ ପ୍ରଥମରେ 18th-19th century fiction ଉପରେ ଗୋଟିଏ ଲିଖିତ ପରୀକ୍ଷା ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ତା'ପରେ ଗୋଟିଏ Viva-Voce ପରୀକ୍ଷା ହେଲା । ସେଥିରେ ଇଂରାଜୀ ସାହିତ୍ୟର ବିଭିନ୍ନ ଯୁଗର ସାହିତ୍ୟ ପଢ଼ାଉଥିବା ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ରହିଲେ, ଯଥା - Old English period, Middle ages, 16th century, 17th century, 18th century, American Literature ଏବଂ ମୋର Minor ଅର୍ଥାତ Scandinavian Literature । ମୋର ଥେସିସ୍ ଗାଇଡ୍ ଟେୟାରମେନ୍ ଆଣାନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ସବୁଷ୍ଟ ହେଲେ ଯାଇ ପରୀକ୍ଷାରେ ପାସ୍ ହେବ । ୩/୪ ଘଣ୍ଟା ପରୀକ୍ଷା ହୁଏ । ସମସ୍ତେ ମନଇଚ୍ଛା ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିବେ, ତେଣୁ କେବଳ ନିଜର ଥେସିସ୍‌ର ବିଷୟ ବା ଥେସିସ୍‌ର କାଳ ଉପରେ ଦଖଲ ଥିଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ । ଯା ହେଉ ମୁଁ ଭଲ କଲି । ମୋର ଗାଇଡ୍ ତା' ପରେ ଥେସିସ୍ ସଂଶୋଧନ କଲେ । ଯେଉଁ ଅଂଶ ତାଙ୍କ ମନକୁ ଆସିବ ନାହିଁ, ସେ ଛକି ମାରିଦେବେ । ତା'ପରେ ବୁଦ୍ଧି ଖଟାଇ ଇମ୍ପ୍ରୁଭ୍ କରିବାକୁ ହେବ । ଥେସିସ୍ ବହୁ କଷ୍ଟରେ ଗାଇଡ୍ ଆପ୍ରୁଭ୍ କରନ୍ତି । ସେ ଆପ୍ରୁଭ୍ କରିସାରିବା ପରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଭାଇଭାଉସ୍ ଗାଇଡ୍ ଏବଂ ଆଉ ଦୁଇ ଜଣ ପରୀକ୍ଷକଙ୍କୁ ନେଇ ହେଲା । ଏବେ ବି ମୋତେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗେ ଯେ ଅଦେଇ ବର୍ଷରେ ଏତେ କଥା ମୁଁ କରିପାରିଲି । ତା'ର କାରଣ ହେଲା ମୋର ଦୃଢ଼ ଇଚ୍ଛା ବା ଜିଦ୍ । ଆମେରିକା ଆସିବି, ପିଏଚ୍.ଡି. ଡିଗ୍ରି ନେଇ ଫେରିବି ।

ମୁଁ Course Workରେ ଏତେ ଭଲ କରି ଯେ କେତୋଟି ସ୍କୁଲାରସିପ୍ ମଧ୍ୟ ସ୍ଥାନିଭରସିପିଟି ମିଳିଲା । ସେଠାରେ ଏମ୍.ଏ., ପିଏଚ୍.ଡି. ଛାତ୍ରମାନେ Freshmen ଓ Sophomore କ୍ଲାସ୍ରେ (ଆମର ଆଇ.ଏ./ + ୨ ସହିତ ଏହି କ୍ଲାସ୍ଗୁଡ଼ିକ ସମାନ) ପାର୍ଟ ଟାଇମ୍ ଅଧ୍ୟାପକ ହୁଅନ୍ତି - ପଇସା ବି ପାଆନ୍ତି । ମୋର ବହୁତ ଆମେରିକାନ୍ ସାଙ୍ଗ ଏପରି ଚାକିରି ପାଇଲେ । କିନ୍ତୁ ମୋତେ ମିଳିଲା ନାହିଁ । ମୁଁ ଆପରି କରିବାରୁ ସେମାନେ କହିଲେ ଯେ ଯାହାର ରକ୍ତରେ ଇଂରାଜୀ ରହିଛି କେବଳ ସେମାନେ ହିଁ ଇଂଲିଶ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ ଟିଚର୍ ହୋଇପାରିବେ । ତୁମକୁ ସ୍କୁଲାରସିପ୍ ଆଦି ସିନା ଦେବୁ ଟିଚର୍ କାମ ଦେବୁନାହିଁ । ସ୍ଥାନିଭରସିପି ଅଫ୍ ମିନେସୋଟା, ମିଡ୍ ଷ୍ଟେସ୍ ଏକ ସ୍ଥାନିଭରସିପି । ସେମାନେ ଭାରି ଚକ୍ଷୁଶୀଳ । ଅବଶ୍ୟ ଏବେ ଅବସ୍ଥା ବଦଳିଗଲାଣି । ଆମେରିକାରେ ଏବେ ଇଂରାଜୀ ବିଭାଗରେ ବିଦେଶୀୟମାନେ ବି ଅଧ୍ୟାପକ କାମ ପାଉଛନ୍ତି ।

ବିବାୟ ଆମେରିକା

ମୁଁ ପିଏଚ୍.ଡି କାମ ସାରିବା ପରେ ଗୋଟିଏ କଲେଜରେ ଲେକଚରର କାମର ଅଫର୍ ପାଇଥିଲି । କିନ୍ତୁ ମୋର ଶାଶୁ ଶଶୁରଙ୍କ ପାଖକୁ ଫେରିବା ଆମ ପକ୍ଷରେ ଜରୁରି ଥିଲା । କାରଣ ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ତାଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ସନ୍ତାନ, ତେଣୁ ପିଏଚ୍.ଡି. ପାଇବା ପରେ କାଲବିଲମ ନ କରି ଆମେ ଫେରି ଆସିଲୁଁ । ଆମେ ଆମେରିକା ଛାଡ଼ିବା ବେଳେ ମୋର ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଏତେ ଉପହାର ମିଳିଲା ଯେ କହିହେବ ନାହିଁ ।

ଲଣ୍ଡନ ଆସିବା ବାବଦରେ ପୂର୍ବରୁ ସେଠାରେ ଜୀବ ବିଜ୍ଞାନରେ ଉଚ୍ଚତର ଗବେଷଣା କରୁଥିବା ଶାନ୍ତି କାନୁନ୍‌ଗୋଙ୍କୁ ଖବର ଦେଇଦେଇଥାଏ । ସେ ଏକ ସୁନ୍ଦର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଦେବା ସହ ଆମର ସପ୍ତାହବ୍ୟାପୀ ରହଣି ସମୟରେ ଯନ୍ ନେଇଥିଲେ । ଆମେ ଲଣ୍ଡନର କେନ୍ଦ୍ରସ୍ଥଳରେ ରହୁଥିଲୁଁ ।

ଲଣ୍ଡନର ମ୍ୟୁଜିୟମ, ଚିଡ଼ିଆଖାନାକୁ ପ୍ରଥମେ ଗଲୁଁ । ମ୍ୟୁଜିୟମରେ ଭାରତରୁ ସଂଗୃହୀତ ଅନେକ ସାମଗ୍ରୀ ଦେଖିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳିଥିଲା । ଡେଝୁ ମ୍ୟୁଜିୟମରେ ବିଶ୍ୱର ଖ୍ୟାତନାମା ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱମାନଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତିମାନ ଜୀବନ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ଏହା ମହମ୍ମଦ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥାଏ । ମୂର୍ତ୍ତି ଦେଖିବା ପରେ ତାହା ସଜୀବ କି ନିର୍ଜୀବ ଭାବିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ ।

ପିଚ୍ଚୁ ଷ୍ଟ୍ରିଟ୍‌ରେ ବେଶି ସମୟ ବୁଲିଲୁଁ । ସେଠାରେ ଲଣ୍ଡନର ବଡ଼ ବଡ଼ ଖବରକାଗଜ ପ୍ରକାଶ ପାଏ । ଡିକ୍‌ସିନାରିର ପ୍ରକାଶକ ଡା. ଜନ୍‌ସନଙ୍କ ଘର ମଧ୍ୟ ଏହି ଷ୍ଟ୍ରିଟ୍‌ରେ । ହେମ୍‌ଷେଡ୍ ସ୍ଥିତ ବିଖ୍ୟାତ କବି ଜନ କିଟ୍‌ସ୍‌ଙ୍କ ଘର ଦେଖିଲୁଁ । ଯେଉଁ ସେଠେ ଗଛ ତଳେ ବସି କିଟ୍ସ୍ 'ଓଡ୍‌ ଟୁ ଏ ନାଇଟିଙ୍ଗେଲ୍' ଲେଖିଥିଲେ ସେହି ସ୍ଥାନ ମନୋମୁଗ୍ଧକର ହୋଇଥିଲା ।

ତା'ପରେ ହେମ୍‌ସାୟାରସ୍ଥିତ ଔପନ୍ୟାସିକ ଜେନ୍‌ ଅଷ୍ଟେନ୍‌ଙ୍କ ଘର ଦେଖିବାକୁ ଗଲୁ । ଏହା ମୋ ପାଇଁ ଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ଅନୁଭୂତି ଥିଲା । କାରଣ ମୁଁ ତାଙ୍କ ଉପରେ ପିଏଚ୍.ଡି. ଗବେଷଣା କରିଥିଲି । 'ପ୍ରାଇଡ୍ ଏଣ୍ଡ ପ୍ରିଜ୍ୟୁଡିସ୍', 'ନର୍ବେନଜର୍ ଏବ୍‌ବି', 'ପାର୍ସ୍ୟୁଏସନ୍ ଏବଂ' 'ଏଲ୍ମା' ତାଙ୍କର ସୁପରିଚିତ ଉପନ୍ୟାସ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ଥାନ ପାଏ । ତେବେ 'ସେନ୍ସ ଏଣ୍ଡ ସେନ୍ସିବିଲିଟି' ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ଉପନ୍ୟାସ ।

ଲଣ୍ଡନର ପାର୍କଗୁଡ଼ିକ ଅତି ସୁନ୍ଦର । ପାର୍କମେଣ୍ଟ ହାଉସ୍, ଟେମ୍ପୁ ନଦୀ ଏବଂ ଲଣ୍ଡନ ସେଡୁ ମଧ୍ୟ ଆମର ବୁଲିବା ସୂଚିରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଥିଲା । ଲଣ୍ଡନର ବକିଙ୍ଗହାମ୍ ରାଜପ୍ରାସାଦକୁ

ଗଲ୍ଲୁ କିନ୍ତୁ ସେଦିନ ତାହା ବନ୍ଦ ଥିଲା । ତେବେ ବାହାରଭାଗ ଦେଖିଲୁଁ । ପ୍ରାୟାଦର ପାଟକରେ ଦ୍ଵାର ରକ୍ଷକମାନଙ୍କ ନିଶ୍ଚଳ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ମୁଦ୍ରା, ମୂର୍ତ୍ତି ଭଳିଆ । ମହାନଗରରେ ମେଟ୍ରୋ ବା ଭୁଗର୍ଭ ମଧ୍ୟରେ ଟ୍ରେନ୍ ଚାଲେ । ତାକୁ ଟ୍ୟୁବ୍ କୁହାଯାଏ । ମେସିନ୍ ମଧ୍ୟରେ କଏନ୍ ଦେଲେ ଟିକଟ ଆପେ ଆପେ ବାହାରିଆସେ । ଷ୍ଟେସନ୍‌ଗୁଡ଼ିକ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ରଙ୍ଗରେ ଚିତ୍ରିତ କରାଯାଇଥାଏ । ଯାତ୍ରୀଙ୍କ ପାଇଁ କୌଣସି ଅସୁବିଧା ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପ୍ଲାଟଫର୍ମ ବା ଷ୍ଟେସନ୍ ଟିନି ମହଲା ବିଶିଷ୍ଟ, ସେହିପରି ସବୁ ବସ୍ ଦ୍ଵିତଳ ବିଶିଷ୍ଟ ।

ବ୍ରିଟେନର ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜୀବନ ଅତୀତ ମନୋରମ । ଲଣ୍ଡନରୁ ହେମ୍‌ସାୟାର ଗଲାବେଳେ ଏହା ଦେଖିଲୁ । ପ୍ରତି ଘର ଆଗରେ ବଗିଚା ଓ ସବୁଜ ଲନ୍ । ସମାନ ଉଚ୍ଚତାର ବୃକ୍ଷ ଓ ଘାସ । ଲଣ୍ଡନର ପାର୍ଲାମେଣ୍ଟ ହାଉସ୍ ମଧ୍ୟକୁ ଯିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ପ୍ରିଭି କାଉନସିଲ ହଲ୍ ଦେଖିଲୁ । ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ସମୟରେ ପୂରା ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଏହା ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସଂଘାୟ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଥିଲା । ବିଷ୍ୟାତ ଉପନ୍ୟାସକାର ଚାର୍ଲସ୍ ଡିକେନ୍ସଙ୍କ ଘରେ ମଧ୍ୟ ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟ ଥିଲା । ସେହିପରି St Paul's Cathedral ଦେଖିଲୁ । ଏଠାରେ ରାଜକୀୟ ବିବାହ ଉତ୍ସବ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୁଏ ।

ଆମର ବିଦେଶ ଗସ୍ତ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୁର୍ଦ୍ଦିଗ୍‌ଶାମୁକ୍ତ ରହିଲା । ତେବେ ଲଣ୍ଡନର ପ୍ଲକ୍ସ୍ ଷ୍ଟ୍ରିଟ୍‌ରେ ମୋର ଚୂଡ଼ାୟ ପୁତ୍ର ଆସନ୍ନ ଦୁର୍ଦ୍ଦିଗ୍‌ଶାରୁ ବର୍ତ୍ତିଗଲା । ଆମେ ରାସ୍ତା ପାର୍ କଲାବେଳେ ସେ ମଝିରେ ଠିଆ ହୋଇଗଲା । ଆସୁଥିବା ବସ୍‌ଟି ତା ପାର୍ଶ୍ଵଦେଇ ଚାଲିଗଲା ।

ଲଣ୍ଡନରୁ ପେନିନ୍‌ସୋଲାର୍ ଏଣ୍ଡ ଓରିଏଣ୍ଟାଲ କଂପାନିର ଲାଇନ୍‌ର ଅନ୍ୟ ଏକ ଜାହାଜରେ କଲମୋ ବାଟ ଦେଇ ଭାରତ ଆସିଲୁ । ଜାହାଜଟି କଲମୋ ହୋଇ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ଯାଉଥିଲା । ପୁଣି କଲମୋରେ ରହି ବୁଲାବୁଲି କଲୁଁ । ଏଠାରେ ମଧ୍ୟ ସାତ ଦିନ ରହିଲୁ । ଅଗଷ୍ଟ ମାସର ଭାରତକୁ କେହି ଜଳମାର୍ଗରେ ଯାତ୍ରା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଏଣୁ ଲଣ୍ଡନ-ବମ୍ବେ ମଧ୍ୟରେ ଜାହାଜ ଚଳାଚଳ କରେ ନାହିଁ । ଆମେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ କଲମୋ ଅଭିମୁଖେ ବାହାରିଲୁ । ବାଟରେ ଆସିବା ବେଳେ ପର୍ତୁଗାଲ ନିକଟସ୍ଥ ଜିବ୍ରାଲଟର ଠାରେ ଆମେ ଆମର ସାମାନପତ୍ର ଲଣ୍ଡନରେ ଛାଡ଼ି ଆସିଥିବା ଖବର ପାଇଲୁ । ଜାହାଜ କଂପାନି ସହ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଲା । ସେହି ସବୁ ସାମଗ୍ରୀ ବମ୍ବେକୁ ଆସିବାର ଓ ବମ୍ବେସ୍ଥିତ କଂପାନିର ଅଫିସ୍‌ରେ ରଖାଯିବାର ଠିକ୍ ହେଲା । ମୁଁ ପରେ ବମ୍ବେରୁ ସାମଗ୍ରୀ ସବୁକୁ ଆଣିଲି ।

କଲମୋରେ ପହଞ୍ଚିବା ପୂର୍ବରୁ ଭୂମଧ୍ୟ ସାଗର ଓ ଲୋହିତ ସାଗର ପରେ ସୁଏଜ୍ କେନାଲ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କଲୁ । ଏହା ପରେ ଆଲେକଜାଣ୍ଡ୍ରିଆଠାରେ କିଛି ସମୟ ରହିଲୁ । ସୁଏଜ୍ କ୍ୟାନେଲ୍ ପରେ ଆରବ ସାଗର ଓ ଭାରତ ମହାସାଗର ଦେଇ କଲମୋରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । ଲଣ୍ଡନରୁ କଲମୋ ପଯ୍ୟତ ଦିନବ୍ୟାପୀ ଜଳଯାତ୍ରା ଉପତୋଚାରୀ ଥିଲା । ଜାହାଜର ଉପର ତେକ୍‌ରେ ବୁଲିବା, ତାହାର ସନ୍ତରଣାଗାରରେ ଗାଧୋଇବା ଅନୁଭବ ଅନନ୍ୟ । ଚାରିଆଡ଼େ ସମୁଦ୍ର । ପରିଚ୍ଛନ୍ନ ଆକାଶ ଓ ପବନ । ଜାହାଜଯାତ୍ରା ବେଳେ ସାନପୁଅ ଆଶିଷ

ଭୂଷଣର ଜନ୍ମଦିନ ପାଳନ କଲୁ । ଜାହାଜରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ଖେଳର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥାଏ । ସେଥିରେ ଶେଷ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଥିବା ପ୍ରତିଯୋଗୀଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ପୁରସ୍କାର ମିଳେ । ଆମେ ଥରେ ଏହି ସ୍ଥାନରେ ରହି ଫ୍ରାନ୍ସରେ ନିର୍ମିତ ଏକ ସାମ୍ପେନ୍ ବୋତଲ ପୁରସ୍କାର ଆକାରରେ ପାଇଲୁ । ମୁଁ ମତ ବୋତଲ କ'ଣ କରିବି ? ଆମ କୋଠରୀ ପାଖେ ରହୁଥିବା ଅଷ୍ଟ୍ରେଲୀୟ ଦମ୍ପତିଙ୍କୁ ତାହା ଉପହାର ଆକାରରେ ଦେଇଦେଲୁ । ସେମାନେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଓ ଖୁସି ହୋଇଗଲେ ।

ଲଣ୍ଡନରୁ ଶାନ୍ତି କାନୁନ୍‌ଗୋଙ୍କଠାରୁ ଟିପି ପାଇ ତାଙ୍କ ଜଣେ ତାତ୍ରର ସାଙ୍ଗ ଝାଲପିଟା ଆମକୁ କଲମ୍ବୋ ବନ୍ଦରଠାରେ ସ୍ୱାଗତ କଲେ । କଷ୍ଟମ ଅଧିକାରୀମାନେ ମୋ ପାଖରେ ଥିବା କ୍ୟାମେରାକୁ ଯାଞ୍ଚ କଲେ । ତାତ୍ରର ବନ୍ଧୁଙ୍କ ହସ୍ତକ୍ଷେପ ଫଳରେ ସେମାନେ କ୍ୟାମେରା ନେଇଯିବାକୁ ଅନୁମତି ଦେଲେ । ତାତ୍ରର ଝାଲପିଟାଙ୍କ ସହ କାଣ୍ଡିଠାରେ ଥିବା ତାଙ୍କ ଶ୍ୱଶୁରଙ୍କ ଘରକୁ ଗଲୁ । କାଣ୍ଡି ସିଂହଲର ପୁରାତନ ରାଜଧାନୀ ସହର । ତାତ୍ରର ବନ୍ଧୁଙ୍କ ଶ୍ୱଶୁର ବହୁ ଧନସଂପତ୍ତିର ଅଧିକାରୀ ଥିଲେ । କାଣ୍ଡିରେ ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱ ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ସଂରକ୍ଷିତ ବହୁ ସ୍ତମ୍ଭ ବିଶିଷ୍ଟ ପୁରାତନ ରାଜା ରାଜୁଡ଼ା ଅମଳର ବିଚାରାଳୟ ଦେଖିଲୁ । ସେହିପରି ଗୋତମ ବୁଦ୍ଧଙ୍କ ଦାନ୍ତ ଥିବା ପାଗୋଡ଼ା ମଧ୍ୟ ବୁଲାଇ ଦେଖାଇଲେ । ଏହା ବ୍ୟତୀତ କଲମ୍ବୋ ଓ ସିଂହଲର ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜୀବନ ମଧ୍ୟ ଦେଖିଲୁ । ସିଂହଲରେ ଏକ ପ୍ରକାର ଫଳର ବଡ଼ ବଡ଼ ବଗିଚା ଥାଏ । ସେହି ଫଳର ବାହାର ଅଂଶ ଉଛଟ ଗନ୍ଧ ହୁଏ । ତେବେ ଖୋଳିବା ବାହାର କରିଦେଲେ ଭିତରର ଶସ ଅତ୍ୟନ୍ତ ମିଠା ଓ ସୁଆଦିଆ । ସେଠାରେ ସବୁ ଦ୍ରବ୍ୟ ନଡ଼ିଆ ତେଲରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଏ । ଚାଉଳ ଓ ନଡ଼ିଆର 'ଷ୍ଟିମ୍ ହପର୍'ର ମଧ୍ୟ ସୁଆଦ ନେଲୁ ।

ସିଂହଲର ରାସ୍ତାଘାଟ ସବୁଆଡ଼େ ହଳଦିଆ ବସ୍ତ୍ର ପରିହିତ ବୌଦ୍ଧ ସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କ ସମାଗମ । ଓଡ଼ିଶାରୁ ସମ୍ରାଟ ଅଶୋକଙ୍କ ପୁତ୍ର ମହେନ୍ଦ୍ର ଏବଂ ଜନ୍ମା ସଂଘମିତ୍ରୀ ଯାଇ ଚୀନ ଓ ସିଂହଲରେ ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମ ପ୍ରଚାର କରିଥିଲେ । ସେହିପରି ଓଡ଼ିଶାର ରାଜକୁମାର ବିଜୟ ପ୍ରଥମେ ଯାଇ ସିଂହଲରେ ରାଜଶାସନ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ସାମାଜିକ କାର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ଯେଉଁ ଶ୍ଳୋକ ପଢ଼ାଯାଏ ସେଥିରେ ବିଜୟଙ୍କ ନାମ ନିଆଯାଏ । ସିଂହଲ ବା ସିଲୋନ ବା ଶ୍ରୀଲଙ୍କାର ଲିପି ଓଡ଼ିଆ ଲିପି ଭଳିଆ, ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତୀୟ ଲିପି ପରି ନୁହେଁ । ସେଠାର ଭାଷା ଓ ଲିପି ଅଷ୍ଟ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଶିଖାଯାଇପାରିବ ।

ଶାନ୍ତି କାନୁନ୍‌ଗୋଙ୍କ ମାଧ୍ୟମରେ ଆମେ ପରିଚିତ ହୋଇଥିବା ତାତ୍ରର ବନ୍ଧୁ ଜଣକ ବିଖ୍ୟାତ ତାତ୍ରର ଥିଲେ । ସେ ବେଶ୍ ଆତ୍ମୀୟତାର ସହିତ ଆମକୁ ଆତିଥ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କଲେ ଓ ନିଜ ଗାଡ଼ିରେ ବୁଲାଇଲେ । କାଣ୍ଡିରେ ଭୋର ସମୟରେ ତଲାଉମାନ୍ନାର ବନ୍ଦରକୁ ଆସିଲୁ । ସେଠାରେ ଡା. ଝାଲପିଟା ଆମକୁ ବିଦାୟ ଜଣାଇଲେ । ଆମ ଜାହାଜ ପାକ୍ ଷ୍ଟେଟ ପାର କରି ଧନୁସ୍ୱୋଡ଼ିରେ ଲାଗିଲା । ଧନୁସ୍ୱୋଡ଼ି କହିଲେ ମାତ୍ର ଏକ କଷ୍ଟମ ଅର୍ଫିସ୍ ଓ ଗୋଦାମ ଘର । କଷ୍ଟମ ଅର୍ଫିସର ଆମର ପାସ୍‌ପୋର୍ଟ୍ ସବୁ ତନଖି ପରେ ସାମାନପତ୍ର ଦେଖିଲେ ।

ନୂଆ ଜାମାପଟା ଦେଖି ଆମ ମନା କରିବା ସବୁେ ଛଅ ଡଲାର କଷ୍ଟମ ଲାଗୁ କଲେ । ଆମ ପାଖରେ ଥିବା ଡଲାର ବଦଳରେ ସେଠାରେ ଥିବା ଜଣେ ଏଜେଣ୍ଟ ସମାନ କିନ୍ତୁ ସିମିତ ଟଙ୍କା ଦେଲେ । ଆମେ ବାଟ ଖର୍ଚ୍ଚ ଓ ମାତ୍ରାସ ରହିଣୀ ବାବଦରେ ଡଲାର ବିନିମୟରେ ଆଉ କିଛି ଟଙ୍କା ଦେବାକୁ କହିବାକୁ ଏଜେଣ୍ଟ ମନା କଲେ ।

ଟିକଟ ତ କଲମୋରୁ ମାତ୍ରାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ତେବେ ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଖର୍ଚ୍ଚ ପାଇଁ ତ ପଇସା ଦରକାର । କ'ଣ କରାଯିବ ? ଟ୍ରାକ୍‌ରୁ ଖୋଜି ଖୋଜି ପଟିଶା ଟଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭାରତୀୟ ମୁଦ୍ରା ପାଇଲି । ଏହା ଭାରତରୁ ଆମେରିକା ଯିବା ବାଟରେ ଖର୍ଚ୍ଚ ପରେ ରହିଯାଇଥିଲା । ତାକୁ କିଟମାପରେ ଖର୍ଚ୍ଚ କରି ମାତ୍ରାସ ଉପକଣ୍ଠର ଏଗ୍‌ମୋର ଷ୍ଟେସନରେ ପହଞ୍ଚିବା ବେଳକୁ ମୋ ପାଖରେ ମାତ୍ର ତିନି ଟଙ୍କା ଥାଏ । ଟ୍ରେନରୁ ଉତୁରିବା ବେଳେ ଗେଙ୍ଗ ମଜୁରିଆକୁ ଦେବା ପରେ ପ୍ଲାଟଫର୍ମ ବାହାରେ ଆମେ ଗିଚ୍ଛା ହସ୍ତ ହୋଇଯିବୁ ।

ତେବେ ଆମେରିକାରୁ ଯାତ୍ରା ସମୟରୁ ଯାବତୀୟ କିଣା ଓ ଖର୍ଚ୍ଚ ପରେ ମଧ୍ୟ ମୋ ପାଖରେ ଆମେରିକୀୟ ଡଲାର ଓ ଟେକ୍ ଥାଏ । ମୁଁ ଆମେରିକାର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପଢ଼ିବାବେଳେ ପାଉଥିବା ବହୁ ପ୍ରକାରର ସ୍କଲାରସିପ୍‌ରୁ ହିଁ ଏହି ଅର୍ଥ ପାଇଥିଲି । ଏଗ୍‌ମୋର ପ୍ଲାଟଫର୍ମରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିବା ଜଣେ ପୋଲିସ ଅଫିସରଙ୍କୁ ମୋର ଅସୁବିଧା ବାବଦରେ କହିଲି । ସେ ଏହା ମୋର ଡ୍ୟୁଟି ନୁହେଁ ବୋଲି ଚଢ଼ା ଗଳାରେ କହିଲେ । ଅସୁବିଧାରେ ପଡ଼ିଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ ସହାୟତା କରିବା ପୋଲିସର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଜୋର କରି କହିଲି । ସେ ଆଉ କିଛି ନ କହି ଜଣେ ଗେଙ୍ଗ ମଜୁରିଆଙ୍କୁ ଡାକି ଆମର ସବୁ ସାମାନ ଟ୍ରେନରୁ ଉଠାଇବା ପାଇଁ କହିବା ସହ ଜଣେ ସାଦା ପୋଷାକଧାରୀ ପୋଲିସ, ବୋଧହୁଏ ଗୁପ୍ତଚରଙ୍କୁ ଆମକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ କହିଲେ । ଷ୍ଟେସନ ବାହାରେ ଥିବା ଏକ ଘୋଡ଼ା ଗାଡ଼ିର ସେ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ଆମକୁ ଶ୍ରୀ ଦୁର୍ଗା ହୋଟେଲରେ ରଖାଇଲେ । ତାହା ଏକ ସ୍ୱଦେଶୀ ହୋଟେଲ ଥିଲା । ତଳେ ବସି କଦଳୀ ପତ୍ରରେ ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତୀୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ସହ ଭାତ ସେଠାରେ ପରିବେଷିତ ହେଲା । ମୋର ତିନି ପୁଅ ପୂର୍ବରୁ ଦୁଇ ଦିନ ଏଣୁ ଚେଣୁ ଖାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏକ ପ୍ରକାର ଭୋକରେ ଥିଲେ । ସେମାନେ ତିନି ଜଣ ହୋଟେଲରେ ଏତେ ଖୁସିରେ ମନଭରି ଖାଇଲେ ଯେ ସେମାନଙ୍କଠାରେ ଏପରି ଖୁସି ଦେଖି ନ ଥିଲି ।

ପରଦିନ ଅଫିସରଙ୍କ ସହିତ ଭାରତୀୟ ଷ୍ଟେଟ ବ୍ୟାଙ୍କକୁ ଯାଇ ଡଲାର ଟେକ୍ ସବୁ ଭାରତୀୟ ମୁଦ୍ରାରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କଲୁ । ମାତ୍ରାସରୁ କଟକକୁ ଟ୍ରେନ ଟିକଟ କଲୁ । ପରେ ଅଫିସରଙ୍କୁ ସେ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିଥିବା ସମସ୍ତ ପାଉଣା ପରିଶୋଧ କରିଦେଲି । ଏହା ମଧ୍ୟରେ ସେ ଆମ ପରିବାର ସହ ମିଶି ଯାଇଥାନ୍ତି । ମୁଁ ତାଙ୍କ ଠିକଣା ଆଣି ପରେ ଧନ୍ୟବାଦ ସୂଚକ ପତ୍ର ପଠାଇଥିଲି ।

ମୋର ଶୁଶୁର ଆମେ ଯିବାବେଳେ ଏତେ ରାଗିଥିଲେ ଯେ ମୋର ସ୍ୱାକ୍ଷର ମୁହଁ ବି ଦେଖିଲେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଆମେ ଶାନ୍ତ ଫେରି ଆସିବାରୁ ମୋର ଶାଶୁ ଓ ଶୁଶୁରଙ୍କ ଆନନ୍ଦର

ସାମା ରହିଲା ନାହିଁ । ମୋର ବାପା ଓ ମାଆ ତ ଆଗରୁ ଚାଲିଯାଇଥିଲେ । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ମା ବାପାଙ୍କ ମାନ୍ୟ ଦେଉଥିଲି । ମୋର ଶାଶୁ ଥିଲେ ଅତି ନିରାହ ଓ ସରଳ ପ୍ରକୃତିର । ତାଙ୍କର ସ୍ଵାର୍ଥ ବୋଲି କିଛି ନ ଥିଲା । ଯାହା ତରକାରି ପତ୍ର ହୋଇଥିବ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଦେଇଦେବେ ଏବଂ ଲୁଣ ତେନ୍ତୁଳି ଧରି ଭାତପଖାଳ ଖାଇବେ । ମୁଁ ତାଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ଜୁଆଁ । ତେଣୁ ମୋର ଶାଶୁ ଓ ଶ୍ଵଶୁର ମାଛ ମାଂସଠାରୁ ବହୁ ଦୂରରେ ଥିଲେ ବି ମୋ ପାଇଁ ନିଜ ହାତରେ ମାଛ ଡିଆରି କରିବେ । ଶ୍ଵଶୁର ଭାରି ସ୍ନେହୀ । ସେ ନିଜେ ମୋ ପାଇଁ ମାଛ ଆଣନ୍ତି । ସେ ଥିଲେ ଭାରି ନୀତିବାନ୍ । ମୋର ଶାଶୁଙ୍କର କାଳ ହୋଇଗଲା ପରେ ମୋ ଶ୍ଵଶୁର ନିଜେ ଗୋଟିଏ କୁକର୍ ରଖି ରୋଷେଇ କରି ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଚଳିଲେ ।

ସେ ଶହେ ବର୍ଷ ଦୁଇମାସ ବଞ୍ଚିଥିଲେ ଏବଂ କେବଳ ଶେଷ ଅବସ୍ଥାରେ ଶଯ୍ୟାଶାୟୀ ହୋଇଥିଲେ । ମୋ ସା ତାଙ୍କର ଏତେ ସେବା କରିଛନ୍ତି ଯେ ତାହା ଏକ ଆଦର୍ଶ ଭଳି ରହିଛି । ମୁଁ ବି ଏଥିରେ ମୋ ସ୍ଵାକୁ କିଛି କିଛି ସାହାଯ୍ୟ କରିଛି । କିରାଣୀ ଚାକିରିରେ ଥିଲେ ବି ସେ ବ୍ରିଟିଶ୍ ସରକାରଙ୍କ ବଡ଼ସ୍କୁର ନ ଥିଲେ । ସେ ମହାମୂ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ଭକ୍ତ ଥିଲେ ଏବଂ ବରାବର ଖତି ପିନ୍ଧୁଥିଲେ । ଥରେ ତାଙ୍କର 'ବସ୍' ତାଙ୍କୁ ଖତି ପିନ୍ଧିବା କଥା କହିବାରୁ ସେ ନମ୍ରତାର ସହିତ କହିଲେ, "ଆପଣ ମୋର କାମ ଦେଖନ୍ତୁ, ମୋ ପିନ୍ଧିବା ଉପରେ କାହିଁକି ନଜର ଦେଉଛନ୍ତି ?"

ତାଙ୍କର ବିବାହ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣକନ୍ୟା ବ୍ରହ୍ମପୁରରେ ଅତି ସୁଖ ସାମରେ ପାଳିତ ହୋଇଥିଲା ।

ସମ୍ବଲପୁରର ମୋତିଝରଣୀ ଘରେ

କୋଣାର୍କରେ ତାଙ୍କ ପରିବାର ଏବଂ ଧର୍ମବାହୁଙ୍କର ପରିବାର

ଘରେ ନ ପଶୁଣୁ ସୁଖରେ ଚାଳ

ଆମେରିକାକୁ ଫେରି ଚାକିରିରେ ପୁନଃ ପ୍ରବେଶ ନ କରୁଣୁ ମୋ ମୁଣ୍ଡରେ ଚାଳ ବାଜିଲା । ମୁଁ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ ସେତେବେଳେ ସବୁଠୁ ସିନିୟର ଥିଲି କାରଣ ବିଧିବାଦୀ ଓ ଓ'ରାଏନ୍ ବାହାରକୁ ଚାଲିଯାଇଥିଲେ । ପ୍ରଫେସର (ଇଂରାଜୀ) ପୋଷ୍ଟ ଖାଲି ଥାଏ । ତେଣୁ ମୁଁ ପ୍ରଫେସର ହୋଇ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରେ ଜଏନ୍ କରିବା କଥା । ମୁଁ ଫେରୁଛି ବୋଲି ମୋର ସାର୍ ଡି.ପି.ଆଇ. ଡ. ସଦାଶିବ ମିଶ୍ରଙ୍କୁ ଆଗରୁ ଜଣାଇ ଦେଇଥିଲି । ଏ କଥା ଜାଣିବା କ୍ଷଣି ଶିକ୍ଷା ସଚିବ ଶ୍ରୀ ଭେଙ୍କଟରମଣୀ ମୋ ଡଳେ ଥିବା କେ.ପି.ଏ. ପିଲେଟୁ ସେହି ପୋଷ୍ଟରେ ରଖିବା ପାଇଁ ପ୍ଲାନ କଲେ । ତାଙ୍କର ଯୁକ୍ତି ଥିଲା ଯେ କାହିଁକି ୨/୩ ମାସ ପାଇଁ ପୋଷ୍ଟ ଖାଲି ରହିବ । କିନ୍ତୁ ଭିତିରିଆ ମସୂଧା ଥିଲା ଯେ ପିଲେଟି ରହିଥିବେ ଏବଂ ମୋର ପ୍ରଫେସର ପୋଷ୍ଟରେ ଜଏନ୍ କରିବାରେ ଗଣ୍ଡଗୋଳ ନ ହେଲେ ବି ବିଳମ୍ବ ହେବ । ତ. ମିଶ୍ର ଏକଥା ବୁଝି ଶିକ୍ଷାମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ପବିତ୍ର ମୋହନ ପ୍ରଧାନଙ୍କ ପାଖରୁ ଅର୍ଡର କରାଇନେଲେ ଯେ ଆଡ଼ହକ୍ ଆପଏଣ୍ଟମେଣ୍ଟ ହେବନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଭେଙ୍କଟରମଣୀ ଏହି କଥାକୁ ମୋ ବିରୋଧରେ ପ୍ରୟୋଗ କଲେ । ତେଣୁ ପବିତ୍ର ବାବୁଙ୍କୁ ନୂଆ ଅର୍ଡର ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ସେ ଲେଖିଲେ ଯେ ଯେହେତୁ ମୁଁ ସିନିୟର ମୋଷ୍ଟ ଏବଂ ପିଏଚ୍.ଡି. ଡିଗ୍ରି ରହିଛି (ଆଉ କାହାରି ନାହିଁ) ତେଣୁ ମୋତେ ଆଡ଼ହକ୍ ବେସିସ୍ରେ ପ୍ରଫେସର କରାଗଲା । କିନ୍ତୁ ଜଣେ ବିଭାଗୀୟ ସଚିବ ଯଦି ଅସୁବିଧା କରିବାକୁ ଚାହିଁବ, ତା'ର ଅନ୍ତ ନାହିଁ । ସେ ଫାଇଲକୁ ନିଜ ଡ୍ରୟରରେ ରଖିଦେଲେ । ଫଳରେ ମୋତେ ଶ୍ରୀ ବୀରେନ୍ ମିତ୍ର (ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ)ଙ୍କୁ ବାରମ୍ବାର ଦେଖା କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ।

ଚାହୁଁ ଚାହୁଁ ଦେହ ମାସ ବିତିଗଲା । ଶ୍ରୀ ରଘୁନାଥ ସାହୁ ଆମର ଜଣେ ବଡ଼ ସାଙ୍ଗ । ତାଙ୍କ ସହିତ ମୋର ପାଚନାରେ ପ୍ରଥମ ସାକ୍ଷାତ ହୋଇଥିଲା । ସେ ଭୂଗୋଳ ପଢ଼ିବେ ବୋଲି ମୂଳରୁ ପାଚନା କଲେଜରେ ପଢୁଥିଲେ, କାରଣ ସେ ସମୟରେ ଓଡ଼ିଶାର କୌଣସି କଲେଜରେ ଭୂଗୋଳ ପଢ଼ାଯାଉ ନ ଥିଲା । ସେ ଏତେ ଖାଣ୍ଟି ଲୋକ ଓ ହିତୈଷୀ ଥିଲେ ଯେ ସେ ମୋର ଏବଂ ମୋ ସ୍ବାକ୍ଷର ଅଭିଭାବକ ବନିଗଲେ । ଆମର ସବୁକଥା ସେ ବୁଝନ୍ତି । ଆମେ ଆମେରିକାକୁ ଫେରିବା ପରେ ଯେତେବେଳେ ମୋର ଚାକିରି ଗୋଳମାଳ ଧରିଥିଲା, ଆମର ରହିବା ପାଇଁ ଘର ନ ଥିଲା, ଦରମା ଆଦି ମିଳୁ ନ ଥିଲା, ସେତେବେଳେ ରଘୁବାବୁ ଆମ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଓ ତିନିପୁଅଙ୍କୁ ଆଗ୍ରହରେ ଦେହମାସ ନିଜ ଘରେ ରଖିଥିଲେ ।

ବହୁ ରଘୁବାବୁ ମୋତେ ଉତ୍ସାହ ଦେଉଥାନ୍ତି ଯେ ବରଂ ଇସ୍ତଫା ଦେଇଦିଅ କିନ୍ତୁ ଚିତର ଭାବରେ ସମ୍ବଳପୁରରେ ଜୀବନ୍ କରନାହିଁ, କାରଣ ସେତେବେଳେ ରେଭେନ୍ସାରେ ଚିତର ପଦ ଖାଲି ନ ଥିଲା । ସାମରିକ ମନୋବୃତ୍ତି ନେଇ ଭେକଟରମଣିଙ୍କ ସହିତ ମୁହାଁମୁହିଁ ଯୁଦ୍ଧରେ ଲାଗିଗଲି । ସେ ନାନା ପ୍ରକାର ଆଳ ଦେଖାଇ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଭୁଲାଇ ଦେଉଥାଆନ୍ତି । ଯାହାହେଉ ଶେଷରେ ମୋର ଜିତ୍ ହେଲା ଏବଂ ପ୍ରଫେସର ପୋଷ୍ଟରେ ମୁଁ ଦେଢ଼ମାସ ପରେ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରେ ଜୀବନ୍ କଲି । ମୋ ପ୍ରତି ଅନ୍ୟାୟକୁ ରୋକିବା ପାଇଁ ତ. ମିଶ୍ର ମୋର ପୋଷ୍ଟ କରି ନ ଥିଲେ । ସେହି ପିରିୟଡ୍‌ଟି ବହୁତ ପରେ ରେଗୁଲାରାଇଜ୍ ହେଲା । ଯାହା ହେଉ ଯୁଦ୍ଧ କରି ପାରିବାରୁ ଏବଂ ଅବଶ୍ୟ ପରେ ଜିଣିବାରୁ ମୋର ପ୍ରଫେସର ହେବାର ସୁଖ କେତେ ଗୁଣରେ ବଢ଼ିଗଲା ।

ଅସୁବିଧା କାଳରେ ଲୋକଙ୍କୁ ଚିହ୍ନି ହୁଏ । ସମସ୍ତେ ଜାଣୁଥିଲେ ଯେ ଜଣେ ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତୀୟ ଆଉ ଜଣେ ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତୀୟକୁ ଅନ୍ୟାୟରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଓଡ଼ିଶାରେ ଜଣେ ଓଡ଼ିଆକୁ ହଇରାଣ କରୁଛି । ମୁଁ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତିଦିନ ଆସେମ୍ବ୍ଲି ଲାଇବ୍ରେରିରେ ଯାଇ ବସୁଥିଲି କାରଣ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଦେଖା କରିବାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ଆସେମ୍ବ୍ଲି ଲାଇବ୍ରେରିଆନ୍ ଶ୍ରୀ ବଂଶୀଧର ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ମୋର ବହୁ ଥିଲେ । ତେଣୁ ମୋର କୌଣସି ଅସୁବିଧା ହେଉ ନ ଥିଲା । ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ଏମ୍.ଏଲ୍.ଏ. ମୋର ଚିହ୍ନ ବହୁ ବା ଛାତ୍ର । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ କେବଳ Lip Sympathy ଦେଖାଇ ରୁପ୍ ରହନ୍ତି । ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରେ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ତ ଭୟରେ ମୋ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା ବି କରନ୍ତି ନାହିଁ, କାରଣ ମୁଁ ଶିକ୍ଷା ସଚିବଙ୍କ ସହିତ ଲଢ଼େଇ କରୁଥିଲି । ମୋର ଅନେକ ଛାତ୍ରଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କମ୍‌ଗୁଡ଼ିନ ଜଣେ, ଯେ ମୋତେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଆଗେଇ ଆସିଲେ ।

ସେ ଦିନଠୁ କମ୍‌ଗୁଡ଼ିନ ସହିତ ଆମର ଘନିଷ୍ଟତା ଏତେ ବଢ଼ିଗଲା ଯେ ସେ ଆମର ପୁଅ ଏବଂ ତା'ର ସ୍ତ୍ରୀ ବୋହୂ ହୋଇଗଲେ । ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେହି ଘନିଷ୍ଟତା ରହିଛି । କମ୍‌ଗୁଡ଼ିନ୍ ଭାରି ଯୋଗାଡ଼ୀ । ଯେ କୌଣସି କାମ ସେ କରାଇ ନେଇ ପାରିବେ । ତାଙ୍କର ବ୍ୟବହାର ଏତେ ଭଲ ଯେ ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନିଜ ଆଡ଼କୁ ଟାଣି ଆଣି ପାରନ୍ତି । ତେଣୁ ମୋର ଯେ କୌଣସି କାମ ପଡ଼ିଲେ କମ୍‌ଗୁଡ଼ିନ୍‌ର ସାହାଯ୍ୟ ନେଇ ମୁଁ ନିସ୍ତାର ପାଏ । କେବଳ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଖରୁ ଯେ ସେ କାମ ଆଦାୟ କରନ୍ତି ତା ନୁହେଁ, ସେ ଭାରି ପରୋପକାରୀ । ଲୋକଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରି ସେ ସେମାନଙ୍କୁ ନିଜ ପାଖକୁ ଟାଣି ପାରନ୍ତି । ଯେ ଅନ୍ୟର କାମ କରେ ଭଗବାନ ବି ତାଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି, ଏହି ସତ୍ୟର କମ୍‌ଗୁଡ଼ିନ୍ ଏକ ଉଦାହରଣ । ସେ ମୋର ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ ଡି.ଲିଟ୍. କାମ ପାଇଲେ ଓ ଡିଗ୍ରୀ ମଧ୍ୟ ପାଇଲେ । ଯେଉଁ ବିଷୟ ଉପରେ ଥେସିସ୍ ଦେଲେ 'The Indian Influence on European Renaissance' ସେଇଟା ଏପରି ନୂଆ ଧରଣର ଥିଲା ଏବଂ ତାଙ୍କର କାମ ଏପରି

ଉଚ୍ଚଧରଣର ହୋଇଥିଲା ଯେ ଭାରତରେ ତାଙ୍କର ନାଁ ହୋଇଗଲା । ଯଦିଓ ବିଷୟଟି ମୁଁ ଦେଇଥିଲି କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତରେ ସେ ତାଙ୍କର ଅଧ୍ୟବସାୟ ପାଇଁ ଏତେ ସଫଳ ହେଲେ । ସେ ବ୍ରହ୍ମପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର କୁଳପତି ଓ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରେ ପ୍ରଫେସର ଏମିରିଟସ୍ ହୋଇପାରିଛନ୍ତି ।

ପ୍ରଫେସର ହେଲା ପରେ ବି ପଢ଼ାଇବା ଉପରେ ବିଶେଷ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉଥିଲି । କ୍ଲାସକୁ ପୂରାପୂରି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ଯାଉଥିଲି । କୋର୍ସରେ ଆମେରିକୀୟ ଲିଟରେଚର୍ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କଲି, ଯାହା ଫଳରେ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କର ଆଉଟଲୁକ୍ ବଢ଼ିଲା । ଏହା ନୂଆ କୋର୍ସ ବୋଲି ଅନ୍ୟ ପେପରଗୁଡ଼ିକରୁ ମୋଟାମୋଟି ଭାବରେ ସହଜ ରଖା ଯାଇଥିଲା । ଛାତ୍ରମାନେ ଏଥିରେ ଭଲ କଲେ ଏବଂ ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା; ସେମାନେ ଆମେରିକା ଯିବା ପାଇଁ ସୁବିଧା ପାଇଲେ । ଭାଷା ବିଜ୍ଞାନ ମଧ୍ୟ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହେଲା । ଏଥିପାଇଁ ମୋତେ ଖୁବ୍ ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା କାରଣ ଛାତ୍ରାବସ୍ଥାରେ ଏହା ମୋର କୋର୍ସରେ ନ ଥିଲା । ସ୍କୁଲ ଗୁଡ଼ିକରେ ସେତେବେଳେ ଷ୍ଟୁଡେଣ୍ଟରାଲ ଆପ୍ରୋପ୍ ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ଚାଲିଥାଏ । ଦେଖିଲି ଯେ ଏହି ପଦ୍ଧତିରେ ଇଂରାଜୀ ପାଠ ଘୋଷା ଓ ନିରସ ହୋଇଯାଉଛି । ତେଣୁ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଭଲ ଲାଗିବା ଭଳି ଗନ୍ଧାଦି ମାଧ୍ୟମରେ ଷ୍ଟୁଡେଣ୍ଟରାଲ ଆପ୍ରୋପ୍ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କଲି ଏବଂ ସେଥିପାଇଁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ମିଶି ନୂଆ ବହି ଲେଖିଲି । ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଆସିବାପରେ ଦୁଇଥର ଯୁ.ଜି.ସି.ର ସମର ସ୍କୁଲ ଚଳାଇଲି । ସେଥିରେ ବି ଡେମୋନ୍‌ଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ ପଦ୍ଧତି ଏପରି ଭାବରେ ଯୋଡ଼ିଲି ଯେ ସେ ମହଲରେ ସମ୍ବଲପୁର ମଡେଲ୍ ବିଶେଷ ଆଦୃତ ହେଲା । ଏହାଦ୍ୱାରା ସମର ସ୍କୁଲକୁ ଏକ ନୂଆ ରୂପରେଖ ଦିଆଗଲା । କଲେଜ ପାଇଁ ବି ଭଲ ବହି ପ୍ରେସକ୍ରାଇବ୍ ହେଉ ନ ଥିବାରୁ, ଦୁଇଟି ବହି ଜଣେ ସାଥୀ ସହିତ ମିଶି ସମ୍ପାଦନା କଲି ।

ଏ ସବୁ ଉପରେ ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ସିନେଟର ସଭ୍ୟ ଏବଂ ଟା'ର ମାଧ୍ୟମରେ ସିଣ୍ଡିକେଟର ସଭ୍ୟ ହେଲି । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ବହୁତ ଆବର୍ଜନା ପଶି ଯାଇଥିଲା । କାରଣ ଦଳେ ଅଧ୍ୟାପକ ସିଣ୍ଡିକେଟରେ ରହି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ନିଜ ପକେଟରେ ରଖି ପକାଇଥିଲେ । ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଏହି ରୀୟାକେଟକୁ ଭାଙ୍ଗିବା ପାଇଁ ମୋତେ ବହୁତ ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ଖଲ୍ଲିକୋଟ କଲେଜର ଅସମ୍ଭାଳ ଅବସ୍ଥାକୁ ସଜାଡ଼ିବା ପାଇଁ ସରକାର ମୋତେ ପଠାଇଥିଲେ । କିପରି ଭାବରେ ସେଠାରୁ ମଝିରେ ମୋତେ ଚାଲିଆସିବାକୁ ହେଲା ଟା'ବି ଆଗରୁ କହିଛି । ମୋଟ ଉପରେ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାକୁ ଉଚିତ ରାସ୍ତାକୁ ଆଣିବା ପାଇଁ ମୁଁ ଯତ୍ନପରୋନାସ୍ତି ଚେଷ୍ଟା କରିଛି । କିନ୍ତୁ ପରେ ଭାବି ଦେଖୁଛି ଯେ ପରିଶ୍ରମ ତୁଳନାରେ ଫଳ ଆଦୌ ଆଶାନ୍ୱରୁପ ହୋଇନାହିଁ । ମୋର ବହୁ ଶ୍ରୀ ରଘୁନାଥ ସାହୁ ମୁଁଙ୍କୁ ଏ କଥା କହୁଥିଲେ । ସେ କହୁଥିଲେ ଯେ ପ୍ରଶାସନିକ ସ୍ତରରେ ଭଲ କରିବାର ଚେଷ୍ଟା ବାଲିରେ ଘର ତିଆରି କରିବା ସହିତ ସମାନ । ଏହା କ୍ଷଣସ୍ଥାୟୀ । ପରେ ଢେଉ ପରେ ଢେଉ ଆସିବ ଏବଂ ଭଲଲୋକ

ନ ଆସିଲେ ଘର ଧୋଇ ହୋଇଯିବ । ତାହା ହିଁ ହୋଇଛି । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କରେ ମୋ
ଚେଷ୍ଟାରେ କିଛି ଉନ୍ନତି ହୋଇଛି ବୋଲି ମୁଁ ଭାବିପାରୁନାହିଁ । ଏପରି କି ଯେଉଁ ଇଂଲିଶ
ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟକୁ ମୁଁ ସମ୍ବଳପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଏକ ସୁନ୍ଦର ଛାତ୍ର ଦେଇଥିଲି ତା' ବି
ଛାଡ଼ିଗାର ହୋଇଯାଇଛି ।

ମଣିଷ ଗୋଟିଏ ଝୁଙ୍କରେ ମାଡ଼ିଗଲେ ତାକୁ ଆଉ କିଛି ଦେଖାଯାଏନାହିଁ । ମୁଁ କଲେଜ
ଓ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଉନ୍ନତି ଆଣିବା ପାଇଁ ଲାଗିଯିବା ଫଳରେ ପଢ଼ାଇବା କାମ ତ ଖୁବ୍
ମନଦେଇ କରୁଥିଲି, କିନ୍ତୁ ମୋଟାମୋଟି ଭାବରେ ଗବେଷଣାକୁ ଯେତିକି ଧ୍ୟାନ ଦେବା
କଥା ଦେଲିନାହିଁ । ତା' ଫଳରେ ଆବଶ୍ୟକ ଯୋଗ୍ୟତା ଥିଲେ ବି ଏବଂ ଆମେରିକାରୁ ପିଏଚ୍.ଡି.
ଡିଗ୍ରି ଆଣିଥିଲେ ବି ସର୍ବଭାରତୀୟ ସ୍ତରରେ ମୋର ବିଶେଷ ନାଁ ହେଲାନାହିଁ । କ୍ଷଣସ୍ଥାୟୀ
କଥାରେ ଲାଗିଲେ ଦୀର୍ଘମିଆଦି କାମ ବାଧାପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ । ମୋର ବି ସେଇଆ ହେଲା ।

ପ୍ରଫେସର କାମ ସରିଯିବା ପରେ ମୁଁ ପ୍ରଥମେ ଓ.ପି.ଏସ୍.ସି. ମେମ୍ବର ଓ ପରେ
ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର କୁଳପତି ହେଲି । ସେସବୁ କାମରେ ବି ମୁଁ ପୂରା ଦମ୍ଭରେ
ଲାଗିଗଲି । ସେହି ସମୟର କଥା । ଧନେଶ୍ୱର ଧଳ ବୋଲି ଜଣେ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକେଲ୍ ଇଞ୍ଜିନିୟର
ସହିତ ନଗରରେ ରହନ୍ତି । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ପଢ଼ାଇଥିଲି । ତାଙ୍କର ମୋ ପ୍ରତି ଏତେ ଭକ୍ତି ଥିଲା ଯେ
ସେ ଗୋଟିଏ ଆଳ କରି ମୋ ସ୍ୱାକ୍ଷର ତାଙ୍କ ଘରକୁ ନେଲେ । ମୋ ସହିତ ବରାବର ଦେଖା
କଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କର ଅତି ନିଜର ସାର୍ ହୋଇଗଲି ଏବଂ ମୋର ସ୍ୱା ତାଙ୍କର ଏବଂ ଶ୍ରୀମତୀ
ଧଳଙ୍କର ପୂରାପୂରି ମା ହୋଇଗଲେ । କେବଳ ସେତିକି ନୁହେଁ, ସେମାନଙ୍କ ପୁଅମାନଙ୍କର
ଓ ଝିଅର ଆମେ ଅତି ନିଜର ଅଜା ଓ ଆଇ ହୋଇଗଲୁ ଏବଂ ଆମର ପୁଅ ଓ ବୋହୂମାନେ
ମାମୁଁ ମାଇଁ ହୋଇଗଲେ । ଆମେ ସେମାନଙ୍କର ନିଜ କ୍ଷାତିମାନଙ୍କଠାରୁ ଆହୁରି ପାଖଲୋକ
ହୋଇଗଲୁ । ଆମେ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ତାଙ୍କ ଘରେ ନିଜର ଘର ଭଳି ଚଲୁଁ ।

ପି.ଏସ୍.ସି. କାମ ମୋତେ ଭାରି ଭଲ ଲାଗିଲା । କାରଣ ତାହା ମୋର ମନ ମୁତାବକ
କାମ ଥିଲା । ଅଫିସର ବାଛିବା ବେଳେ କୌଣସି ଭୌଗୋଳିକ ବିଭେଦ ବା ଜାତିଆଣ
ଭାବନା ମୋ ମନରେ କେବେ ସ୍ଥାନ ପାଇନାହିଁ । ଅଧ୍ୟାପକ ଥିବାବେଳେ ବି ମୁଁ କୌଣସି
ଛାତ୍ରକୁ ଅନୁଗ୍ରହ କରି ଗୋଟିଏ ମାର୍କ ବି ଅଧିକା ଦେଇନାହିଁ । ମାର୍କ ଦେବାରେ ମୁଁ ମନକୁ
କେବେ ହୁଗୁଳା କରିନାହିଁ । ପିଲାମାନେ କହନ୍ତି ଯେ ମୁଁ ଭାରି କଠା ପରୀକ୍ଷକ । କିନ୍ତୁ ତା'
ସତ୍ତ୍ୱେ ସମସ୍ତେ ମୋର ନ୍ୟାୟବିଚାର ଥିବା କଥା ସ୍ୱୀକାର କରନ୍ତି । ଯେ ପ୍ରକୃତରେ ଭଲ ସେ
ମୋ ହାତରୁ ବହୁତ ନମର ପାଇଛି । ଶ୍ରୀ ମଦନ ମହାନ୍ତି, ଆଇ.ଏ.ଏସ୍. ଏହାର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ।
ସେ ମୋ ହାତରୁ ୧୦୦ରୁ ୭୬ ପାଇଥିଲେ ଏବଂ ତା' ବି Essay ଭଳି କଷ୍ଟ ପେପରରେ ।
ସେ ଅବଶ୍ୟ ଫାଷ୍ଟ କ୍ଲାସ୍ ପାଇଲେ ଏବଂ ଥରକର ଚେଷ୍ଟାରେ ଆଇ.ଏ.ଏସ୍. ହୋଇଗଲେ ।
ଏବେ ଡ. ଗୌର ଜିଗୋର ଦାସ, ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର କୁଳପତି ମୋତେ କହିଲେ

ଆପଣମାନେ ଆମକୁ ବାଡ଼େଇ ପିଟି ପରୀକ୍ଷା ନିରୀକ୍ଷା କରି ଫାଷ୍ଟ କ୍ଲାସ୍ ଦେଇଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଆମେ ଯେଉଁଠି ଗଲେ ବି ଫାଷ୍ଟ କ୍ଲାସ୍ ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କରିପାରୁ ।

ପ୍ରସଙ୍ଗକ୍ରମେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି ଯେ, ଆମେରିକାର ଯୁନିଭର୍ସିଟି ଅଫ୍ ମିନେସୋଟାରେ ମୁଁ ସେପରି ଭାବରେ ମୋର ଯୋଗ୍ୟତାର ପ୍ରମାଣ ଦେଇପାରିଥିଲି । ଗୋଟିଏ ସେମିନାର କୋର୍ସରେ ପ୍ରଫେସର ନିୟମ କରିଥିଲେ ଯେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଛାତ୍ର ୧୫ ମିନିଟ୍ରେ ତାଙ୍କର ପେପର ପ୍ରେଜେଣ୍ଟ କରିବେ ଏବଂ ୧୫ ମିନିଟ୍ ତାଙ୍କ ପେପର ଉପରେ ଆଲୋଚନା ହେବ । କ୍ଲାସ୍ରେ ୧୭ ଜଣ ଛାତ୍ର ଆସାନ୍ତି । ପ୍ରକୃତରେ ୧୬ଜଣ ରହିବା କଥା । ମୋର ଯୁନିଭର୍ସିଟିରେ ଜଏନ୍ କରିବାରେ ବିଳମ୍ବ ହେବାରୁ ପ୍ରଫେସର ଅଙ୍ଗର ମୋତେ ଅନୁଗ୍ରହ କରି ତାଙ୍କ କ୍ଲାସ୍ରେ ଆଡମିସନ ଦେଇଥିଲେ । ଆମେରିକୀୟ ଉଚ୍ଚାଚାରଣ କରିବାରେ ଓ ବୁଝିବାରେ ମୋର ଅଭାସ୍ୟ ନ ଥିବାରୁ ମୁଁ ମୋର ପେପର ଶେଷଆଡ଼କୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କଲି । ମୋର ପ୍ରସ୍ତୁତି ଏପରି ଦୋରସ୍ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ପେପରଟି ଏପରି ଘନ ହୋଇଥିଲା ଯେ ସମସ୍ତେ ଚମକିତ ହୋଇଗଲେ । ମୋର ସମୟ ପ୍ରତି ଆଦୌ ଖିଆଲ ନ ଥିଲା । ୧୫ ମିନିଟ୍ ଜାଗାରେ ପେପର ପ୍ରେଜେଣ୍ଟେସନ୍ରେ ୪୫ ମିନିଟ୍ ନେଇଗଲି । ତଥାପି ପ୍ରଫେସର ଆଦୌ ଆପଣ କଲେନାହିଁ । ମୋର ପ୍ରେଜେଣ୍ଟେସନ୍ ପରେ ପ୍ରଫେସର କହିଲେ, ପେପରଟି ଏତେ ଭଲ ହୋଇଛି ଯେ ଆଲୋଚନାର ଆଦୌ ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ ।

ତହିଁ ପର ସପ୍ତାହରେ ଲିଓନାର୍ଡ ମିନ୍ସ୍କି ନାମକ ଜଣେ ଖୁବ ଭଲ ଛାତ୍ର ତାଙ୍କର ପେପର ପ୍ରସ୍ତୁତ କଲେ । ତାଙ୍କର ମିଆଦ ୧୫ ମିନିଟ୍ ଯେତେବେଳେ ସରିଗଲା, ପ୍ରଫେସର ତାଙ୍କୁ ବନ୍ଦ କରିବା ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ । ମିନ୍ସ୍କି ଆପଣ ଉଠାଇଲେ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରଫେସର ତାଙ୍କର ଆପଣ ଗ୍ରହଣ ନ କରି ଆଉଥରେ ତାଙ୍କୁ ବନ୍ଦ କରିବା ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ । ମିନ୍ସ୍କି ମୋ କଥା ଉଠାଇଲେ, “ପତିଙ୍କୁ ଆପଣ ଟାଇମ୍ ଦେଲେ, ଆଉ ମୋତେ କାହିଁକି ମନା କରୁଛନ୍ତି ?” ଏଥିରେ ପ୍ରଫେସର ବିଚିତ୍ରି ଯାଇ କହିଲେ “Mr. Minsky, how do you dare compare yourself with Pati ? Didn't you listen to his paper ? It was thorough and well prepared. And you are only flipflopping. He is really miles ahead of all of you. I dont know why his Government thought of sending him here for higher studies with graduate students.”

ଶ୍ରୀ ମିନ୍ସ୍କି ଖୁବ୍ ଭଲ ଛାତ୍ର ଥିଲେ । ସେ ଦିନଠାରୁ ମୋର ଘନିଷ୍ଠ ସାଙ୍ଗ ହୋଇଗଲେ । ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟ ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ସହିତ ମିଶିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଆମେ ଏତେ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ହୋଇଗଲୁ ଯେ ଆମେ ଭାରତକୁ ଫେରିବା ବାଟରେ ତାଙ୍କ ଘରେ ବୋଷ୍ଟନରେ (ସେତେବେଳେ ସେ ବୋଷ୍ଟନକୁ ଚାଲିଯାଇଥିଲେ) ସପ୍ତାହେ ଖଣ୍ଡେ ରହିଲୁ । ଶ୍ରୀ ସ୍ଟିମ୍ମାନ୍,

ମୋର ଗାଈଟି ଥିଲେ । ସେ ଏପରି କଡ଼ା ଲୋକ ଯେ ତାଙ୍କ ପାଖରେ କେହି ଭରସା ନାହିଁ ।
କିନ୍ତୁ ସେ ବି ମୋ କାମରେ ଏତେ ଖୁସି ହୋଇଗଲେ ଯେ ମୋତେ ଶାନ୍ତ ପରୀକ୍ଷା ଦି ସାରିବା
ପାଇଁ ବରାବର ଉତ୍ସାହିତ କଲେ । ମୁଁ ପିଏଚ୍.ଡି. ପାଇବା ପରେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ
ପିକ୍ନିକ୍‌ରେ ମଧ୍ୟ ନେଲେ । ଏ ସବୁ ଥିଲା ମୋର ପରିଶ୍ରମ, ଅଧ୍ୟବସାୟ ଓ ଏକାଗ୍ରତାର
ଫଳ । କିନ୍ତୁ ଭାରତକୁ ଆସିବାପରେ ମୁଁ ସେହି ଏକାଗ୍ରତା ହରାଇବି ଓ ଏକ ଗବେଷଣାରେ
ଯେତିକି କୃତିତ୍ୱ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ ହାସଲ କରିପାରିଥାଆନ୍ତି, ତା' ହେଲା ନାହିଁ । ମୁଁ ଏସବୁ
କଥା ଲେଖୁଛି ଯେ ମୋ ଜୀବନ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ଚେତାବନୀ ହେଉ । ମୁଁ ତ ଯେଉଁ
କଥା ହରାଇଛି ତା' ଆଉ ଫେରି ପାଇବି ନାହିଁ ।

ସକ୍ରିୟ ଜୀବନର ଶେଷ ଦୁଇ ପାହାଚ

(୧୯୭୯ - ୮୭)

ମୁଁ ଚାରିବର୍ଷକାଳ ଓଡ଼ିଶା ପବ୍ଲିକ୍ ସର୍ଭିସ୍ କମିସନ୍‌ର ସଭ୍ୟ ଥିଲି । ଖୁବ୍ ଆରାମ ଦାୟକ କିନ୍ତୁ ଦାୟିତ୍ବସମ୍ପନ୍ନ କାମ । କେଶବମେଝି ରୋଡ଼ରେ ବଡ଼ ଘର ମିଳିଥାଏ । ମହାନଦୀ ଉପରେ ଘର । ପହଁରିବାର ସୁବିଧା ଥାଏ । ଚାରିଜଣ ପିଅନ୍ ଘରର ଅନେକ କାମ ତୁଲାଉ ନେଉଥିଲେ । ଯେଉଁଦିନ ଇଷ୍ଟରଡ଼୍ ଥାଏ, ସେହିଦିନମାନଙ୍କରେ ଅଫିସ୍ ଯିବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ତା' ବି କେବଳ ପୂର୍ବାହ୍ନରେ । କିନ୍ତୁ ନିୟୁତ୍ରି ଏବଂ ପ୍ରମୋଶନ ଆଦି କ୍ଷେତ୍ରରେ ସରକାରଙ୍କୁ ଠିକ୍ ରାସ୍ତାରେ ରଖିବା ପି.ଏସ୍.ସି.ର କାମ । ଭଗବାନଙ୍କ ଅସାମ ଦୟାରୁ ଆମ କାମରେ ଲୋକେ କେବଳ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ନ ଥିଲେ, ଖୁସି ଥିଲେ । ନିୟୁତ୍ରି ଓ ପ୍ରମୋସନ୍ ଯୋଗ୍ୟତା ଭିତ୍ତିରେ ହେଉଥିଲା । ପ୍ରିୟାପ୍ରୀତି ଡୋଷଣର ଅପବାଦ କେବେ ଆମକୁ ଛୁଇଁ ନ ଥିଲା ।

ଆମ କାମର ଦୁଇ ତିନିଟି ଉଦାହରଣ ଦେବାର ଲୋଭ ସମ୍ଭାଳି ପାରୁନାହିଁ । ଥରେ ଆମକୁ ନ ପଚାରି ବିଫ୍ ସେକ୍ରେଟାରି, ଆତିସ୍ନାଲ୍ ବିଫ୍ ସେକ୍ରେଟାରି, ପ୍ଲାନିଂ ଡାଇରେକ୍ଟର ପାଇଁ ଲୋକ ମନକୁ ମନ ବାଛିଲେ । ଆମେ ତାହା ଆଦୌ ଗ୍ରହଣ କଲୁନାହିଁ । ନୂଆକରି ବିଜ୍ଞାପନ ବାହାର କଲୁଁ । ମୁନ୍‌ସଫ ବାଛିବାରେ ଜଣେ ହାଇକୋର୍ଟ ଜଜ୍ କମିସନ୍‌କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ ବୋଲି ନିୟମ ରହିଛି । ତାଙ୍କୁ କେବଳ ଫିଟ୍‌ନେସ୍ ସର୍ମ୍ପଜରେ ମତ ଦେବା ପାଇଁ ଅଧିକାର ଦେଲୁଁ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରାର୍ଥୀକୁ ଆମେ ମାର୍କ ଦେଉଥିଲୁଁ ।

ପ୍ରମୋସନ୍ ଦେବାବେଳେ ସରକାରୀ ସ୍ତରରେ ବହୁତ କାରସାଦି ହୁଏ । ସେ ସବୁ ଆମେ ଦୃଢ଼ ହସ୍ତରେ ଦମନ କରୁଥିଲୁଁ । ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ବିଭାଗ ବରାବର ନିୟମ ବଦଳାଉଥିଲା । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ଯେ ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରିୟ ଲୋକମାନେ ପ୍ରମୋସନ୍ ପାଇବେ । ଆମ ଅମଳରେ ତାହା ବନ୍ଦ ହେଲା । ବିଭାଗୀୟ ପ୍ରମୋସନ୍ କମିଟି ଜରିଆରେ ଉପରିସ୍ଥ କର୍ମଚାରୀମାନେ ଜୁନିଅର ଲୋକଙ୍କୁ ବହୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରମୋସନ୍ ଦେଇ ଦେଉଥିଲେ । ଆମ ପାଖକୁ ratification ପାଇଁ ଫାଇଲ୍ ଆଣିବା ପରେ ସେ ଗୁଡ଼ିକୁ କେବଳ ଅକାମା କଲୁ ନାହିଁ, ତା'ଉପରେ ଯଦି ସିନିୟର୍ ଲୋକ ଅନ୍ୟାୟରେ ସୁପରସିଡ୍ ହୋଇଛନ୍ତି ବୋଲି ଆମର ଧାରଣା ହେଲା ତା'ହେଲେ ଭେକେନ୍ସି ଦିନଠାରୁ ପ୍ରମୋସନ୍ ଦେଉଥିଲୁଁ । ଯଦି ଉପରିସ୍ଥ ଅଫିସରମାନେ ସି.ସି.ଆର୍. ଲେଖି ନ ଥାଆନ୍ତି, ତା'ହେଲେ ସେହି ଅଫିସର କଥା ଆଗେ

ବିଚାରକୁ ନିଆ ହେଉ ନ ଥିଲା । ସେପରି ଅର୍ଥସବୁ ତାଙ୍କର ଆଭିରେଜ୍, ଶ୍ରେତ୍ ଦେଇ ଆମେ ବିଚାର ପରିସରକୁ ଆଣିଲୁଁ । ତେଣୁ ପି.ଏସ୍.ସି. କାମରୁ ମୋତେ ପୂର୍ଣ୍ଣମାତ୍ରାରେ ସନ୍ତୋଷ ମିଳିଛି । ପି.ଏସ୍.ସି.ର ସଦସ୍ୟ ହେବା ଫଳରେ ମୁଁ ଅନେକ ଲୋକଙ୍କ ଉପକାର କରିବାରେ ଏବଂ ନ୍ୟାୟ ଦେବାରେ ସମର୍ଥ ହୋଇଛି । ଭଗବାନ ଯାହାହେଉ ମୋତେ ଏହି ସୁବିଧା ଦେଲେ ।

ଜୀବନରେ ଭଗବାନ ମୋତେ ଅନ୍ୟ ଏକ ସୁବିଧା ବି ଦେଲେ । ତା' ହେଉଛି ମୁଁ ୩ ବର୍ଷ ପାଇଁ ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର କୁଳପତି ହେଲି । ମୋ ମନ ଭିତରେ କୁଳପତି ହେବାର ଇଚ୍ଛା ପ୍ରଫେସର ଚାକିରି ସରିବା ଆଗରୁ ବି ଲୁଚିକରି ଥିଲା । ମୋର ଧାରଣା ଥିଲା ଯେ ଶିକ୍ଷା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମୋର ଯେଉଁସବୁ ଭାବନା ଓ ଧାରଣା ଅଛି, ଅତୀତ ସେଥିରୁ କେତେଗୋଟି ଚିତ୍ରକୁ ରୂପାୟିତ କରିବାରେ ମୁଁ ସମର୍ଥ ହେବି । କିନ୍ତୁ ଭଗବାନ ମଣିଷ ସହିତ ଲୁଚକାଳି ଖେଳିବା ପାଇଁ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ତେଣୁ ମୋର ଏହି ଆଶାକୁ ଚରିତାର୍ଥ କରିବା ପାଇଁ ସମୟ ଲାଗିଲା । ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ସ୍ଥାପିତ ହେବା ପରେ ବନମାଳୀ ବାବୁ, ଯେ ଏଠାକାର ଗଣ୍ୟମାନ୍ୟ ନେତା ଥିଲେ, ସେ ଖୋଜାଖୋଜି କରି ଦିଲ୍ଲୀରୁ ଲୋକ ଆଣିଲେ । ତା'ପରେ ମୋତେ କୁଳପତି ନ କରିବା ପାଇଁ ଦଳେ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ବ୍ୟକ୍ତି ମୋତେ ପି.ଏସ୍.ସି.କୁ ପଠାଇଦେଲେ ।

ତା'ପରେ ଉତ୍କଳ ଓ ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଏକା ସମୟରେ କୁଳପତି କାମ ଖାଲି ପଡ଼ିଲା । ମତେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଜାନକୀବାରୁ ଡକାଇଲେ ଏବଂ ସମ୍ବଲପୁରର କୁଳପତି ପଦ ଯାଚିଲେ । ମୁଁ ସମ୍ବଲପୁରର ଲୋକ ହୋଇଥିଲେ ବି ରେଭେନ୍ସା କଲେଜ ପ୍ରତି ମୋର ମୋହ ଥିଲା । କାରଣ ସେହି କଲେଜରେ ବହୁବର୍ଷ ରହି ଏବଂ ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ସିନେଟ୍ ସିଣ୍ଡିକେଟ୍‌ରେ ସଭ୍ୟ ହୋଇ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନ ମାନଙ୍କରେ ମୁଁ ଓଡ଼ିଆର ଭାବରେ ଜଡ଼ିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲି । ପଶ୍ଚିମ ଓଡ଼ିଶା ଅପେକ୍ଷା ଏହି ଅଞ୍ଚଳର ମାନ ଉଚ୍ଚତର ଥିଲା । ଏଠାକାର ଛାତ୍ରମାନେ ଅକୁଣ୍ଠିତ ଚିତ୍ତରେ ମୋତେ ଭକ୍ତି ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରୁଥିଲେ । ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ମହଲରେ ମୋର ଖୁବ୍ ନାଁ ଥିଲା । ତା'ର କାରଣ ଥିଲା ଯେ ମୁଁ ହୃଦୟର ସହିତ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଭଲ ପାଉଥିଲି ଏବଂ ଏହା ଏକ ଆଦର୍ଶ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ହେଉ, ଏହା ମୋର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥିଲା । ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ସିନେଟ୍ ଓ ସିଣ୍ଡିକେଟ୍ ସ୍ତରରେ ମୁଁ ଯାହା ସବୁ କରିଛି ତା'ର କିଛି ନମୁନା ଦେଉଛି ।

ୟୁ.ଜି.ସି. ପ୍ରଥମେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କୁ ଯୁ.ଜି.ସି. ସ୍କୋଲ୍ ମଞ୍ଜୁର କଲେ । ସେତେବେଳେ ଆର୍ଥିକ୍‌ଏବେଡ୍ କଲେଜଗୁଡ଼ିକର ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କୁ ଏହି ସ୍କୋଲ୍ ମଞ୍ଜୁର କରି ନ ଥିଲେ । ତେଣୁ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜର ଡ. ଶ୍ୟାମର ସାମନ୍ତରାୟ ଏହା ବିରୋଧରେ ଗଲେ ଏବଂ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରୁ ସିନେଟ୍‌କୁ ଯାଇଥିବା ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ବି ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କ

କଥାରେ ହିଁ ମାରିଲେ । ତା' ଫଳରେ ଭାରତ ବର୍ଷର ଅନ୍ୟ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ଏହି ସ୍କୁଲ ପାଇଲେ ଏବଂ ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପଛରେ ପଡ଼ିଗଲା । ବିହାର ତ ଚାଲାକି କରି ସମସ୍ତ ସରକାରୀ କଲେଜକୁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଅଧୀନକୁ ନେଇ ଆସିଲା । ମୁଁ ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କୁ ବୁଝାଇଲି ଯେ ସେ ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ବିରୋଧ କରନ୍ତୁ ନାହିଁ କାରଣ ସେମାନେ ପାଇଲେ ଆମ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜର ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କ ଏହା ପାଇବାର ରାସ୍ତା ଫିଟିବ । ସେ ଏକଜିଡିଆ ଲୋକ । ବହୁ କଷ୍ଟରେ ତାଙ୍କୁ ବୁଝାଇପାରିଲି । ମୁଁ ଯାହା କହିଥିଲି ସତ ହେଲା, ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ପାଇବା ପରେ ଆମେ ବି ପାଇଲୁଁ ।

୧୯୫୦-୬୦ ଦଶକରେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଏପରି ସ୍ଥାଣୁ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ଯେ ଏମାନେ ତୃତୀୟ ପକ୍ଷବାର୍ଷିକ ଯୋଜନା ପାଇଁ କୌଣସି ପ୍ରସ୍ତାବ ଯୁ.ଜି.ସି.କୁ ପଠାଇ ନ ଥିଲେ । ତା' ଫଳରେ ଯୁ.ଜି.ସି.ରୁ ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ କୌଣସି ଗ୍ରାଣ୍ଟ କେତେ ବର୍ଷ ଧରି ପାଉ ନ ଥିଲା । ମୁଁ ସିନେଟ୍‌ରେ ଏକଥା ଜୋର୍‌ରେ ଉଠାଇଲି । ମୋର ବନ୍ଧୁତାରେ ମୁଁ କହିଲି ଆପଣମାନେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର କ୍ୟାମ୍ପସ୍ ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କଲାବେଳେ ଦେଖିଥିବେ, ଗୋଟିଏ ସାଇନ୍ ବୋର୍ଡ୍ ଅଛି ଓ ସେଥିରେ ଲେଖା ହୋଇଛି 'The third five year plan is not allowed to enter into the campus' ଅବଶ୍ୟ ଏପରି କୌଣସି ବୋର୍ଡ୍ ନ ଥିଲା । ଏହା ଥିଲା ଖାଲି କହିବାର ଢଙ୍ଗ । ତା'ପରେ ମୁଁ କହିଲି ଏଥିପାଇଁ କାହାକୁ ଦୋଷ ଦେବା ?" ଡ. ପ୍ରାଣକୃଷ୍ଣ ପରିଜା ସେତେବେଳେ କୁଳପତି । ସେ ମୋର ଆରାଧ୍ୟ ଗୁରୁ । ତଥାପି ମୁଁ କହିଲି "ସାର, ଭାରତର ଶିକ୍ଷା ଜଗତରେ ଆପଣଙ୍କର ସ୍ଥାନ ଏତେ ଉଚ୍ଚରେ ଯେ ଆପଣ ଥରଟେ ନିଜର କାଣି ଆଙ୍ଗୁଠି ଉଠାଇଥିଲେ, ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ପାଇପାରିଥାଆନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ଆପଣ ତା' ବି କଲେନାହିଁ ।" ଶ୍ରୀ ଗୋରାଚାନ୍ଦ ରଥ, ରେଜିଷ୍ଟ୍ରାରଙ୍କୁ ସମୋଧନ କରି କହିଲି, "You are a good man, but good for nothing, ଆପଣ ବି କିଛି କଲେନାହିଁ ।" ସିଣ୍ଡିକେଟ୍ ସଭ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସମୋଧନ କରି କହିଲି, "ଆପଣମାନେ ଇମ୍ପ୍ରୋୱେଜ୍ ଲୋକ । କିନ୍ତୁ ଆପଣମାନେ କିପରି କ୍ଷମତା ଜାହିର କରିବେ, ସେଥିରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହିଲେ । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ବିକାଶ ପାଇଁ କିଛି କଲେନାହିଁ । ସିନେଟ୍ ସଭ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଆମର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଉନ୍ନତିକୁ କ'ଣ ଯାଏ ଆସେ ? ଆମେ ଟି.ଏ., ଡି.ଏ. ନେଇ ବର୍ଷକୁ ୨/୩ ଥର ଆସି ବନ୍ଧୁତା ଦେଇଦେଲେ ଆମର କାମ ସରିଗଲା ବୋଲି ଭାବୁଁ ।"

ଏପରି ନିରାଶ ଓ କୁର ସତ୍ୟ ଶୁଣି ସିନେଟ୍ ସଭ୍ୟମାନେ ଏତେଦୂର ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଗଲେ ଯେ ଯେତେବେଳେ ପ୍ରୋ. ଚାନ୍‌ସେଲର ମୋର ସମୟ ସରିଗଲା ବୋଲି ଘଣ୍ଟ ବଜାଇଲେ, ସିନେଟ୍ ସଭ୍ୟମାନେ ଏକ ସ୍ୱରରେ ଅନୁରୋଧ କଲେ ଯେ ମୋତେ ମୋର ବକ୍ତବ୍ୟ ସାରିବା ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ସମୟ ଦିଆଯାଉ । ଏପରିକି ଶ୍ରୀ ଭୈରବ ଚନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତି, ଯେ

ମନ୍ଦା ଥାଇ ମଧ୍ୟ ସିନେଟର ସଭ୍ୟ ଥିଲେ, ସେ କହିଲେ, “ମୁଁ କହିବି ବୋଲି ଭାବୁଥିଲି, କିନ୍ତୁ ମୁଁ କହିବି ନାହିଁ ମୋର ସମୟ ତାଙ୍କୁ ଦିଆଯାଉ ।”

ସେହି ସମୟରେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ହରିଲୁଟ ଚାଲିଥିଲା କହିଲେ ଚଳେ । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଅଧ୍ୟାପକମାନେ କଟକରୁ ଯିବା ଆସିବା ପାଇଁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ଟି.ଏ. ନେଉଥିଲେ । ମିଟିଂ ଥିଲେ ଟି.ଏ. ଚାର୍ଜ କରୁଥିଲେ । କେତେକ ଅଧ୍ୟାପକ ବିଦେଶକୁ ଯାଇ ମନଇଚ୍ଛା ଛୁଟି ବିତାଉଥିଲେ ଏବଂ ସେଠାରେ ଚାକିରି କରି ଦରମା ନେଉଥିଲେ ଏବଂ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ଅନୁପସ୍ଥିତି ସତ୍ତ୍ୱେ ସେମାନଙ୍କୁ ଦରମା ଦେଉଥିଲା । ଏପରି ହରିଲୁଟର ମୂଳୋତ୍ସାହନ ପାଇଁ ସିନେଟର ଗୋଟିଏ କମିଟି ଶ୍ରୀ ସାମୁଏଲ ଦାସଙ୍କ ଅଧ୍ୟକ୍ଷତାରେ ଗଠନ କରାଗଲା । ସାମୁଏଲ ଦାସ ଅବସର ନେଇ ସିନେଟ୍ ସଭ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ଜଣେ ନାଟିବାନ୍ ପୁରୁଷ ଥିଲେ । ସେହି କମିଟିର ସୁପାରିଶକ୍ରମେ ଏହି ବ୍ୟାପି ଅନେକାଂଶରେ କମିଗଲା ।

ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ସହିତ ମୋର ଦୀର୍ଘଦିନ ଧରି ଘନିଷ୍ଠ ସମ୍ପର୍କ ଥିବାରୁ ମୋର ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର କୁଳପତି ହେବାର ଇଚ୍ଛା ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଜାନକୀ ବାବୁଙ୍କୁ ଯେତେବେଳେ ମୋର ଏହି preference କଥା କହିଲି, ସେ ତୁପ୍ତ ରହିଲେ । ମୋର ଧାରଣା ହେଲା ଯେ ମୁଁ ସମ୍ଭଲପୁରର ଲୋକ ହୋଇଥିବାରୁ ମୋର କେବଳ ସମ୍ଭଲପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର କୁଳପତି ହେବା ଯୋଗ୍ୟତା ଅଛି ବୋଲି ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଭାବିଲେ । ମୁଁ ଟାଉମ୍ ନେଲି । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ଦେଖିଲି ଯେ ସମ୍ଭଲପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର କୁଳପତି ପଦବି ହାତଛଡ଼ା ହୋଇଯିବ, ମୁଁ ବ୍ୟାଧ୍ୟ ହୋଇ ଝୁଁ ଜଲି ।

ସମ୍ଭଲପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଚୁଳନାରେ ପ୍ରାୟ ନୂଆ ଥାଏ । ଶିକ୍ଷାର ମାନ ଯଦିଓ ଉତ୍କଳ ଅପେକ୍ଷା ନ୍ୟୁନ ସ୍ତରରେ ଥାଏ, କିନ୍ତୁ ଉତ୍କଳର ଅନେକ ରୋଗ ଏହି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ବ୍ୟାପି ନ ଥାଏ । ଛାତ୍ରମାନେ ବି ସମ୍ଭାଳିବା ସ୍ତରରେ ଥାଆନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ ବେଳେ ବେଳେ ଅବସ୍ଥା ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ସ୍ତରକୁ ବାହାରକୁ ଚାଲିଯିବାର ଭୟ ଥାଏ । ତେଣୁ ଜାଗତିଆର ରହି ସବୁକଥା ସମ୍ଭାଳିବାକୁ ପଡୁଥାଏ ।

କୁଳପତି ଉପରେ ସବୁବେଳେ ଡିନିଟିଗ୍ରୁ ଆକ୍ରମଣ ହେବାର ଆଶଙ୍କା ଥାଏ । ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ଚାଲାକିରେ କାମ ଆଦାୟ କରିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେଜଣ ମିଠାକଥା କହି କାମ ଆଦାୟ କରିବାରେ ସିଦ୍ଧହସ୍ତ । ସେମାନଙ୍କ କଥାରେ ଭଲି ନ ଯାଇ ମୁଁ ତାଙ୍କଠାରୁ ଦୂରରେ ରହୁଥିଲି । ସେମାନେ ଯେତେବେଳେ ଦେଖିଲେ ମୋ ପାଖରେ ସେମାନଙ୍କର ଏହି କୌଶଳ କାଟୁ କରୁନାହିଁ, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେଜଣ ମୋର ଶତ୍ରୁ ହୋଇଗଲେ । ଅବଶ୍ୟ ସେମାନଙ୍କୁ ଭୟ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ହିଁ ନ ଥିଲା କାରଣ ସେମାନେ ଗୁପ୍ତ ରହନ୍ତି । ତେଣୁ କୁଳପତି ଯଦି ନ୍ୟାୟ ମାର୍ଗରେ ଥାଏ, ସେମାନେ

ନିରସ ହୋଇଯାଆନ୍ତି । ଆଉ ଗୋଟିଏ ଦିଗ ହେଉଛି - କିରାଣୀ ଓ ଚପରାସିମାନଙ୍କର ଇଉନିୟନ୍‌ଗୁଡ଼ା । ସେମାନଙ୍କର ଅନେକ ପ୍ରକୃତ ଅସୁବିଧା ଥାଏ । ସେ ସବୁ ସହାନୁଭୂତିର ସହିତ ବିଚାର କଲେ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ଅନ୍ୟାୟ ଦାବିଗୁଡ଼ିକୁ କେବେ ନ ମାନିଲେ ସେମାନେ ପାଟିତୁଣ୍ଡ କରି ଚୁପ୍ ପଡ଼ିଯାଆନ୍ତି । ନ ରାଗି ଧାରସ୍ଥିର ଭାବରେ ସେମାନଙ୍କ ପାଟିତୁଣ୍ଡର ମୁକାବିଲା କଲେ ସେମାନେ ବି ନିରସ ହୋଇଯାଆନ୍ତି । ଛାତ୍ରମାନଙ୍କର ଆକ୍ରମଣକୁ ପ୍ରତିହତ କରିବା ପାଇଁ ଅସାମ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଓ ସାମାନ୍ୟ ଚାଲାକିର ପ୍ରୟୋଜନୀୟତା ରହିଛି । ଅବଶ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ସହାନୁଭୂତି ଅଛି ବୋଲି ସେମାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ହେବା କଥା ।

ମୁଁ ପ୍ରଥମରୁ ସ୍ଥିର କରି ନେଇଥିଲି ଯେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପରିଚାଳନାରେ ପୋଲିସ ଆଦିର ସାହାଯ୍ୟ ନେବିନାହିଁ । କାରଣ ଛାତ୍ରମାନେ ପୋଲିସ୍‌ରୁ ମାଡ଼ ଖାଇବେ, ଏହା ମୋ ପାଇଁ ଅସହ୍ୟ ଥିଲା । ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଓ କୁଳପତି ହୋଇ ଯେତେ ଅସୁବିଧା ହେଲେ ବି ମୁଁ କେବେ ପୋଲିସ୍‌ର ସାହାଯ୍ୟ ନେଇନାହିଁ । ଖଲ୍ଲିକୋଟ କଲେଜରେ ଛାତ୍ରନେତାମାନେ ସି.ପି.ଆଇ.(ଏମ୍.ଏଲ୍) ଗୋଷ୍ଠୀର ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ବି ମୁଁ କେବଳ ମୋର ନୈତିକ ପ୍ରଭାବ ପ୍ରୟୋଗ କରି ସମାଳି ପାରିଥିଲି । ମାତ୍ର ଥରେ ମୁଁ ଖଲ୍ଲିକୋଟ କଲେଜର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଥିଲାବେଳେ ମୋତେ ପୋଲିସ୍‌କୁ ହଷ୍ଟେଲ୍‌କୁ ଆସିବା ପାଇଁ ଅନୁମତି ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ରାତି ଦଶଟାରେ ବ୍ରହ୍ମପୁର ଥାନାରୁ ଦୁଇଜଣ ଏସ୍.ଆଇ. ମୋତେ ଆସି ଦେଖାକଲେ । ସେମାନେ ମୋତେ ଛାତ୍ର ଇଉନିୟନର ସମ୍ପାଦକ ନାଁରେ ଥିବା ଆରେଷ୍ଟ ଓ୍ବରେଷ୍ଟ ଦେଖାଇଲେ । ସେ ସି.ପି.ଆଇ.(ଏମ୍.ଏଲ୍.)ର ସଭ୍ୟ । ସେତେବେଳେ ରାଜନୈତିକ ସ୍ତରରେ ଗଣ୍ଡଗୋଳ ଲାଗିଥାଏ । ସେମାନେ କହିଲେ ଯେ ସେମାନଙ୍କୁ ମିଳିଥିବା ଇଣ୍ଡେଲିଜେନ୍ସ ରିପୋର୍ଟ ଅନୁସାରେ ସେହି ଛାତ୍ର ହଷ୍ଟେଲ୍‌ର ୧୨ ନମ୍ବର ରୁମ୍‌ରେ ଅଛନ୍ତି । ମୁଁ ହଷ୍ଟେଲ୍ ସୁପରିନ୍ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟଙ୍କୁ ଡକାଇଲି ଏବଂ ତାଙ୍କୁ କହିଲି ଯେ ଏ ପୋଲିସ୍ ଅଫିସରମାନଙ୍କୁ ରୁମ୍ ନମ୍ବର ୧୨କୁ ନେଇଯିବ । ଏମାନେ ସେହି ଛାତ୍ରଙ୍କୁ ସେଠାରେ ପାଇଲେ ତାଙ୍କୁ ଆରେଷ୍ଟ କରିବେ । ସେହି ପୋଲିସ୍ ଅଫିସରଙ୍କୁ କହିଲି ଯେ ଯେହେତୁ ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ସର୍ଜ ଓ୍ବରେଷ୍ଟ ନାହିଁ ସେମାନେ କେବଳ ରୁମ୍ ନମ୍ବର ୧୨କୁ ଯିବେ । ସେଠାରେ ସେହି ଛାତ୍ର ଥିଲେ ତାଙ୍କୁ ଆରେଷ୍ଟ କରିବେ । ନ ଥିଲେ ଚୁପ୍‌ଚାପ ଫେରି ଆସିବେ । ଅନ୍ୟ ରୁମ୍‌ମାନଙ୍କୁ ଯାଇ ଖୋଜାଖୋଜି କରିବେ ନାହିଁ ଏବଂ ହଷ୍ଟେଲ୍‌ରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଡିଷ୍ଟର୍ବ କରିବେ ନାହିଁ ।

ସେମାନେ ଗଲେ କିନ୍ତୁ ୧୨ ନମ୍ବର ରୁମ୍‌ରେ ସେହି ଛାତ୍ର ନ ଥିଲେ । ଛାତ୍ରମାନେ ଭାଗି ଚାଲାଲ୍ । ସେମାନଙ୍କ ହାତରେ ବି ସେମାନଙ୍କ ଇଣ୍ଡେଲିଜେନ୍ସ ସଂସ୍ଥା ବୋଧହୁଏ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ପୋଲିସ୍‌ମାନେ ସେଠାରୁ ସିଧା ଫେରି ନ ଆସି ଆଉ ଦୁଇ ଚାରିଟି ରୁମ୍‌ରେ ଖୋଜି ପକାଇଲେ । ସୁପରିନ୍ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ମନା କରୁଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ମାନିଲେ ନାହିଁ । ତହିଁ ପରଦିନ ଛାତ୍ରମାନେ ମୋତେ ଚାଉଁ କଲେ ଯେ ମୁଁ ପୋଲିସ୍‌କୁ ହଷ୍ଟେଲ୍ ଭିତରକୁ ଅଣାଇଲି ।

ମୁଁ କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତ ଘଟନା ବୁଝାଇଦେଲି ଏବଂ ମୁଁ ଥାନାକୁ ଯାଇ ସେହି ପୋଲିସ୍ ଅଫିସରଙ୍କ ନାଁରେ ଏଫ୍.ଆଇ.ଆର୍. ଦାଏର କଲି ଯେ ସେମାନେ ମାତ୍ରାଧିକ କାମ କରିଛନ୍ତି । ମୋର ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ୱାସ ଯେ ଗୋଟିଏ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନରେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ପୋଲିସ୍‌ଠୁ ଦୂରରେ ରହିବା କଥା । ଆର୍.ଡି.ସି. ଏଓ ବ୍ରହ୍ମପୁରରେ ରହନ୍ତି ସେ ମୋ ଉପରେ ନାରାଜ ଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଅନୁଚିତ ସୁବିଧା ନ ଦେଲେ ବି ମୁଁ ବରାବର ଛାତ୍ରମାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସଭାଜନ ଥିଲି ।

ସମ୍ବଲପୁରରେ ମୁଁ କୁଳପତି ଥିବାବେଳେ ଅନ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଦୁଇଟି ଘଟନା ଘଟିଲା ଯେଉଁଥିରେ ମୋତେ ଚାଲାକିର ସାହାଯ୍ୟ ନେବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ସେତେବେଳେ କପିର ଯୁଗ । ତେଣୁ ଫୁଲାଇଁ ସ୍ୱାର୍ତ୍ତମାନଙ୍କ ରିପୋର୍ଟ ଅନୁସାରେ ଛଅଟି କଲେଜର କେତେ ଶହ ପିଲାଙ୍କର ଫଳ କ୍ୟାନ୍‌ସେଲ୍ ହୋଇଯାଇଥାଏ । ତେଣୁ ସେମାନେ ଫେଲ୍ ହୋଇଗଲେ ଏବଂ ଫଳ ପ୍ରକାଶ ପାଇଗଲା । ୨୨% ଛାତ୍ର ପାସ୍ କରିଥିଲେ । ଆରେ ବାପ୍‌ରେ, ସବୁ କଲେଜ ମିଶିଗଲେ ଏବଂ ଫଳକୁ ରିଭାଇଜ୍ କରାଇବା ପାଇଁ ଜିଦ୍ ଧରିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ନେତୃତ୍ୱ ଯୁନିଭରସିଟିର ପି.ଜି. ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ଇଉନିୟନର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ନେଲେ । କାରଣ ପି.ଜି. ପରୀକ୍ଷାରେ କେତେକ ଛାତ୍ର ଖୁବ୍ କମ୍ ବ୍ୟବଧାନରେ ହାଉସ୍‌ସ୍ କ୍ଲାସ୍ ମିସ୍ କରିଥାଆନ୍ତି । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କର ଯୋଜନା ହେଲା ଯେ ଥରେ ଅଶ୍ରବ ଗ୍ରାଭୁଏଟର ଫଳ ରିଭାଇଜ୍ କରାଗଲେ, ସେମାନେ ପି.ଜି. ପରୀକ୍ଷା ଫଳ ବି ରିଭାଇଜ୍ କରାଇନେବେ ।

ସିଣ୍ଡିକେଟ୍ ଦିନ ଗାଟାରେ ବସିଲା । ସେତେବେଳେ ଛ'ଟିଯାକ କଲେଜରୁ ଶହ ଶହ ଛାତ୍ର ବସ୍, ଟ୍ରେକ୍ସ ଆଦି ଭଡ଼ାକରି ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ଟ୍ରେନ୍‌ରେ ଆସି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଜମା ହୋଇଥାଆନ୍ତି । ଅବସ୍ଥା ସାଂଘାତିକ ହୋଇଯାଇଥାଏ । ତଳେ ଉପରେ ବାରଣ୍ଡା ଓ କରିଡର୍ ଆଦିରେ ପିଲାଏ ମେଲା ମେଲା ହୋଇ ପଇଁତରା ମାରୁଥାଆନ୍ତି । ଆମେ ଭିତରୁ କବାଟ ବନ୍ଦକରି ସିଣ୍ଡିକେଟ୍ ମିଟିଂ ଆରମ୍ଭ କଲୁ । ମୋସରମାନଙ୍କୁ ମୁଁ କହିଲି, “ଆମକୁ ଚିନୋଟି ବିକଳ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଛାତ୍ରମାନେ ଦାବି କରୁଛନ୍ତି ଯେ ପରୀକ୍ଷା ଫଳ ରିଭାଇଜ୍ ହେଉ । ଆମେ ହଁ କଲେ ସେମାନେ ଖୁସି ହୋଇ ଫେରିଯିବେ । କିନ୍ତୁ ଆଉ ପରୀକ୍ଷା କରି ଫଳ ବାହାର କରିହେବ ନାହିଁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଥର ପିଲାମାନେ ରିଭାଇଜ୍ ପାଇଁ କହିବେ । ଦ୍ୱିତୀୟ ବିକଳ ଆମେ ଫଳ ରିଭାଇଜ୍ କରିବୁ ନାହିଁ ବୋଲି କହିଦେବା । ଆପଣମାନେ ଜାଣିପାରୁଥିବେ ତା'ପରେ କ'ଣ ହେବ ? ସେମାନେ ଭଙ୍ଗାବୁଜା ଏପରିକି ଜଳାପୋଡ଼ା ବି କରିପକାଇବେ କାରଣ ଯୋଜନା କରି ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ଆସିଛନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ ମୁଁ ପୋଲିସ୍ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିଛି । ଆମର ରେଜିଷ୍ଟ୍ରାର ସିଗ୍ନାଲ ଦେବା କ୍ଷଣି ପୋଲିସ୍ ଆସିଯିବ । ପୋଲିସ୍ ସହିତ ସଂଘର୍ଷରେ ପିଲାମାନେ ନିଶ୍ଚୟ ଆହତ ହେବେ । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପାଇଁ ଏହା ଏକ କଳାପିବସ୍ ହେବ । ମୁଁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଉପାୟ ଭାବିଛି । ଯୁନିଭରସିଟି ଆକୁ ଅନୁସାରେ ଚାନ୍‌ସେଲରଙ୍କ କ୍ଷମତା ଅଛି ଯେ, ସେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର କୌଣସି କଥାକୁ ନେଇ ଇନ୍କ୍ୱୟାରି

କରିପାରିବେ । ତେଣୁ ଏ ବିଷୟ ଆମେ ଚାନ୍ଦେଲରଙ୍କ ପାଖକୁ ପଠାଇଦେବା । ତାଙ୍କୁ କହିବା ଫଳ ଭଲ ହୋଇନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଫଳ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିବାରୁ ଆମେ ଫଳ ପ୍ରକାଶ କରିଛୁ । ତା'ପରେ ଆମର ଆଉ କ୍ଷମତା ନାହିଁ । ଆପଣ ଯଦି ଚାହଁବେ ଇନ୍‌କ୍ୱାୟାରି କରି ଫଳ ଚିରାଇଜ୍ କରାଇପାରିବେ ।" ସମସ୍ତେ ଏଥିରେ ହଁ କଲେ । ଆମେ ନେତାମାନଙ୍କୁ ଏ କଥା ଜଣାଇଦେଲୁଁ । ସେମାନେ ଝୁଙ୍କିଗଲେ ଏବଂ ଏହି ନିଷ୍ପତ୍ତି ଠିକ୍ ହୋଇଛି ବୋଲି ସମ୍ମତ ହେଲେ ।

ମୁଁ ଓ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରାର୍ ଏହି ଚିଠି ନେଇ ଚାନ୍ଦେଲରଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲୁଁ । ଆମର ଭାଗ୍ୟ ଭଲ, ଗଭର୍ଣ୍ଣରଙ୍କ ସେକ୍ରେଟାରି କଲିକତା ଯାଇଥିଲେ । ଗଭର୍ଣ୍ଣର ଆଉ ବିଷୟଟିର ଭିତରକୁ ନ ଯାଇ ଆମ ଚିଠିକୁ ବିଚାର ପାଇଁ ରଖିଲେ ଏବଂ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରାରଙ୍କୁ ଆଉ ଦିନେ ରହିବା ପାଇଁ କହିଲେ । କଲିକତାରୁ ତହିଁ ପରଦିନ ଫେରିବା ପରେ ସେକ୍ରେଟାରି ଆମ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରାରଙ୍କ ଉପରେ ଖୁବ୍ ବିଚିତ୍ରିଲେ । କିନ୍ତୁ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରାର୍ ମୋର ଶିଖାଇଥିବା ଅନୁସାରେ କହିଲେ ଯେ ସେ ସିଣ୍ଡିକେଟ୍ ଓ ଭାଇସ୍ ଚାନ୍ଦେଲରଙ୍କ ଆଦେଶ ଅନୁସାରେ ଏହା ଚାନ୍ଦେଲରଙ୍କ ପାଖକୁ ଆଣିଛନ୍ତି । ତେଣୁ ତାଙ୍କର ଦୋଷ ନାହିଁ । ତା'ପରେ କିନ୍ତୁ ଆଉ କୌଣସି ଉଚ୍ଚର ଚାନ୍ଦେଲରଙ୍କ ପାଖରୁ ଆସିଲାନାହିଁ । ପିଲାମାନଙ୍କର ଦାବି ମଉଲିଗଲା । ଢେଉଟି ଚାଲିଗଲା ।

ଭାଇସ୍ ଚାନ୍ଦେଲରଙ୍କ କାମ ବଡ଼ ଅତୁଆ । ବେଳେବେଳେ ସିଣ୍ଡିକେଟ୍‌ର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ସବୁଜଥା ବାହାରେ କହି ହୁଏନାହିଁ । ଭାଇସ୍ ଚାନ୍ଦେଲରଙ୍କୁ ବଦନାମ ମୁଣ୍ଡାଇବାକୁ ପଡ଼େ । ଏପରି ଏକ ଘଟଣା କଥା କହୁଛି । ମୁଁ ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ନୁଆ କରି ଭି.ସି. ହୋଇ ଆସିଥାଏ । ଲ' ପରୀକ୍ଷାରେ ବହୁତ ପିଲା ଫେଲ୍ ହୋଇଥାଆନ୍ତି । ସେମାନେ ଆସି ଆମ ଘର ସାମନାରେ ଧାରଣା ଦେଲେ । ସେମାନଙ୍କର ଯୁକ୍ତି ହେଲା ଯେ ସେମାନେ ସମସ୍ତେ କପି କରି ପ୍ରାୟ ଏକା ଉଚ୍ଚର ଲେଖିଥିଲେ । ତେଣୁ ସେମାନେ କାହିଁକି ଫେଲ୍ ହେଲେ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ କିପରି ପାସ୍ କଲେ । ମୁଁ ଅର୍ଥସ୍ ଯାଇ ବୁଝିଲି । ଲ' ପ୍ରଫେସରମାନଙ୍କୁ ଡକାଇଲି । ସେଥିରୁ ଜଣାପଡ଼ିଲା ଯେ ଆଗେ ନିୟମ ଥିଲା ଯେ ପାସ୍ ମାର୍କ୍‌ରୁ ଶତକଡ଼ା ୧୦ ମାର୍କ୍ କମ୍ ଥିଲେ ଖାତା Board of Conducting Examiners ପାଖକୁ ପଠାହୁଏ । ବୋର୍ଡ଼ ପ୍ରାୟ ସବୁ ଖାତାରେ ଗ୍ରେସ୍ ମାର୍କ୍ ଦେଇଦିଅନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ପରୀକ୍ଷା ଫଳ ବାହାରିବା ପୂର୍ବରୁ ଏହା ଶତକଡ଼ା ୫କୁ ସିଣ୍ଡିକେଟ୍ ବଦଳାଇ ଦେଇଥିଲା । ତା'ଫଳରେ ଅନେକ ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କ ଖାତା କଣ୍ଟ୍ରାକ୍ଟ ବୋର୍ଡ଼କୁ ଗଲାନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କୁ ପାସ୍ କରାଇବାର ସୁବିଧା କଣ୍ଟ୍ରାକ୍ଟ ବୋର୍ଡ଼ ପାଇଲାନାହିଁ । ଏହା ନ ହେବା ଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ଫେଲ୍ ହୋଇଗଲେ । ଫେଲ୍ ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ଦାବି କଲେ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସ୍ପେଶାଲ ପରୀକ୍ଷା ହେଉ ।

ମୁଁ ଦେଖିଲି ଯେ ସିଣ୍ଡିକେଟ୍ ଭୁଲ୍ କରିଛି, କାରଣ ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ଫର୍ମ ଫିଲ୍‌ଅପ୍ ବେଳେ ଯେଉଁ ନିୟମ ଥିବ ସେଗୁଡ଼ିକ ହିଁ ସେହି ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ଲାଗୁ ହେବ । କିନ୍ତୁ ଏକଥା

ପ୍ରଘଟ କଲେ ସିଣ୍ଡିକେଟର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ହାନି ହେବ । ତେଣୁ ମୁଁ ସେ କଥା ନ କହି ସ୍ୱେଚ୍ଛାକ୍ତ ପରୀକ୍ଷା କରାଇଲି । ସେହି ପରୀକ୍ଷାର ଫଳ ବାହାରିବା ବେଳକୁ ସେକେଣ୍ଡ ପରୀକ୍ଷା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯାଇଥାଏ । ତେଣୁ ଏହି ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ସେକେଣ୍ଡ ପରୀକ୍ଷା ଦେଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ ଏବଂ ବସ୍ତୁତଃ କୌଣସି ଅଧିକା ସୁବିଧା ପାଇଲେନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୋର ବହୁତ ସମାଲୋଚନା ହେଲା । ସିନେଟରେ ଖୁବ୍ ଗାଳି ଖାଇଲି ।

ଆଉ ଗୋଟିଏ ଘଟଣା । ମୁଁ ଦେଖିଲି, ଫ୍ଲାଇଙ୍ଗ୍ ସ୍କାଟର ମାସ୍ କପି ରିପୋର୍ଟ ଫଳରେ ପରୀକ୍ଷା କ୍ୟାନ୍ସେଲ୍ ହୋଇଗଲେ ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଆଉ ଥରେ ପରୀକ୍ଷା କରାଯିବ ନାହିଁ ବୋଲି ସିଣ୍ଡିକେଟ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଇଥିଲା । ପିଲାମାନେ ଯୁକ୍ତି କରୁଥିଲେ ଯେ ରୁମ୍ରେ କେତେକ ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀ ଥିଲେ (ସେମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଅଳ୍ପ ହୋଇପାରେ), ଯେଉଁମାନେ କପି କରୁ ନ ଥିଲେ । ତେଣୁ ସେମାନେ ଦଣ୍ଡ ପାଇବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ମୁଁ ଦେଖିଲି ଯେ ପିଲାମାନେ ଠିକ୍ କହୁଛନ୍ତି । ଆଉ ଥରେ ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ହଁ କଲି । ଏଥିରେ ମୁଁ ଖୁବ୍ ସମାଲୋଚିତ ହେଲି । ଆଉ ଥରେ ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ସିନା ହଁ କଲି, କିନ୍ତୁ ସେହି ପରୀକ୍ଷା, କ୍ୟାମ୍ପସ୍ରେ ଆମର ସିଧା ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ କରାଇଲି, ଯା' ଫଳରେ ପିଲାମାନେ ଆଉ କପି କରିବାର ସୁବିଧା ପାଇଲେନାହିଁ ।

ଏହି କେତେକ ଘଟଣାରୁ ମୁଁ ଦେଖିଲି ଯେ କପିକୁ ବନ୍ଦ କରାଯାଇପାରିବନାହିଁ । କାରଣ ଇନିଭିଜିଲେଟରମାନେ ଡରୁଛନ୍ତି । କ୍ୟାନ୍ସେଲ୍ କଲେ ବି ସୁବିଧା ହେଉନାହିଁ । ତେଣୁ ମୁଁ ଅନ୍ୟ ଏକ ଉପାୟ ବାହାର କଲି । ସିନିୟର୍ ପ୍ରଫେସରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଖାତା ସବୁ ଦେଖାଇ ନିଏ । ସେମାନଙ୍କର ଯଦି ଖାତା ଦେଖି ଧାରଣା ହୁଏ ଯେ ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀ କପି କରିଛି ତା'ହେଲେ ସେ ଯାହା ବି ଲେଖିଥାଉ ତାକୁ ଫେଲ୍ ମାର୍କ୍ସ ମିଳେ । ଏହା ଆଦୌ ଅନ୍ୟାୟ ନ ଥିଲା ଏବଂ ଯୁନିଭରସିଟିରେ ନିୟମ ବି ଥିଲା ଯେ *unintelligent memory work* ପାଇଁ ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀ କ୍ରେଡିଟ୍ ପାଇବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ମୁଁ ଆଉ ପରୀକ୍ଷାରେ ଏହି ଉପାୟ ଅବଲମ୍ବନ କଲି । ପ୍ରଫେସରମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ଫେଲ୍ କରାଇଥିବାରୁ ସେମାନଙ୍କ ଆପରିଟି କୌଣସି ଭିରିଭୁମି ରହିଲା ନାହିଁ । ବହୁତ ପିଲା ସେହି ପରୀକ୍ଷାରେ ଫେଲ୍ ହେଲେ କିନ୍ତୁ ଆନ୍ଦୋଳନ ପାଇଁ ସେମାନେ ଖୋରାବ୍ ପାଇଲେ ନାହିଁ । ଏପରିକି ଶିକ୍ଷାମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ବି ଅଧିକା ପିଲାଙ୍କୁ ପାସ କରାଇବା ପାଇଁ ମୋତେ କହିଲେ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ କହିଲି ଯେ ସେମାନେ ପରୀକ୍ଷାରେ ଫେଲ୍ ହୋଇଛନ୍ତି ଏବଂ ସେମାନଙ୍କୁ ପାସ୍ କରାଇବାର କ୍ଷମତା ଆମର ନାହିଁ । ଏହା ପରେ ମୁଁ ୩ ବର୍ଷ ରହିବା ଭିତରେ ଆଦୌ ଆନ୍ଦୋଳନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇନାହିଁ । କପି କଲେ ବି ପାସ୍ କରିପାରିବେ ନାହିଁ ବୋଲି ଜାଣିଲେ ପିଲାମାନେ ନିଜ ମନକୁ କପି ବନ୍ଦ କରିଦେବେ ।

ଗୋଟିଏ ପିଲା କପି କରିଛି କି ନାହିଁ, ଏ କଥା ଜଣେ ଅଭିଜ୍ଞ ପରୀକ୍ଷକ ସହଜରେ ଜାଣିପାରିବ । କାରଣ କପି ଜିନିଷ ବଜାରରେ ମିଳୁଥିବା ବହିଗୁଡ଼ିକରୁ ହିଁ ଉତ୍ତରା ହୋଇଥାଏ ।

ପରୀକ୍ଷକ ଏହି ବହି ସବୁ ସହଜରେ ପାଇପାରିବେ । କିନ୍ତୁ ଆମେ ଏତେ ଗତାନୁଗତିକ ଯେ ମୁଁ ଏକଥା ଶିକ୍ଷାବିତମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଉଠାଇଲେ ବି କେହି ଏହି ନୂତନ ପଦ୍ଧତି ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଆଗଭର ହୋଇନାହାନ୍ତି । ଜଣେ ମାମୁଲି ଲୋକ ପକ୍ଷରେ କୌଣସି ନୂଆ କଥା ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରିବା ଏତେ ସହଜ ନୁହେଁ ।

ଆମର ଜାତୀୟ ଚରିତ୍ର ଅଦ୍ଭୁତ ଧରଣର । କୌଣସି ସମସ୍ୟା ଆଖି ଆଗକୁ ଆସିଲେ, ଆମେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଯାଉଁ । ହଠାତ୍ ଗୁଡ଼ାଏ ବିଚାର ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । କମିଟି, କମିସନ୍ ଆଦି ଗଠନ କରାଯାଏ । ତା'ପରେ ଦେଶ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ସେ କଥା ଭୁଲିଯାଏ ଏବଂ 'ଯଥା ପୂର୍ବ ତଥା ପରଂ' ଅବସ୍ଥା ପୁନର୍ବାର ଆସିଯାଏ । ଆମର ଶାସନପଦ୍ଧତି ବିଳାତ ମଡେଲରେ ଉଣା ଅଧିକ ହୋଇଛି । ତେଣୁ କୌଣସି ଅସୁବିଧା ହେଲେ ଆମର ନେତାମାନେ ହଠାତ୍ କହି ପକାନ୍ତି । ଆମେ ଆମେରିକାନ୍ ଢାଞ୍ଚା ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରିବା ଉଚିତ ଯେଉଁଠା କି କାଠିକର ପାଠ । କାରଣ ଥରେ ଗୋଟିଏ ମଡେଲ ପ୍ରଚଳିତ ହୋଇଗଲେ ସେଥିରେ ବୈପ୍ଳବିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଅତୀବ କଷ୍ଟକର । କିନ୍ତୁ ଏହି ମଡେଲରେ ବି ରାଜ୍ୟପାଳମାନଙ୍କୁ ରାଜ୍ୟର ପ୍ରଶାସନ ଉପରେ ତାକ୍ଷଣି ଦୃଷ୍ଟି ରଖିବା ପାଇଁ ଏବଂ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କୁ ଜଣାଇ ନିଜ ମହାମଣ୍ଡଳମାନଙ୍କୁ ତାରିଦ୍ କରିବା କ୍ଷମତା ଦେଇଦେଲେ ଅନେକ କଥା ହୋଇପାରିବ । ଜଣେ ମନ୍ତ୍ରୀ / ଅଫିସର ପାଇଯା ଖାଇଯାଏ, କେତେ ବର୍ଷ ପରେ ତାହା ଜଣାପଡ଼େ । ଅନୁସନ୍ଧାନ ଚାଲେ କିନ୍ତୁ ପ୍ରାୟ କିଛି କରିହୁଏନାହିଁ । କାରଣ ସେତେବେଳକୁ କଥା ବହୁତ ବାଟ ଆଗେଇ ଯାଇଥାଏ । ରାଜ୍ୟପାଳମାନେ କିନ୍ତୁ ସତର୍କ ରହିଲେ ମୂଳରୁ ଅବସ୍ଥା ସମ୍ଭଳା ଯାଇପାରିବ । ରାଷ୍ଟ୍ରପତି/ ରାଜ୍ୟପାଳମାନଙ୍କୁ ବିଳାତର ରାଜାଙ୍କ ପରି ଆଳଙ୍କାରିକ ପଦବିରେ ରଖିବା ଦ୍ଵାରା ଏ ପ୍ରକାର ଅବସ୍ଥା ହୋଇଛି । ଏସବୁ କଥା କହିବାର ମର୍ମ ହେଲା ଯେ ସାଧାରଣ ଭାବରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ଭାରତୀୟମାନେ ଦେଶର ମୌଳିକ ଭାବନାଠାରୁ ଦୂରେଇ ଯାଉଛନ୍ତି । ଗତାନୁଗତିକ ରାସ୍ତାରେ ଯିବା ବା ଅନ୍ୟକୁ ଅନୁକରଣ କରିବାର ମନୋବୃତ୍ତି ପ୍ରବଳ ହୋଇଗଲାଣି । ଏହି ସ୍ତରରେ ସଂସ୍କାର କେବଳ ଶିକ୍ଷକ ଓ ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ହିଁ ସମ୍ଭବ ହେବ ।

ଏ ପ୍ରକାର ନୈତିକ ତଥା ରାଜନୈତିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧ କେବଳ ସମ୍ବିଧାନର କେତେକ ଧାରା ଯୋଡ଼ି ଅଣାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । ଶିକ୍ଷକ ଓ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ହିଁ ଏ ପ୍ରକାର ମୂଲ୍ୟବୋଧକୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ନାଗରିକଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ଵର ଏକ ଅଂଶ କରିପାରିବେ । ସେମାନେ ଦେଶର ହାତ୍ତା ପୂରାପୂରି ବଦଳାଇ ପାରିବେ । ମୋର ଜୀବନ ଦୀପର ତେଲ ତ ସରିବଯିଲାଣି । ଏହି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୁଏତ ମୁଁ ଦେଖିପାରିବି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୋର ପୁରା ବିଶ୍ଵାସ ରହିଛି ଯେ ଏ ପ୍ରକାର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆସିବ ଏବଂ ଶୀଘ୍ର ଆସିବ ।

ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ମୋ ପରିବାର

ମୋର ଜୀବନର ପରିକ୍ରମା ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେନ୍ଦ୍ର ବିନ୍ଦୁରୁ ଦୂରରେ ଘୂରି ବୁଲୁଛି ଅର୍ଥାତ୍ ମୋର ପରିବାର ବିଷୟରେ ମୁଁ ବିଶେଷ କିଛି କହିନାହିଁ । ବୋଧହୁଏ, ମୋ ଜୀବନରେ ସେମାନେ ସବୁଠାରୁ ଓଜନିଆ ଜିନିଷ ହୋଇଥିବାରୁ ତଳକୁ ରହିଯାଇଛନ୍ତି ।

ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ନେହଲତା ମୋର ଅମୂଲ୍ୟ ସଂପଦ । ତାଙ୍କୁ ପାଇ ମୋର ଜୀବନ କୃତାର୍ଥ ହେଲା ବୋଲି କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବନାହିଁ । ତାଙ୍କ ସହିତ ମୋର ବିବାହ ବନ୍ଧନରେ ସତେ ଅବା ଭଗବାନଙ୍କ ଅଦୃଶ୍ୟ ହାତ କାମ କଲା । ଆମର ତ ‘ଆରେଞ୍ଜ ମ୍ୟାରେଜ୍’ର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି । ସେତେବେଳେ ନନ୍ଦପଡ଼ାରେ ଆମେ ରହୁଥିଲୁଁ । ମୋ ପାଇଁ ବାପା ମା’ ସେଇ ପଡ଼ାର ଗୋଟିଏ ଝିଅକୁ ଠିକ୍ କରିଥିଲେ । ନିର୍ବନ୍ଧ ହୋଇଯାଇଥିଲା ଏବଂ ଏହା ଚାରି ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ବଳବତ୍ତର ରହିଲା । କିନ୍ତୁ ସେହି ଝିଅର ଆଖିରେ ଇନ୍ଦ୍ରେକ୍ଷୁନ୍ ହୋଇ ତାକୁ ବରାବର କଲା ଚକ୍ଷମା ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ସେମାନେ ବହୁତ ଜାଗାରେ ଚିକିତ୍ସା କଲେ, କିନ୍ତୁ କୌଣସି ଫଳ ହେଲାନାହିଁ । ମୋର ମା ବାପା ଗଭୀର ଚିନ୍ତାରେ ପଡ଼ିଲେ । କଥା ଦେଇ ସାରିଛନ୍ତି । ଜଣେ ଝିଅର ଜୀବନର କଥା । କିନ୍ତୁ ଜାଣୁ ଜାଣୁ ପୁଅ ପାଇଁ ଏପରି ଝିଅକୁ କିପରି ବା ଠିକ୍ କରିବେ ? ଶେଷରେ ଅଗତ୍ୟା ସମ୍ବନ୍ଧ ଭାଙ୍ଗିଦେବା ପାଇଁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଲେ । ଯା’ପରେ ମୋତେ ସେହି ଘରର ଲୋକମାନଙ୍କଠାରୁ ଅନେକ ଦିନ ଧରି ବହୁ କଥା ଶୁଣିବାକୁ ପଡ଼ିଛି ।

ତା’ପରେ ମୋର ବାପା ମା ମୋର ଶୁଶୁର ବାସ୍ତାବଟ ମିଶ୍ରଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ ସ୍ନେହଲତାର ହାତ ମାଗିଲେ । ସ୍ନେହଲତା ପାଇଁ ବହୁ ପ୍ରସାବ ଆସୁଥିଲା । ଯାହାଦେଇ, ମୁଁ ଭଲ ପାଠ ପଢୁଥିଲି ବୋଲି ସେ ମତେ ବାଛିଲେ । ମୋର ଶୁଶୁର ନୀତିବାନ୍ ଲୋକ । ସେ କହିଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ଆପତ୍ତି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସେହି ଝିଅର କୌଣସି ଜାଗାରେ ସମ୍ବନ୍ଧ ନ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ମୋ ସହିତ ତାଙ୍କ ଝିଅର ସମ୍ବନ୍ଧକୁ ହିଁ କରିବେ ନାହିଁ । ଦେବୀ ଯୋଗ, ସ୍ନେହଲତାର ମାମୁ ଚତୁର୍ଭୁଜ ରାୟଗୁରୁ ଜଣେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ କବିଚାର୍ଯ୍ୟ ଥିଲେ । ସେମାନେ ସେହି ଝିଅକୁ ତା’ଙ୍କୁ ଦେଖାଇଲେ । ତାଙ୍କର ଆୟୁର୍ବେଦର ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କରାମତି । ତାଙ୍କ ଚିକିତ୍ସାରେ ଝିଅଟିର ଆଖି ଭଲ ହୋଇଗଲା ଏବଂ ରାୟଗୁରୁ ତାକୁ ତାଙ୍କର ପୁଅ ପାଇଁ ଠିକ୍ କଲେ । ଝିଅଟି ବି ଭଲ ଘର କଲା । ଏଥର ମୋର ଶୁଶୁର ଆମ ପ୍ରସାବରେ ସମ୍ମତ ହେଲେ । ମୁଁ

ଲେକ୍ଚରର ଚାକିରି କରିବା ପରେ ୧୯୪୫ରେ ଆମର ବିବାହ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେଲା ।
ସେତେବେଳେ ମୋ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ବୟସ ୧୫+ ଏବଂ ମୋର ବୟସ ୨୩+ ।

ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ଭଲ ପାଏଁ ଏବଂ ବେଳେ ବେଳେ ଏ କଥାଟି ରୋମାଞ୍ଚିକ୍ ହୋଇ ତାଙ୍କୁ
କଥାରେ ବା ଅନ୍ୟ ଭାବରେ ଜଣାଇବାକୁ ସଙ୍କୋଚ କରେନାହିଁ । ସେ କିନ୍ତୁ ‘ମୁଁ ତୁମକୁ ଭଲ
ପାଏଁ’-ଏ କଥା ମୋତେ କେବେ କହିନାହାନ୍ତି । ମୁଁ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ଜାଣେ ଯେ ତାଙ୍କର
ମୋତେ ଭଲ ପାଇବା, ମୋର ତାଙ୍କୁ ଭଲ ପାଇବାଠାରୁ ଭେଦ ବେଶି । ମୁଁ କପଟା ନ ହେଲେ
ବି ମୋ ମନରେ ଜଟିଳତା ରହିଛି, କିନ୍ତୁ ମୋର ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ମନ ସ୍ପଷ୍ଟ । ମୁଁ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଯେତେ
ତ୍ୟାଗ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ, ସେ ମୋ ପାଇଁ ଅକୁଣ୍ଠିତ ଚିତ୍ତରେ ତା’ଠାରୁ ବେଶି ସ୍ୱାର୍ଥ ତ୍ୟାଗ
କରିପାରିବେ ।

ସେ ଓ ମୁଁ ବିପରୀତ ଉପାଦାନରେ ତିଆରି ହୋଇଛୁ । ସେ ସୁନ୍ଦର, ମୁଁ ଅସୁନ୍ଦର ନ
ହେଲେ ବି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବରେ କହିହେବ ଯେ ସୁନ୍ଦର ନୁହେଁ । ସେ ଗୋରା, ମୁଁ କଳା ନ ହେଲେ
ବି ସାବନା ବି ନୁହେଁ । ସେ ଗେଡ଼ି ୪’ ୮”, ମୁଁ ତେଜା ନ ହେଲେ ବି ଗେଡ଼ା ନୁହେଁ । ତାଙ୍କର
ଦେହ ମାଂସଳ, କିନ୍ତୁ ମୁଁ ହାଡୁ । ତାଙ୍କର ବୈଷୟିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପାରଦର୍ଶିତା ଅଛି ।
ସମ୍ବଲପୁରରେ ଆମର ଉଭୟ ଘର ସେ ପୂରାପୂରି ତିଆରି କରିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ବୈଷୟିକ
କ୍ଷେତ୍ରରେ ମୁଁ ଏକବାରେ ନଦାରତ୍ । କୌଣସି ସମସ୍ୟା ଉଠୁଥିଲେ ସେ ଠିକ୍ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନିଅନ୍ତି ।
ମୁଁ ଆମେରିକା ଯିବାବେଳେ ମୋ ସହିତ ଆମର ଚାରି ପୁଅଙ୍କୁ ନେଇ ଯିବାକୁ ଜିଦ୍ ଧରି
ଉଚିତ କାମ କଲେ । ସେମାନେ ମୋ ସହିତ ନ ଯାଇଥିଲେ, ଯା’ ଘରେ ତା’ ଘରେ ମୁଣ୍ଡ
ଗୁଞ୍ଜି ହଇରାଣ ହୋଇଥାଆନ୍ତେ ଏବଂ ମୁଁ ବି ଆମେରିକାରେ ନିଜ କଥା ବୁଝିବସିଥିଲେ
ପଢ଼ାପଢ଼ିରେ ପୂରାପୂରି ମନୋନିବେଶ କରିପାରି ନ ଥାଆନ୍ତି । ସେ ଘରର ସବୁ କଥା
ବୁଝିବାର ଦାୟିତ୍ୱ ହସି ହସି ମୁଣ୍ଡକୁ ନେଲେ । ଏ କଥା ମୁଁ ମୋର ଥେସିସ୍‌ରେ ସ୍ୱାକାର
କରିଛି । ମୁଁ ଇଂରାଜୀ ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଔପନ୍ୟାସିକା ଜେନ୍ ଅଷ୍ଟେନଙ୍କ ଉପରେ ଥେସିସ୍
ଲେଖିଛି । ସେଇ ଥେସିସ୍‌ର ଭୂମିକାରେ ମଜାରେ କିନ୍ତୁ ସତରେ ଲେଖିଛି “My wife
took complete charge of my household, while I was wholly engaged
in courting another woman.

ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ମୋତେ ପଞ୍ଚମ ଶ୍ରେଣୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପଢ଼ିଛନ୍ତି, ତେବେ ବି ତାଙ୍କର ଆଉଟ୍‌ଲୁକ୍
ବହୁତ ଉନ୍ନତ ଧରଣର । ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ କିମ୍ବା ତାଙ୍କ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା କଲେ କେହି
ଭାବିପାରିବ ନାହିଁ ସେ ଅନ୍ଧଶିକ୍ଷା । ସେ ଅଳଙ୍କାର ଆଦି ବିଷୟରେ ଆଦୌ ସଚେତନ
ନୁହନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ରୁଚି ଏତେ ଭଲ ଯେ ସେ ଯାହା ପିନ୍ଧିଲେ ବି ତାଙ୍କୁ ମାନେ । ମୁଁ
କେବଳ ସାଙ୍ଗ ମେଳରେ ଖୋଲାଖୋଲି ଭାବରେ ହସେ ଓ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରେ । କିନ୍ତୁ ସ୍ନେହଲତା
ଭାରି ମିଶୁକ । ସେ ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ଓ ସବୁ ଜାଗାରେ ମିଶିଯାଆନ୍ତି । ଏପରି କି ଆମେରିକାରେ

ଅନେକ ଭଦ୍ରମହିଳା ତାଙ୍କର ଅତି ଘନିଷ୍ଠ ହୋଇଗଲେ । ସେମାନେ ଲାଟା ... ଲାଟା...’
 ବୋଲି ସମୋଧନ କରି ତାଙ୍କ ସହିତ ପୁରାପୁରି ଘନିଷ୍ଠ ହୋଇଯାଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ବଗିଚା
 କରିବାରେ ଭାରି ସଉକ, କିନ୍ତୁ ଭଲ-ବଗିଚାଟିଏ ବଢ଼ାଇବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ
 ସେଇଟା ତାଙ୍କର ନାହିଁ । ସେ ଯେଉଁଠି ଇଚ୍ଛା ଗଛ ଲଗାଇଦେବେ । ତା’ ଫଳରେ ଶୀତ ଦିନ
 ସକାଳେ ଛାତରେ ଖରା ପୁଆଇବା ସମ୍ଭବପର ହୁଏନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଦୁଇ ପ୍ରକାରର କ୍ରୋଧ
 ରହିଛି । ଗୋଟିଏ ଅତି ଗମ୍ଭୀର ଧରଣର । ଅନ୍ୟାୟ ଦେଖି ସେ ଯଦି ରାଗିଯିବେ, ତା’ହେଲେ
 ସେହି ମଣିଷର ମୁହଁ ଚାହିଁବେନାହିଁ, କ୍ଷମା କରିବା ତ ଦୂରର କଥା । ତାଙ୍କର ଲୋଭ କିନ୍ତୁ
 ପ୍ରାୟ ନାହିଁ । ଦାନ ଦେବା ପାଇଁ ତାଙ୍କର ସବୁବେଳେ ଆଗ୍ରହ । ଗର୍ବରୁ ବି ସେ ବହୁ ଦୂରରେ ।
 ମୁଁ ତ ଆଗରୁ କହିଛି ମୁଁ ତେହେରାରେ ତାଙ୍କର ବିପରୀତ । ଗୁଣରେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ବିପରୀତ ।
 ଅର୍ଥାତ ମୋର କ୍ରୋଧ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଗର୍ବ ଲୁକ୍କାୟିତ ଭାବରେ ଓ ଲୋଭ ପୂରା ମାତ୍ରାରେ
 ମୋର ପ୍ରକୃତିରେ ଘର କରି ରହିଛନ୍ତି । ମୋର ବୈଷୟିକ ସ୍ତରରେ ସବୁବେଳେ ଭୁଲ୍ ହୁଏ ।
 ତେଣୁ ସେ ମୋ ଉପରେ ଭାରି ରାଗନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ତାହା ଦାମ୍ଭିକତା କଳହ । ହଠାତ୍ ଆମେ ନିଜର
 ଭୁଲ୍ ବୁଝିପାରୁଁ ଏବଂ ଉଭୟଙ୍କର ଜିଦ୍ ଉଭେଇଯାଏ ।

ଆମର ନାତିନାତୁଣୀମାନେ ଆମର ଝଗଡ଼ା ନେଇ ମଜା କରନ୍ତି । ଆମର ପୁଅମାନେ
 ଓ ବୋହୂମାନେ ଆମର ବିବାହର ଗୋଲ୍‌ଡେନ୍ ଜୁବଲି ଖୁବ୍ ଜାକଜମକରେ ବ୍ରହ୍ମପୁର ଓ
 ଗୋପାଳପୁରରେ ମାନିଥିଲେ । ସେତେବେଳେ କୁଳପତି ଥିବା ଆମର ବଡ଼ ପୁଅ ଭଳି ତ.
 କମରୁଦିନ୍ ଗାଁ ଓ ତାଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ହନି ଖୁବ୍ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ସେଥିରେ ଆମର ବଡ଼ ବୋହୂ
 ସବିତାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାରେ ନାଚଗୀତ ଓ ନାଟକ ଅଭିନୀତ ହୋଇଥିଲା । ଆମର ଦୁଇ ନାତୁଣୀ
 ଚିମା ଓ ଉପାସନା ଆମ ଦୁହିଁଙ୍କର ଗୋଲ୍‌ ପ୍ଲେ କରିଥିଲେ । ଉପାସନା ମୋ ଗୋଲ୍‌ରେ ଏବଂ
 ଚିମା ତା’ର ମାମାର ଗୋଲ୍‌ରେ ଅଭିନୟ କରିଥିଲେ । ସେହି ନାଟକ ଏତେ ଭଲ ହୋଇଥିଲା
 ଯେ ଆମେ ମରିବା ପରେ ବି ତାହା ଆମ ମନରେ ରହିଥିବ ।

ସ୍ନେହଲତା ତ ପବିତ୍ର ଓ ନିଷ୍କଳଙ୍କ । କିନ୍ତୁ ମୋର କିଶୋରାବସ୍ଥାରେ କିଛି କିଛି ଦୁର୍ବଳତା
 ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ଏପରିକି ଶସ୍ତ୍ର ପ୍ରେମ କରିବା, ବ୍ୟଭିଚାର କାଦୁଅରେ ଗୋଡ଼ ଖସିବା
 ଇତ୍ୟାଦି ଘଟଣା ବି କେତେ ଥର ଘଟିଯାଇଛି । ଏ ସବୁ କଥା ବି ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଖୋଲାଖୋଲି
 ଭାବରେ କହିଛି । ତେଣୁ ତାଙ୍କୁ ଜାଗତିଆର ରହିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ମୋର ଦୁର୍ବଳତା କିଛିତ
 ପରିମାଣରେ ବି ଦେଖାଗଲେ ସେ ମୋତେ ବାଟକୁ ଟାଣିଆଣନ୍ତି । ମୋର ବି ଆତ୍ମସଂଯମ
 ଆସିଗଲା । ଅଧ୍ୟାପକ ଚାକିରିରେ ମୁଁ ବରାବର ଗୋଟିଏ ସାଞ୍ଜୁ ପିନ୍ଧି ରହିଲି । ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ
 ମୋର ଝିଅ ବୋଲି ପୂରାପୁରି ଧରିନେଲି । ତେଣୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରର ଅନ୍ୟ ଭାବନା ମୋ
 ମନକୁ କେବେ ଆସିନାହିଁ । ଛାତ୍ରମାନେ ବି ଅବାଧରେ ମୋ ପାଖକୁ ଆସନ୍ତି । ସ୍ବାମୀ-ସ୍ବା
 ସଂପର୍କ ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ମହାନ ଜିନିଷ ଏବଂ ସେଥିପାଇଁ ଆମ ଦେଶରେ ବିବାହକୁ ଏତେ

ପବିତ୍ରତା ଓ ଗୁରୁତ୍ବ ଦିଆଯାଇଛି । ଛାଡ଼ପତ୍ର ଆଦି ଦେଇ ସୁଖର ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବା, ଶୋଷ ମେଣ୍ଟାଇବା ପାଇଁ ମରାଚିକା ପଛରେ ଧାଇଁବା ସହିତ ସମାନ ।

ଆମର ଚାରିପୁଅ (ଛଣ୍ଡର, ରାଜକିଶୋର, ହିମାଂଶୁ ଓ ଆଶିଷ) ଏବଂ ଆମର ଚାରି ବୋହୂ (ସବିତା, ଆରତି, ସରିତା ଓ ଜୟଶ୍ରୀ), ପାଞ୍ଚଟି ନାତୁଣୀ (ଆରାଧନା, ଚିତ୍ରଲେଖା, ମଧୁରିମା, ଉପାସନା ଓ ଅରୁଣିମା) ଏବଂ ଚାରୋଟି ନାତି (ରଞ୍ଜନ, ସନ୍ତୋଷ, ସାବ୍ବିକ ଓ ଅନୁରାଗ) ଆମର ଜୀବନକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ସୁନ୍ଦର କରିଛନ୍ତି । ଆମର ସବୁ କଥା ସୁଗୁଣ୍ଡରୁରେ ଚାଲିଛି । ରାଜକିଶୋର ଓ ତା'ର ଛୁଆ ପିଲା ଅବଶ୍ୟ ଆମେରିକାରେ ଅଛନ୍ତି । ସେ ଓ ଆରତି କିନ୍ତୁ ଆମ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଆଦରରେ ଆମେରିକା ନେଇଥିଲେ ଏବଂ ଫେର୍ଲ ନେଟେ ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି । ମୋଟାମୋଟି ଭାବରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ଆମେ ସେହି ଦୁର୍ଲଭ ଜିନିଷ 'ସନ୍ତୋଷ' ପୂରାପୂରି ଭାବରେ ପାଇଛୁ ଏବଂ ପାଇଛୁ । ମୋର ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ଏବଂ ତା'ର ଡାକ୍ତରୀ ସବୁ ମୋ ସ୍ବାକ୍ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ଭଲ ଅଛି । ଅବଶ୍ୟ ମୁଁ ଟିକିଏ ତଳକୁ ଖସିଲିଣି କିନ୍ତୁ ମୋର ସା ପିଟ୍ ଅଛନ୍ତି ।

ଧର୍ମ କହିଲେ ମୁଁ ଯାହା ବୁଝେ

ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ପଢୁଥିଲି ଏବଂ ଯେତେବେଳେ ଅଧ୍ୟାପକ ହେଲି ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାମ କଲି ସେତେବେଳେ ଦୁନିଆ, ଇଶ୍ଵରଙ୍କ କଥା, ଧର୍ମର କଥା ମୋ ମୁଣ୍ଡକୁ ଆଦୌ ଢୁଙ୍କି ନ ଥିଲା । କେବଳ ବୈଷୟିକ ଓ ମାନବିକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ମୁଁ ଦୁନିଆକୁ ଦେଖୁଥିଲି । ଏବେ ମୋର ଅନୁଭବ ପୂରାପୂର୍ଣ୍ଣ ବଦଳିଯାଇଛି । ମୋର ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଭାବନା ଦ୍ଵାରା ବିଶେଷ ଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଛି । ଏବେ ବି ଧର୍ମ ବିଷୟରେ ମୋର ବିଶେଷ ପ୍ରବେଶ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ କେତେଗୋଟି ସରଳ କଥା ମୋ ମନରେ ଦୃଢ଼ ହୋଇଯାଇଛି ।

ପ୍ରଥମଟି ହେଉଛି ଭଗବାନଙ୍କ ଉପରେ ବିଶ୍ଵାସ । ଭଗବାନ ଅଛନ୍ତି ଓ ବିଶ୍ଵର ସବୁ କଥା ପରିଚାଳନା କରୁଛନ୍ତି, ଏଥିରେ ମୋର ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ଵାସ ଆସିଯାଇଛି । ଏଥିନେଇ ମୁଁ କୌଣସି ଯୁକ୍ତିର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଭବ କରୁନାହିଁ । ଏହା ସ୍ଵତଃ ମୋ ମନକୁ ଆସୁଛି । କେହି ଏଥିନେଇ ମୋ ସହିତ ଟକ୍ କଲେ ମୁଁ ତାକୁ ବୁଝାଇପାରିବି ନାହିଁ ଓ ବୁଝାଇବାକୁ ବି ଚାହିଁବି ନାହିଁ, ଏହା ଅନୁଭବର କଥା । ଏବଂ ହେଉଛି ଯୁନିଭରସାଲ୍ ରୁଲ୍ ଯେପରି ମାଧ୍ୟାକର୍ଷଣ ଶକ୍ତି । ଯେପରି ବସ୍ତୁ ଜଗତରେ ନିୟମ ରହିଛି ସେପରି ଗଛ, ପଶୁପକ୍ଷୀ ଓ ମଣିଷମାନଙ୍କ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ନିୟମ ରହିଛି । ଗଛ, ପଶୁ-ପକ୍ଷୀମାନେ ସେହି ନିୟମରେ ବନ୍ଧା । କିନ୍ତୁ ମଣିଷର ଭାବିବାର ଶକ୍ତି ରହିଛି । ତେଣୁ ସେ ସେହି ନିୟମକୁ ଆଡ଼େଇ ଦେଇପାରିବ, ନିୟମ ବିରୋଧରେ ଯାଇପାରିବ ଏବଂ ତା'ର ଏପରି ଶକ୍ତି ଅଛି ଯେ ସେହି ନିୟମକୁ ମୋଡ଼ାମୋଡ଼ି କରି ଏପରିକି ଓଲଟ ପାଲଟ କରି ନିଜକୁ ଭୁଲାଇ ପାରିବ ଯେ ସେ ଠିକ୍ ନିୟମ ଅନୁସାରେ କାମ କରୁଛି । ଏପରି କଲେ ସେ ମଣିଷ ଧର୍ମ ବିରୋଧରେ ଯିବ । ଧର୍ମ ହେଉଛି ସେହି ଗୁଣ, ଯାହା ଏକ ବସ୍ତୁକୁ ଧରି ରଖେ ଅର୍ଥାତ୍ ତାହା ସେହି ବସ୍ତୁକୁ ତା'ର ସ୍ଵରୂପ ଦିଏ । ଜଳର ଧର୍ମ ହେଉଛି ତାହା ଉପରୁ ତଳକୁ ବୋହିଯିବ, ଥଣ୍ଡା ହୋଇଗଲେ ବରଫ ପାଲଟିବ ଇତ୍ୟାଦି । ଜଳର ଏଥିରେ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ନାହିଁ । ସେହିପରି ପଶୁପକ୍ଷୀମାନେ ନିଜ ନିଜ ଧର୍ମର ଗଣ୍ଡି ଭିତରେ ଥାଆନ୍ତି । ସେହିପରି ମଣିଷକୁ ତା'ର ନିଜସ୍ଵ ଧର୍ମକୁ ଆଧାର କରି ଚଳିବାକୁ ହେବ ।

ମଣିଷର ଧର୍ମ କ'ଣ ? ଏହା ଜାଣିବା ବି ବିଶେଷ କଷ୍ଟକର ନୁହେଁ । ମଣିଷ ବି ଏକ ପଶୁ । ସେ ତା'ର ଦେହ-ସୁବିଧା ଚାହିଁବ, ଏଥିରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱିତ ହେବାର କିଛି ନାହିଁ । ଭଲ ଜିନିଷ ଖାଇବାକୁ, ଭଲରେ ରହିବାକୁ ତା'ର ଇଚ୍ଛା ହେବା ସ୍ଵାଭାବିକ । ତା'ର ଯୌନ ପ୍ରବୃତ୍ତି

ରହିଛି ଯାହା ସୃଷ୍ଟିର ଚାଳନା ପାଇଁ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ । ଏଥି ସହିତ ମଣିଷ ଏକ ସାମାଜିକ ପ୍ରାଣୀ । ଜନ୍ମ ହେବା ସମୟରୁ ମରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ତେଣୁ ସମାଜର ଯତ୍ନ ନେବା ତା' ପାଇଁ ପରମ ଆବଶ୍ୟକ । ସମସ୍ତଙ୍କ ସୁଖରେ ତା'ର ସୁଖ ରହିଛି, ଏହା ସେ ଜାଣିବା ଉଚିତ । ସେଥିପାଇଁ ଦୟା, ସହାନୁଭୂତି, ସ୍ନେହ ଆଦି ଗୁଣ ତା'ର ମନୁଷ୍ୟତ୍ବ ସହିତ ଅଙ୍ଗାଙ୍ଗି ଭାବରେ ସଂପୃକ୍ତ । ମଣିଷର ବୁଦ୍ଧି ଅଛି । ତେଣୁ କେଉଁ କଥା ତା' ନିଜ ପକ୍ଷରେ କ୍ଷତିକାରକ, ଭାବିଲେ ସେ ଠିକ୍ ଭାବରେ ଜାଣିପାରିବ । ଦେହର ସୁଖ ତ ସେ ଚାହିଁବ, କିନ୍ତୁ ସେ ଅଭିଷ୍ଟତାରୁ ଜାଣିପାରିବୁ ଯେ ଅତ୍ୟଧିକ ସୁଖ ଲାଳସା ତା' ଦେହର କ୍ଷତି କରିବ ଓ ମନର ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟକୁ ବି ନଷ୍ଟ କରିବ । ସେ ଅଳସୁଆ ହେଲେ ତା'ର ଦେହ ନିଶ୍ଚୟ ଖରାପ ହେବ ଏବଂ ସେ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ନାନା ପ୍ରକାରର ରୋଗଗ୍ରସ୍ତ ହେବ । ଅଳସୁଆ ହେଲେ ସେ ସମାଜ ପାଇଁ କିଛି କରିବାକୁ ଆଗେଇ ଆସିବନାହିଁ । ନିଜ ସୁଖ ପାଇଁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଉପରେ ଅତ୍ୟାଚାର କରିବାକୁ ପଛେଇବନାହିଁ । ମିଛ କହିବା, ଠକିବା, ଏପରିକି ଚୋରି କରିବାର ପ୍ରବୃତ୍ତି ତା' ପକ୍ଷରେ ସାଧାରଣ କଥା ହୋଇଯିବ । ଧନ ପ୍ରତି ଆସକ୍ତି ଓ ମୋହ ଆଦି ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ତାକୁ ଘାରି ପକାଇବ । ସେ ଶିକ୍ଷିତ ଓ ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ ହୋଇଥିଲେ ସେହି ସବୁ ଗୁଣକୁ ସ୍ୱାର୍ଥ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପ୍ରୟୋଗ କରିବ । ଫଳରେ ଜଣେ ସାଧାରଣ ମଣିଷଠୁ ସେ ଆହୁରି ଅଧିକ ମାତ୍ରାରେ ସମାଜର କ୍ଷତି କରିବ ।

ମଣିଷର ସଂଯମର ଅଭାବ ଏତେ ସାଧାରଣ ଯେ, ଦୁନିଆରେ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଠିକ୍ ରାସ୍ତାରେ ରଖିବା ପାଇଁ ସମାଜ ଅନେକ ଆଇନ ତିଆରି କରିଛି । ଧର୍ମ ପ୍ରବଚନ ଓ ଉପଦେଶ ଆଦିର ସାମା ନାହିଁ । ତଥାପି ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ତରରେ ଓ ଗୋଷ୍ଠାଗତ ସ୍ତରରେ ସେମାନେ ଯେଉଁ ରାସ୍ତାରେ ଯିବା କଥା ସେଥିରୁ ଖସିଯାଉଛନ୍ତି । ତେଣୁ ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମରେ ଦଣ୍ଡର ଭୟ ଦେଖାଇ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ କଥା କୁହାଯାଇଛି । ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମ ଅନୁସାରେ ମଣିଷ ଅଧର୍ମ ବା ପାପ କଲେ ନରକକୁ ଯିବ । ଏଥିସହିତ ପୁରସ୍କାର ଲୋଭ ମଧ୍ୟ ଧର୍ମ ବିଶ୍ୱାସ ମଣିଷକୁ ଦେଖାଇ ଦିଆହୋଇଛି । ସେ ପୁଣ୍ୟ କଲେ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯିବ ଏବଂ ପୁଣ୍ୟର ଫଳସ୍ୱରୂପ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ସୁଖ ପାଇବ । କିନ୍ତୁ ପୁଣ୍ୟର ମାତ୍ରା ଅନୁଯାୟୀ ସୁଖ ଭୋଗ ସରିଯିବା ପରେ ତା'ର ପୁନର୍ଜନ୍ମ ହେବ । କାରଣ କାମନାର ଅନ୍ତ ନାହିଁ । ହୁଏତ ସେ ମରିବା ସମୟରେ ତା'ର କେତେକ କାମନାର ଅନ୍ତ ହୋଇଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ବାସନା ବଞ୍ଚିଥିବାରୁ ନୂତନ କାମନାର ଉଦ୍ରେକ ହୋଇଥିଲା । ତେଣୁ ସେହି କାମନାକୁ ଚରିତାର୍ଥ କରିବା ପାଇଁ ତାକୁ ପୁନର୍ଜନ୍ମ ନେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏପରି ଭାବରେ କାମନାଗ୍ରସ୍ତ ଲୋକ ସଂସାର ବନ୍ଧନରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ଏବଂ ସେ ମୋକ୍ଷ ପାଇପାରିବ ନାହିଁ । ଏପରି କି ଅମନୁଷ୍ୟୋଚିତ କାମନା ହେତୁ ତାକୁ ମନୁଷ୍ୟ ଯୋନିରୁ ନିମ୍ନ ଯୋନିକୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏପରି ଭାବରେ ସେ ଜନ୍ମମୃତ୍ୟୁ ଚକ୍ରରେ ପଡ଼ି ବାରମ୍ବାର ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିବ ।

କୋଟି କୋଟି ଲୋକ ଏ ସବୁଥିରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିବାରୁ ମୋ ପକ୍ଷରେ ନିଜ ମତରେ ଜିଦ୍ କରିବା ଅତି ମାତ୍ରାରେ ଧୂଷତା ହେବ । ତେଣୁ ମୁଁ କେବଳ ବିନମ୍ର ଭାବରେ ଏତିକି କହିବି ଯେ ଏ ସବୁରେ ମୁଁ ବିଶ୍ୱାସ କରିପାରୁନାହିଁ । ଏଥି ସହିତ ମୁଁ କହିବି ଯେ ଏ ସବୁ ବିଶ୍ୱାସ କରିବାର ଅଧିକାର ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ରହିଛି ।

ସେହିପରି ଭଗବାନଙ୍କର ଆକାର ନେଇ ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମରେ ବିଭିନ୍ନ ମତ ରହିଛି । ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ନିରାକାରବାଦୀ ଓ ସାକାରବାଦୀ ଉଭୟ ଗୋଷ୍ଠୀ ଅଛନ୍ତି । ସାକାରବାଦୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଦେବତାଙ୍କୁ ପୂଜା କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଅଛନ୍ତି । ଇସଲାମ୍ ଅବତାରରେ ବିଶ୍ୱାସ କରେ ନାହିଁ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନମାନେ ଯୀଶୁଙ୍କୁ Son of God ଓ Virgin Maryଙ୍କୁ ବସ୍ତୁତଃ ଭଗବାନଙ୍କ ଆସନ ଦିଅନ୍ତି । ହିନ୍ଦୁ ଓ ବୌଦ୍ଧମାନେ ଅବତାରରେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି । ଭଗବାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଅବତାର ଗ୍ରହଣ କରିବା ସମ୍ଭବପର । କିନ୍ତୁ ଅସୁବିଧା ହେଉଛି ଯେ ଅନେକ ଧର୍ମ ସଂସ୍ଥାପକ ଏପରିକି ଧର୍ମ ପ୍ରଚାରକମାନେ ସେମାନଙ୍କର ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅବତାର ବୋଲି ଗଣା ହୁଅନ୍ତି । ଏକଥା ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମରେ ବିଶେଷ ଭାବରେ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଏ । ଏଥିନେଇ ମୋର ଆପତ୍ତି କରିବାର କିଛି ନାହିଁ । ଧର୍ମକୁ ନେଇ ଯେ କୌଣସି କଥା ବିଶ୍ୱାସ କରିବାର ଅଧିକାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକର ରହିଛି । ତେବେ ଏଥିନେଇ ସାମାଜିକ ସ୍ତରରେ ବିଦୋଷ ଜାତ ହେଲେ କିମ୍ବା ଦେବୀଙ୍କୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବା ନାଁରେ ବଳି ଆଦି କରାଗଲେ ତାହା ଆପତ୍ତିଜନକ ।

ସେହିପରି ମୂର୍ତ୍ତି ପୂଜା ଗ୍ରହଣଯୋଗ୍ୟ ଯଦି ମୂର୍ତ୍ତି ମାଧ୍ୟମରେ ଅର୍ଥାତ୍ ମୂର୍ତ୍ତିକୁ ଏକ ସଂକେତ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ଭଗବାନଙ୍କ ଅସୀମ ସତାର ଉପଲବ୍ଧି କରାଯାଏ । ଏହା କଲେ ମୂର୍ତ୍ତି ପୂଜା ବି ମଣିଷକୁ ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖକୁ ନେଇଯିବ । କିନ୍ତୁ ମଣିଷର ମନ ଯଦି ମୂର୍ତ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ସୀମିତ ହୋଇ ରହିଯିବ ତଦ୍ୱାରା ପ୍ରକୃତ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ଆସିପାରିବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ମୁଁ ଏବେ ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଇଶ୍ୱରଙ୍କ ସର୍ବବ୍ୟାପକତା ଏବଂ ସର୍ବଶକ୍ତିସମ୍ପନ୍ନତା କଥା ଚିନ୍ତା କରୁଛି । ଏତଦ୍ୱାରା ମୁଁ ମନରେ ଶାନ୍ତି ଓ ପବିତ୍ରତା ଅନୁଭବ କରୁଛି । ଅବଶ୍ୟ ମୋ ମନରେ ଗର୍ବ, କ୍ରୋଧ, ଈର୍ଷ୍ୟା, ଆତ୍ମାଭିମାନ ଯେ ନାହିଁ ଏକଥା ମୁଁ ଆଦୌ କହିପାରିବି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୋର ମନେ ହେଉଛି ଏସବୁ ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା ଓ ଧ୍ୟାନ କରିବା ଫଳରେ ମନର ପଙ୍କ ବହୁ ମାତ୍ରାରେ ଧୋଇହୋଇଯାଇଛି । ଏଥିରେ ଗାତାରୁ ମୁଁ ବହୁତ ପ୍ରେରଣା ପାଇଛି ।

ଡା. ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଶତପଥୀ ମୋର ପଡ଼ୋଶୀ । ତାଙ୍କର ଗାତାରେ ବହୁତ ଆଗ୍ରହ ତଥା ପ୍ରବେଶ ରହିଛି । ମୁଁ ତାଙ୍କ ପାଖରେ କୃତଜ୍ଞ ଯେ ସେ କଷ୍ଟ ସ୍ୱାକାର କରି ଗାତାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶ୍ଳୋକ ମୋତେ ବୁଝାଉଛନ୍ତି । ଗାତାରେ ଜୀବନର ସାରତତ୍ତ୍ୱ ଏତେ ପ୍ରାଞ୍ଜଳ ଭାବରେ ଦିଆଯାଇଛି ଯେ ଗାତାର ଉପଦେଶକୁ ଭଲ ଭାବରେ ଉପଲବ୍ଧି କଲେ ଏବଂ ତାକୁ ମାନ ହିସାବରେ ଗ୍ରହଣ କରି ବରାବର ଆତ୍ମ ସମୀକ୍ଷା କଲେ ମଣିଷର ମନ ବିଶେଷ ଉନ୍ନତ

ହୋଇପାରିବ । ଗାତାକୁ ମୋର ଇହ ଜୀବନର କର୍ଷଧାର ବୋଲି ମୁଁ ଧରି ନେଇଛି । ଗାତାରେ ଯେଉଁ ସଂଯମ ଓ ବୈରାଗ୍ୟ କଥା କୁହାଯାଇଛି ତାକୁ ଆଖିରେ ରଖି ଜୀବନ ନିର୍ବାହ କଲେ ମଣିଷ ଶାନ୍ତି ଓ ସନ୍ତୋଷ ପୂରା ମାତ୍ରାରେ ପାଇପାରିବ । ଆମର ଅଭିଜ୍ଞତା ଆମକୁ ଜଣାଇ ଦେଇଛି ଯେ ଜୀବନରେ ସୁଖ ଓ ଦୁଃଖ ଉଭୟ କଥା ଆସିବ । ତେଣୁ ସୁଖରେ ଆମୁହରା ନ ହୋଇ ଓ ଦୁଃଖରେ ଭାଙ୍ଗି ନ ପଡ଼ି ଆମକୁ ଜୀବନ ବିତାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ଯେହେତୁ ଅନେକ ଜ୍ଞାନୀ ପୁରୁଷ ପୁନର୍ଜନ୍ମ ବିଷୟରେ ଅନେକ କଥା କହିଛନ୍ତି ଏବଂ ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମକାରମାନେ ପୁନର୍ଜନ୍ମ କଥା କହିଛନ୍ତି, ସେସବୁ କଥା ଠିକ୍ ନୁହେଁ ବୋଲି ମୁଁ କହିପାରିବି ନାହିଁ । ସେଥି ସହିତ ମୁଁ କିନ୍ତୁ ନମ୍ରତାର ସହିତ କହିବି ଯେ ଯେହେତୁ ମୃତ୍ୟୁପର ଜୀବନ ଓ ପୁର୍ବଜନ୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମୋର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ବା ପରୋକ୍ଷ ଅନୁଭୂତି ନାହିଁ, ତେଣୁ ମୁଁ ସେଥିରେ ବିଶ୍ୱାସ କରିପାରୁନାହିଁ । ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମରେ ମୋକ୍ଷ ପ୍ରାପ୍ତି ଉପରେ ଖୁବ୍ ଜୋର ଦିଆଯାଇଛି । ମୋର କିନ୍ତୁ ବିଶ୍ୱାସ ଯେ ଜୀବାତ୍ମା ବୋଲି କିଛି ନାହିଁ । ଆତ୍ମା ତ ଆତ୍ମା, ତାକୁ ଜୀବାତ୍ମା ଓ ପରମାତ୍ମା ହିସାବରେ ଭାଗ କରିହେବ ନାହିଁ । ଆତ୍ମା ବିଶ୍ୱର ସର୍ବତ୍ର ରହିଛି । ତାହା ଅନାଦି ଓ ଅନନ୍ତ । ଏହି ଅଖଣ୍ଡ ଆତ୍ମା ବିଶ୍ୱର ବିଭିନ୍ନ ବସ୍ତୁ ଓ ଜୀବମାନଙ୍କରେ ବିଭିନ୍ନ ରୂପ ନେଇଛି । ଯେଉଁ ବସ୍ତୁର ଜୀବନ ଅଛି ତାକୁ ଆମେ ଜୀବ ବୋଲି କହୁଁ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବସ୍ତୁ ଏବଂ ଜୀବମାନଙ୍କଠାରୁ ମନୁଷ୍ୟ ଭିନ୍ନ, କାରଣ ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ, ବିଶ୍ୱ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଓ ସମାଜ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଭାବିବାର ଶକ୍ତି ରହିଛି । ଏସବୁ ଅନୁଭୂତି ତା'ର ଥିବାରୁ ତା'ର ଜୀବନ ଉଚ୍ଚ ସ୍ତରରେ । ତା'ର ଏପରି ଧାରଣା କରିବାର ଶକ୍ତି ମଧ୍ୟ ରହିଛି ଯେ ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ଇଚ୍ଛାରେ ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱ ପ୍ରକୃତି ଦ୍ୱାରା ଦୃଷ୍ଟ ହୋଇଛି ଏବଂ ସେ ଏହି ବିଶ୍ୱର ଏକ ଅଙ୍ଗବିଶେଷ । ତେଣୁ ସମସ୍ତ ଜୀବ ଓ ଏପରିକି ସମସ୍ତ ବସ୍ତୁ ମଧ୍ୟରେ ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ସତ୍ତା ଉପଲବ୍ଧି କରିବା ହେଉଛି ତା'ର ମାନବ ଧର୍ମ ।

ଯେଉଁ ତାରାପୁଞ୍ଜ ମଧ୍ୟରେ ପୃଥିବୀ ରହିଛି ସେହି ପୁଞ୍ଜରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଏକ ତାରା । ଏହି ତାରା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଥିବା ଗ୍ରହମାନଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆମେ ଉଣା ଅଧିକେ ଜାଣିସାରିଲୁଣି । ପୃଥିବୀ ଛଡ଼ା ସୂର୍ଯ୍ୟର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରହମାନଙ୍କରେ ଓ ଗ୍ରହମାନଙ୍କର ଉପଗ୍ରହମାନଙ୍କରେ ଆମେ ଜୀବନର ସନ୍ଧାନ ପାଇପାରିନାହିଁ । ଜୀବନର ସମ୍ଭାବନା ପାଇଁ ଯେଉଁ ଭିତ୍ତିଭୂମି ବା ପରିସ୍ଥିତି ଦରକାର ସେଠାରେ ତା' ବି ନାହିଁ । ବିଶ୍ୱ ଅସୀମ ହୋଇଥିବାରୁ କୌଣସି ଅନ୍ୟ ତାରାପୁଞ୍ଜରେ ବି ପୃଥିବୀ ପରି ଜୀବନ ସହାୟକ ଗ୍ରହ ଥାଇପାରେ । ତଥାପି ଏକଥା ସତ୍ୟ ଯେ ଈଶ୍ୱର ପୃଥିବୀ ପ୍ରତି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇଛନ୍ତି ।

ଜୀବନ ନିର୍ବାହ ପାଇଁ ସବୁକଥା ଯତ୍ନ ସହକାରେ ପୃଥିବୀରେ ସଜିତ ହୋଇ ରହିଛି । ସୂର୍ଯ୍ୟ ପୃଥିବୀରେ ଜୀବନର ଉତ୍ସ ଓ ଜୀବନ ନିର୍ବାହର ଅନିମେଷ ଜଗୁଆଳି । କ୍ଷିତି, ଅପ୍, ତେଜ, ମରୁତ୍, ବ୍ୟୋମ ଏପରି ଭାବରେ ଗୁନ୍ତା ହୋଇଛନ୍ତି ଯେ ଜୀବଜନ୍ତୁଙ୍କର ଜୀବନ ନିର୍ବାହ ପାଇଁ କୌଣସି ଅସୁବିଧା ନାହିଁ । ରତ୍ନ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦ୍ୱାରା ଜୀବନ କେବଳ ସମ୍ଭବପର ହେଉ

ନାହିଁ, ତାହା ଉପଭୋଗ୍ୟ ମଧ୍ୟ ହେଉଛି । ପ୍ରକୃତିରେ ସନ୍ତୁଳନ ଏପରି ଭାବରେ ଅଛି ଯେ ପୃଥିବୀରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜିନିଷ ଅନ୍ୟ ଜିନିଷକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛି । ବୃକ୍ଷମାନେ କାର୍ବନ୍, ତାଲଅକ୍ସାଇଡ୍ ଗ୍ରହଣ କରିବେ ଏବଂ ଅମ୍ଳଜାନ ଛାଡ଼ିବେ ଏବଂ ଜୀବଜନ୍ତୁ ଅମ୍ଳଜାନ ନେବେ ଏବଂ କାର୍ବନ୍ ତାଲଅକ୍ସାଇଡ୍ ଛାଡ଼ିବେ । ପୃଥିବୀ ପୃଷ୍ଠରେ ମାଟି ରଖାହେଇଛି ଯାହା ଫଳରେ ଉଦ୍ଭିଦ ମାଟି ଭେଦି ଠିଆ ହୋଇପାରୁଛନ୍ତି ଇତ୍ୟାଦି । ପ୍ରକୃତିର ସବୁ କଥାକୁ ବ୍ୟବହାରୋପଯୋଗୀ କରିବା ପାଇଁ ମନୁଷ୍ୟକୁ ବୁଦ୍ଧି ଦେଇଛନ୍ତି । ତା' ଫଳରେ ମଣିଷ ନୂଆ ନୂଆ ଉଦ୍ଭାବନ କରି ତା'ର ଓ ଅନ୍ୟ ଜୀବଜନ୍ତୁଙ୍କ ଜୀବନରେ ସୁଖ-ସ୍ୱାଚ୍ଛନ୍ଦ୍ୟ ଆଣିବାରେ ସଫଳ ହେଉଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗ ଏପରି ଭାବରେ ଖଞ୍ଜାଯାଇଛି ଯେ ମଣିଷ ସଂଯତ ହୋଇ ରହିଲେ ଏବଂ ଦେହର ଯତ୍ନ ନେଲେ ରୋଗର ଆଶଙ୍କା ହ୍ରାସ ପାଇବ । ତଥାପି ଦେହ ବିଚିତ୍ରିବାର ସମ୍ଭାବନା ବରାବର ରହିଛି । ସେଥିପାଇଁ ବନସ୍ପତିରେ ଔଷଧି ଗୁଣ ଥାଇ ଗଛ, ଲତା, ଗୁଳ୍ମ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇରହିଛି ।

ମୋଟ ଉପରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ଈଶ୍ୱର ଏକ ଆଦର୍ଶ ଗ୍ରହ ଅର୍ଥାତ୍ ପୃଥିବୀ ତିଆରି କରିଅଛନ୍ତି ଏବଂ ଏହି ଗ୍ରହରେ ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଓ ଅନ୍ୟ ଜୀବଜନ୍ତୁ ତଥା ଅନ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଭାବିବାର କ୍ଷମତା ମଣିଷକୁ ଦେଇଛନ୍ତି । ତେଣୁ ମଣିଷର ଜୀବନ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତା ଲାଭ କରିବ ଯଦି ସେ ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ଦୟା ଉପଲବ୍ଧି କରିବ ଏବଂ ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ପ୍ରତି କୃତଜ୍ଞ ହୋଇ ଜୀବନଯାପନ କରିବ । ଜୀବନ କ୍ଷଣସ୍ଥାୟୀ, ଏ କଥା ପୂରାପୂରି ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରି ଲୋଭ, କ୍ରୋଧ, ଗର୍ବ, ଈର୍ଷ୍ୟା ଆଦି ପରିତ୍ୟାଗ କଲେ ଏବଂ ସେ ସବୁ ସ୍ଥାନରେ ଦୟା, ଶାନ୍ତି, କ୍ଷମା ଆଦି ଗୁଣର ସମ୍ପ୍ରାପ୍ତ କଲେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ନିଜକୁ ତଥା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସୁଖୀ କରିପାରିବ । ଭଗବାନଙ୍କୁ ସଜ୍ଜିତାନ୍ତର ରୂପ ଉପଲବ୍ଧି କରି ସେହି ଆଦର୍ଶରେ ନିଜକୁ ଗଢ଼ିବାକୁ ହେବ ଅର୍ଥାତ୍ ନିଜର ମନ, ବୁଦ୍ଧି ଓ ଅନୁଭବକୁ ସୁସ୍ଥ ତଥା ପରିମାର୍ଜିତ କରିବାକୁ ହେବ । ଅବଶ୍ୟ ସମୟ କଥା କହିବା ବେଳେ ମୁଁ ଜାଣିପାରୁଛି ଯେ ଏସବୁ ଆଦର୍ଶରୁ ମୁଁ କେତେ ଦୂରରେ ରହିଛି ।

ସେ ଯାହାହେଉ, ଧର୍ମରେ ଦୃଢ଼ ରହିଲେ ଅର୍ଥାତ୍ ଅସହିଷ୍ଣୁତା, ବିଦେଷ ଆଦିରୁ ମୁକ୍ତ ରହିଲେ ଏହା ନିଶ୍ଚୟ ମଣିଷ ସମାଜକୁ ଉନ୍ନତ କରିବ । ଏହା ମଣିଷକୁ ନୈତିକ ତଥା ବ୍ୟାବହାରିକ ସ୍ତରରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ । ଜଣେ ପ୍ରକୃତରେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ବ୍ୟକ୍ତି ସମାଜର ନୀତି ନିୟମକୁ ସହଜରେ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ କରିବ ନାହିଁ । ଈଶ୍ୱରଙ୍କଠାରେ ଯାହାର ପ୍ରଗାଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ ରହିଛି ସେ କାର୍ଯ୍ୟମନୋବାକ୍ୟରେ ଏବଂ ନିଜର କର୍ମରେ ନ୍ୟାୟରୁ ବିରୂପିତ ହେବନାହିଁ । ଏକମାତ୍ର ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତାଙ୍କଠାରୁ ସମସ୍ତେ ଆସିଛୁ । ଏହି ଧାରଣା ବଢ଼ମୂଳ ହେଲେ ଯେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ପୂରା ମାନବ ସମାଜକୁ ନିଶ୍ଚୟ ଭଲ ପାଇବ ।

ଏହା ହେଉଛି ପ୍ରକୃତରେ ମନୁଷ୍ୟର ଧର୍ମ । ସେଥିପାଇଁ ବୈଦିକ ଯୁଗରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଧର୍ମର କୌଣସି ନାମ ନ ଥିଲା । ଏହାକୁ ସନାତନ ଧର୍ମ ବୋଲି କୁହାଯାଉଥିଲା । ଅର୍ଥାତ୍

ଏହା ମନୁଷ୍ୟ ସହିତ ସବୁଦିନ ରହିବା କଥା । ସମଗ୍ର ମାନବ ସମାଜରେ ବି ସବୁ ନିୟମର ସମୀକ୍ଷାକୁ ନେଇ କେବଳ ଏକ ଧର୍ମ ରହିବା କଥା । କିନ୍ତୁ ବିଭିନ୍ନ ଦେଶରେ ଧର୍ମ ସଂସ୍ଥାପକମାନେ ଦେଶ କାଳ ପାତ୍ରକୁ ନେଇ ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମ ପ୍ରଚାର କଲେ । ଭାରତରେ ବି ସନାତନ ଧର୍ମର ନା ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମ ହୋଇଗଲା । ହିନ୍ଦୁ ସମାଜ ଏକ albatross ପରି ବନ୍ଧା ହୋଇ ରହିଛି । ଯେଉଁଦିନ ମାନବିକତା ବ୍ୟାପକ ହେବ, ସେଦିନ ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମ ପୁନର୍ବାର ସନାତନ ଧର୍ମରେ ପରିଣତ ହେବ । ଏହା ହେବ ବୋଲି ମୋର ପୂରା ଆଶା ରହିଛି ।

ମୁଁ ତ ଭାବୁଛି ଇସଲାମ୍, ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନିଟି ଆଦି ଧର୍ମକୁ religion ବୋଲି ନ କହି faith ବୋଲି କହିବା ଶ୍ରେୟସ୍କର ହେବ । Faith ଶବ୍ଦର fideet (latin) ସହିତ ସଂପର୍କ ରହିଛି । Fideetର ଅର୍ଥ ହେଉଛି to trust, ପ୍ରକୃତରେ ଏହି ଧର୍ମସବୁ ପ୍ରଚାରକଙ୍କ କେତେଗୋଟି କଥାରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ବିଶ୍ୱାସ ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । Religion ଶବ୍ଦରେ ଯେଉଁ ବାଧ୍ୟବାଧକତା ସୃଷ୍ଟି ହେଉଛି, ତାହା ଅନ୍ତତଃ faithରେ ନାହିଁ ।

ଆମେ ଧର୍ମକୁ religion ବୋଲି ଅନୁଚାତ କରିଥାଉଁ । ଏହା ଭୁଲ୍, କାରଣ religion ଶବ୍ଦ Latinର religareରୁ ଆସିଛି, ଯାହାର ଅର୍ଥ ହେଲା 'to bind' ତେଣୁ religion କେତେ ଲୋକଙ୍କୁ ବାନ୍ଧି ରଖେ । କିନ୍ତୁ ଧର୍ମ ପ୍ରକୃତରେ ମାନବ ସମାଜକୁ ଧରି ରଖେ । କେତେଜଣଙ୍କୁ ଏକାଠି ବାନ୍ଧି ରଖିଲେ ସେମାନେ ପରସ୍ପର ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହେବେ ଏବଂ ଯେଉଁମାନେ ଏହି ବନ୍ଧନରୁ ବାହାରେ ଥିବେ ସେମାନଙ୍କୁ ଅଲଗା religionର ବୋଲି ମନେକରିବେ । ତେଣୁ ରିଲିଜିୟନ୍ ମଧ୍ୟ ମଣିଷ ଜାତିର ଇତିହାସରେ ଅସହିଷ୍ଣୁତା ଓ ଦ୍ୱେଷର କାରଣ ହୋଇଯାଇଛି । ଯେଉଁଦିନ religionର ଧାରଣା ବଦଳରେ ଧର୍ମର ଧାରଣା ମାନବ ସମାଜରେ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ହେବ, ସେଦିନ ହିଁ ମଣିଷ ଧର୍ମର ସର୍ବବ୍ୟାପକତାକୁ ଉପଲବ୍ଧି କରିପାରିବ ଏବଂ ନିଜର ପ୍ରକୃତ ସ୍ୱଭାବ ଓ ସତ୍ତାର ପରିଚୟ ପାଇପାରିବ ।

ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମ ସନାତନ ଧର୍ମର ଆଦର୍ଶକୁ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିବା ପାଇଁ ସର୍ବଦା ଚେଷ୍ଟା କରିଛି । ନାନା ଐତିହାସିକ କାରଣରୁ ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମରେ ବର୍ଷାଶ୍ରମ ଧର୍ମ ପ୍ରଚଳିତ ହେଲା । ଗୁଣ ଓ କର୍ମକୁ ନେଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ, କ୍ଷତ୍ରିୟ, ବୈଶ୍ୟ ଓ ଶୂଦ୍ରମାନଙ୍କ ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହେଲା । ଏହା ଐତିହାସିକ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଜନ୍ମଗତ ହୋଇଗଲା ଏବଂ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହିଛି । ମଣିଷମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ତାରତମ୍ୟ ଯେ ପ୍ରାରବ୍ଧ ହେତୁରୁ ହୋଇଥାଏ ତାହା କହିହେବନାହିଁ । ସମତା ତଥା ବିଭିନ୍ନତା ସୃଷ୍ଟିର ନିୟମ । ସାମାଜିକ କାରଣରୁ ଜଣେ ଗରିବ ଘରେ ଜନ୍ମ ହୁଏ, କାରଣ ସମାଜର ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଗଠନ ହେଲେ ଗରିବ ରହିବ ନାହିଁ । ସେହିପରି ଶିଶୁ ବ୍ୟାଧିଗ୍ରସ୍ତ ବା ବିକଳାଙ୍ଗ ହେବାର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟଗତ କାରଣ ରହିଛି । ମା ବାପାଙ୍କର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ନେଇ ତା'ର ଶରୀର ତିଆରି ହୁଏ ।

ଗାତାର ଅନେକ କଥା ଜୀବନର ଅଭିଜ୍ଞତାରୁ ପ୍ରମାଣ କରିହେବ । କର୍ମରେ ମଣିଷର ଅଧିକାର ଅଛି କିନ୍ତୁ ଫଳରେ ଅଧିକାର ନାହିଁ । କାରଣ ସବୁଥିରେ chance element

ବା ଦେବା କାରଣ ରହିଛି । ପୁନର୍ଜନ୍ମ ବିଶ୍ୱାସ କରିବାରେ ଅନ୍ୟ ବିଶେଷ ଅସୁବିଧା ସବୁ ରହିଛି । ପୁଅ, ଝିଅ, ବାପା-ମାଙ୍କର ଚେହେରା ଏବଂ ମାନସିକ ପ୍ରବୃତ୍ତି ନେଇଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ପୁନର୍ଜନ୍ମ ଚରୁ ଅନୁସାରେ ସେମାନେ ଏକ ମୃତ ମଣିଷର ଛାପ ବି ନେବେ । ଜନ୍ମ ହେଉଛି ବାପା-ମାଙ୍କର ଦୈହିକ ମିଳନର ଫଳ । ଏହି ଧାରା ଅନୁସାରେ ଶିଶୁର ଜିନ୍ ତିଆରି ହୁଏ । ଜିନ୍ ହେଉଛି ଜୀବନର ମୂଳାଧାର, ତେଣୁ ଏକ ମୃତ ମଣିଷର ଦୋଷଗୁଣ କିପରି ଏକ ନୂତନ ଶିଶୁର ଜିନ୍‌କୁ ଆସିବ ତାହା ବୁଝି ହେଉନାହିଁ । ପାପ ହେତୁ ମଣିଷ ନିମ୍ନ ଯୋନିକୁ ଯାଇପାରେ, କିନ୍ତୁ କିପରି ସେ ପଶୁ ଯୋନିରୁ ମଣିଷ ଯୋନିକୁ ଫେରିବ ? କାରଣ ପଶୁ କୌଣସି ଫଳ ପାଇଁ ଦାୟୀ ନୁହେଁ, ସେ ପ୍ରାକୃତିକ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଦ୍ୱାରା ସବୁ କାମ କରିଥାଏ । ଏ ପ୍ରକାରେ ନାନାବିଧ ସହେଦ ଆସୁଥିବାରୁ ମୁଁ ଏ ସବୁ ତଥ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରିପାରୁ ନାହିଁ । ତେଣୁ ମୋ ପାଇଁ ଏକ ସରଳସୂତ୍ର ବାହାର କରିଛି । ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ଅସ୍ତିତ୍ୱ, ତାଙ୍କର ସର୍ବଶକ୍ତିମତାରେ ବିଶ୍ୱାସ ଏବଂ ତାଙ୍କର ଦୟା ହେଲେ ମୋର କର୍ମରେ ସଫଳତା ଆସିବ । ତେଣୁ ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ମୁଁ ଶରଣ ନେଇଛି ।

ମାର୍କ୍ସବାଦର ପ୍ରଧାନ ଦୋଷ ହେଉଛି ଯେ, ତାହା ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ସତ୍ତାକୁ ମାନେନାହିଁ । ମଣିଷ ମଣିଷ ମଧ୍ୟରେ ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତା ଯୋଗସୂତ୍ର ଭାବରେ କାମ କରନ୍ତି । ଏହି ବିଶ୍ୱାସ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଲୋକମାନଙ୍କର ରହିଛି । ଏହାର ଅଭାବ ଥିବାରୁ ସମାଜର ଅର୍ଥନୈତିକ ବିଭିନ୍ନକରଣ ଉପରେ ଏହି ଦର୍ଶନ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲା । ଏକ ଶ୍ରେଣୀହୀନ ସମାଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାକୁ ଯାଇ ଏହା ଶ୍ରେଣୀ ସଂଘର୍ଷ ଉପରେ ଜୋର୍ ଦେଲା । ମୁଁ ସୋଭିଏଟ୍ ଇଉନିୟନ୍ ଯାଇଛି । ସେଠାରେ ଅନେକ ଭଲ ଜିନିଷ ଦେଖିଲି । ରାଜ୍ୟର ସମସ୍ତ ସଂପତ୍ତି ସରକାରଙ୍କର । ଉଚ୍ଚରାଷ୍ଟ୍ରପତିର ସ୍ୱତ୍ତ୍ୱରେ କେହି ସଂପତ୍ତି ପାଇପାରିବେ ନାହିଁ । ଘର ଆଲଗ୍‌ମେଣ୍ଟ ଆୟ ଉପରେ ହୁଏନାହିଁ, ହୁଏ ପରିବାରର ଆକାରକୁ ନେଇ । ଟକ୍ସ ଆଦି ଯିବାକୁ ମନା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଖୁବ୍ କମ୍ ଲୋକ ଟକ୍ସ ଆଦିକୁ ଯାଆନ୍ତି । ମସ୍ୱେରେ ବିବାହ ଆଦି ଚେତ୍ ସ୍ୱାୟତ୍ତରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ଧର୍ମର ଅଭାବ, ଈଶ୍ୱରଙ୍କଠାରେ ବିଶ୍ୱାସର ଅଭାବ ହେତୁ ଏହା ଶୀଘ୍ର ପ୍ରଭାବ ହରାଇବିଯିଲା । ଅବଶ୍ୟ ଏହାର ଆଉ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ କାରଣ ହେଉଛି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ୱାଧୀନତାର ଅଭାବ । ଆମ ଭାରତରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ, ସାମାଜିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ସ୍ତରରେ ଅନେକ ଦୋଷ ଦୂର୍ବଳତା ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ଆମ ସମିଧାନ ଆମକୁ ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦେଇଛି, ତା'ର ପ୍ରଭାବରେ ଆମ ଦେଶ ଚର୍ଚ୍ଚମାନ ଭ୍ରଷ୍ଟାଚାରିତା ଆଦି କଳଙ୍କରୁ ନିଷ୍ଠୁର ମୁକ୍ତି ପାଇବ, ଏଥିରେ ମୋର ସହେଦ ନାହିଁ । ସମାଜନ ଧର୍ମର ବୀଜ ଆମ ସମାଜରେ ରହିଛି । ତାହା ନିଷ୍ଠୁର ଏକ ମହାତ୍ମା ହୋଇ ଠିଆହେବ ଏବଂ ସମଗ୍ର ଦେଶକୁ ଉଜ୍ଜୀବିତ କରିବ ।

ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରରେ କୌଣସି କଥା ସ୍ଥାନ ପାଇଛି ବୋଲି ସେହି କାରଣରୁ ସେହି କଥାକୁ ମୁଁ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେଁ । ପରଲୋକ କଥା, ସ୍ୱର୍ଗ ନରକ କଥା, ମୋର ମନେହୁଏ

ଏ ସବୁ କଷ୍ଟନା ପ୍ରସୂତ । ସେହିପରି ପ୍ରାରବ୍ଧ ଓ ପୁନର୍ଜନ୍ମ କଥା । ମୋର ମନେହୁଏ ଏହା କେବଳ ମଣିଷକୁ ପାପମାର୍ଗ ଛାଡ଼ିବା ପାଇଁ କୁହାଯାଇଛି । ଏଥିରେ ସତ୍ୟତା ନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ମୋର ଏହି ଧାରଣାକୁ କାହା ଉପରେ ଲଦିଦେବା ପାଇଁ ମୁଁ ଚାହେଁନାହିଁ । ସୃଷ୍ଟିର ରହସ୍ୟକୁ ଯେ ଯେଉଁପରି ଭାବରେ ଉପଲବ୍ଧି କରିବ, ସେହି ସ୍ୱାଧୀନତା ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷର ରହିଛି । ସେହିପରି ମନ୍ଦିର, ମସଜିଦ ଓ ଗିର୍ଜା ଆଦି ଯେ ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କଠାରୁ ବେଶି ପବିତ୍ର, ଏ କଥା ବି ମୁଁ ଗ୍ରହଣ କରିପାରୁନାହିଁ । ଏ ସବୁର ଏକମାତ୍ର ଉପକାରିତା ହେଉଛି ମଣିଷ ମନରେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଭାବନା ଓ ଈଶ୍ୱର ବିଶ୍ୱାସକୁ ବଳବତର କରିବାରେ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନ ସବୁ ସହାୟକ ହୁଅନ୍ତି । ମୋଟ ଉପରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ସତ୍ତା, ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତା ଓ ସର୍ବଶକ୍ତିସମ୍ପନ୍ନତା ମୁଁ ଅନୁଭବ କରେ । ତେଣୁ ବିନା ପ୍ରମାଣରେ ଏକଥା ମୁଁ ଗ୍ରହଣ କରେ । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସମସ୍ତ କଥା ପାଇଁ ମୁଁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ବା ପରୋକ୍ଷ ପ୍ରମାଣ ଖୋଜେ ।

ମୁଁ ତ ଆଗରୁ କହିଛି ଯେ ମୁଁ ପୁନର୍ଜନ୍ମରେ ବିଶ୍ୱାସ କରିପାରୁନାହିଁ । ବାପା ମା'ଙ୍କର ମିଳନ ଯୋଗୁଁ ଶିଶୁ ପ୍ରସୂତ ହୁଏ । ଆଉ ଜଣେ ମୃତ ଜୀବର ଆତ୍ମା କିପରି ଭାବରେ ବାପାର ବୀର୍ଯ୍ୟ ଓ ମା'ର ଗର୍ଭରେ ପ୍ରବେଶ କରିବ ? ଅବଶ୍ୟ ଏ କଥା ଯେ ଅସମ୍ଭବ ତା' କହିହେବ ନାହିଁ । କାରଣ ଆତ୍ମା ଅଶରୀରୀ । ଗାତାରେ ଏ ପ୍ରକାର ଘଟଣାକୁ ବୁଝାଇବାକୁ ଯାଇ ଯେଉଁ ତଥ୍ୟ ଦିଆଯାଇଛି, ତାହା କଥାକୁ ଆହୁରି ଜଟିଳ କରି ଦେଇଛି । ଗାତାରେ କୁହାଯାଇଛି ଯେ ବର୍ଷାରେ ଆତ୍ମା ଧରାପୃଷ୍ଠକୁ ଆସେ ଏବଂ ଗହମ ଗଛକୁ ପ୍ରବେଶ କରେ । ମା' ସେହି ଗଛରୁ ଉତ୍ପାଦିତ ଗହମ ଖାଇଲେ ଆତ୍ମା ମା' ଗର୍ଭକୁ ଯାଏ । କିନ୍ତୁ ବାପାର ବୀର୍ଯ୍ୟର ଶିଶୁ ତିଆରିରେ ସମାନ ଭୂମିକା ରହିଛି । ଗାତାରେ କର୍ମଫଳରେ ଖୁବ୍ ଜୋର ଦିଆଯାଇଛି । କର୍ମର ଫଳ ନିଶ୍ଚୟ କର୍ମକର୍ତ୍ତା ପାଇବ । ତେଣୁ ଏହି ଜନ୍ମରେ ଜଣେ ଯଦି ଫଳଭୋଗ ନ କଲା, ତାହା ସେହି ଜୀବର ପ୍ରାରବ୍ଧ ହୋଇ ପରଜନ୍ମ ପାଇଁ ଗଢ଼ିତ ହୋଇ ରହିବ । ଏହି ପ୍ରାରବ୍ଧ ହେତୁ କିଏ ଗରିବ ଆଉ କିଏ ଧନୀ, କିଏ ସୁସ୍ଥ ଆଉ କିଏ ବିକଳାଙ୍ଗ ହୋଇ ଜନ୍ମ ହେଉଛି । ଏକା ବାପା ମା'ର ପୁତ୍ର କନ୍ୟା ବିଭିନ୍ନ ଶୁଣ ପାଉଛନ୍ତି । ପୁନର୍ଜନ୍ମ ଓ ପ୍ରାରବ୍ଧ ତଥ୍ୟ ଏ ପ୍ରକାର ଜନିଷକୁ ସୁବିଧାରେ ବୁଝାଇପାରୁଛି ।

ମୋର ତ ମନେହୁଏ କର୍ମଫଳ ତଥ୍ୟକୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ପାଇଁ ପୁନର୍ଜନ୍ମ ଓ ପ୍ରାରବ୍ଧ ତଥ୍ୟର ଅବତାରଣା କରାଯାଇଛି । ସତ କଥା କହିବାକୁ ଗଲେ ଗାତାର ତତ୍ତ୍ୱ ମୋତେ ଭୟଜାତ କରେ । ଯଦି କେବଳ 'ମୁଁ ଅଟେ' ଏବଂ ଆତ୍ମା କେବଳ ଦୃଷ୍ଟା ଓ ଯେତେକ ସାଂସାରିକ କାମ ମନ ଦ୍ୱାରା ସାଧିତ ହୁଏ, ତାହା ହେଲେ ଆତ୍ମା କାହିଁକି ନୂତନ ଶରୀର ନେଇ ବାରମ୍ବାର ସଂସାର ବନ୍ଧନକୁ ଆସିବ ? ଆତ୍ମା, ଜୀବାତ୍ମା ହୋଇଗଲେ ମନେ ହେଉଛି ମୁକ୍ତ ଆତ୍ମା ଯାହା ସାରା ବିଶ୍ୱରେ ବ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇରହିଛି, ତାହା ମନ ସହିତ ଯୋଡ଼ି ହୋଇ ବନ୍ଦୀ ହୋଇଯାଉଛି । ସେହିପରି ଗାତାର ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗ ଅନୁସାରେ ମଣିଷ କେବେ ମୋକ୍ଷ

ପାଇପାରିବ ନାହିଁ । ମୋକ୍ଷପ୍ରାପ୍ତି ପାଇଁ ମଣିଷକୁ ଗୁଣାତୀତ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତି ସବୁ, ରଜ, ତମ ଗୁଣ ଗ୍ରହଣ କଲେ ସୃଷ୍ଟି ପ୍ରକ୍ରିୟା ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । ମଣିଷ ଜଣେ ସୃଷ୍ଟି ଜୀବ ହୋଇଥିବାରୁ ସେ ହୁଏତ ଖୁବ୍ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ସବୁ ଗୁଣର ଅଧିକାରୀ ହୋଇପାରିବ । ସେ କେବେବି ଗୁଣାତୀତ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । ତା' ପରେ ଜଣେ ମଣିଷ ମୋକ୍ଷକୁ କାହିଁକି ପସନ୍ଦ କରିବ, ତା' ମୁଁ ବୁଝିପାରୁନାହିଁ ।

ଭଗବତ୍ ପ୍ରାର୍ଥନା

ଭଗବାନ୍ ! ତୁମକୁ ମୁଁ କେବେ ଦେଖିନାହିଁ
ତୁମ କଥା ମୋ ଶ୍ରବଣେ କେବେ ପଡ଼ିନାହିଁ
ତୁମର ଆଦ୍ରାଣ ପ୍ରଭୋ କେବେ ପାଇନାହିଁ
ତୁମରି ସ୍ମୃତି ବି ମୋତେ କେବେ ମିଳିନାହିଁ

ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗୋଚର ତୁମେ ହେବ କି ପ୍ରକାରେ ?
ତୁମେ ମୋର ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ରିୟ ସାମାର ବାହାରେ
ତୁମ କଥା ମନ ମୋର ଭାବିପାରେ ନାହିଁ
ଭାବିଲେ ବି ଆଦୌ କିଛି ଜାଣିପାରେ ନାହିଁ

କଞ୍ଚନାଶକ୍ତି ମୋହର ଅତୀବ ଦୁର୍ବଳ
ତୁମ ସତ୍ତା କଳିବାରେ ସଦା ଅସଫଳ
କିନ୍ତୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର କଥା ତୁମରି ଦୟାରେ
ତୁମ ଅବସ୍ଥିତି ସଦା ଅନୁଭବ କରେ
ମୋର ମନେ ହୁଏ ପ୍ରଭୋ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ
ତୁମେ ଅଛ ସଦା ମୋର ଅନ୍ତରେ ବାହାରେ ।

ପ୍ରକୃତି ସମୃତ ବିଶ୍ୱ ବିଭିନ୍ନ ରୂପରେ
ତୁମର ମହାତ୍ମ୍ୟ ସଦା ପ୍ରକଟିତ କରେ
ଅଣୁ ପରମାଣୁ ତଥା ବିରାଟ ବସ୍ତୁରେ
ତୁମର ଅସ୍ଥିତ ପ୍ରଭୋ ସଦା ଲୀଳା କରେ ।

ଅନାଦି ଅନନ୍ତ ତୁମେ ସ୍ବୟଂ ପ୍ରକାଶକ
ସାରା ବିଶ୍ବ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ତୁମେ ନିୟାମକ
ଶୂନ୍ୟ ବୋଲି ଯାହାକୁ ମୁଁ ଅନୁମାନ କରେ
ପୂର୍ଣ୍ଣ ତାହା ନିରନ୍ତର ତୁମରି ସତ୍ତାରେ ।

ତୁମଠାରେ ଅଛି ମୋର ଅଖଣ୍ଡ ବିଶ୍ବାସ
ତୁମେ ମୋର ଜୀବନର ନିଃଶ୍ବାସ ପ୍ରଶ୍ବାସ
କିନ୍ତୁ ପ୍ରଭୋ ଏହା ଏକ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର କଥା
ମଣିଷକୁ ଦେଇଅଛି ପୂରା ସ୍ବାଧୀନତା ।

ମୋ ମନ ମଧ୍ୟରେ ତୁମେ ସବୁବେଳେ ଅଛି
ଭଲ ମନ୍ଦ ଆଦି କଥା ସଦା କହୁଅଛି
କିନ୍ତୁ ସ୍ବାର୍ଥ ଅହଙ୍କାର ରହିଅଛି ପୂରି
ତାଙ୍କ ପ୍ରଭାବରେ ମନ ହୁଅଇ ସଫରି ।

ତୁମପରେ ଅଛି ମୋର ଅନାବିଳ ଭକ୍ତି
ତେଣୁ ମୋତେ ଦିଅ ପ୍ରଭୋ ଆବଶ୍ୟକ ଶକ୍ତି
ତୁମ ପାଖେ କରି ମୁହିଁ ଆତ୍ମସମର୍ପଣ
ସୁଖ ଦୁଃଖ ସମଭାବେ କରିବି ଗ୍ରହଣ ।

ଅନ୍ୟ ଲୋକମାନଙ୍କର ଉପକାର ପାଇଁ
କାମ କରିବି ଯେପରି ହେ ବିଶ୍ବର ସାଇଁ
ସେଥିପାଇଁ ହେ ଈଶ୍ବର ଦିଅ ମୋତେ ବଳ
ସେଥିରେ ହିଁ ମୋ ଜୀବନ ହୋଇବ ସଫଳ ।

କିଛି ସନ୍ତୋଷ : କିଛି ଅବସୋସ

ବହିଷ୍ଟି ପ୍ରାୟ ସରିବା ଉପରେ । ତେଣୁ ମୋର ଜୀବନ ଉପରେ ଆଉ ଥରେ ଆଖି ବୁଲାଇଦେଇ ଏହାକୁ ଇତି କରିଦେବି । ଭଗବାନ ମୋ ଉପରେ ବହୁତ ଦୟା କରିଛନ୍ତି । ଜଣେ ମଣିଷ ସୁଖ ଶାନ୍ତିରେ ଚଳିବା ପାଇଁ ଯାହା ଯାହା ଦରକାର, ମୋତେ ଦେଇଛନ୍ତି ।

ଏକ ନିମ୍ନ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ପରିବାରରେ ଜନ୍ମ ନେଇଥିଲି । ବାପା ମା ଅତୀବ ସ୍ନେହୀ । ହୋଇପାରେ ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ଜୀବନରେ ଢିଲା ହୋଇଗଲି । ସେ ଯାହାହେଉ ଶୈଶବ ସମୟ ଖୁବ୍ ସୁଖରେ କଟିଲା । ପରେ ମୁଁ ଜାଣିଲି, ଘରେ ଅଭାବ ଲାଗି ରହିଥିଲା । ସେତେବେଳେ ଆମର ଯାହା ଦରକାର ସୁବିଧାରେ ମିଳୁଛି ବୋଲି ପୂରାପୂରି ମନେ ହେଉଥିଲା । ପରିବାରରେ ପୂରାପୂରି ଶାନ୍ତି ବିଚାରମାନ ଥିଲା । ବହୁ ସାଙ୍ଗସୁଖ ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଗପ ଓ ଖେଳରେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟିଆ ନଦୀର ସ୍ରୋତ ପରି ଶୈଶବକାଳ ସୁରୁଖୁରୁରେ ବୋହିଗଲା । ଛାତ୍ର ହିସାବରେ ଭଲ ଥିଲି । ବେଶି ପରିଶ୍ରମ ନ କଲେ ବି ଭଲ କରୁଥିଲି । ସ୍କୁଲ କଲେଜରେ ଶିକ୍ଷକ, ଅଧ୍ୟାପକ ଏବଂ ସାଙ୍ଗସାଥୀମାନଙ୍କ ଠାରୁ ସର୍ବଦା ଆଦର ପାଇଲି ।

ପଢ଼ା ସବୁ ସବୁ ମୋର ସଉକ୍ ମୁତାବକ ମୋତେ ଅଧ୍ୟାପକ ଚାକିରି ମିଳିଗଲା । ଛାତ୍ର ଜୀବନରେ ଯେତେ ଭଲ କରିବା କଥା ଏବଂ ଟେଙ୍କା କରିଥିଲେ କରି ପାରିଥାଆନ୍ତି, ତାହା ନ ହେବାରୁ ଅଧ୍ୟାପକ ଭାବରେ ତା'ର ଭରଣା କରିବାରେ ମୁଁ ଲାଗିଗଲି । ଭଲ ଭାବରେ ପ୍ରସ୍ତୁତି କରି ଜେନେରାଲ୍ କ୍ଲବ୍ କୁ ଯାଏଁ । ଟ୍ୟୁଟୋରିଆଲ୍ କ୍ଲବ୍ରେ ପିଲାଙ୍କୁ ଲେଖିବା ପାଇଁ ଟାସ୍କ ଦିଏ ଏବଂ କଡ଼ାକଡ଼ି ଭାବରେ ସେମାନଙ୍କ ପାଖରୁ ଲେଖା ଆଦାୟ କରେ । ସେସବୁ ଡନୁଡନୁ କରି ଦେଖି ସେମାନଙ୍କର ଭୁଲ୍ ଆଦି ଦର୍ଶାଇ ଦିଏ । ତା' ଫଳରେ ପାଣି ସାର ପାଇଲେ ଯେପରି ଗଛ ବଢ଼େ, ସେହିପରି ପିଲାମାନେ ବଢ଼ନ୍ତି ଅର୍ଥାତ୍ ସେମାନଙ୍କର ଜ୍ଞାନ, ବୁଦ୍ଧିବା ଶକ୍ତି ଓ ଲେଖିବା ପ୍ରଣାଳୀରେ ରାତିମତ ଉନ୍ନତି ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ପଢ଼ା ଆଦାୟ କରିବାରେ କଡ଼ା ଥିଲେ ବି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଷୟରେ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ସ୍ନେହପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟବହାର କରେ ଓ ଅନ୍ୟ ଏକ ମୂଲ କଥା; ସେମାନଙ୍କର ସାଂସ୍କୃତିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଆଗ୍ରହରେ ଭାଗ ନିଏ ।

ଅଧ୍ୟାପକ ଭାବରେ ମୋର ମୁଖ୍ୟ ତୁଟି ହୋଇଛି ଯେ ମୋ ବିଷୟ ଉପରେ (ଇଂରାଜୀ ସାହିତ୍ୟ) ଯେତିକି ବହି ପଢ଼ିବା କଥା ତା ମୁଁ କରିନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ଏହାର ଗୋଟିଏ

କାରଣ ହେଲା ଯେମୋ ଆଖି ଖରାପ ଥିବାରୁ ବେଶି ପଢ଼ାପଢ଼ି କରିପାରେ ନାହିଁ । ଆଉ ଦୁଇଟି କାରଣ ହେଉଛି ମୋର ଆଳମ୍ୟ ଓ Extra Curricular Activitiesରେ ବି ମାତ୍ରାଧିକ ଆଗ୍ରହ । ଏସବୁ ସବୁ ଛାତ୍ରମାନେ ମୋତେ ଜଣେ ଭଲ ଅଧ୍ୟାପକ ବୋଲି ସ୍ବାକୃତି ଦେଇଛନ୍ତି ।

ଲେକଚରର ହେବା ପରେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟିଆ କଲେଜର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ହେଲି । ଏତେବେଳେ ବି ପଢ଼ାଇବା କାମ ଠିକ୍ ଚାଲିଥିଲା । ତା' ସହିତ କଲେଜର ଉନ୍ନତି ବି କରିପାରିଲି । ଯେପରି ଜଣେ ମା ତା ଛୁଆର ଯତ୍ନ ନିଏ, ସେତିକି ସ୍ନେହରେ ଏହି ଛୋଟିଆ କଲେଜର ଯତ୍ନ ନେଇ ତାକୁ ବଢ଼ାଇଲି । ତା'ପରେ ଆମେରିକା ଯାଇ ଜିଏ୍ ସହକାରେ ଏମ୍.ଏ., ପିଏଚ୍.ଡି. ହାସଲ କଲି । କିନ୍ତୁ ଫେରିବା ପରେ ପ୍ରାଶାସନିକ ଧନ୍ଦାରେ ଖୁବ୍ ଘାଣ୍ଟି ହୋଇଗଲି । ପଢ଼ାଇବା କାମ ତ ମୋଟାମୋଟି ଭାବରେ ଠିକ୍ ରହିଲା, କିନ୍ତୁ ପ୍ରଫେସରର ଯେଉଁଟା ମୂଳ କାମ - ଗବେଷଣା, ସେଥିପ୍ରତି ଧ୍ୟାନ ଦେଇପାରିଲି ନାହିଁ । ଏହି ଭୁଲ୍ ସୁଧାରି ପାରିଲି ନାହିଁ । ମୋର ଭାଇ ଭଉଣୀମାନଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ବି ଭଲ ବହି ଦେଇପାରିଲି ନାହିଁ, ଯଦିଓ ମୁଁ ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗରେ ରହିଥିବାରୁ ଏଥିପାଇଁ ମୋର ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ସୁବିଧା ଥିଲା ଏବଂ ମୁଁ ମନେ କରୁଛି ଇଶ୍ବରଦତ୍ତ ଶକ୍ତି ବି ଥିଲା । ମୋର ରଜଗୁଣ ମୋତେ ବିକ୍ଷିପ୍ତ କରିଦେଲା ।

ଅବଶ୍ୟ ଶେଷରେ କୁଳପତି ପଦରୁ ଅବସର ଗ୍ରହଣ କରିବା ପରେ ବହିଷ୍କୃତ ଲେଖିଛି । ମୁଁ ତ ଭାବୁଛି ବହିଷ୍କୃତ ଭଲ ହୋଇଛି । ହୋମରଙ୍କ ସମୟରୁ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତ ଜଣାଶୁଣା ସମାଲୋଚକଙ୍କ କଥା, ସେମାନଙ୍କର ନିଜ ଉକ୍ତି ସମେତ ଏଥିରେ ରହିଛି । ତା' ସହିତ ବେଦ, ଉପନିଷଦ ଓ ଭାରତ ମୁନିକାଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଭାରତୀୟ ସମାଲୋଚକଙ୍କ ଉକ୍ତି ଓ ସେମାନଙ୍କ ସମୟରେ ବିବରଣୀ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଓ ଭାରତୀୟ କଳା ବିଜ୍ଞାନର ଏକ ତୁଳନାତ୍ମକ ଅନୁଧ୍ୟାନ ବି ବହିଷ୍କୃତରେ କରାଯାଇଛି । ତା' ସହିତ ସାହସ କରି ସାହିତ୍ୟର ଏକ ନୂତନ ତଥ୍ୟ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଛି । ମୋର ବିଶ୍ବାସ ବହିଷ୍କୃତ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଉପଯୋଗୀ ହେବ । ସୃଜନୀ ସାହିତ୍ୟରେ ବି ହାତ ଦେଇଛି । ମୋର ଆଶା, ସେହି ବହିଷ୍କୃତ ସରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭଗବାନ ମୋତେ ରଖିବେ । କେବଳ ଲେଖାଲେଖିରେ ମୋର ଧ୍ୟାନ ସୀମିତ ହୋଇ ରହିନାହିଁ । ସମାଜ ପାଇଁ ବି କିଛି କିଛି କରୁଛି ।

ପ୍ରକୃତରେ ମୁଁ ଜଣେ ଦେଶପ୍ରେମୀ । ମୁଁ ଦେଶଭକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ବି ସ୍ବାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ ଯୋଗଦାନ କରିନାହିଁ । ନିମ୍ନ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ପରିବାରର ଲୋକ ହୋଇଥିବାରୁ ଭଲ ପାଠ ପଢ଼ି ଗୋଟିଏ ଚାକିରି କରିବା ଏବଂ ମୋର ମା ବାପାଙ୍କୁ ପରିବାର ପୋଷଣରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ମୋର କଲେଜରେ ପଢ଼ିବା ଦିନରୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥିଲା । ତେଣୁ ସ୍ବାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନ ଆଦିରେ ଭାଗ ନେବା ବା ଅନ୍ୟ ଭାବରେ ଦେଶ ପାଇଁ ଯେପରି ସ୍ୱାର୍ଥତ୍ୟାଗ କରିବା କଥା ମୁଁ କରିନାହିଁ । ତେବେ ନିଜର ସୀମିତ ଦୁନିଆ ଭିତରେ ଦେଶର ଉପକାର କରିବା ପାଇଁ ଯତ୍ନପରୋନାସ୍ତି ଚେଷ୍ଟା କରିଛି ।

ସମ୍ବଲପୁର ମୋର ନିଜ ଜାଗା । କିନ୍ତୁ ଏହି ଅଞ୍ଚଳ ପାଇଁ ସାଧାରଣ ସ୍ତରରେ ଚାକିରି ଜୀବନରେ କିଛି କରି ନ ଥିଲି । ଏବେ ମାତୃଭୂମିର ରଣ ଯତ୍ନସାମାନ୍ୟ ଶୁଣିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି । ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ଅବଶ୍ୟ କହୁଛନ୍ତି ଯେ ବୁଢ଼ା ବୟସରେ ନାମ ଓ ପ୍ରତିପତ୍ତି ପାଇଁ ମୁଁ ଏସବୁ କାମ କରୁଛି । ତାଙ୍କର କଥାରେ କିଛି ସତ୍ୟତା ନିଶ୍ଚୟ ଅଛି । କିଛି କାମ କରି ପ୍ରତିପତ୍ତି ହାସଲ କରିବା ପାଇଁ ମନ ବଳାଇବା ଦୋଷାବହ ନୁହେଁ । ଗାତୋତ୍ତ ନିଷ୍ଠାମ କର୍ମ ବୋଧହୁଏ ମୋ ପରି ସାଧାରଣ ଲୋକ ପକ୍ଷରେ ସମ୍ଭବପର ନୁହେଁ । କୌଣସି ସମ୍ମାନ ଲାଭ କରିବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ମୋର ଆଗ୍ରହ ନାହିଁ । କାମ କରି ସନ୍ତୋଷ ଲାଭ କରିବା ଯଦି ଏକ ଦୋଷ, ତେବେ ସେହି ଦୋଷରେ ମୁଁ ଦୋଷୀ ।

ଭଗବାନ୍ ମୋ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ସ୍ତ୍ରୀ ରତ୍ନ ବି ଯୋଗାଡ଼ କରିଦେଲେ । ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରକୃତରେ ଜଣେ ଆଦର୍ଶ ନାରୀ । ଚାରିଟି ପୁଅ ପାଇଲି । ସେମାନେ ଅର୍ଥ ଓ ପଦବି ସ୍ତରରେ ବିଶେଷ ବଡ଼ଲୋକ ନ ହେଲେ ବି ସେମାନେ ଖୁବ୍ ଭଲ ମଣିଷ । ଏହା କେବଳ ମୋର ମତ ନୁହେଁ, ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କର ମତ । ମୋର ବୋହୂ ଓ ନାତିନାତୁଣୀମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ତ ଆଗରୁ କହିଛି । ମୋର ଅଧିକା ସମ୍ପର୍କ ବି ନାହିଁ, ଅଭାବ ବି ନାହିଁ; ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ବି ମୋଟାମୋଟି ଭାବରେ ଭଲ ଅଛି । ମୋଟ ଉପରେ ଏହି ପରିଣତ ବୟସରେ ସୁଖ, ଶାନ୍ତି ଓ ସନ୍ତୋଷ ମୋ ପାଖରେ ଭରପୂର ହୋଇ ରହିଛି ।

